

Forord

Vegaøyan Verdensarvområdet ble i 2004 skrevet inn på Unescos (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) liste over verdens kultur- og naturarv. Dette var det første norske kulturlandskapsområdet som fikk verdensarvstatus.

Begrunnelsen for at Vegaøyan ble skrevet inn på Unescos liste over natur- og kulturarv er: *"Vegaøyan viser hvordan generasjoner av fiskere og bønder gjennom de siste 1500 år har opprettholdt en bærekraftig levemåte i et værhardt område nær Polarsirkelen, basert på den nå unike tradisjonen med ærfugldrift. Statusen er også en hyllest til kvinners bidrag til dunprosessen."*

Vega verneområdestyrets sekretariat fikk i september 2011 oppdrag å revidere eksisterende forvaltningsplan for Vegaøyan Verdensarvområde (2005 – 2010). Arbeidet med å utarbeide en ny revidert utgave av forvaltningsplanen har pågått fra mars 2012 til mars 2015.

For å sikre lokal medvirkning har det vært arrangert flere møter med referansegrupper, det vil si representanter fra lokale lag og foreninger og grunneiere i verdensarvområdet. Det har vært jevnlig møter med arbeidsgruppen (Miljøvernshjef i Vega kommune og daglig leder i Stiftelsen Vegaøyene Verdensarv). Innspillene fra referansegruppen og arbeidsgruppa har vært særlig viktig i arbeidet.

Vi håper at forvaltningsplanen vil bidra til en positiv utvikling av Vegaøyan Verdensarvområde og at den blir ivaretatt på en best mulig måte.

Vega 18.5.2015

Leder

Vega verneområdestyre

Innhold

FORORD.....	3
SAMMENDRAG	8
1.0 INNLEDNING	9
1.1 Om forvaltningsplanen	9
1.2 Forvaltningsplanprosessen	10
2.0 VEGAØYAN VERDENSARVOMRÅDE	11
2.1 Unescos verdensarvliste	11
2.2 Nasjonale mål for verdensarv	12
2.3 Lokale mål	13
2.4 Lokale utfordringer	13
2.5 Verdiskaping i Vegaøyen verdensarvområde	14
3.0 FORVALTNING AV VERDENSARVOMRÅDET	18
3.1 Forvaltningsknutepunkt	18
3.2 Forvaltningsmyndighet for verneområder og verdensarvområdet	19
3.2.1 Vega verneområdestyre	19
3.2.2 Vega kommune	20
3.2.3 Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	23
3.2.4 Nordland fylkeskommune	23
3.2.5 Andre aktører	24
3.3 Verneområdene i verdensarvområdet	26
3.3.1 Naturmangfoldloven og verneforskrifter	26
3.3.2 Plan- og bygningsloven	28
3.3.3 Kulturminneloven	28
3.4 Tilskuddsordninger	29
4.0 OMRÅDEBESKRIVELSE OG KUNNSKAPSSTATUS	30
4.1 Generell beskrivelse	30
4.2 Beite-/slåttelandskap og vegetasjon	32
4.2.1 Mål og status	32
4.2.2 Utfordringer og tiltak	37
4.3 Marine naturtyper	40
4.3.1 Mål og status	40
4.3.2 Utfordringer og tiltak	42

4.4 Ærfugldrift	44
4.4.1 Mål og Status	44
4.4.2 Utfordringer og tiltak	47
4.5 Fugleliv	49
4.5.1 Mål og Status	49
4.5.2 Utfordringer og tiltak	50
4.6 Kulturminner	51
4.6.1 Kulturminner fra nyere tid	52
4.6.3 Immaterielle kulturminner	58
5.0 BRUKERINTERESSER.....	60
5.1 Fiskeri	60
5.1.1 Mål og status	60
5.1.2 Utfordringer og tiltak	61
5.2 Landbruk	63
5.2.1 Mål og status	63
5.2.2 Utfordringer og tiltak	63
5.3 Havbruk	64
5.3.1 Mål og status	64
5.3.2 Utfordringer og tiltak	66
5.4 Reiseliv og friluftsliv	66
5.4.1 Mål og status	66
5.4.2 Utfordringer og tiltak	69
5.5 Utdanning og kompetanse	72
5.5.1 Mål og status	72
5.5.2 Utfordringer og tiltak	74
6.0 FORMIDLING.....	75
6.1 Mål og status	75
6.2 Formidlingstiltak	75
6.2.1 Et fremtidig Verdensarvsenter	75
6.2.2 Andre formidlingstiltak	76
6.2.3 Utfordringer og tiltak	76
7.0 OVERVÅKING.....	77
7.1 Mål	77
7.2 Overvåking i verdensarvområdet	77
7.3 Overvåking i verneområdene	79
8.0 FORVALTNING AV VERNEOMRÅDENE	81
8.1 Saksbehandling	81
8.1.1 Verneforskrift og naturmangfoldloven	81

8.1.3 Regler og retningslinjer for brukerinteresser	85
8.2 Kjellerhaugvatnet naturreservat.....	86
8.2.1 Bakgrunn	86
8.2.2 Jordbruk og skogbruk	87
8.2.3 Jakt og fiske	90
8.2.4 Friluftsliv og rekreasjon	90
8.2.5 Undervisning, formidling og forskning	92
8.2.6 Bygninger og tekniske inngrep	92
8.3 Holandsosen naturreservat	94
8.3.1 Bakgrunn	94
8.3.2 Jordbruk og skogbruk	95
8.3.3 Jakt og fiske	97
8.3.4 Friluftsliv og rekreasjon	97
8.3.5 Undervisning, formidling og forskning	98
8.3.6 Bygninger og tekniske inngrep	100
8.4 Eidemslie naturreservat.....	102
8.4.1 Bakgrunn	102
8.4.2 Jordbruk og skogbruk	102
8.4.3 Jakt og fiske	103
8.4.4 Friluftsliv og rekreasjon	104
8.4.5 Undervisning, formidling og forskning	105
8.4.6 Bygninger og tekniske inngrep	105
8.5 Lånan/Skjærvær naturreservat.....	107
8.5.1 Bakgrunn	107
8.5.2 Jordbruk og skogbruk	107
8.5.3 Jakt og fiske	108
8.5.4 Friluftsliv og rekreasjon	110
8.5.5 Undervisning, formidling og forskning	111
8.5.6 Bygninger og tekniske inngrep	112
8.6 Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde.....	113
8.6.1 Bakgrunn	113
8.6.2 Jordbruk og skogbruk	115
8.6.3 Jakt og fiske	116
8.6.4 Friluftsliv og rekreasjon	116
8.6.5 Undervisning, formidling og forskning	117
8.6.6 Bygninger og tekniske inngrep	119
8.6.7 Skjærvær fredet etter kulturminneloven	121
8.7 Muddvær fuglefredningsområde.....	123
8.7.1 Bakgrunn	123
8.7.2 Jordbruk og skogbruk	124
8.7.3 Jakt og fiske	125
8.7.4 Friluftsliv og rekreasjon	126
8.7.5 Undervisning, formidling og forskning	126
8.7.6 Bygninger og tekniske inngrep	127
8.8 Hysvær/Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning	130
8.8.1 Bakgrunn	130
8.8.2 Jordbruk og skogbruk	131
8.8.3 Jakt og fiske	133
8.8.4 Friluftsliv og rekreasjon	133
8.8.5 Undervisning, formidling og forskning	134

8.8.6 Bygninger og tekniske inngrep	135
8.9 Skjøtsel i verneområder	138
8.10 Fredet etter lov om kulturminneloven.....	140
8.10.1 Skjærvær	140
8.10.2 Bremstein fyr	140

SENTRALE DOKUMENTER OG NETTSIDER BRUKT I UTFORMINGEN AV FORVALTNINGSPLANEN:.....	141
---	------------

VEDLEGG	143
----------------------	------------

Sammendrag

I 2004 ble Vegaøyen skrevet inn på Unescos (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) liste over verdens kultur- og naturarv.

Det er det unike kulturlandskapet i Vegaøyen som er et resultat av samspillet mellom menneske og natur over lang tid, som er begrunnelsen for at Vegaøyen fikk plass på den prestisjetunge verdensarvlisten. Særlig legges det vekt på den unike ærfugl- og duntradisjonen. Dette betyr at både kulturminner og de rike naturverdiene i Vegaøyen skal ivaretas.

Vegaøyen verdensarvområde ligger i Norskehavet i de nordlige delene av Atlanterhavet opp mot Polarsirkelen. Området ligger i Vega kommune, er en del av Helgelandskysten og består av 6 500 små øyer, holmer og skjær samt deler av hovedøya Vega. De mange øyene, holmene og skjærene sammen med de store gruntvannsområdene, gjør at området utmerker seg både i forhold til utforming og størrelse.

Verdensarvområdet er på 1 072 km². Av dette er 69 km² landareal. 22 % av verdensarvområdet er verneområdene: Kjellerhaugvatnet naturreservat, Holandsosen naturreservat, Lånan-Skjærvær naturreservat, Eidemslie naturreservat, Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde, Muddvær fuglefredningsområde og Hysvær-Søla landskapsvernområde.

Området i Vega kommune som ikke inngår i verdensarvområdet utgjør **bufferonen**. Området grenser til verdensarvområdet og det meste av bygging, næringsaktivitet og tilrettelegging for turisme skal skje i denne sonen. På den måten kan kommunen få en forsvarlig og styrt utvikling i selve verdensarvområdet. For øvrig forutsetter ivaretagelse av kulturlandskapet i verdensarvområdet at det eksisterer et bærekraftig landbruk i bufferonen som kan bistå med blant annet beitedyr.

Forvaltningsplanen for Vegaøyen Verdensarv (2015 – 2022) har fokus på mål, kunnskapsstatus og utfordringer for verdier som det er ønskelig å ivareta i området: beite-/slåttelandskap og vegetasjon, marine naturtyper, ærfugldrift, fugleliv og kulturminner. Videre har forvaltningsplanen fokus på brukerinteressene i området: Fiskeri, landbruk, oppdrett av marine arter, reiseliv og friluftsliv samt utdanning og kompetanse. I tillegg inneholder «Forvaltningsplanen for Vegaøyen Verdensarv (2015 – 2022)» egne forvaltningsplaner for alle de sju verneområdene som ligger i verdensarvområdet. En tiltaksplan er knyttet til forvaltningsplanen og konkretiserer oppgaver for kommende periode.

Fylkesmannen er ansvarlig for å starte opp og sikre gjennomføring av neste revisjon av forvaltningsplan for Vegaøyen verdensarvområde. Arbeidet skal seinest starte i 2020. Den delen av forvaltningsplanen som gjelder verneområdene bør revideres samtidig, etter nærmere avtale med Vega verneområdestyre. Fylkesmannen kan revidere forvaltningsplanen før den tid dersom det er behov for det. Tiltaksplanen skal revideres etter 3 år, men skal rulleres årlig.

1.0 Innledning

1.1 OM FORVALTNINGSPLANEN

Hovedmålet for forvaltningsplanen for Vegaøyen verdensarvområde 2015-2022 er å trekke opp retningslinjer for forvaltningen av verneområdene og verdensarvområdet. I tillegg skal den konkretisere felles mål for forvaltningen slik at verdiene blir ivaretatt og videreutviklet for bærekraftig bruk i verdensarvområdet. Med «bærekraftig bruk» menes at verdensarvverdiene skal brukes/forvaltes på en slik måte at de samme verdiene, i samme og/eller i større omfang, kan overføres til kommende generasjoner.

Planen skal blant annet bidra til en positiv utvikling for lokalsamfunnet. Planen skal gjennom den vedlagte tiltaksplanen motivere og ansvarliggjøre de ulike partene til å yte en innsats for å oppnå målene som er satt i forvaltningsplanen. Videre skal planen være et nyttig hjelpemiddel for alle myndigheter, sektorer og aktører som ønsker informasjon eller veiledning i saker som berører verdensarvområdet eller verneområder i Vegaøyen Verdensarv.

Fokus i planen er lagt på kjerneverdiene som ligger til grunn for at området ble innskrevet på Unescos verdensarvliste, samt verneområdene med sine verdier. I planen er natur- og kulturverdiene i verdensarvområdet delt inn i temaene beite-/slettelandskap og vegetasjon, marine naturtyper, ærfugldrift, fugleliv og kulturminner. God verdensarvoppfølging innebærer at forvaltningen også drøfter brukerinteresser, formidling og overvåking. Dette blir synliggjort i kapittel 5-7. I tillegg blir verneområdene i verdensarvområdet nærmere beskrevet med tanke på verdier, regler og retningslinjer, skjøtsel og tiltak.

Alle verdensarvområder skal ha en godkjent forvaltningsplan som et hjelpemiddel for å koordinere innsats og samarbeid mellom myndigheter og aktører for å nå felles mål. Forvaltningsplanen for Vegaøyen verdensarvområde forholder seg til gjeldende lover og regelverk, vedtatte formelle planer samt retningslinjene for oppfølging av verdensarvkonvensjonen. En egen tiltaksplan i vedlegg 6 konkretiserer prioriterte oppgaver for kommende periode.

Fylkesmannen er ansvarlig for å starte opp og sikre gjennomføring av neste revisjon av forvaltningsplan for Vegaøyen verdensarvområde. Arbeidet skal seinest starte i 2020. Den delen av forvaltningsplanen som gjelder verneområdene bør revideres samtidig, etter nærmere avtale med Vega verneområdestyre. Fylkesmannen kan revidere forvaltningsplanen før den tid dersom det er behov for det. Tiltaksplanen skal revideres etter 3 år, men skal rulleres årlig.

I henhold til naturmangfoldloven § 37 (*naturreservater*) skal det, samtidig med vernevedtaket, legges frem et utkast til plan om skjøtsel for å sikre verneformålet, dersom reservatet krever aktive gjenopprettningstiltak, eller hvis bruk er en forutsetning for å ivareta verneformålet. For fire av de syv verneområdene er det tatt inn krav om utarbeiding av forvaltningsplan. For øvrige områder kan det utarbeides forvaltningsplan hvis behov. Forvaltningsmyndigheten har valgt å lage planer for alle verneområder, jf. kap. 8. Eksisterende forvaltningsplaner vil ved endelig godkjenning av denne forvaltningsplanen ikke være gjeldende lenger.

Forvaltningsplanen for Vegaøyen verdensarvområde gir retningslinjer for forvaltningen av området. Et sammendrag av forvaltningsplanen oversettes til engelsk og oversendes til Unesco.

1.2 FORVALTNINGSPLANPROSESSEN

En referansegruppe bestående av representanter fra Vega kommune, Nordland ærfugllag, Vega beitelag, Vega fiskarlag, grunneiere, Vegaøyens venner, Helgeland Museum, Vega skole, Statens Naturoppsyn, oppdrettsnæringen, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Stiftelsens samarbeidsutvalg og Vega bondelag har deltatt i prosessen. Videre har et arbeidsutvalg bestående av miljøvernsjef i Vega kommune Margrethe Wika, daglig leder i Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv Rita Johansen og verneområdeforvalter Jannike Wika, sammenfattet innspill og bidratt til å forme den endelige utgaven av forvaltningsplanen for Vegaøyen verdensarvområde. Referansegruppa og arbeidsutvalget har bistått verneområdeforvalter i arbeidet med forvaltningsplanen. Verneområdeforvalter har ledet arbeidet og ført forvaltningsplanen i pennen.

Vega verneområdestyre har gjennomført høring av forvaltningsplanen. Høringen ble sendt til grunneiere, brukere, interesseorganisasjoner, myndigheter og andre aktuelle instanser. Det kom inn totalt ni innspill. I vurderingen av innspillene har arbeidsutvalget for forvaltningsplanen bistått sekretariatet. Arbeidsutvalget består av miljøvernsjef i Vega kommune Margrethe Wika, daglig leder i Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv Rita Johansen og verneområdeforvalter Jannike Wika.

Utkast til forvaltningsplan ble faglig gjennomgått av Miljødirektoratet 3.10.2013 og godkjent i Vega verneområdestyre 24.6.2014. Forvaltningsplanen for Vegaøyen Verdensarvområde ble endelig godkjent av Miljødirektoratet 23.10.2014 og Vega kommune sluttet seg til planen i kommunestyret 19.3.2015.

2.0 Vegaøyen verdensarvområde

2.1 UNESCOs VERDENSARVLISTE

I 2004 ble Vegaøyen skrevet inn på Unescos (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) liste over verdens kultur- og naturarv. Dette var det første norske kulturlandskapsområdet som fikk verdensarvstatus. Unescos konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv er en global avtale som forplikter partslandene til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til framtidige generasjoner den del av verdensarven som måtte finnes på eget territorium.

Unescos liste over verdensarven inneholder områder eller objekter som er av uerstattelig kultur- eller naturverdi i en global sammenheng. Et av kravene for å få status som verdensarv er at området har et forvaltningssystem som gjennom egnet nasjonalt lovverk og praksis sikrer effektiv beskyttelse av de framstående universelle verdiene. Dette gjøres gjennom å sikre områdets autenticitet (ektehet/opprinnelighet) og integritet (jf. den vedlagte rSOUV for Vegaøyen verdensarvområde, 2013). For å kontrollere at verdensarvverdiene ikke ødelegges, skal myndighetene i landet som har ansvar for verdensarvstedene rapportere til Unesco om utviklingen hvert sjette år. Rapportene fra mer enn 1000 verdensarvområder gir grunnlag for internasjonal politikkutvikling, men er først og fremst en evaluering av om egen innsats, oppfølging og forvaltning (jf. forvaltningsplanen) er tilfredsstillende eller eventuelt krever justering/revisjon. Det er et nasjonalt ansvar å påse at nødvendige justeringer blir fulgt opp blant annet i forbindelse med revisjon av forvaltningsplaner. Rapporteringen skjer hvert 6 år; 2013, 2019, 2025 osv.

Begrunnelsen for at Vegaøyen ble skrevet inn på Unescos liste over natur- og kulturarv er: *"Vegaøyen viser hvordan generasjoner av fiskere og bønder gjennom de siste 1500 år har opprettholdt en bærekraftig levemåte i et værhardt område nær Polarsirkelen, basert på den nå unike tradisjonen med ærfugldrift. Statusen er også en hyllest til kvinners bidrag til dunprosessen."* <http://whc.unesco.org/en/decisions/128>

I innskrivningsvedtaket (vedlegg 1) anmodet verdensarvskomiteén om at det ble utarbeidet planer som viser hvordan følgende forhold blir ivarettatt;

- Tiltak for å støtte tradisjonelle skjøtselstiltak som beiting med sau på øyene
- Opprettholdelse av mosaikken i landskapet.
- Sette grense mellom vern og bærekraftig bruk med tanke på akvakultur
- Dokumentasjon
- Involvering av grunneiere i forvaltningen

Unescos verdensarvskomiteé oppfordrer og anbefaler videre

- at forvaltningsmyndighetene får en oversikt over alle ærfuglhus på øyene og at det utvikles en plan for å sikre disse unike strukturene
- at det samles inn immateriell kulturhistorisk kunnskap om øyene
- at myndigheten undersøker måter for å redusere den visuelle virkningen på landskapet av den store radiomasten på hovedøya Vega
- at myndighetene vurderer å utvide verdensarvområde eller buffersonen til å inkludere øyer og havområder i nord og nordøst for eksisterende grenser
- at myndighetene vurderer å kjøpe forlatte øyer, der det er hensiktsmessig for å opprettholde kulturlandskapet og beskytte det biologiske mangfoldet

Det er altså det unike kulturlandskapet i området som er et resultat av samspillet mellom menneske og natur over lang tid som er begrunnelsen for at Vegaøyen fikk plass på den prestisjetunge verdensarvlisten. Særlig legges det vekt på den unike ærfugl- og duntradisjonen. Dette betyr at både kulturminner fra lang tids bruk og de rike naturverdiene i Vegaøyen skal ivaretas.

2.2 NASJONALE MÅL FOR VERDENSARV

Klima og miljødepartementet vedtok i St.meld. nr. 16 (2004-2005) 10 bevaringsprogram for bevaring av kulturminner i Norge. Et av bevaringsprogrammene heter Verdensarv.

Målet med bevaringsprogrammet for verdensarven er å utvikle de syv norske verdensarvområdene som fyrtårn for den beste praksisen innen natur- og kulturminneforvaltning. Gjennom programmet skal verdensarvområdene sikres en best mulig tilstand, forvaltning og formell beskyttelse. De mest relevante utfordringene som er knyttet til å nå disse målene er

- å sikre handverkskompetansen innen bygningsvernarbeid
- å gi informasjon og formidling av verdensarvverdiene særlig til lokalbefolkningen, skole, barn og unge

Regjeringen har i St.meld. nr. 35. (2012-2013) Framtid med fotfeste, ytterligere konkretisert satsinger og tiltak for å følge opp de norske verdensarvområdene. Regjeringen vil

- prioritere å sikre verdensarven vi allerede har
- tydeliggjøre sektoransvaret og koordinere den statlige politikken for verdensarven
- sikre god informasjonsflyt mellom myndighet og lokalsamfunnet
- sikre en fortsatt bred forankring for lokal oppfølging av verdensarven gjennom lokale samarbeidsfora og lokale koordinatorfunksjoner
- sikre at alle de norske verdensarvstedene har gode forvaltningsplaner
- prioritere å overvåke verdensarven
- legge til rette for at informasjonen om verdensarven er lett tilgjengelig
- legge ytterligere vekt på å utvikle og stimulere til formidling av og utdanning om verdensarven
- legge til rette for kompetanseheving, både generell forvaltningskompetanse og unik spisskompetanse
- vektlegge helhetlig gjennomføring av vernet av materiell og immateriell kulturarv
- videreføre samarbeidet med kommuner og andre berørte aktører om utvikling av gode sentre for formidling av verdensarvområdene og verdensarvverdiene
- videreføre Norges internasjonale engasjement i og støtte til verdensarven

Bilde: En ærfugl-hunn og to ærfugl-hanner (foto: Lars Løfaldli).

2.3 LOKALE MÅL

Målet for arbeidet med verdensarvområde er å bidra til ivaretagelse av verdier og kvaliteter som ligger til grunn for utpekning av Vegaøyen Verdensarv, slik det er avgrenset og beskrevet i nominasjonsdokumentet Vegaøyen The Vega Archipelago (2003).

Visjonen for Vega verdensarvområde er at natur- og kulturlandskapsverdiene om 50 år er opprettholdt, eventuelt gjenskapt, gjennom aktiv, balansert og bærekraftig bruk, med basis i et levende lokalsamfunn på Vega. Vega har samtidig blitt et levende kunnskapscenter for formidling, forvaltning og bruk av natur- og kulturlandskapet.

Ambisjonen for Vega verdensarvområde er at natur- og kulturlandskapsverdiene om 10 år er i like god stand, eller bedre, som følge av målrettet forvaltning av natur- og kulturlandskapsverdiene. Det er fortsatt verdiskaping i verdensarvområdet ved at større deler av området er tatt i bruk gjennom økonomisk, miljømessig og kulturelt bærekraftige aktiviteter som sikrer verdiene som ligger til grunn for nominasjonen. Ved å gjennomføre gode og langsiktige kunnskapsbaserte prosjekter, bygges Vega opp som et kunnskapscenter for formidling, forvaltning og bruk av natur og kulturlandskap i kystområder.

2.4 LOKALE UTFORDRINGER

Den største utfordringen for den daglige forvaltningen av Vegaøyen verdensarvområde er å bidra til at dagens aktivitet foregår på en måte som ikke forringer, men styrker, natur- og kulturverdiene som ligger til grunn for verdensarvstatusen til området. For å bidra til å nå målet om god ivaretagelse skal det arbeides for å;

- sikre tilskuddsordningene til skjøtselstiltak og ærfugldriften i verdensarvområde
- skape forståelse for å ivareta verdensarvverdiene
- etablere tilhørighet til verdensarvområdet
- bevare mosaikken i landskapet

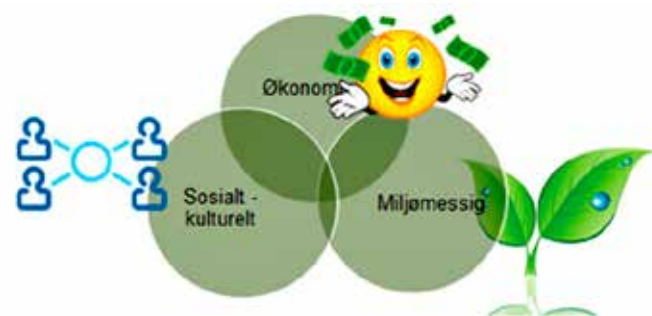
- rekruttere fuglevoktere og skjøtselsarbeidere i verdensarvområdet
- øke antall hekkende ærfugl i dunværene
- tilrettelegge for kunnskapsformidling om fuglelivet i verdensarvområdet
- synliggjøre de marine naturtypene i verdensarvområdet
- utarbeide oljevernberedskapsplan for Vegaøyan verdensarvområde
- utarbeide handlingsplan for bygningsvernarbeidet
- sikre prosjektstillingen innen bygningsvernarbeid i Helgeland Museum for oppfølging av tiltakshavere og oppbygging av lokal kompetanse innen bygningsvern
- sikre de arkeologiske kulturminnene (automatisk fredete kulturminner) i verdensarvområdet og i buffersonen
- integrere den immaterielle kulturarven i formidlingen av verdensarvområdet
- rekruttere flere til fiskeriyrket (jf. St.meld.nr. 35)
- definere områder for oppdrett i verdensarvområdet med tanke på visuell effekt på kulturlandskapet
- utarbeide en strategi for besøksforvaltning i verdensarvområdet
- utarbeide en helhetlig strategi for kommunikasjon og formidling av verdensarvområdet
- etablere flere besøkspunkt i verdensarvområdet
- informere om og tilrettelegge for forskningen i verdensarvområdet og i buffersone
- fjerne fremmede arter fra verdensarvområdet – som sitkatrær og mink
- redusere mengden søppel i verdensarvområdet

Tiltak for å få løse disse utfordringene er nærmere beskrevet i kapittel 4.0 og 5.0. En detaljert tiltaksplan ligger som vedlegg 6.

2.5 VERDISKAPING I VEGAØYAN VERDENSARVOMRÅDE

Ivaretagelse av verdensarvverdiene bygger på tankegangen om «Vern gjennom bruk». Mange av verdiene i verdensarvområdet (jf. kapittel 4.2 og 4.4) blir ivaretatt nettopp ved at de blir brukt.

Det er ønskelig med bred verdiskaping (jf. figur 1) i verdensarvområdet fordi bevaring av denne typen kulturlandskap forutsetter at det finnes tilstrekkelig arbeidskraft som kan ivareta disse verdiene på en bærekraftig måte.

Figur 1: Bred verdiskaping (kilde: Miljødirektoratet).

- Målet for miljømessig verdiskaping i verdensarvområdet er at naturen skal ivaretas.
- Målet for sosialt – kulturelt verdiskaping i verdensarvområdet er at den lokale identiteten og eierskapet til Vegaøyan Verdensarv skal etableres hos befolkningen og kulturarven skal ivaretas.
- Målet for den økonomiske verdiskapingen er å styrke et livskraftig lokalsamfunn basert på å skape verdier i verdensarvområdet.

Natur og kulturlandskapet i Vegaøyan verdensarvområde skal bidra til både økonomisk, miljømessig/kulturell og sosial verdiskaping.

Bred verdiskaping må sees i et lengre tidsperspektiv. Den økonomiske verdiskapingen de første årene med ærfugldrif, skjøtsel, bygningsvern eller fiskeri vil ofte være negativ, mens den miljømessige, kulturelle og sosiale verdiskapingen er positiv, ved at håndverkstradisjoner revitaliseres, dunvær som sosial arena forsterkes, bygninger istandsettes og kulturlandskapet holdes levende. På kort sikt bygger man opp fellesgoder som kan bli en ressurs for produksjon av private goder på lengre sikt.

De tradisjonelle næringene som ærfugldrif og skjøtsel av kulturlandskap samt kulturminneprosjekter blir opprettholdt gjennom tilskuddsordninger til grunneierne. Denne type tradisjonsvirksomhet er avhengig av tilskudd fordi den drives i områder der det ikke er mulig å ha et moderne, rasjonelt jordbruk. På grunn av hekketid og sårbart fugleliv kan heller ikke området ta i mot så mange besøkende at driften av dunværene blir økonomisk lønnsom. Et av delmålene under ærfugldrif er derfor at det skal legges til rette for nytenking, økt sysselsetting og nettverksbygging uten at dette kommer i konflikt med verdensarvverdiene.

Arbeidet med verdiskaping og miljøtilpasset reiseliv tar utgangspunkt i en politisk målsetning om å øke bruken av verneområdene til reiseliv. Den økte bruken skal gi grunnlag for sysselsetting og verdiskaping i distriktene. Destinasjon Norge ønsker videre å sikre at naturen ivaretas på en god måte, slik at Norge også i fremtiden skal kunne utnytte våre strategiske fortrinn som et land med muligheter for unike opplevelser. Reiselivsbransjen på Vega står, sammen med jordbruk og fiske, for den største delen av den økonomiske verdiskapingen i verdensarvområdet.

Bilde: Dun fra ærfugl (foto: Lars Løfaldli).

I 2013 ble Vega gjennom Innovasjon Norge sertifisert som bærekraftig reisemål (les mer om sertifiseringsordningen på nettside <http://www.visitvega.no/wips/1926780107/>). Nå som Vega har blitt sertifisert, så finnes det verktøy/indikatorer for å ivareta en bærekraftig utvikling i reiselivet. Dermed kan reiselivet på Vega defineres innenfor økonomisk, miljømessig/kulturell og sosial verdiskaping.

Havbruk i Norge er en næring som er i vekst og som gir grunnlag for økonomisk verdiskaping. Vega Sjøfarm AS er blitt tildelt ny lokalitet for lakseoppdrett i verdensarvområdet. Til dette anlegget ved Skogsholmen vil det bli produsert verdier i form av fisk i tillegg til at det blir åtte nye arbeidsplasser.

Fiskeri er en næring som er i sterk tilbakegang på Vega. Det er et lokalt fiskemottak i buffersonen og ved Vega finnes det flere høstbare ressurser. Potensialet for fiskeri er dermed absolutt til stede. Det arbeides med rekruttering til fiskeriyrket gjennom ulike prosjekt for barn og unge på Vega.

En av de viktigste forutsetningene for verdiskaping i verdensarvområdet er rekruttering til de næringene som allerede fins der, men videreutvikling og nyskaping er også viktig. Derfor har Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv etablert en 50 % prosjektstilling som kun jobber med å utarbeide gode aktiviteter for barn og unge i verdensarvområdet. I tillegg til det lokale rekrutteringsarbeidet for barn og unge vil det arbeides for å vektlegge overføringen av kunnskapen om verdensarven på et høyere utdanningsnivå (videregående skole, høyskole og universitet).

Når det gjelder miljømessig- og kulturell verdiskaping, så har Vega verneområdestyre en viktig rolle i verdensarvområdet. Verneområdestyret skal legge til rette for at skjøtsel og tiltak i verneområdene ivaretar og styrker verneverdiene.

Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv sin rolle er å bidra til å ta vare på verdier og kvaliteter som ligger til grunn for utpekning av Vegaøyan som verdensarvområde. I tillegg har Stiftelsen en koordinerende rolle for det lokale verdensarvarbeidet (miljømessig/kulturell verdiskaping, samt sosial verdiskaping).

Et framtidig verdensarvsenter vil være et viktig bidrag til lokal verdiskaping og involvering av lokalsamfunnet i verdensarvområdet (jf. kapittel 6.2.1) og faller inn under økonomisk, miljømessig, kulturell og sosial verdiskaping.

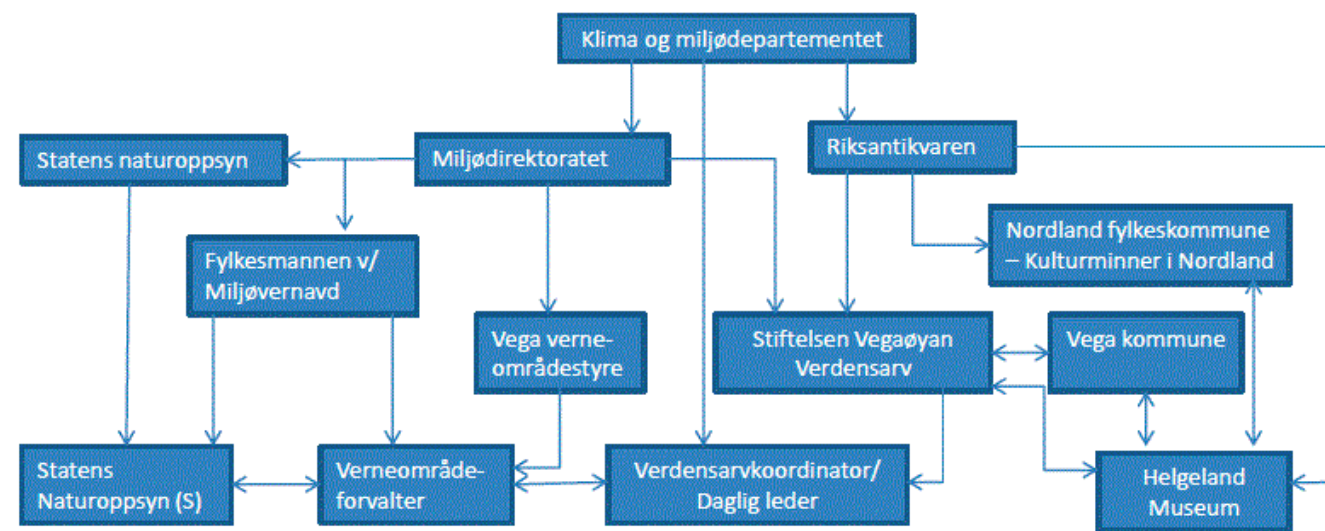
Verdensarvsenteret vil bli en arena

- som vil synliggjøre lokalt arbeid med å ta vare på verdensarvområdets verdier
- som vil fungere som et diskusjonstorg eller samlingssted til inspirasjon for lokalbefolkningen og for forvaltningsknutepunktet
- med undervisning og aktiviteter for barn og unge
- med besøkssenter og startpunkt for aktiviteter/opplevelser i verdensarvområdet
- med informasjon og formidling av områdets Outstanding Universal Values (OUV), jf. Innskrivingsvedtak (vedlegg 2)
- for bred verdiskaping

Fra E-huset museum på Nes (foto Jannike Wika)

3.0 Forvaltning av verdensarvområdet

Figur 2: Organogrammet viser samarbeidsaktørene til forvaltningsknutepunktet i forvaltningen av Vegaøyan verdensarvområde (kilde: Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv).

3.1 FORVALTNINGSKNUTEPUNKT

Forvaltningsknutepunktet på Nes ble etablert som følge av ny lokal forvaltningsordning for de store verneområdene. Ordningen ble innført i januar 2010. En viktig forutsetning for etablering av lokale forvaltningsknutepunkt er at det skal være grunnlag for å utvikle et godt fagmiljø. Videre skal knutepunktet ha en egnet geografisk beliggenhet i forhold til verneområdene og det må være egnede kontorfasiliteter. I vedtektene for verneområdestyret, fastsatt av Klima- og miljødepartementet 18.12.2010, er det presisert at forvaltningen av verneområdene må sees i sammenheng med forvaltningen av verdensarvområdet.

De nye knutepunktene som er etablert, skal tilføre regionene sterke naturfaglige kompetansemiljøer. Verneområdeforvaltere, naturveiledere, naturoppsyn og prosjektledere innen naturbasert verdiskaping er eksempler på aktører som kan være en del av en samlokalisering. Tett samarbeid med forsknings- og utviklingsmiljøer forsterker forvaltningsknutepunktene enda mer. På Vega vil samlokaliseringen legge til rette for et godt faglig arbeidsfellesskap bestående av representanter for forvaltningsmyndigheter og andre aktører i verdensarvområdet. Pr i dag omfatter knutepunktet

- Verneområdeforvalter/Vega verneområdestyre
- Statens naturoppsyn
- Verdensarvkoordinator/Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv
- Prosjektleder i arbeid med barn og unge/Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv

Forvaltningsknutepunktet og arbeidsfellesskapet vil inngå i Verdensarvsenteret som også skal ivareta forvaltningsoppgaver knyttet til formidling og besøkshåndtering. Helgeland Museum er samlokalisert med forvaltningsknutepunktet.

3.2 FORVALTNINGSMYNDIGHET FOR VERNEOMRÅDER OG VERDENSARVOMRÅDET

3.2.1 Vega verneområdestyre

Vega verneområdestyre ble konstituert 10. mai 2011 og skal forvalte verneområdene som ligger i verdensarvområde. Konstitueringen innebærer at forvaltningsmyndigheten for verneområdene er delegert til Vega verneområdestyre. Verneområdestyret har med konstitueringen påtatt seg å forvalte viktige nasjonale og internasjonale naturverdier. Styret skal sørge for at de nasjonale verdiene blir ivaretatt som forutsatt gjennom opprettelsen av de ulike verneområdene og forvaltningen av verneområdene skal sees i sammenheng med forvaltningen av verdensarvområdet.

Vega verneområdestyre består av tre politiske representanter; to fra Vega kommune og én fra Nordland fylkeskommune. Sekretariatet for verneområdestyret er en verneområdeforvalter som er ansatt hos Fylkesmannen i Nordland, men med lokalt kontorsted. Forvalteren skal sammen med styret se til at forvaltningen av verneområdene gjennomføres i samsvar med verneforskriftene for de enkelte verneområdene, naturmangfoldloven, nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser.

Forvalteren er underlagt styret i forvaltningen av verneområdene. Forvalterens hovedfunksjon er å være sekretariat for verneområdestyret og faglig forberede alle styresaker. Forvalter skal gjennom sin saksbehandling bidra til at styret forvalter verneområdene i samsvar med naturmangfoldloven (§§ 7-12) og verneforskriftene.

Det er Vega verneområdestyre sitt ansvar å påse at verneverdiene ivaretas, som følge av deres forvaltningspraksis. Hvis verneverdiene forringes eller er i fare for å forringes, skal verneområdestyret påse at nødvendige tiltak blir igangsatt. Videre skal Vega verneområdestyre behandle og avgjøre alle dispensasjonssøknader. Styret har også et selvstendig ansvar for å anmelde/rapportere brudd på verneforskriftene. Klage på vedtak skal sendes til Vega verneområdestyre, som oversender saken til Miljødirektoratet. Miljødirektoratet forbereder klagesaken og sender saken til Klima- og miljødepartementet, som fatter endelig vedtak. Vedtaket kan ikke påklages.

Forvaltningen av verneområdene skal skje med et langsiktig perspektiv. Dette stiller krav til langsiktig tenkning hos Vega verneområdestyre og andre aktører.

Statens naturoppsyn (SNO). Med vernevedtak etter naturmangfoldloven oppstår det behov for å føre tilsyn/kontroll med at verneforskriftene og eventuelle dispensasjonsvedtak overholdes. SNO ble opprettet med hjemmel i Lov om naturoppsyn av 21.6.1996, og skal ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. SNO har generelt ansvar for naturoppsyn i Norge, herunder i verneområder. Lov om statlig naturoppsyn hjemler et helhetlig naturoppsyn innenfor følgende særlover; naturmangfoldloven, friluftsløven, motorferdselloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og innlandsfiskeloven, lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven), lov om fritids- og småbåter § 40 og forurensingsloven så langt Klima- og miljødepartementet bestemmer. Statens naturoppsyn sine viktigste oppgaver er å:

- føre tilsyn med at bestemmelser i ovenstående lover blir overholdt
- drive veiledning og informasjon

- gjennomføre praktiske oppgaver, f.eks. skjøtsel av vegetasjon og tilrettelegging for friluftsliv
- drive registrerings- og dokumentasjonsarbeid

Oppsynsvirksomheten i verneområdene utformes i nært samråd med forvaltningsmyndigheten. På Vega skal den etablerte rutinen for bestillingsdialog mellom Vega verneområdestyre og SNO videreføres, slik at en i felleskap kan prioritere aktuelle oppgaver for oppsynet. Dette samarbeidet omfatter også verdensarvstiftelsen, slik at man sikrer en best mulig koordinering av tiltak, rapportering og totalt sett en best mulig ressursutnytting i verdensarvområdet.

Det er en SNO-stilling tilknyttet Vegaøyan verdensarvområde og kysten av Helgeland, denne er blant annet ansvarlig for verneområdene på Vega. SNO har mange arbeidsoppgaver, store områder og begrenset med ressurser. Det er per i dag begrenset kapasitet til å gjennomføre oppgavene nevnt over på en tilstrekkelig måte. Det er behov for å styrke Statens naturoppsyn på Helgeland, og i Nordland for øvrig.

3.2.2 Vega kommune

Status som Unescos verdensarvområde (2004) fører ikke til at området innenfor Vega kommunes grenser blir underlagt nye forvaltningsregler, men det betyr at et verdivalg innen framtidig areal- og ressursbruk må foretas lokalt. I arbeidet med kommuneplanen har kommunen gjennom medvirkningsprosesser og høringer forankret verdensarvstatusen lokalt og gitt befolkningen mulighet til å påvirke framtidig utvikling.

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument og gir rammer for utvikling av kommunesamfunnet og forvaltningen av arealressursene, inkludert ivaretagelse av verdiene som ligger til grunn for verdensarvstatusen.

Ansvar for planlegging og vedtak av kommuneplanen er lagt til kommunestyret og gjeldende kommuneplan, der ny samfunnsdel ble vedtatt av kommunestyret i 2007, og den reviderte arealdelen vedtatt i 2010, er utarbeidet i henhold til den gamle plan- og bygningsloven (1985).

Utdrag fra kommuneplanens samfunnsdel

Mål med kommuneplanen:

Vega kommune skal få en operativ helhetlig kommuneplan som gir grunnlag for styring og utviklingen av kommunen og herunder ivaretagelse av verdensarvstatusen.

Delmål:

Vega kommune skal bidra til å forsere gjennomføringen av Forvaltningsplanen for Vegaøyene verdensarvområde

Kommuneplan og reguleringsplan

Kommuneplanens samfunnsdel (2007-2020) omhandler langsiktige utfordringer når det gjelder miljø, mål og strategier for kommunesamfunnet og kommunen som organisasjon, sektorer og utvalgte målgrupper. Vega kommune sin kommuneplan og reguleringsplaner kan leses på nettside: <http://www.vega.kommune.no/artikler/kommunale-planer>

Kommuneplanens arealdel (2008-2020) omfatter i tillegg til et juridisk bindende plankart, bestemmelser og planbeskrivelse hvor det framgår hvordan nasjonale mål og retningslinjer og overordnede planer for arealbruk, er ivaretatt. Innenfor verdensarvområdet er det fastsatt egne bestemmelser til arealbrukskategorien landbruk-, natur- og friluftslivsområde (LNF – område med særlig viktig natur- og kulturlandskap), samt bestemmelser for å ivareta bygningsarven innenfor Vegaøyan verdensarvområdet. Overordna prinsipper for forvaltningen av bygningsarven fremkommer av egne veiledende retningslinjer i tilknytning til bestemmelsene.

Kommuneplanens arealdel gjelder for hele kommunen, med unntak av det meste av sjøområdene innenfor Vegaøyan verdensarvområde, som er unntatt rettsvirkning (dvs uten arealbrukskategori med bestemmelser). Kommunene har ut over denne følgende veiledende retningslinje for områder: Vega verdensarvområde har fått sin Unesco status med bakgrunn i et unikt kulturlandskap med verdifulle natur- og kulturhistoriske verdier. Området fyller Unesco konvensjonens krav om integritet og autenticitet. Vega kommune ønsker å forvalte og beskytte området mot tiltak eller trusler som kan påvirke de universelle verdiene negativt og slik statusen er forankret i lokalsamfunnet. Det er ikke ønskelig med etableringer av næringsanlegg på sjøen innen dette området som kan endre områdets karakter og verdi som et unikt natur- og kulturvernområde.

For uplanlagt område vil søknader om akvakultur bli vurdert fra sak til sak- jf. særlovgivningen der regionale myndigheter har avgjørelsesmyndighet.

Søknadsploktige tiltak

Med tiltak etter plan- og bygningsloven menes oppføring, riving, endring, herunder fasadeendring, endret bruk og andre tiltak knyttet til bygninger, konstruksjoner og anlegg, samt terrenginngrep og opprettelse og endring av eiendom. Som tiltak regnes også annen virksomhet og endring av arealbruk som vil være i strid med arealformål, planbestemmelser og hensynssoner.

Kommunen skal samarbeide med andre offentlige myndigheter som har interesser i plan- og byggesaker etter PBL og innhente uttalelser i spørsmål som hører under vedkommende myndighets saksområde (eks vernemyndighet, kulturmyndighet osv.).

Iverksetting av tiltak som omfattes av plan- og bygningsloven jfr. tekstboks, kan bare skje dersom de ikke er i strid med lovens bestemmelser med tilhørende forskrifter, kommuneplanens arealdel og reguleringsplan, jfr. bestemmelser om søknadsplokt og tillatelse.

Reguleringsplan og byggeskikkveileder

I områder med vedtatte reguleringsplaner gjelder disse foran kommuneplanens arealdel.

Reguleringsplan og byggeskikkveileder for området Nes-Kirkøy ble vedtatt i Vega formannskap i 2010. Bakgrunnen for arbeidet var det presset Vega, og spesielt Nes-Kirkøy, er utsatt for etter at Vegaøyene ble tatt inn på Unescos liste over verdens kulturarv. Byggeskikkveilederen gir retningslinjer for utviklingen av den sentrale delen av Vegas nordside, området Nes/Kirkøy/Holand. Det er dette som er porten til de mange tusen øyer, holmer og skjær som ligger i havgapet mot nordvest.

Reguleringsplanen og byggeskikkveilederen kan leses på nettside:

<http://www.vega.kommune.no/artikler/kommunale-planer>

Interkommunalt samarbeid

Vega kommune samarbeider med 12 andre kommuner på Helgeland om en interkommunal kystsoneplan. Formålet med en den interkommunale kystsoneplanleggingen er å samordne planleggingen i sjø over kommunegrensen med den klare målsettingen om at en interkommunal plan skal fungere som en et hensiktsmessig og godt styringsverktøy for kystsoneforvaltningen i regionen.

Kystplan Helgeland skal bli en interkommunal plan jf. plan- og bygningsloven § 9, men med en sammensetning av flere formelt selvstendige kommunale planer. Den interkommunale planleggingen vil resultere i kommunale delplaner som samlet sett utgjør et felles, interkommunalt plankart med tilhørende felles utredninger, felles planbestemmelser med retningslinjer og felles planbeskrivelse. *Planarbeidet skal ferdigstilles og vedtas i kommunene i 2015.* Kommunen vil fortsatt ha full styringsrett over sin kystsone, og kan på et hvilket som helst tidspunkt revidere planen dersom det er behov for det. Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv er invitert til et samarbeid med Kystplan Helgeland for å utforme forslag til retningslinjer til en hensynssone jf. plan- og bygningsloven 11-8 c), for Vegaøyen verdensarvområde innenfor den interkommunale kystsoneplanen.

Det kan gis retningslinjer om begrensninger av virksomhet og vilkår for tiltak for å ivareta interessen i sonen. Det kan gis retningslinjer om hvilke hensyn som skal vektlegges ved praktisering av annen lovgivning så langt kommunen er tillagt myndighet etter vedkommende lov.

Energi og klimaplan

En felles Energi- og klimaplan for kommunene Brønnøy, Vega og Vevelstad 2011-2015. Planen ble vedtatt i Vega kommunestyre i 2011 og viser visjoner, overordnet mål og strategier for arbeidet samt en handlingsplan.

Overordnet mål er: Innen valgperioden 2011-2015 skal kommunene oppnå en reduksjon i energiforbruket med minimum 10 % regnet fra utgangsåret 2010, og en stabilisering i utslippene av klimagasser i forhold til utgangsåret 1990. Mer informasjon om kommunens Energi og klimaplan kan leses på nettside:

[http://www.vega.kommune.no/www/vega/resource.nsf/files/www8rnbx-energiogklimaplan2011_2015_vedtatt/\\$FILE/energiogklimaplan2011_2015_vedtatt.pdf](http://www.vega.kommune.no/www/vega/resource.nsf/files/www8rnbx-energiogklimaplan2011_2015_vedtatt/$FILE/energiogklimaplan2011_2015_vedtatt.pdf)

3.2.3 Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble stiftet i 2005 av Vega kommune. Stiftelsens formål er å bidra til ivaretagelse av verdier og kvaliteter som ligger til grunn for utpekning av Vegaøyen verdensarvområde. Stiftelsen tildeles midler etter søknad av statlige tilskuddsmidler til gjennomføring av tiltak med formål å sikre bærekraftig forvaltning av norske verdensarvområder. Daglig leder i Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv er av Klima- og miljøverndepartementet tillagt funksjonen som verdensarvkoordinator. I denne funksjonen inngår blant annet ansvar for periodisk rapportering til Unesco, samt drift av lokale nettverk for forankring og samarbeid.

I 2014 hadde Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv et budsjett på 4 millioner kroner der størstedelen av midlene gikk til å sikre ærfugltradisjonen, kulturlandskapstiltak og informasjon/formidling. Forvaltningsplanen for Vegaøyen verdensarvområde, tiltaksplanen for kulturlandskapet og Unescos retningslinjer for oppfølging av verdensarvområder er styrende for Stiftelsens prioritering og gjennomføring av tiltak.

For å klare målsettingene som er satt i denne forvaltningsplanen og tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen Verdensarv, er Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv avhengig av godt samarbeid med andre organisasjoner og instanser:

- **Samarbeidsrådet:** Stiftelsen har et samarbeidsråd som skal gi innspill til stiftelsens arbeid. Samarbeidsrådet består av 17 lokale lag og foreninger.
- **Norges Verdensarv:** Vegaøyen er med i Norges Verdensarv, et nettverk for de norske verdensarvstedene. Nettverket skal ta opp felles problemstillinger for de norske verdensarvstedene og møtes i forbindelse med det årlige Verdensarvforumet, en konferanse som setter søkelys på aktuelle spørsmål i forbindelse med verdensarv.
- **Nordisk nettverk:** De nordiske verdensarvstedene møtes årlig til en konferanse for å diskutere felles utfordringer og muligheter. Nettverket har valgt et styre med representanter fra de nordiske landene som bistår stedene med å arrangere de årlige konferansene og sikre det faglige innholdet. Per 2014 arbeides det med å formalisere samarbeidet gjennom medlemskap og vedtekter for nettverkets arbeid.

3.2.4 Nordland fylkeskommune

Nordland fylkeskommune har myndighet for områdene vernet i medhold av kulturminneloven. Det betyr at fylkeskommunen blant annet har ansvar for å påse at arealbruk ikke kommer i konflikt med kulturminner, og at kulturminneinteresser samordnes med andre samfunnsinteresser.

Kulturminner i Vegaøyen verdensarvområde er fiskeværer Skjærvær (fredet i 1995) og Bremstein fyr (fredet i 1999). Søknader om byggetiltak i Skjærvær og Bremstein fyr må derfor i tillegg til saksbehandling i Vega kommune og i Vega verneområdestyre (for Skjærvær), sendes til behandling i fylkeskommunen.

Planer fra Nordland fylkeskommunen som er relevant for vårt område er:

- Fylkesplan for Nordland 2013-2025
- Reiselivsstrategi for Nordland (2011-2015)

- «Kulturminner på Sør-Helgeland» (2013)
- Regional forvaltningsplan med tiltaksprogram for vannregion Nordland 2016-2021

Fylkeskommunen og Sametinget, som sammen utgjør regional kulturminneforvaltning, er kommunens samarbeidspartnere i saker etter plan- og bygningsloven. Regional kulturminneforvaltning deltar i kommunes planlegging med veiledning, kulturminnefaglige innspill, vurderinger og uttalelser til planforslag. Nasjonale mål og retningslinjer formidles, og man skal se til at disse følges opp i planforslagene. Dersom planforslagene truer regionale og nasjonale kulturminneinteresser, kan regional kulturminneforvaltning fremme innsigelse, eventuelt varsle Riksantikvaren i de tilfeller der nasjonale kulturminneinteresser er truet.

Nordland fylkeskommune er høringspart i byggesaker innenfor verdensarvområdet. Regional kulturminnemyndighet kan klage på enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven dersom viktige kulturminner er truet.

3.2.5 Andre aktører

Miljødirektoratet er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet. Miljødirektoratet er en fagetat under Klima- og miljødepartementet som har arbeidsoppgaver innenfor miljøkunnskap og formidling, styring og veiledning av regionalt og kommunalt nivå, samt internasjonalt miljøarbeid. SNO er miljøforvaltningens operative feltorgan.

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Miljøverndepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Helgeland Museum er konsolidert museum for de 18 helgelandskommunene. Helgeland Museum skal formidle Helgelands natur- og kulturhistorie. Helgeland Museum ivaretar kultur- og naturarven i samsvar med The International Council of Museums (ICOM), museumsetiske regelverk: Museer har plikt til å anskaffe, bevare, utvikle samlinger som bidrar til å sikre samfunnets naturarv, kulturarv, vitenskapelig arv. Museets mål er å gi økt kunnskap om sammenhengen mellom fortid, nåtid og framtid.

Fiskeridirektoratet er forvaltningsmyndighet i arealspørsmål som berører havressursloven og akvakulturloven. Havressursloven sitt formål er å sikre en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av de villlevende marine ressursene og tilhørende genetisk materialet og å medvirke til å sikre sysselsetting og bosetning i kystsamfunnene. Loven gjelder for alle villlevende marine ressurser og tilhørende genetiske materiale.

Frivillige organisasjoner. På Vega er det flere frivillige som bidrar til å ta vare på verdensarvverdiene. Blant disse er Nordland Ærfugllag, Vegaøyans Venner og Vega kystlag.

- Nordland Ærfugllag er etablert av fuglevoktere i Vegaøyen og Nordland forøvrig. Foreningen skal arbeide for å bevare, videreutvikle og formidle ærfugltradisjonen gjennom bl.a. kurs i ærfugltradisjonen for nye fuglevoktere og andre interesserte for å motivere til å gjenoppta/starte opp med ærfuglruk, ta imot skoleklasser i dunværene og arbeide for predatorbekjempelse. Foreningen har etablert en nettportal for formidling av ærfugltradisjonen og salg av ederdunsdyner laget av medlemmene.

- Vegaøyans Venner er en forening som ble dannet i 2003 som en lokal støttespiller for oppfølgingsarbeidet i tilknytning til verdensarvstatusen. Sentralt arbeid for foreningen er å bidra til å ta vare på området kulturminner og kulturlandskap, arrangere turer, drive dugnad og samle dokumentasjon fra livet i øyen. Foreningen har en årlig Ærfuglpatrulje som hjelper fuglevokterne i ett av dunværene før sesongen. Den arrangerer også fortellerkvelder og har en årlig fuglekveld.
- Vega kystlag har etablert et kystmuseum i et nedlagt handelssted på Vegstein. Brygga inneholder en autentisk butikk og en utstilling med gjenstander fra handelsstedet/butikken og ting de har fått til sin samling. Brygga har dagåpent på sommeren. Vega kystlag arrangerer dugnader der medlemmene vedlikeholder bygninger og de samarbeider med skolen, verneområdestyret og Stiftelsen om skoleprosjekt.

Bilde: Ærfuglhus i Hysvær/Søla landskapsvernområde 2012 (foto: Jannike Wika)

3.3 VERNEOMRÅDENE I VERDENSARVOMRÅDET

Vegaøyan Verdensarv inkluderer sju områder som er vernet etter naturvernloven og to bygningsmiljø som er vernet etter lov om kulturminner. Se nærmere beskrivelse av disse områdene i kapittel 7 og 8.

3.3.1 Naturmangfoldloven og verneforskrifter

Vedtak om vern av områdene i verdensarvområdet er hjemlet i Naturvernloven. Lov om forvaltning av naturens mangfold (Naturmangfoldloven) trådte i kraft 1.juni 2009. Samtidig ble Naturvernloven opphevet. Selv om loven er opphevet, gjelder verneforskrifter vedtatt gjennom Naturvernloven inntil Kongen bestemmer noe annet (jf. Naturmangfoldloven § 77, første punktum). Det innebærer at verneforskrifter opprettet etter Naturvernloven, fortsatt skal gjelde og forskriftene skal forvaltes i tråd med intensjonen på vernetidspunktet.

Naturmangfoldloven er den mest sentrale loven innen naturforvaltning. Loven regulerer forvaltningen av arter, områdevern, fremmede organismer, utvalgte naturtyper. Den skal også ta vare på leveområder for prioriterte arter. Med Naturmangfoldloven skal vi ta vare på naturen, både gjennom vern av områder og ved at bruken av naturen skal skje på en bærekraftig måte. Lovens formål og grunnregel, som omfatter forvaltningsmål, kunnskapskrav og miljøprinsipper, gjelder ved myndighetsbeslutninger etter alle lover som berører naturen. **Det er viktig å merke seg at Naturmangfoldloven gjelder for forvaltning av all natur – også utenfor verneområdene. Dette gjelder spesielt kap. II i Naturmangfoldloven som omhandler de miljørettslige prinsippene.**

Kapittel 2 i Naturmangfoldloven inneholder alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk. Dette inkluderer også forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter innenfor verneområdene. I lovens kap. 2 er det fastsatt prinsipper for offentlig beslutningstaking som myndighetene skal legge til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Disse prinsippene omtales i loven som:

§ 8 (kunnskapsgrunnlaget)

§ 9 (føre-var-prinsippet)

§ 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning)

§ 11 (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

§ 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

Prinsippene skal anvendes ved offentlig myndighetsutøvelse, dvs. ved fastsettelse av forskrifter og ved enkeltvedtak. De kommer derfor til anvendelse ved behandling av enkeltsaker etter verneforskriftene. Det skal fremgå i vedtak hvordan prinsippene er anvendt i den enkelte sak, og hvilken vekt det er lagt på dem.

Kunnskapsgrunnlaget i § 8 innebærer at offentlige beslutninger som berører naturmangfold så langt som mulig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Dette gjelder i utgangspunktet kunnskap som allerede er tilgjengelig. Det kan også omfatte innhenting av eksisterende kunnskap som vanskelig tilgjengelig og innhenting av ny kunnskap. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og omfang.

Føre-var-prinsippet i § 9 er en retningslinje for hvordan myndighetene skal håndtere tvil om et tiltaks konsekvenser for naturmiljøet. Kunnskapsmangelen kan gjelde usikkerhet om hvilke naturverdier som blir berørt, f.eks. hvilke arter som forekommer i et område, eller usikkerhet om hvilken effekt en påvirkning vil ha. Dette kan for eksempel føre til at en gir avslag på søknaden, at det gis en tillatelse på vilkår, eller at en velger å avvente og innhenter mer kunnskap

Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning i § 10 går ut på at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Prinsippet skal sikre at nye påvirkninger underlegges en helhetsvurdering av belastningen av et økosystem. Det innebærer at påvirkningen/tiltak ikke skal vurderes isolert, men på bakgrunn av den miljøbelastning som allerede er skjedd gjennom andre påvirkninger. Dette har særlig betydning dersom miljøbelastningen er ved en kritisk grense hvor selv en liten økning i belastning vil ha stor effekt på økosystemet.

§ 11 omhandler prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver. Dette betyr at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. Kostnader ved å hindre eller begrense skade omfatter i prinsippet alle kostnader knyttet til forebyggende eller gjenopprettende tiltak.

§ 12 er prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Dette går ut på at en for å unngå, eller begrense skader på naturmangfoldet skal ta utgangspunkt i driftsmetoder, teknikk og lokalisering som gir de beste samfunnsmessige resultater. Dette ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av naturmangfoldet og økonomiske forhold. Det er således den løsningen som etter en samlet vurdering gir de beste samfunnsmessige resultater som skal velges.

Vega verdensarvområde omfatter verneområder som er opprettet for å ivareta ulike naturkvaliteter. Dette gjenspeiles i verneformål og verneform. Verneformene til de sju verneområdene som ligger i Vegaøyan verdensarvområde er:

- **Landskapsvernområde (nml § 36):** «... natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart...» Verneformen brukes ofte for å ta vare på kulturlandskap i aktiv bruk. Bevaring av landskapsbildet og landskapsopplevelsen.
- **Naturreservat (nml § 37)** er den strengeste formen for områdevern etter naturmangfoldloven. Som naturreservat kan det vernes områder som «... inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, har en særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller har særskilt naturvitenskapelig verdi...»
- **Biotopvernområder (nml § 38)** opprettes for å beskytte leveområdet til bestemte dyrearter eller planter. Som biotopvernområde kan vernes «... et område som har eller kan få særskilt betydning som økologiske funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter...» Typiske funksjonsområder er: gyteområder, oppvekstområder, vandrings- og trekkruiter, beiteområder, hiområder, myte- eller hårfellingsområde, spill- eller parringsområder og yngleområder. I Vega verdensarvområde er det vernet flere fuglefredningsområder.

3.3.2 Plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven gir det samlede rammeverket for planlegging og byggesak. Planlegging etter loven samordner statlige, regionale og kommunale oppgaver. Planlegging er en avveining mellom ulike interesser og legger føringer for arealbruk, samfunnsutvikling og det enkelte byggetiltak. Åpenhet, innsyn og medvirkning i planprosessene er viktig. Byggesaksbehandling etter loven skal sikre at tiltak blir i samsvar med lov, forskrift og planvedtak. Forsvarlig utføring av det enkelte tiltak er sentralt og det legges vekt på sikkerhet, energieffektivitet og sunnhet i bygg, samt kvalitet og effektivitet i byggeprosessene.

Ansvar for planlegging og vedtak av planer etter plan- og bygningsloven er lagt til Kongen (regjeringen), fylkestingene og kommunestyrene. Regjeringen utvikler og formidler nasjonale mål og retningslinjer for planlegging i fylker og kommuner. Kommunal- og moderniseringsdepartementet tar stilling til konfliktsaker og sikrer riktig bruk av loven. Kommunestyrene har ansvaret for at det utarbeides de kommune- og reguleringsplaner det er behov for i kommunen. Plan- og bygningsloven omfatter mange former for planlegging, fra teknisk orientert og detaljert reguleringsplanlegging i skjæringspunktet mot byggesak, til overordnet samfunnsplanlegging av prinsipiell og strategisk art. Arealbruken blir gjort bindende for den enkelte grunneier gjennom planer som bestemmer hvilke bygge- og anleggstiltak og hvilke virksomhet som er tillatt. Planleggingen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale interesser og må derfor skje i nært samråd med statlige fagetater, organisasjoner, næringslivet og innbyggere. Staten og fylkeskommunen representerer forskjellige interesser gjennom fagetater på nasjonalt og regionalt nivå.

Fagmyndighetene har innsigelsesrett på sitt eget område i forhold til kommunale planer. Når det fremmes innsigelse mot kommunale planer innebærer dette at planen ikke kan vedtas av kommunestyret, men må sendes departementet til avgjørelse hvis partene ikke blir enige.

3.3.3 Kulturminneloven

Kulturminneloven (Lov av 9.juni 1978 nr. 50 lov om kulturminner) har til formål å verne kulturminner og kulturmiljøer både som del av vår kulturarv og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Kulturminneloven skal sikre varig vern av et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljøer.

Loven skal sikre fredete kulturminner, det være seg automatisk fredete eller vedtaksfredete (jf. kap. 3.2.4). Kun i helt spesielle tilfeller, som for eksempel at et tiltak har stor allmennytte, kan det dispenseres fra loven. Riksantikvaren er dispensasjonsmyndighet. For vedtaksfredete anlegg, i hovedsak bygninger, kan det dispenseres fra loven dersom tiltak ikke reduserer verneverdien vesentlig, eller går på tvers av fredningsformålet. Fylkeskommunen er dispensasjonsmyndighet.

Fredningen har ikke til hensikt å hindre bærekraftig og bevarende bruk av kulturminnet og det kulturmiljø det er en del av.

3.4 TILSKUDDSDORDNINGER

Det finnes en rekke tilskuddsordninger for økonomisk støtte til de ulike aktørene som vil sette i gang tiltak for å bedre natur- og kulturtilstanden i Norge. Klima- og miljøverndepartementet sender hvert år ut et rundskriv som viser miljømyndighetenes tilskuddsordninger som omfatter områdene naturforvaltning, friluftsliv, kulturminnevern, forurensning, internasjonale miljøtiltak, byutvikling og lokal miljøvern. Rundskrivet gir en beskrivelse av hvilke retningslinjer, søknadsfrister, kriterium o.a. som gjelder for hver tilskuddsordning. Oversikt over de mest aktuelle tilskuddsordningene ligger som vedlegg 3.

Videre kan det søkes midler fra Miljødirektoratet for gjennomføring av tiltak for å ivareta verneverdiene i verneområdene, samt støtte til forvaltningstiltak for å sikre en bærekraftig forvaltning av verdensarvområder med viktige naturverdier. Verneområdestyret kan søke på «verneområdemidlene» og Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv kan søke på «verdensarvmidlene». Fra 2008 og fram d.d. har Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet gitt årlige tilskudd øremerket oppfølging av «Tiltaksplan for kulturlandskapet i Vegaøyan».

4.0 Områdebeskrivelse og kunnskapsstatus

4.1 GENERELL BESKRIVELSE

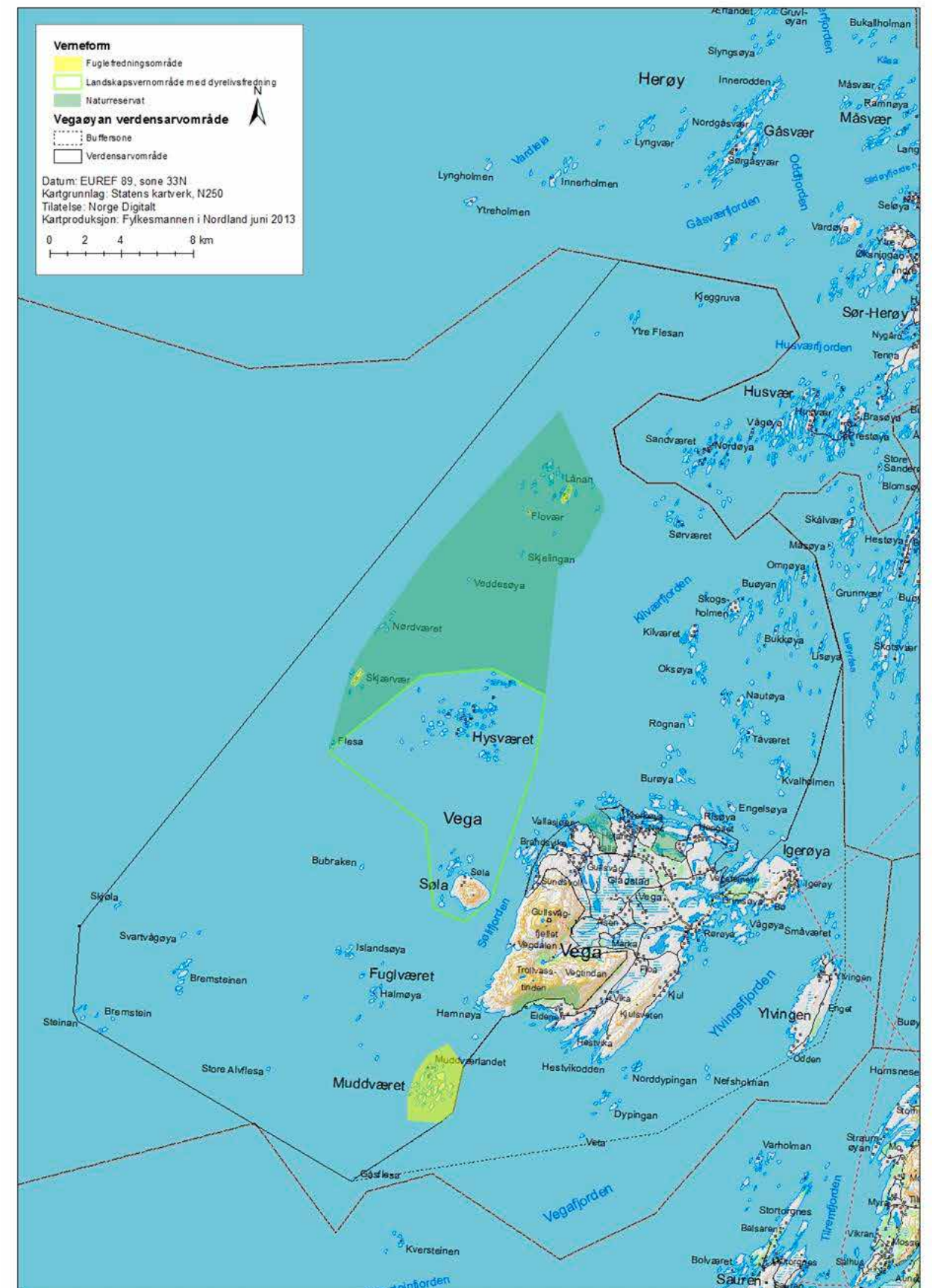
Vegaøyen verdensarvområde ligger i Norskehavet i de nordlige delene av Atlanterhavet opp mot Polarsirkelen. Området ligger i Vega kommune og er en del av Helgelandskysten (jf. figur 3). Vegaøyen verdensarvområde består av 6 500 små øyer, holmer og skjær samt deler av hovedøya Vega. Verdensarvområdet er på 1 072 km². Av dette er 69 km² landareal og 22 % av verdensarvområdet er verneområdene (avmerket på kartet): Lånan-Skjærvær naturreservat, Holandsosen naturreservat, Kjellerhaugvatnet naturreservat, Eidemsliene naturreservat, Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde, Muddvær fuglefredningsområde og Hysvær-Søla landskapsvernområde.

Området i Vega kommune som ikke inngår i verdensarvområdet utgjør **buffersonen**. Området grenser til verdensarvområdet og det meste av bygging, næringsaktivitet og tilrettelegging for turisme skal skje i denne sonen. På den måten kan kommunen få en forsvarlig og styrt utvikling i selve verdensarvområdet. For øvrig forutsetter ivaretagelse av kulturlandskapet i verdensarvområdet at det eksisterer et bærekraftig landbruk i buffersonen som kan bistå med blant annet beitedyr.

De mange øyene, holmene og skjærene sammen med de store gruntvannsområdene, gjør at området utmerker seg både i forhold til utforming og størrelse. Landområdene i Vegaøyen verdensarvområde er i all hovedsak lave, opp til 20 moh. På øyene Vega og Søla strekker verdensarvområdet seg opp til henholdsvis 804 moh. og 431 moh.

Vegaøyen verdensarvområde ligger på den største sammenhengende strandflaten i Norge, som måler ca. 50 km fra fastlandet til egga. Flaten ble gravd ut i berggrunnen i sonen mellom hav og land da isen trakk seg tilbake etter siste istid. Landskapet på strandflaten fikk flate belter av land og tilsvarende grunner under havets overflate. Strandflaten og sammenfallet av flere geologiske fenomen har lagt grunnlaget for bosetting på Vega i over 10 000 år. I sør ligger høye granittfjell og i nord domineres berggrunnen av kalkrike bergarter som gir et rikt jordsmonn når de forvitrer. Grunne havområdet gir stor biologisk produksjon og grunnlag for et rikt marint mangfold.

Kulturlandskapet som er skapt i Vegaøyen på grunn av den særegne levemåten med landbruk, fiske og ærfugldrift er unik i verdensmålestokk. Dette levesettet lå til grunn for Unescos innskriving av Vegaøyen verdensarvområde.

Figur 3: Kartet viser Vegaøyen verdensarvområde og verneområdene (kilde: Vega verneområdestyre)

4.2 BEITE-/SLÅTTELANDSKAP OG VEGETASJON

4.2.1 Mål og status

Hovedmålet er å øke skjøtelsaktiviteten i verdensarvområdet for å sikre at naturkvalitetene opprettholdes.

Delmål

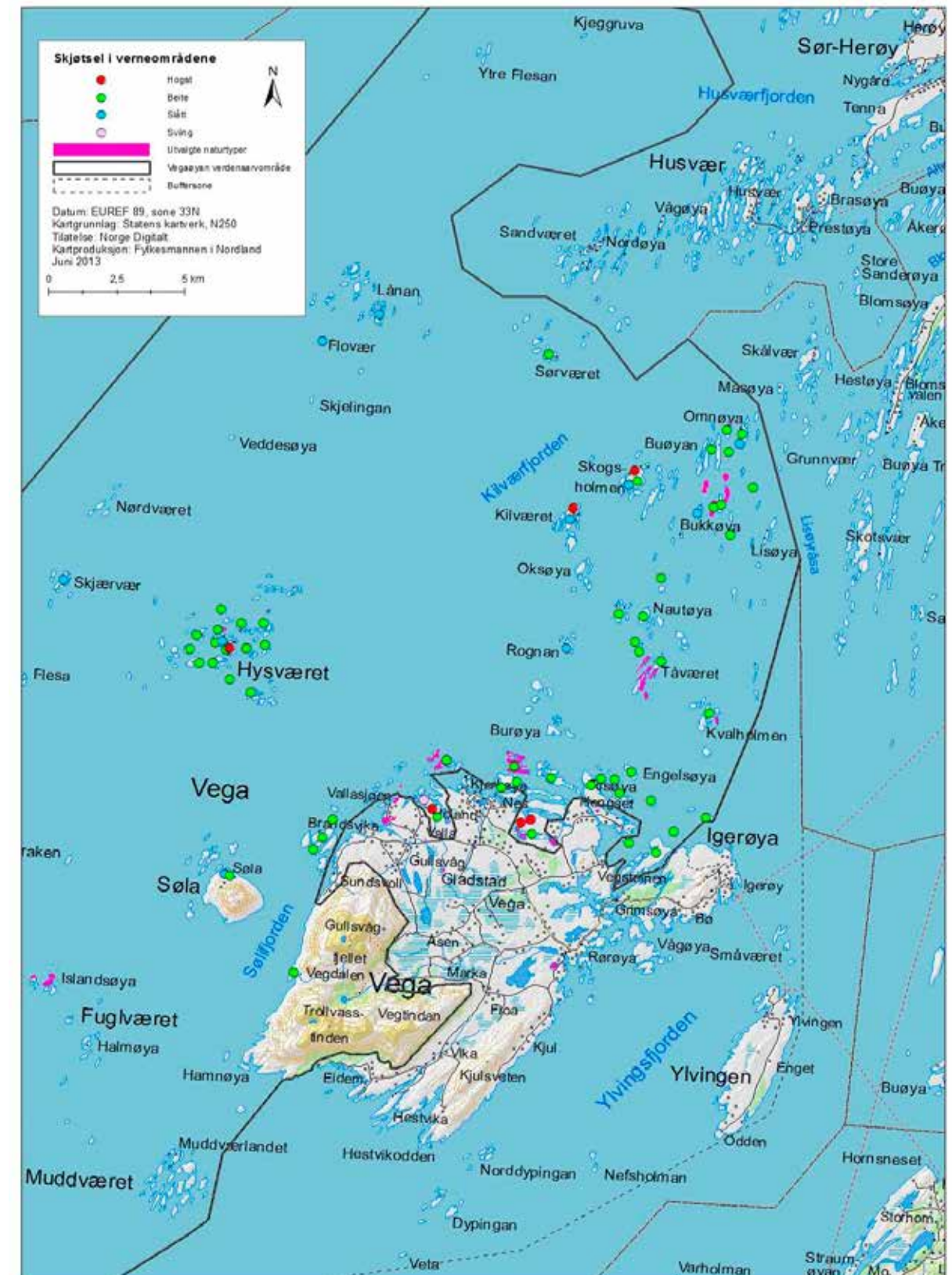
- Arbeide for at de utvalgte naturtypene i verdensarvområdet blir riktig skjøttet for å bevare mosaikken i landskapet
- Arbeide for å sikre tilskuddsordninger som bidrar til at kulturlandskapet blir ivarettatt

I verdensarvområdet finnes 6 500 øyer som varierer i størrelse. Grovt sett kan øyene deles inni tre grupper:

- De minste øyene på noen få dekar som domineres av strandberg og kystnær, fuglegjødset vegetasjon.
- Mellomstore øyer som tidligere var utmarksbeiteøyer. Disse er oftest lyngdominerte. Den kalkrike berggrunnen i verdensarvområdet gir mange av lyngheiene et spesielt høyt artsmangfold med flere kalkkrevende urter og grasarter. Einer opptrer som gjengroingsart i lyngheiene i Vegaøyen og dominerer i mange tilfeller vegetasjonstypene i form av et krypende teppe som fortrenger andre arter.
- Store, grasrike øyer med bebyggelse som tidligere ble benyttet som slåttemark samt noe åkerdrift. Dette landskapet preges i dag av gjengroing med arter som mjørdurt, strandrør, hestehavre, enghumleblom, marikåper og andre (Vegetasjonskartleggingen for Vegaøyen verdensarv 2011).

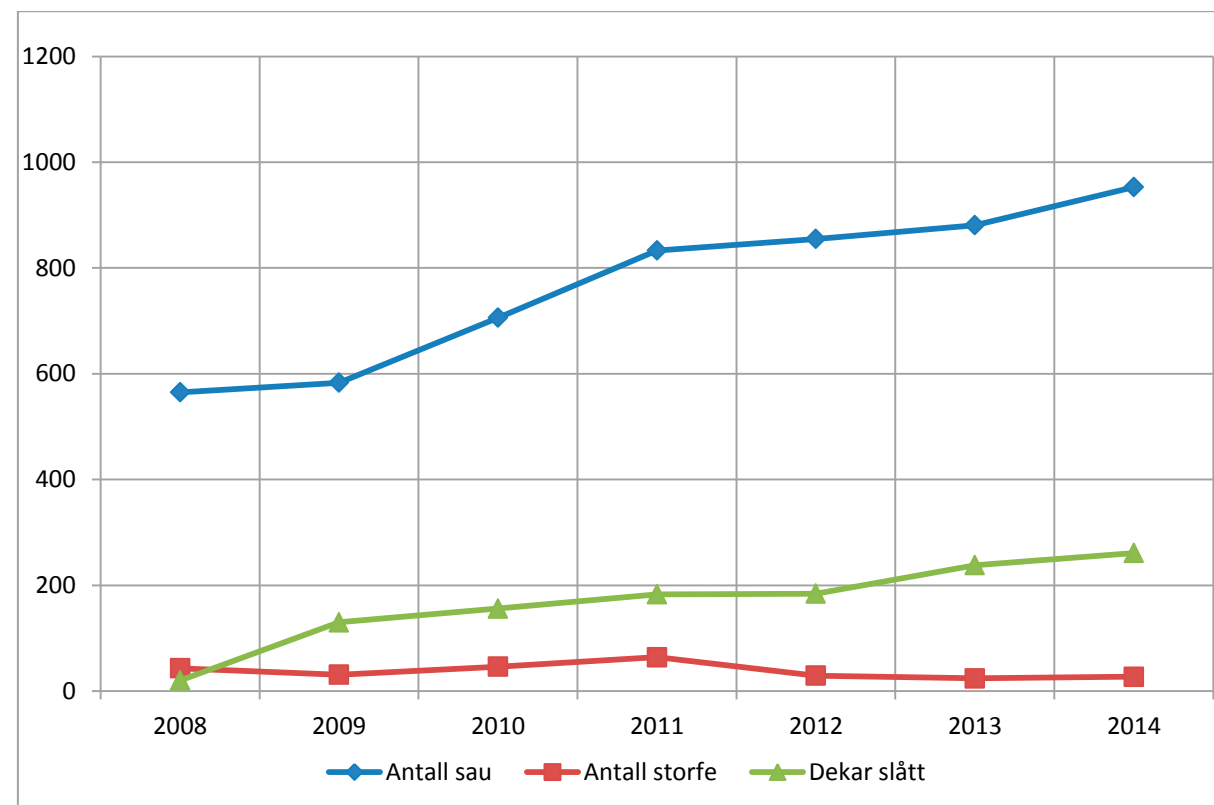
Vegetasjonskartleggingen i Vegaøyen verdensarvområde (Bioforsk Tjøtta 2010, 2011, 2012 og 2013) og anbefalinger fra Bioforsk Tjøtta sammen med føringer fra handlingsplanene for hhv slåttemark og kalksjøer, danner grunnlaget for hvor det settes bevaringsmål og hvor forvaltningen ønsker skjøtselstiltak i Vegaøyen verdensarvområde.

Det er utarbeidet skjøtelsplaner for Skjærvær fuglefredningsområde (2007), Holandsosen naturreservat (2007), Kjellerhaugvatnet naturreservat (2007), Søla landskapsvernområde (2007), Skogsholmen-området (2007), Hysvær landskapsvernområde (2009) og Lånan fuglefredningsområde (2010). I tillegg er det utarbeidet skjøtelsplaner for slåttemark på Store Emårsøya (2012), Skogsholmen (2012) og Omnøya (2012).

Figur 4: Steder med beiting (grønn), hogst (rød), slått (blå) og sviing (rosa) i Vegaøyen verdensarvområde i 2013. Utvalgte naturtyper er merket med lilla (kilde: Vega verneområdestyre)

Det drives ulike typer skjøtsel i verdensarvområdet. Figur 4 viser hvilke type skjøtsel som gjøres på de ulike stedene i 2012. *Fra 2014 er det i tillegg beiting på to øyer ved Kilvær og i Nepsundet.* Figur 5 viser utviklingen av skjøtselstiltakene i verdensarvområdet 2008-2014.

Figur 5: Slått og beiting i verdensarvområdet 2008-2014
(kilde: Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv)

Frem mot 2014 jobbes det blant annet med å fjerne kratt og sitkagranskog i Kjellerhaugvatnet og Holandsosen naturreservat, i Hysvær/Søla landskapsvernområde, i Kilvær og i Skogsholmen. Slåttearbeid blir utført i Søla landskapsvernområde, Lånan fuglefredningsområde, Skjærvær fuglefredningsområde, samt Skogsholmen, Omnøy, Kilvær og Bukkøy innenfor verdensarvområdet.

Siden 2008 har det vært en egen tiltaksplan for Vegaøyan Verdensarvområde og Vestnorsk Fjordlandskap som har omfattet areal- og beitetilskudd, midler til ærfugltradisjonen og ulike kulturbidrag, mindre etableringer/investeringer og skjøtselsplaner. Tiltakene har vært finansiert årlig med 3 mill fra Klima- og miljødepartementet og tilsvarende beløp via landbruksavtalen mellom bøndenes faglag og staten. Av dette forvalter Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv årlig ca 2 mill kr til fuglevokterne, grunneiere og andre interessenter som driver skjøtsel i området, samt mindre tiltak og skjøtselsplaner. Fylkesmannen i Nordland forvalter 550 000 kr årlig som går til aktive bønder med produksjonstilskudd, mens det øvrige av de 3 mill over landbruksavtalen går til Vestnorsk Fjordlandskap. Fra 2011 har også Vega verneområdestyre hatt skjøtselsmidler til disposisjon.

Totalt har 37 fått tilskudd til skjøtsel i verdensarvområde.

Tilskuddet over landbruksavtalen har ikke økt siden 2008. Per i dag er det derfor ingen flere aktive bønder som får langsiktige beiteavtaler. Tilsvarende har heller ikke tilskuddet fra Klima- og miljøverndepartementet økt siden 2008 og Stiftelsen har ikke mulighet til å innfri alle søknader om tilskudd til skjøtsel. Det er derfor behov for en økning i det statlige bidraget til verdensarvområdet.

I dag beiter småfe i Kjellerhaugvatnet og Holandsosen naturreservat og på Kilvær, Skogsholmen, Bukkøy, Tåvær, Søla og Hysvær. Det beites også på mange andre små øyer. Mens det i 2008 var 546 sau på beite i verdensarvområde, var tallet økt til 950 i 2014. Antall storfe (ungdyr) avtok fra 42 til 27 for samme tidsperiode.

Utvalgte naturtyper i verdensarvområdet

De utvalgte naturtypene vi finner i Vegaøyan verdensarvområde er slåttemark, kalksjø og kystlynghei, mens naturbeitemark kan bli aktuell som utvalgt naturtype.

Utvalgte naturtyper

I naturmangfoldloven står det i forvaltningsmålet for naturtyper (§ 4): Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosesser som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemets funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

Naturmangfoldloven gir hjemmel for å vedta utvalgte naturtyper, og det er Kongen i Statsråd som fastsetter forskrift som angir bestemte naturtyper som utvalgt. For hver naturtype som blir utvalgt lager Miljødirektoratet en handlingsplan som danner grunnlag for forvaltning og skjøtsel av naturtypen. Utvalgte naturtyper er områder det skal tas særskilt hensyn til ved arealplanlegging, utbygginger og annen bruk og forvaltning av natur. Staten kan gi tilskudd til tiltak for å ta vare på den utvalgte naturtypen.

Slåttemark er en utvalgt naturtype. Slåttemark er arealer som ikke er oppdyrket, gjødslet eller tilsådd og som slås årlig. De blir slått seint i sesongen helst med lett utstyr som ljå, eller slåmaskin. Slåttemarker var tidligere svært utbredt i Norge. De tilhører en av våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning for mange organismer, som planter, sopp, insekter og virvelløse dyr. Slåttemark er en naturtype som består av flere vegetasjonstyper, hvorav flere er sterkt trua i Norge.

Beiting blir i dag i mange tilfeller brukt som erstatning for slått for å holde landskapet åpent. Beiting kan ikke erstatte slått når formålet er å bevare naturtyper og arter som er slåttebetinget. Slåttemarker har høyere artsmangfold per m² og større bestander av flere trua engarter enn beitemark har.

Innenfor Vegaøyan verdensarvområde er det registrert slåttemark i Emårsøy, Skogsholmen og i Omnøy.

Kalksjøer er en utvalgt naturtype. Kalksjøer i Norge er i de fleste tilfeller forholdsvis små, med lite nedbørfelt og ofte lang oppholdstid. Mange av de kalkrike vannforekomstene i Norge er tjern og dammer, som ofte er betydelig påvirket av kalkrikt grunnvann. De hydrologiske

forholdene for hver enkelt vannforekomst har betydning for hvor følsom den er for påvirkninger fra menneskelige aktiviteter i nedbørfeltet, og dermed hvordan den bør forvaltes.

Naturtypen kalksjøer er levested for relativt mange truede og sårbare arter. Flere av disse er svært kalkkrevende og har sin utbredelse sterkt begrenset til slike sjøer. I deler av landet ligger mange av kalksjøene i kulturlandskap med stor avrenning av næringssalter. Overgjødsling er derfor en hovedtrussel mot mange kalksjøer og artene i disse. Det er laget en handlingsplan for kalksjøer (Direktoratet for naturforvaltning 2011, Handlingsplan for kalksjøer).

I verdensarvområdet på Vega finner vi to registrerte kalksjøer i Kjellerhaugvatnet naturreservat: Sveavatnet og Skiftevatnet. (Botaniske undersøkelser i Nordland 2002, miljøfaglig utredning, rapport 2003).

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen er menneskeskapt gjennom helårsbeite og regelmessig lyngsviing.

For å ivareta kystlynghei som naturtype er det viktig at en skjøtter et tilstrekkelig utvalg av området slik at den store variasjonen i utforming, artssammensetning og skjøtelsesregimer blir representert. I vårt område med den kalkrike grunnen finner vi mye rik hei med innslag av kalkkrevende arter. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Kreklingen har en lavere beiteverdi enn røsslyngen. (Skjøtelsesplan for kystlynghei på Tarva i Bjugn kommune, Bioforsk Rapport 2011).

De stedene som vi finner kystlynghei i Vegaøyan verdensarvområde er: Kjellerhaugvatnet naturreservat, Holandsosen naturreservat samt der det tidligere var utmarksbeite på øyene nordvest for hovedøya Vega.

Bilde: Beiting i Hysvær landskapsvernområde (foto: Jannike Wika)

Naturbeitemark er kartlagt i deler av verdensarvområdet. Området har vært i langvarig bruk til beite, kanskje i mange hundre år. Siden naturbeitemarker ble lite eller ikke gjødslet, pløyd eller isådd av fremmede plantearter, har de ofte store biologiske verdier i form av en rekke sjeldne og truede planter, sopp og insekter. I dag blir naturbeitemarkene sjeldnere fordi de pløyes opp, gjødsles, bygges ned eller går ut av bruk og gror igjen.

De stedene som vi finner naturbeitemark i Vegaøyan verdensarvområde er: Holandsosen, Andøya, Olderøya, Lånan (Bøksla og Norddræggen), Indre Brislingen, øy vest for Omnøya, Store Buøya, Skogsholmen (Floten og Kalkbakke i øst), Omnøya, Store Emårsøy, Langskjæret, Burøya, Andøya sørvest, Buøya, Lisøya, Holandskråkå og stakkholmen.

4.2.2 Utfordringer og tiltak

I 2014 avsluttes kartleggingen av vegetasjonen i verdensarvområdet i regi av Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv. Med bakgrunn i disse dataene og for å ivareta mosaikken i landskapet er det nå viktig at det legges til rette for tiltak som er i samsvar med handlingsplanene som er utarbeidet for de ulike naturtypene i området.

Bønder opplever at gjessene gjør til dels stor skade på dyrka mark og innmarksbeite ved at de spiser opp gresset som er ment til næring for husdyrene. Ut fra hensyn til biologisk mangfold er det behov for å få tilbake og utvikle artsmangfoldet som preger kulturlandskapet ved kysten. Flere av planteartene i slike områder er avhengig av slått eller beiting. Dette hensynet kan delvis ivaretas ved tilrettelegging av friområder hvor gjessene blir lite forstyrret for å redusere beiteskader. Friområder kombinert med skremming fra områder vil ofte være det beste tiltaket for å unngå skade. For beiteskader på dyrka mark / eng forårsaket av kvitkinngås finnes en erstatningsordning til næringsdrivende. Denne ordningen gjelder ikke for grågås. Vega kommune har sammen med Alstahaug, Herøy og Dønna utarbeidet en regional forvaltningsplan for kortnebbgås, grågås og hvitkinngås (2014). To viktige tiltak i planen er tidlig jaktstart og etablering av friområder.

På Vega foreligger datoer for når den første grågåsa er sett hvert år fra 1971, og for når de første ungene er sett ved sjøen. Disse dataene viser at siden tidlig på 1970-tallet har grågåsa kommet tidligere og tidligere tilbake. Tilsvarende viser datoer for første kull på sjøen at gjessene har hekket tidligere. I dag er det slik at når gjessene kommer tidlig, så drar de også tidlig. Skal de fortsette med denne trenden, blir det en utfordring å fastsette når jakta kan begynne.

På grunn av økende skjøtsel i verdensarvområdet siden 2005 og stadig tidligere ankomst av gås blir den regionale forvaltningsplanen for grågås og hvitkinngås rullert i 2014.

For å sikre skjøtsel av landskapet i verdensarvområdet i framtiden, må det satses på rekruttering. Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv har opprettet en prosjektlederstilling som kun jobber med aktiviteter for barn og unge og hvor mange av aktivitetene går ut på å gjennomføre skjøtsel i verdensarvområdet (jfr. kap.5.5). Det arbeides også for lokal videreføring på gammel norsk sau.

Bilde: Elev fra Brønnøysund videregående skole gjennomfører slått i verdensarvområdet (foto: Jannike Wika)

Sviing/brenning er et nyttig tiltak for å øke beiteverdien i et landskap med mye kystlynghei og et viktig bidrag til å bevare mosaikken i landskapet. Røsslyngplanten som er den viktigste planten i naturtypen kystlynghei, taper beiteverdi når den blir gammel. Den bør derfor fornyes regelmessig gjennom sviing. I 2012/2013 utarbeidet Bioforsk Tjøtta en plan over sviing i Holandsosen og ut fra denne planen samt vegetasjonskartleggingen i verdensarvområdet planlegges det i de kommende år å svi de mest hensiktsmessige områdene i verdensarvområdet (Skjøtelsesplan for kystlynghei på Tarva i Bjugn kommune, Bioforsk 2011).

Vånd (jordrotter) fører til store erosjonsskader på flere øyer i verdensarvområdet. Antall vånd har vært sterkt økende i 2014, blant annet i Skogsholmen, Lånan, Skjærvær, Hysvær og Muddvær. Det som tidligere var slåtte- og beiteland er nå et småkupert og opprevet landskap der berg og stein har kommet opp i overflata. Vånden «pløyer» opp jorda i løpet av vekstsesongen og legger den åpen. Jorda blir deretter vasket eller blåst bort av vær og vind på vinterstid. Ved å gjennomføre jordforbedringstiltak i de mest utsatte områdene vil det kunne gjenetableres ny jord på bergene.

Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv har gitt tilskudd til å kjøpe ulikt utstyr i forbindelse med skjøtelsesarbeidet, som føringsprammer, traktor, motorsager, river, slegger o.l. Dette utstyret eies i stor grad av Vega beitelag. Det er tidkrevende å administrere dette utstyret. Derfor gir Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv og Vega verneområdestyre et tilskudd til dette arbeidet. Skjøtsel av kulturlandskapet i øyene er avhengig av et livskraftig jordbruk i buffersonen og i randsonen i nabokommunene. I dag er det lettere å ta i bruk annet tilgjengelig beiteareal enn øyene, og det er derfor nødvendig med særskilte bidrag for å få sikret kulturlandskapet i verdensarvområdet. I tillegg er det ønskelig med økt fokus på økt verdiskaping knyttet til skjøtsel av kulturlandskap.

«Tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan Verdensarv» ble skrevet på oppdrag fra de fem departementene som er mest involvert i verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan. Planen er fra 2008 og viser utfordringene med å ivareta kulturlandskapet i verdensarvområdet. Planen har klare mål og tiltak for å sikre verdiene. Det viktigste tiltaket i planen er etablering av en bidragsordning for kulturlandskapet som kan føre til økt beiting og skjøtsel, og bevaring av både landbrukets og kystens kulturminner. I dette ligger også sikring av tradisjonell drift av dunvær. Planen gav grunnlaget for at det fra 2008-2014 ble bevilget penger via statsbudsjettet til kulturlandskapsskjøtsel, ærfugldriften og tiltak i Vegaøyan verdensarvområde. Tiltaksmidlene innen kulturlandskap ble samordnet i 2015.

Tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan verdensarvområde bør revideres i 2015.

Tabell 1: Utfordringer og tiltak knyttet til beite-/slåttelandskap og vegetasjon i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Bevare mosaikken i landskapet	• Overvåke et utvalg av naturtyper (i tillegg kommer overvåking knyttet til bevaringsmål) • Utarbeide en avviklingsplan for sitkagran- og furuskog • Følge opp tiltak rettet mot beite/og slåttelandskap og vegetasjon i verdensarvområdet • Oppfordre grunneiere til å sette inn skjøtselstiltak i utvalgte områder • Følge opp tiltak med veiledning og andre ressurser • Igangsetting av verdiskapingsprogram knyttet til kulturlandskap
Sikre tilskuddsordningene til skjøtselstiltak	Revidere «Tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan Verdensarv»
Rekruttering	• Videreføre skjøtelsaktiviteter for barn og unge

4.3 MARINE NATURTYPER

4.3.1 Mål og status

Hovedmålet er å bevare de marine naturtypene som finnes i verdensarvområdet.

Delmål

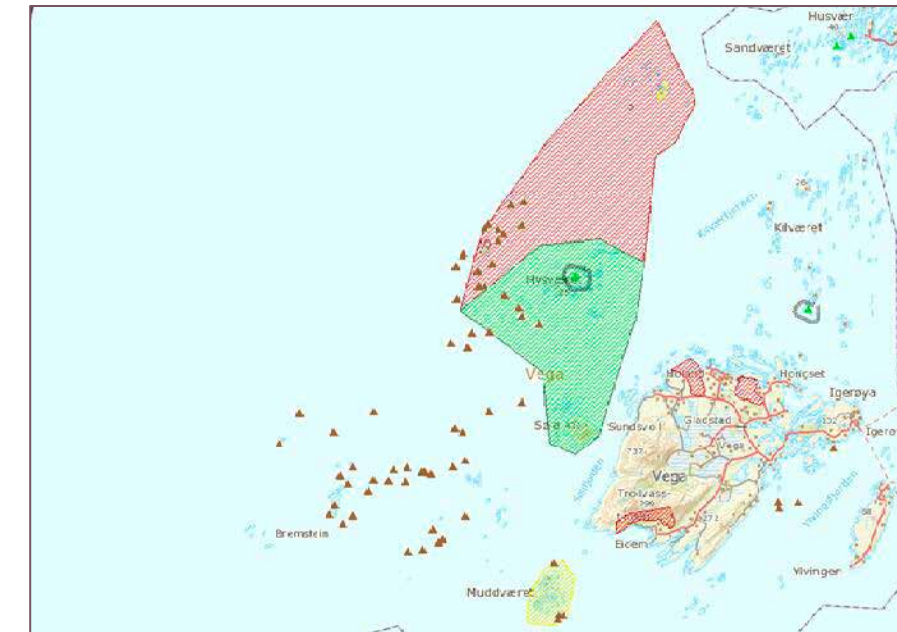
- Oppdatere kunnskapen om de marine naturtypene i verdensarvområdet.
- Synliggjøre de marine naturtypene i verdensarvområdet.
- Styrke oljevernberedskapen i området.

80 prosent av verdensarvområdet er hav med et stort artsmangfold. Havet har vært det viktigste ressursgrunnlag siden de første menneskene slo seg ned på Vega og er en del av innskrivingsgrunnlaget på verdensarvlisten.

Kunnskapen om det marine miljøet er mangelfull (jf. delmål), og et stadig økende aktivitetspress på våre kyst- og havområder har skapt et stort behov for å kartlegge naturtyper, som er viktige for det biologiske mangfoldet i kystsonen. Derfor arbeides det nå med et program «Marine naturtyper» som har som mål å framskaffer landsdekkende, kartfestet oversikt over utbredelse av utvalgte naturtyper i kystsonen. Oversikten skal være enkelt tilgjengelig til bruk i myndigheters og private aktørers beslutningsprosesser om arealbruk og ressursforvaltning. Programmet er finansiert av Klima- og miljødepartementet og Nærings- og Fiskeridepartementet. Kartleggingen startet i Nordland i 2011 og gjennomføres av NIVA (Norsk institutt for vannforskning). Planen er å starte opp i Helgeland i 2015.

Store deler av arealet rundt Vega har hardbunn med frodig algevegetasjon og med lyse skjellsandområder. I det samme området er det kraftige havstrømmer hvor de mest merkbare er de øst-vestgående tidevannsstrømmene. Med en tidevannsforskjell på 1,5-2 meter, skal store vannmengder transporteres gjennom det omfattende øyriket to ganger per døgn. Dette gir god utskifting og dermed rent og næringsrikt vann.

Det særegne og produktive sjøområdet utenfor Vega har gitt og gir grunnlaget for et variert kystfiske. Dette førte i sin tid til at folk bosatte seg ute på øyene og som etterhvert skapte det unike kystkulturlandskapet.

Figur 6: Det er kartlagt to utvalgte marine naturtyper i verdensarvområdet: Ålegras (sirkel rundt grønn trekant) og Tareskog (brun trekant).

På kartet i figur 6 er det merket flere lokaliteter med tareskogområder (brun trekant) - særlig i området sør-vest for Vega, men også innenfor Lånane-Skjærvær naturreservat og Hysvær/Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning. Denne marine naturtypen er viktig fordi den står for en betydelig produksjon av organisk materiale. Tareskogen har en grunnleggende betydning for plante- og dyresamfunnet. Det er et yngle- og oppvekstområde, gjemmede og beiteplass for fisk. Bløtdyrene og krepsdyrene i tareskogen er viktige som næringsdyr for fisk, krabbe og hummer. Noen fuglearter benytter også tareskogen som matfat. Mange fastsittende alger og dyr vokser på stilkene og festeorganene, mens frittlevende dyr finnes rundt stilkene og festeorganene.

Observasjoner fra fiskere og forskere tyder på at hele området rundt Vega hadde tett tareskog helt til på 1970-tallet. Fra 1970 skjedde dramatiske forandringer i tareskogen i verdensarvområdet. I løpet av få år økte antallet grønne kråkeboller, *Strongylocentrotus droebachiensis*, voldsomt. De startet nedbeitingen av tareskogen og i tiårene etterpå har de spist seg gjennom tareskogen både rundt Vega og i resten av Nord-Norge. Ifølge kalkulasjoner av forsker Hartvig Christie ved Norsk institutt for vannforskning (NIVA) førte den ødelagte tareskogen i Nord-Norge til at en næringsproduksjon tilsvarende 3-400 000 tonn fisk gikk tapt hvert år. Det er mer enn hele den norske torskekvoten. I henhold til hans beregninger førte lavere bestand av kysttorsk på nittitallet til et beregnet inntektstap på omkring 15 millioner kroner per år i Vega kommune.

Christie har registrert at tareskogen kom tilbake flere steder hvor det tidligere har vært nedbeitet av kråkeboller, for eksempel ved Søla som ligger vest for Vega. Nyere registreringer (2012-2014) viser at det ved Søla er et stort nedslag av kråkeboller, det vil si nesten 50 kråkeboller per m². Forskeren bemerker at dette kan tyde på at *selv om man ikke observerer store ansamlinger kråkeboller på et sted hvor det tidligere har vært nedbeitet, har de mulighet til å komme tilbake.*

Ålegrasenger er foreslått som utvalgt naturtype (jf. kap. 4.2.1). I verdensarvområdet er det registrert ålegras (grønn sirkel) i to områder ved Hysvær og Tåvær. Denne marine naturtypen er viktig fordi den er sjelden og inneholder flere spesialiserte arter, samfunn og rødlistearter. Naturtypene er svært produktive og regnes som viktige marine økosystemer på verdensbasis. Undervannsenger er ofte viktige næringsområder for sjeldne fuglearter.

4.3.2 Utfordringer og tiltak

Beredskapssituasjonen i forhold til den økende skipstrafikken og åpning av nye oljefelt rett utenfor Helgeland er utfordrende for verdiene i verdensarvområdet. Regjeringen åpnet i 2011 for oljeleting i fire blokker i havområdet utenfor Nordland (jf. figur 7). Det nærmeste området er Nordland IV. Den økte aktiviteten gir økt risiko for oljeutslipp som kan ramme Vegaøyan verdensarvområde.

Figur 7: Disse blokkene (grønt) åpnes for petroleumsvirksomhet og hvilke som foreløpig er stengt (rødt) (foto: Grafikk Dan Henrik Klausen)

Vega har samlet 6 500 øyer, holmer og skjær. Samlet strandlinje totalt for fastland og alle øyer/holmer/skjær er mellom 1 570 km. Havområder med dybde mellom 0,5m og 5m er totalt for Vega 130 km².

Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv nærer en bekymring for konsekvensene av leteboring i de kystnære områdene vest av Vegaøyan verdensarvområde og hadde derfor i 2011 møte med statssekretær i Klima- og miljøverndepartementet hvor denne problemstillingen samt risikoen for oljeforurensning i forbindelse med den økende skipstrafikken langs norskekysten ble tatt opp. Utfordringen er:

- å utarbeide en risikoanalyse for området
- å utarbeide et overvåkingsprogram for verdensarvområdet
- å utarbeide en beredskapsplan og bygge opp lokal kompetanse for oljevernaksjoner i gruntvannsområdet

- Det er tre beredskapsplaner Vega kommune må forholde seg til ved akutt forurensning
- Beredskapsplan for NOFO (Norsk Oljevernforening For Operatørselskap (www.nofo.no))
 - Kystverkets beredskapsplan mot akutt forurensning (<http://www.kystverket.no>)
 - Helgeland IUA (interkommunal utvalg mot akutt forurensning) sin plan mot akutt forurensning som kan leses på www.hiua.no

Tabell 2: Utfordringer og tiltak knyttet til marine naturtyper i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Manglende kunnskap om lokalitetene med de marine naturtypene	Følge opp datainnsamlingen fra program for kartlegging av biologisk mangfold i kysten
Lage temakart for å synliggjøre de marine naturtypene	Informere de nærmeste grunneiere samt andre brukergrupper om lokalitet med marine naturtyper
Oljevernberedskap	- Gjennomføre en risikoanalyse knyttet til akutt oljeutslipp i verdensarvområdet - utarbeide et overvåkingsprogram og beredskapsplan for verdensarvområdet

4.4 ÆRFUGLDRIFT

4.4.1 Mål og Status

Hovedmål er at tradisjonen skal sikres og at hekkebestanden av ærfugl i Vegaøyen skal økes.

Delmål

1. Formidle kunnskapen om driften til kommende generasjon
2. Arbeide for rekruttering av fuglevoktere
3. Ærfugldriften skal gi grunnlag for produktutvikling, økt sysselsetting og nettverksbygging
4. Arbeide for å sikre tilskuddsordninger som bidrar til at ærfugltradisjonen blir ivarettatt

I mer enn 1000 år har øyværingene dratt opp tang til tørking som de har brukt til reir under skjul av rekved og i små hus bygget av stein. Familiene har laget reir til hundrevis av fugl, passet på at fuglen fikk den nødvendige ro til å slå seg ned og sørget for at verken rovfugl eller rovdyr fikk rane reirene. Til gjengjeld forsynte menneskene seg med halvparten av de ferske eggene og med edderduna når fuglen forlot reiret. Med en inntekt som kunne utgjøre rundt halve årsinntekten, var det viktig å få fuglen til å legge seg på eiendommen. Dette er bakgrunnen for at øyboerne begynte å legge forholdene til rette for fuglen: de laget reir og spesielle hus (e-hus og e-baner) nær bolighuset de selv bodde i. Med nitid innsats fikk øyboerne på denne måte hånd om den verdifulle duna fra fuglene. I dag brukes den ferdig rensede duna til ederdunsdyner og andre produkter. Ærfuglegg er ikke lengre salgsvare.

Den mest sårbare tiden for ærfuglen er når den skal velge et sted å legge eggene, det vil si fra slutten av april til i slutten av mai. Fra mai til juni legges eggene. Da forlater hannene hekkplassene, samler seg i flokker og drar ut på skjærene for å myte (skifte fjær).

Da befolkningen flyttet fra øyene fra i 1960- til 1980-tallet og det ble ikke drevet fiske som før. Dermed mistet ærfuglene både beskyttelse fra øyværingene og mattilgangen. På 1980- og 1990-tallet herjet mink i de fleste av de gamle dunværene og bare et fåtall ærfugl lå i e-husene. Tradisjonen fortsatte på tre-fire øyer ved at menneskene dro tilbake til øyene om våren for å lage ærfuglreir og beskytte fuglene gjennom hekkesesongen.

Ærfugltradisjonen er verdensarvområdets "Outstanding Universal Value" som Norge har det fremste ansvar og forpliktelse til å ta vare på. Norge har tatt dette ansvar på alvor gjennom tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen. Stiftelsen og den samarbeidende part Nordland fylkeskommune bidro i 2014 med vel 1,2 mill kr i ulike tilskudd til de 17 fuglevokterne, til rekrutterings-, informasjons- og formidlingstiltak.

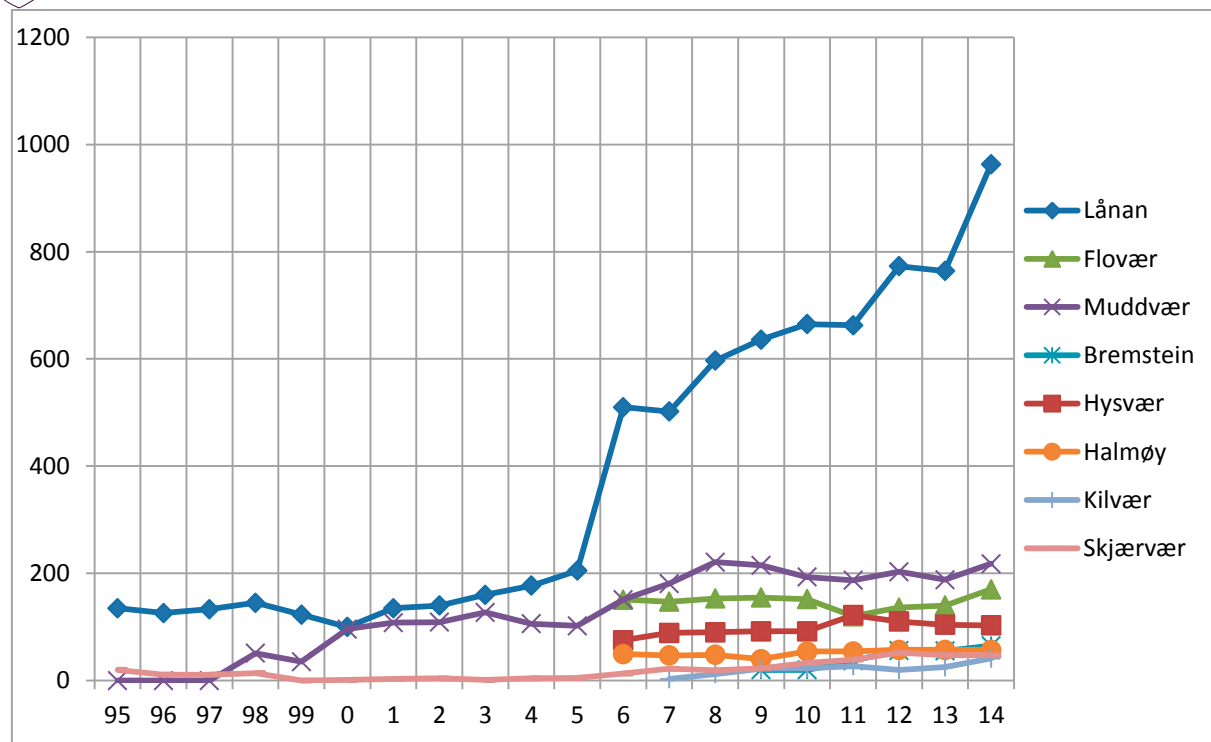
Bilde: Ærfugl på reir i et av e-husene i verdensarvområdet (foto: Rita Johansen)

Verdensarvstatusen og oppfølgingen med prosjektmidler har ført til optimisme og flere som ønsker å satse på ærfugldriften. Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv etablerte i 2006 ei tilskuddsordning for ærfuglvoktere som er et tiltak for å bevare denne unike tradisjonen.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv tok i 2007 initiativ til et eget prosjekt for å få opp antall e-hus og e-baner i Vegaøyen. Arbeidet har skjedd i samarbeid med fuglevokterne, Nordland fylkeskommune og Nordland Ærfugllag som har gjennomført kurs med bl.a. lagging av reir og bygging av e-baner. Sommeren 2014 var det vel 3000 ærfuglreir i e-hus og e-baner i Vegaøyen, en økning på mer enn 30 prosent siden 2007.

Tilsvarende har antall hekkende ærfugl økt med mer enn 100 prosent fra før innskrivingen i 2004, som vist i figur 8. Figuren viser utviklingen i dunværene fra 2006-2014. Statistikken er basert på rapportering til Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv fra fuglevokterne i de åtte dunværene i verdensarvområdet. Alle som mottar tilskudd fra Stiftelsen, forplikter seg til å levere rapport med oversikt over hekkende fugl etter endt sesong.

Men gjennomsnittsalderen på de 17 fuglevokterne som planla drift i 2014 var 60 år. Den høye gjennomsnittsalderen tilsier at det må foregå rekruttering av nye fuglevoktere i løpet av forvaltningsplanens virketid. Dette er en utfordring.

Figur 8: Oversikt over hekkende ærfugl i dunvær i verdensarvområdet, 1995-2014
(kilde: Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv)

Aktører innenfor ærfugldrifft

Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv bidrar med tilskudd og oppfølging via kompetanse- og nettverksoppbygging for ærfuglvokterne og deres rekrutter (medhjelpere som får opplæring av fuglevokterne). I 2014 var det 17 fuglevoktere i verdensarvområdet og ti rekrutter. I tillegg deltar familie og venner til fuglevokterne i arbeidet med å ta vare på ærfuglene.

Siden midten av 1990-tallet har **Vega skole** hatt et ærfuglprosjekt med 6. klasse. Prosjektet innebærer at elevene er ute i Vegaøyan en dag i april og lager reir og e-hus sammen med fuglevokterne. I juni reiser elevene tilbake for å se om fuglene har lagt seg i reirene og lærer da også å rense dun. Skoleprosjektet har stor betydning for å skape respekt og forståelse for ærfugltradisjonen.

Nordland Ærfugllag har som formål å samle utøverne av tradisjonen med ærfuglrøkt og dunhåndtverk. Laget har per 2014 ca. 65 medlemmer fra Nordland fylke, der flertallet er fra Vegaøyan. Nordland Ærfugllag ønsker å verne om tradisjonsbærernes interesser og videreføre deres kunnskap og verdier gjennom bl.a. å arrangere årlige kurs for nye ærfuglvoktere. De har utarbeidet en nettportal for å nå ut med informasjon om ærfugltradisjonen og lagets arbeid.

Utværet Lånan AS er etablert av de fem familiene som driver fuglevokting i Lånan. Utværet Lånan har en todelt målsetning: å ivareta ærfugltradisjonen og å utvikle småskala reiseliv med utgangspunkt i dunværstradisjonen. Fuglevokterne i Lånan tar i mot guidete båtturer fra Vega to ganger i uka fra slutten av juni og fram til ca. 1. august. Alle fuglevokterne er da engasjert i historiefortelling og matserving. De tar også i mot andre grupper, skoleklasser og båtturister i egne båter på søndager.

Vegaøyans Venner har flere arrangement og tiltak som er viktige bidrag til det lokale verdensarvarbeidet, blant annet arrangerer de hvert år en ærfuglpatrulje hvor de hjelper fuglevokterne i et utvalgt egg- og dunvær med å lage ærfuglreir og reparere e-hus. Foreningen arrangerer også Øyans Dag på sommeren og fortellerkvelder på vinteren for å få fram historien til de forskjellige øyværene.

Helgeland Museum ivaretar en viktig formidlingsrolle gjennom E-huset Museum på Nes. Museet gir et innblikk i dagliglivet i Vegaøyan og ærfugltradisjonen som var den viktigste årsaken til at området fikk verdensarvstatus. E-huset er Norges eneste ærfuglmuseum og det er et av de best besøkte museer på Helgeland med ca. 7 000 besøkende.

4.4.2 Utfordringer og tiltak

Det vil være avgjørende for Vegaøyans Verdensarv at hekkebestanden øker og den handlingsbårne kunnskapen rundt ærfuglarkitekturen blir videreført. Slik blir både kulturlandskap, tradisjon og bestand sikret. Gjennom å øke antall fugl kan tradisjonen også gi inntekt og grunnlag for verdiskaping.

Bilde: Fuglevokter i Flovær fuglefredningsområde (foto: Jannike Wika)

Antallet hekkinger i dunværene i 2014 var det høyeste siden Stiftelsen begynte å føre statistikk i 2006. I 2014 hekket det 1 647 ærfugl i dunværene, mot 967 i 2006. Men nedgangen som følge av predatorangrepene i et par av dunværene viser likevel hvor sårbar tradisjonen er og hvor viktig det vil være med predatorbekjempelse og kontinuerlig stimulerings- og rekrutteringstiltak i ærfugldriften. Det er viktig i årene framover å prioritere tiltak som kan bidra til økt hekkesuksess for ærfugl, også utenfor dunværene i Vegaøyan verdensarvområde.

Det er mye fokus på tradisjonell ærfugldrifft og lite fokus på nye tiltak og produktutvikling innen ærfugldrifft. Det er ønskelig at man i tillegg til den tradisjonelle driften tenker på hvordan det går an å bruke denne tradisjonen til ny verdiskaping.

De fleste som er fuglevoktere i dag, har vokst opp i Vegaøyan verdensarvområde. De har dermed et nært og personlig forhold til stedet og til ærfugltradisjonen. På grunn av samfunnsutviklingen de siste 50 årene er det ikke lengre en naturlig kunnskapsoverføring mellom generasjonene. Det vil derfor bli en utfordring å ivareta ærfugltradisjonen i dunværene.

Tiltaksplanen for verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan bør revideres i 2015, jf. kap. 4.2.2.

Tabell 3: Utfordringer og tiltak knyttet til Ærfugldrif i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Øke antall hekkende ærfugl i dunværene	• Predatorbekjempelse • Dugnader i dunvær • Blåskjellfangere
Framtidig rekruttering av fuglevoktere	• Legge til rette for kunnskapsoverføring mellom fuglevoktere og den oppvoksende generasjon • Sikre nettverket mellom fuglevoktere
Sikre tilskuddsordningene	Revidere Tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan fra 2008
Styrke fokus på produktutvikling innen ærfugldrif	Samarbeide med fuglevokterne om produktutviklingstiltak

4.5 FUGLELIV

4.5.1 Mål og Status

Hovedmål er at det skal være levedyktige bestander av de artene som naturlig hører hjemme i verdensarvområdet og at denne verdien i større grad blir formidlet.

Delmål

- Økt aktivitet og kunnskapsformidling om fuglelivet på Vegaøyan

Vegaøyan verdensarvområde er et svært viktig hekke-, myte og overvintringsområde for ulike fuglearter. Fuglefaunaen i våtmarksområdene på hovedøya Vega viser et stort mangfold av fugl som finner gode hekkelokaliteter tilknyttet dammene, lyngheia og engene. Registrering av fuglelivet i skjærgården på 1970-tallet og arbeidet med fredning av områdene gjennom kystverneplanen, var en viktig del av grunnlaget for å søke verdensarvstatus.

Skjærgården i Vega er et viktig myteområde for grågås og samtidig et viktig rasteområde for kvitkinngås som om våren trekker fra Skottland til Svalbard. På grunn av dette er Vega oppført på Birdlife Internationals liste over de viktigste fugleområdene i Europa (www.birdlife.org).

240 fuglearter er pr. 1. mars 2014 registrert på Vega, hvorav 110 hekkende. Området har gode bestander av lom og dykkere, skarv, teist og ærfugl.

Tabell 4: Kritisk og sterkt truet fuglearter i Vegaøyan Verdensarv (Rødlista 2012)

Artsnavn	Rødlistestatus CR eller EN)
Lomvi	Kritisk truet (CR)
Krykke	Sterkt truet (EN)
Heilo	Sterkt truet (EN)
Svarthalespove	Sterkt truet (EN)

Skjærvær har en stor hekkekoloni av storskarv. På vinterstid oppholder mange dykkender og dykkere seg i området. Teist er en annen tallrik hekkfugl med to av landets største kolonier i Skjærvær og i Bremstein, med hhv 788 og 216 registrerte enkeltindivider i 2013 (Statens naturoppsyn). Skjærgården er et viktig myteområde for ærfugl og grågås.

Sjøfuglene er viktige indikatorer på den generelle tilstanden i det marine økosystemet. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl utføres av Norsk institutt for naturforskning (NINA) og har som mål å overvåke variasjon over tid i hekke- og overvintringsbestandene av sentrale sjøfuglarter. Resultater fra overvåkingsprogrammet har ført til at krykke er blitt klassifisert som sterkt truet i den nye rødlista (jf. tabell 4). I tillegg har overvåkingen ført til at alke, fiskemåke og havhest er kommet på rødlista (Rødlista 2012).

Bilde: Teist (foto: Runar Jostein Omnø, Statens naturoppsyn)

4.5.2 Utfordringer og tiltak

Et fuglekikkerpunkt vil kunne gi gode opplevelser og stimulere til kunnskap om natur og kultur. Dette vil bli et av utstillingsvindue for naturverdiene, samt møteplass og arena for spesielt interesserte. Et fuglekikkerpunkt som er tilknyttet Vegaøyan verdensarvområde vil bidra til lokal verdiskaping og bli en attraksjon for et bærekraftig reiseliv.

Økende skipstrafikk langs kysten samt nåværende og fremtidig oljeindustri i havområdet utenfor Helgeland øker risikoen for utslipp av olje som kan skade sjøfuglkolonier i verdensarvområdet. Dette er en utfordring som blir nærmere beskrevet i kapittel 4.3.2.

Tabell 5: Utfordringer og tiltak knyttet til Fugleliv i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Manglende tilrettelegging for kunnskapsformidling om fuglelivet	Etablere fuglekikkerpunkt
Opprettholde levedyktige bestander av fugl som naturlig hører hjemme i området	Legge til rette for gode hekkebetingelser for fugl • Oljevernberedskap (jf. 4.3.2) • Predatorbekjempelse • Styrt ferdsel (jf. 4.2.2)

4.6 KULTURMINNER

I henhold til lov om kulturminner av 1978 (kulturminneloven) defineres kulturminner som «alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knyttes historiske hendelser, tro eller tradisjon til». Med kulturmiljø menes i loven «områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng». Dette er en relativt vid definisjon som i praksis vil si at alle nye og gamle spor etter folk berettiger til å bli vurdert som kulturminner og kan inngå i kulturmiljøer.

Kulturminner eldre enn fra år 1537 er automatisk fredet i medhold av kulturminneloven. «Nyere tids kulturminner» brukes om alle historiske minner fra tiden etter reformasjonen i 1537. Automatisk fredet er også de til enhver tid erklærte stående byggverk med opprinnelse fra perioden 1537-1649, dersom ikke annet er bestemt av vedkommende myndighet. Kulturminneloven § 15 tredje og fjerde ledd får tilsvarende anvendelse for automatisk fredete byggverk fra perioden 1537-1649. Dispensasjon fra fredningen kan skje etter kulturminneloven § 15. Det må antas at det kan være rester av 1600-talls bygninger i stående bygg for eksempel i værene og på selve Vega-som vil gjøre at byggene er automatisk fredet.

Det er verdt å merke seg at alle kulturmiljøene i verdensarvområdet inngår som del av det kulturlandskapet som er innskrevet på verdensarvlisten er av internasjonal verdi der Norge, med alle administrative nivåer og sektorer, har ansvar for å ivareta verdiene. Rent forvaltningsmessig følger ansvaret den vanlige arbeidsdelingen. **Det betyr at på fredete anlegg skal alle tiltak som går ut over vanlig vedlikehold oversendes fylkeskommunen til behandling.** Det må også søkes samarbeid med fylkeskommunen for alle tiltak som berører verneverdig bebyggelse eller tiltak som påvirker helheten i kulturmiljøet. Dette er særlig viktig for bebyggelsen i verdensarvområdet. Ellers inngår alle kulturmiljøene i kommuneplanens arealdel som har bestemmelser om at bygningsmiljøet skal opprettholde sin verdi som element i kulturlandskapet.

Bilde: Marenstua i Kilvær (foto: Jannike Wika)

4.6.1 Kulturminner fra nyere tid

Mål og Status

Hovedmålet er at bygningsarven i verdensarvområdet skal bevares og brukes.

Delmål

- **Utarbeide en handlingsplan for bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet.**
- **Ivareta den byggt tekniske kunnskapen knyttet til bygningsmassen.**
- **Utarbeide en plan for kunnskapsformidling rettet mot restaurering av lokal bygningsarv.**
- **Utvikle opplæringsprogrammer for å hjelpe interessenter/eiere av verneverdige bygg i å bevare lokal bygningsarv.**
- **Gjennomføre en informasjonskampanje for å øke allmennkunnskap om verdien i egen bygningsarv.**
- **Legge til rette for nettverksbygging og utveksling av ekspertise.**

59 av øyene i Vegaøyen verdensarvområde er bebygd (pr. 2010). Det finnes totalt 295 bygninger (107 hovedhus, 78 uthus, 79 naust, 31 næringsbygg). Tidligere hadde de fleste øyene fast bosetting noe som gjenspeiles i dagens bygningsmasse, som karakteriseres av bolighus, rorbuer, naust og redskapshus, samt de mange e-husene (ærfuglhus) tilknyttet til disse.

Utdrag om fra Vega kommunes kommuneplan arealdel (2010-2020):

Ny bebyggelse i buffersonen inntil verdensarvområdet må ta særskilt hensyn til den visuelle virkningen av tiltaket slik at landskapsbildet ikke forringes

Bygningsmiljøet i verdensarvområdet skal opprettholde sin kvalitet, verdi og betydning som element i kulturlandskapet, slik det fremstår ved nominasjonstidspunktet 1.2.2003 (med unntak av objekter fredet etter lov om kulturminner er retningslinjene styrende for forvaltningen av all bygningsarv innenfor grensene til verdensarvområdet).

Viktige kulturlandskapsverdier inneholder en sammenhengende tradisjon med bebyggelse, bosetting og spor etter menneskelig aktivitet, beite og slåtteland med biologisk mangfold verdier, egg- og dunvær/fiskevær mv- gjelder spesielt innenfor Vegaøyen verdensarvområde.

Ved søknad om tiltak innenfor Vegaøyen verdensarvområde gjelder § 8 i kommuneplanens arealdel 2010-2020.

Kulturminner på Sør-Helgeland

Nordland fylkeskommune har ansvar for å beskytte og bevare kulturminner slik at framtidige generasjoner også kan bruke dem som kilde til opplevelser og kunnskap. Boka "Kulturminner på Sør-Helgeland" er en del av fylkeskommunens kulturminnearbeid, og inneholder en oversikt over utvalgte nasjonalt og regionalt viktige kulturminner i kommunene Vega, Vevelstad, Brønnøy, Sømna og Bindal. Registreringen i boka er ment å være til nytte for bedre å kunne avveie hensynet til kulturminner opp mot andre samfunnshensyn, og et redskap til disposisjon for kommunene, som direkte kan brukes i arbeidet med plan- og byggesaksarbeidet. At kulturminner er valgt ut som nasjonalt eller regionalt viktig, gir dem ikke en endret juridisk status (dvs. fredning krever egne vedtak). Det er kulturminneloven og plan- og bygningsloven som regulerer disse uavhengig av om det er omtalt i oversikten. Bygningsarven som er en viktig del av kulturlandskapet i Vegaøyen verdensarvområde har

internasjonal verdi. Viktige kulturmiljøer i buffersonen er regulert til bevaring gjennom reguleringsplanene for Nes-Kirkøy og Holand-Grytingen. Tiltak som berører kulturminner som er oppført i "Kulturminner på Sør-Helgeland" oversendes fylkeskommunen for uttalelser jf. bestemmelser i kommuneplanens arealdel.

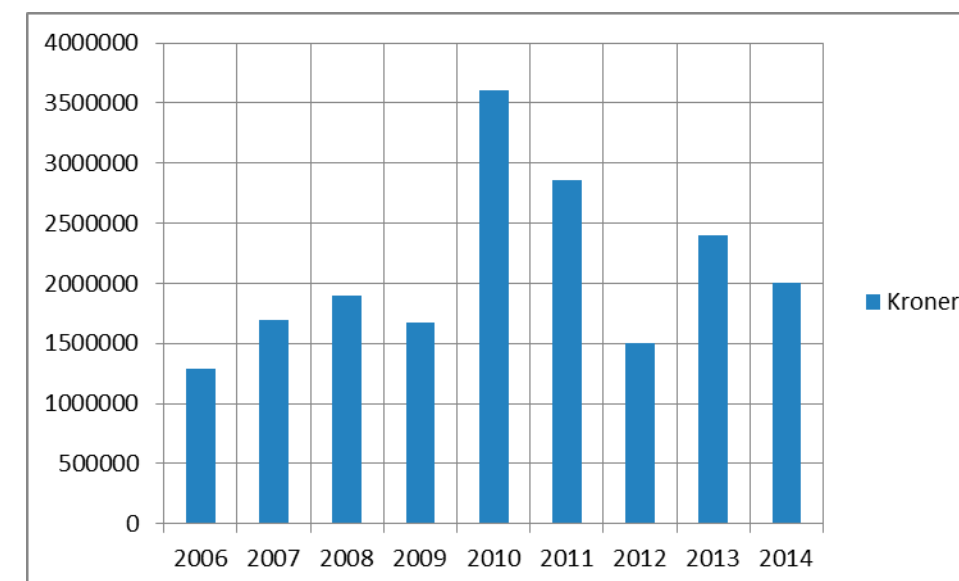
Følgende kulturminner og kulturmiljøer i verdensarvområdet er registrert som utvalgte nasjonalt og regionalt viktig kulturminner i «Kulturminner på Sør-Helgeland»:

1. **Muddvær:** Bygningsmiljøet i Muddvær består av eldre og nyere bygninger. Kulturmiljøet i Muddvær inneholder eldre og til dels godt bevarte bygninger.
2. **Bremstein:** Kulturmiljøet på Bremstein er særegent og inneholder viktige spor i form av bestående bygninger, ruiner og et moloanlegg som forteller om tidligere tiders virksomhet.
3. **Bremstein fyr:** Bremstein fyr med tre bygninger ble fredet som kulturminne i 1999. Fredningen omfatter hele øya som fyret står på. Formålet med fredningen av fyrstasjonen er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt. Det er ikke tillatt å rive eller endre bygningene som er fredet, ut over det som følger av nødvendig vedlikehold. Vedlikeholdet skal skje i samsvar med tradisjonen både i forhold til materialvalg og tekniske løsninger.
4. **Skjærvær:** Fiskeværer Skjærvær ble fredet i 1995. Formålet med fredningen er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg knyttet til kystkultur, egg- og dunsanking og fiske. Fredningen omfatter 29 bygninger. Formålet med fredningen av området rundt er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet ved å bevare bygninger, kaier, moloer, brønner, ærfuglhus, landskapet rundt bygningene, samt å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Tiltak som kan endre karakteren eller miljøet rundt disse er forbudt. Forutsatt at Nordland fylkeskommune som forvaltningsmyndighet gir dispensasjon, gis det mulighet for tiltak som er nødvendig ut fra tradisjonell bruk og drift av området, eller bruk og drift som ikke endrer områdets karakter.
5. **Hysvær:** Bygningsmiljøet på Hysvær er hovedsakelig fra 1800 og 1900 - tallet. Hysvær er et karakteristisk vær-miljø som ligger i tilknytning til et særegent kulturlandskap.

6. **Lånan:** Kulturmiljøet på Lånan består av eldre og nyere gårdsbebyggelse. Bygningsmiljøet er svært karakteristisk med e-hus, brygge, uthus, fjøs og flere bolighus. Lånan skal ha vært befolket rundt midten av 1600-tallet.
7. **Flovær:** Kulturmiljøet er rikt og sammensatt. Foruten hovedhuset består miljøet av fjøs, eldhus, bur, flere buer, sommerfjøs og naust samt en rekke e-hus og e-baner. Øya ble trolig befolket samtidig med Lånan rundt 1660. Kulturmiljøet i Flovær framstår som svært opprinnelig
8. **Sørvær:** Bygningsmiljøet er typisk vær-miljø som er godt bevart.
9. **Omnøy:** Et kulturmiljø bestående av to eldre gårdsbruk, som opprinnelig hadde fellestun og et bryggemiljø. Bygningsmassen er godt bevart. I kulturmiljøet på Omnøy inngår også tydelige steingjerder som skiller mellom innmark og utmark.
10. **Skogsholmen:** Kulturmiljøet på Skogsholmen består av eldre og nyere bebyggelse tilknyttet flere gårdsanlegg, samt et bryggemiljø. Den mest dominerende bygningen på Skogsholmen er internatskolen som sto ferdig i 1940.
11. **Kilvær:** Kulturmiljøet på Kilvær består av eldre og nyere bebyggelse, samt ruiner. Spesielt karakteristisk er plasseringen av gårdsanleggene på en rekke med lik orientering langs åskammen. Kilvær hadde bebyggelse før 1567.
12. **Tåvær:** Hadde bosetting på 1600-tallet. Fra 1850-tallet var Tåvær et senter for øyene øst i verdensarvområdet hvor de handlet med fisk. Tåvær utviklet seg etter hvert til et handelssted med post og butikk. Bygningsmiljøet er godt vedlikeholdt og bevart.
13. **Kvalholmen:** Bosatt på 1600-tallet. Kvalholmen består av to eldre våningshus samt et naust av ukjent alder. I landskapet er det også ruiner av tidligere bygninger. I kulturmiljøet inngår også tydelige steingjerder som skiller mellom innmark og utmark.

Midler brukt på bygningsvernprosjekt 2006-2012

Gjennom rammeoverføringer fra Riksantikvaren øremerket til verdensarvområder, har Nordland fylkeskommune siden 2006 mottatt tilskudd til bygningsvernarbeid. Fylkesrådet har fordelt midlene til prosjekter i Vega verdensarvområde og buffersonen (jf. figur 9). I de årene tilskuddsordningen har fungert, har Nordland fylkeskommune samarbeidet med Vega kommune, Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv, Verdiskapningsprogrammet (Riksantikvaren og Nordland fylkeskommune), Kulturminnefondet, Helgeland Museum, organisasjoner og privatpersoner i gjennomføringen av flere større prosjekter i verdensarvområdet og buffersonen. Å fremme tiltak for å heve kompetansen innen antikvarisk håndverk har vært en del av arbeidsoppgavene til prosjektstillingen som kulturvernkonsulent. Deler av Riksantikvarens tilskuddsmidler til bygningsvernarbeid i verdensarvområdet og buffersonen er benyttet til kurs for lokale håndverkere og andre.

Figur 9: Midler brukt til bygningsvernprosjekt i Vegaøyan verdensarvområde og buffersonen 2006-2014 (kilde: Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv).

Totalt er det brukt 18 932 000 kr til 74 ulike bygningsvernprosjekt i Vega kommune i perioden 2006 til 2014. 26 av disse ligger i verdensarvområdet og har fått totalt 6 585 767 kr i tilskudd.

Fra 2005-2010 samarbeidet Nordland fylkeskommune, Miljøverndepartementet og Riksantikvaren om prosjektet «Den verdifulle kystkulturen i Nordland» hvor Vega ble valgt inn som ett av to prosjektområder. Målet med prosjektet var å ta i bruk kysten sin kulturarv i utvikling og verdiskaping i Nordland og integrere kulturarven på de viktigste utviklingsarealene i fylket. På Vega ble det gjennomført 21 prosjekt gjennom verdiskapingsprogrammet og gitt tilskudd på vel 5 millioner.

Utfordringer og tiltak

Siden 2006 har Riksantikvaren årlig bevilget midler til bygningsverntiltak i Vegaøyan verdensarvområde og i buffersonen. Bevilgningene har variert mellom 1,6-3,1 mill kr per år. En del av midlene er brukt til en prosjektstilling, som er et samarbeid mellom Nordland fylkeskommune og Helgeland museum, med formål å gi praktisk veiledning under utførelse av tiltak, kartlegge og initiere nye prosjekter, etterkontroll og hjelp til søknader. Stillingen er et viktig bidrag for å kunne oppfylle målsettingen innen kulturminnevernfelt i gammel og ny forvaltningsplan.

For året 2014 ble det gitt 2 mill kr i støtte til ulike tiltak, fordelt på 21 prosjekter. Tilsvarende eller høyere støtte beregnes for årene framover.

Tabell 6: Utfordringer og tiltak knyttet til Kulturminner fra nyere tid i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Sikre fiskerbondens kulturmiljø (jf. nasjonale miljømål: «det årlige tapet av verneverdige kulturminne og kulturmiljø skal ikke overstige 0,5 % innen år 2020)	- Sikre kulturmiljøene (gårdsanlegg, naust og bryggemiljø samt sjømerker) - Utarbeide handlingsplan for bygningsvernarbeidet i buffersonen og i Vegaøyan Verdensarvområde (prioritering av objekter og områder)
Manglende kompetanse i antikvarisk bygningsvernarbeid.	- Gjennomføre kurs i antikvarisk bygningsvernarbeid. - Etablere bygningsvernverksted i buffersonen
Manglende nettverk for utveksling av allmenn kunnskap og ekspertise om verdiene i egen bygningsarv	Etablere nettverk for allmenn kunnskap og ekspertise om bygningsvernarbeid
Manglende retningslinjer for byggeskikk	Utarbeide en byggeskikkveileder
Sikre prosjektstillingen som bygningsvernarbeider for oppfølging av tiltakshavere og oppbygging av lokal kompetanse	Prioritere prosjektstillingen som bygningsvernarbeider gjennom midler som blir bevilget fra Riksantikvaren/NFK

4.6.2 Arkeologiske kulturminner

Mål og status

Hovedmålet er å bevare de mange arkeologiske kulturminner (automatisk fredete kulturminner) i verdensarvområdet og buffersonen og formidle de sammensatte fortellingene om fortiden.

Delmål

- Utarbeide en skjøtels- og formidlingsstrategi for de arkeologiske kulturminnene i verdensarvområdet og i buffersonen.
- Sikre de arkeologiske kulturminner i verdensarvområdet.
- Utbedre stiene til utvalgte arkeologiske kulturminner i verdensarvområdet/buffersonen.

Da isen smeltet etter siste istid for 13 000 år siden minket trykket fra det tykke laget med innlandsis og landet begynte å heve seg. Langs den ytre kysten forsvant isen tidlig og områder som var svært rike på marine ressurser, ble tilgjengelig for befolkningsgrupper som kom sørfra. Det har vært kontinuerlig bosetting på Vega i 11 000 år. Gjennom kartlegging er det gjort betydelige og nasjonalt viktige funn på Vega. Funnene er spesielt rikholdige fra eldre steinalder, men også rike funn fra senere tider er representert på Vega.

For 3 000 år siden steg øyer, holmer og skjær opp på den grunne strandflaten nedenfor fjellene. Da de lave øyene ble tatt i bruk for rundt 1500 år siden, var det først som

fangststasjoner for fiske, jakt og sanking. Den store strandflaten med sitt rike dyre- og planteliv gav etter hvert unike muligheter for bosetting.

Bilde: Arkeologiske utgravninger vår 2013 (foto: Jannike Wika)

Utfordringer og tiltak

Arkeologiske kulturminner er spor som bidrar til å formidle deler av vår historie som er helt eller delvis forut for skriftlige kilder. Dette gir dem en nasjonal betydning. Disse kulturminnene er ofte de eneste kildene vi har for å forstå tidligere tiders menneskers liv og tilværelse. De gir samtidig verdifulle og spesifikke bidrag også til den regionale fortellingen. Når det ble gjort et utvalg av arkeologiske kulturminner på Vega i «Kulturminner for Sør-Helgeland» ble det vektlagt situasjoner hvor de inngår i større kulturmiljøer, har spesiell opplevelsesverdi eller en høy pedagogisk verdi. For disse kulturmiljøene er det viktig å verne om helheten objektene inngår i. Løsrives enkeltelementer fra disse sammenhengene bevares objektet uten forankring til en større sammenheng.

Formidlingen av de arkeologiske kulturminnene i Vegaøyan verdensarvområde og i buffersonen formidles per i dag av Helgeland Museum gjennom ekskursjoner. Denne formidlingen bør utvides. Det er derfor behov for å utarbeide en strategi for hvordan formidlingen av disse verdiene skal gjøres. Per i dag er det ingen sikring av de arkeologiske kulturminnene i verdensarvområdet. Det må derfor prioriteres å få disse verdiene sikret for fremtiden.

Tabell 7: Utfordringer og tiltak knyttet til Arkeologiske kulturminner i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Manglende strategi for formidling av arkeologiske kulturminner	Utarbeide strategi for skjøtsel og formidling av de arkeologiske kulturminnene i verdensarvområdet og i buffersonen.
Slitasje på de arkeologiske kulturminnene	Tilrettelegging gjennom skjøtsel og formidling av lokaliteter med høy tålegrense.
Manglende tilrettelegging av utvalgte stier som fører til arkeologiske kulturminner	Utbedre stier som fører til utvalgte arkeologiske kulturminner

4.6.3 Immaterielle kulturminner

Mål og status

Hovedmålet er å formalisere innsamlingen av tradisjonell kunnskap om tradisjoner og gjøremål på øyene for å kunne sikre at kunnskapen om den immaterielle kulturarv består.

Delmål

- Lage en strategi og handlingsplan for formidling og sikring av den immaterielle kulturarven i verdensarvområdet

Immaterielle kulturminner: Ikke-materielle kulturminner, spor som gir mening i kraft av historie, tro og tradisjon.

Bilde: Sang av tradisjonelle viser fra Vegaøyen verdensarvområde (foto: Jannike Wika)

Unescos verdensarvkomité oppfordrer i innskrivingsteksten til at det samles inn immateriell kulturhistorisk kunnskap om øyene.

I 2007 ratifiserte Norge Unescos konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven. Konvensjonens formål er å verne immaterielle kulturuttrykk, og med det synliggjøre og sikre respekt og anerkjennelse for berørte samfunns, grupper og enkeltpersoners immaterielle kultur. Som et juridisk dokument på overnasjonalt nivå pålegger konvensjonen det norske samfunnet store forpliktelser knyttet til vern av immateriell kulturarv. Kulturrådet har fått nasjonalt ansvar for oppfølgingen av konvensjonen for immateriell kulturarv i Norge og overleverte i 2010 en rapport om temaet til Kulturdepartementet.

Utfordringer og tiltak

Immateriell kultur handler i stor grad om kunnskap, og mye av denne kunnskapen kommer til å gå tapt dersom vi ikke viderefører, dokumenterer og tar vare på den. Privatpersoner, lag og foreninger gjør et viktig arbeid for å videreformidle den immaterielle kulturarven i Vegaøyen verdensarvområde (fiskemeder, handarbeid, ærfugltradisjon og annet håndverk). Det er ønskelig med en kontinuerlig innsamling av immateriell kunnskap fra verdensarvområdet innen feltene dunværsdrift, landbruk og om fiskarbonden sitt liv og virke. Det er ønskelig å knytte denne kunnskapen til deres representative visuelle kulturminner som båter og annet utstyr.

Helgeland Museum foreslås som koordinator for innsamlingen av den immaterielle kulturarven.

Tabell 8: Utfordringer og tiltak knyttet til Immaterielle kulturminner i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Manglende oversikt over den immaterielle kulturarven knyttet til fiskeri, dunværsdrift og jordbruk	• Lage en strategi og handlingsplan for formidling og sikring av den immaterielle kulturarven
Samle inn og systematisere immateriell kulturarv	• Etablere et samarbeidsforum mellom Helgeland Museum og de frivillige aktørene som arbeider med immateriell kulturarv (Helgeland Museum) • Oppmuntre frivillige aktører til å dokumentere immateriell kulturarv
Manglende formidlingsstrategi for immateriell kulturarv	Lage en strategi for formidling av den immaterielle kulturarven

5.0 Brukerinteresser

5.1 FISKERI

5.1.1 Mål og status

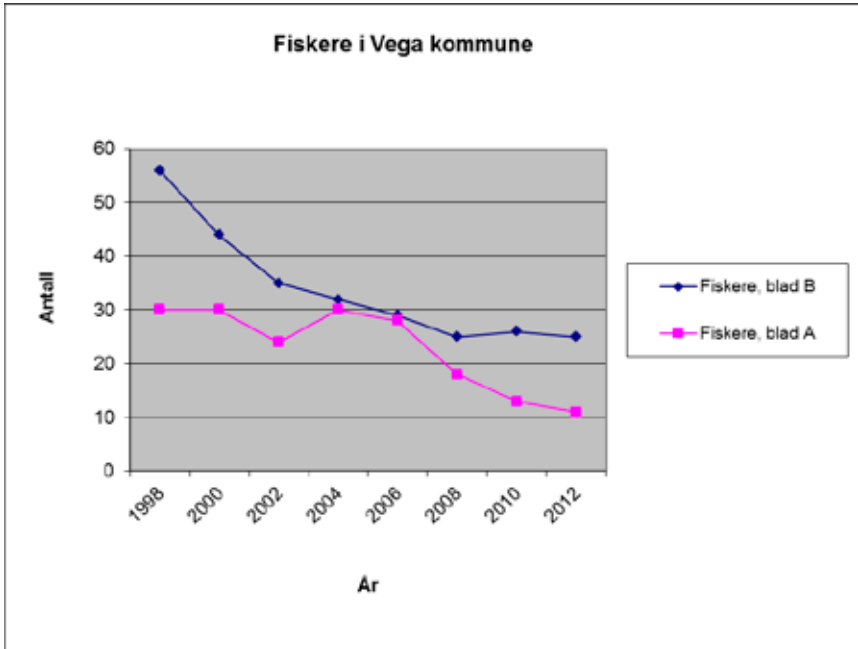
Hovedmål for fiskeri i verdensarvområdet er å rekruttere flere fiskere, samt å sikre driften av det lokale fiskemottaket.

Delmål

- Kartlegge potensielle nye fangstbare arter
- Samarbeidet mellom turisme og fiskeri skal videreutvikles(levering på lokalt fiskemottak, ta med turister, sertifisering av båter)
- Gi barn og unge bedre kjennskap til fiskerinæringen
- Etablere en fiskerihavn på Gardsøya
- Etablere en yrkesrettet linje med fiskeri/havbruk på videregående skoler på Sør-Helgeland

Det legges til grunn at opprettholdelse av en livskraftig fiskerinæring på Vega er viktig for å ivareta fiskeri som del av fiskarbondens kulturarv. Gjennom St.meld.nr. 35 «Framtid med fotfeste» framgår det at Regjeringen vil tydeliggjøre sektoransvaret og koordinere den statlige politikken for verdensarven. Fiskeridirektoratet region Nordland antar at det er behov for både å se på relevant eksisterende virkemidler og ulike tiltak nasjonal forvaltning har til rådighet. Videre å vurdere om det er behov for å utvikle ny politikk på dette området.

Fra begynnelsen av 1990-tallet har det vært et dramatisk fall i antall fiskere på Vega (jf. figur 10). I 1990 var det 90 fiskere på blad B (et register over personer som har fiske eller fangst som hovednæring) og pr. 19.2.2014 var det kun 24 fiskere igjen på blad B.

Figur 10: Antall fiskere (blad A og B) i Vega kommune 1998-2013 (kilde: Fiskeridirektoratet)

Denne utviklingen er parallell med at det fra begynnelsen av 1990-tallet var et fall i gytebestanden av nordøstarktisk torsk (se figuren nedenfor om bestandsutvikling for torsk, miljødata). I tillegg hadde nedbeitingen av tareskogen store konsekvenser for de lokale fiskerne.

5.1.2 Utfordringer og tiltak

Tabell 9: Utfordringer og tiltak knyttet til Fiskeri i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Manglende rekruttering til fiskeriyrket	• Utarbeide en strategi for hvordan man skal kunne rekruttere flere fiskere på Vega • Kartlegge nye fangstbare arter i området • Etablering av fiskerihavn • Etablere en blå linje ved Brønnøysund vgs • Motivere til økt beskatning på sel på grunn av kveisproblematikken • Utvikle undervisningsopplegg for barn og unge på Vega som er rettet mot fiskeri (Vega skole og Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv)
Manglende samarbeid mellom turisme og den etablerte fiskerinæringen på Vega	• Stimulere til levering av fisk fra turister på lokalt fiskemottak (turistnæringen på Vega)

Styret i Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv ønsker å prioritere tiltak for å sikre og bevare fiskeriene i verdensarvområdet. Dette vil være viktig for å bygge opp verdensarvverdiene. Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv var derfor medfinansør da fiskerne på Vega og havbruksnæringen kjøpte fiskemottaket for å sikre leveringsmuligheter lokalt.

Torgar Næringshage sammen med lokale aktører, kommunene i Sør-Helgeland, Nordland fylkeskommune, NAV, Brønnøysund videregående skole og forvaltningsknutepunktet på Nes starter i 2015 med et prosjekt for å rekruttere flere fiskere på Vega. tillegg arbeider Vega kommune for å etablere fiskerihavn på Gardsøya som grenser til verdensarvområdet. Havna kan tidligst være ferdig i 2015/2016. Fiskerihavna vil være viktig for nyetablerte og etablerte fiskere på Vega.

Den videregående skolen på Sør-Helgeland har ikke linje for naturbruk med fiskeri og akvakultur. Fiskeri er en del av innskrivingsgrunnlaget for verdensarvstatusen og havbruk har et stort utviklings- og næringspotensial. Fiskeri og havbruk kan også bidra til lokal bosetting. Utdanningstilbud lokalt vil gjøre det lettere for lokal ungdom å velge denne utdanningen.

Bilde: Taskekrabbe fanget i verdensarvområdet (foto: Jannike Wika)

I verdensarvområdet finner man en stor bestand av havert og steinkobbe som er mellomvert for kveis som overføres til torsk som fanges i området. I noen tilfeller kan fiskene inneholde så mye kveis at den ikke kan selges. Selbestanden i Norge vokser med drøyt tre prosent hvert år, og det er i dag 7 000 sel langs norskekysten. Det er per i dag ikke tilstrekkelig kunnskap om selbestanden er en trussel mot den sårbare bestanden av kysttorsk. Men det er behov for å få klarlagt konsekvensene.

Økt skuddpremie på havert og steinkobbe til hhv 700 kr og 400 kr er et forsøk på å redusere størrelsen på disse bestandene.

Det har de siste årene vært en økning av enkelte arter nord for 62°N. Blant annet har det vært en økning i gytebestanden av nordøstarktisk torsk.

Kveis er en parasittisk rundorm (nematode) som finnes alle steder langs kysten vår der det finnes permanente kolonier av havert og/eller steinkobbe. I selen lever de voksne markene i magesekken, og hunnene produserer egg som forlater verten med avføringen. Eggene klekkes og larvene spises først av små bunnlevende krepsdyr. Disse spises igjen av fisk, og videre passerer larven fra fiskeslag til fiskeslag. Når infisert fisk spises av for eksempel havert, vil larven feste seg i magen og utvikles til siste larvestadium og deretter til voksent individ. Sjøpattedyr som spiser infisert fisk legger dermed grunnlaget for nye kveisgenerasjoner.

Forekomsten av kveis i fiskekjøtt er svært varierende, fra helt fraværende til at store deler av fileten må kasseres. I områder langs kysten med mye sel kan kveis være et stort problem

Bestandssituasjonen for kveite nord for 62°N betegnes som svært god (Fiskeridirektoratet). Siden 2001 har fangsten av breiflabb tatt seg opp. Det norske fisket etter taskekrabbe økte jevnt fra midten av 1990-tallet frem til 2007 da landingene var på mer enn 8 500 tonn. Markedssvikt i Europa brakte landingene i Norge ned til ca. 5 000 tonn i 2008 og 2009. Denne nedgangen gjorde seg i hovedsak gjeldende i Nord-Trøndelag og Helgeland. I 2010 ble det landet 5 714 tonn, og Råfisklaget melder at omsetningen øker igjen (Havforskningsinstituttet). Ander arter som er mulig å høste av i verdensarvområde og buffersonen er krabbe, sjøkreps, leppefisk samt kamskjell. Det er behov for å kartlegge våre områder i forhold til **hvor** disse artene finnes og i **hvor** stort omfang de finnes ved Vega.

Å legge til rette for rekruttering innen fiskeri på Vega samt levering av fisk fra turistene som kommer til Vega vil på sikt sikre det lokale fiskemottaket.

5.2 LANDBRUK

5.2.1 Mål og status

Hovedmålet er å øke jordbruksaktiviteten i verdensarvområdet til det nivået det var på 1950-1960-tallet.

Delmål

- Øke tilskuddsordningene som bidrar til at kulturlandskapet blir ivaretatt
- Rekruttere flere med interesser for beite og slått til verdensarvområdet

Figur 4 viser hvilke type skjøtsel som gjøres i verdensarvområdet og figur 5 viser hvordan denne aktiviteten har endret seg siden 2008.

I dag beiter småfe i Kjellerhaugvatnet og Holandsosen naturreservat og på Kilvær, Søla, Skogsholmen, Bukkøy, Tåvær og Hysvær. Totalt ble 55 øyer beitet pr 2012 i Vegaøyan verdensarvområde. Mens 546 sau var på beite i verdensarvområdet i 2008, var tallet økt til 950 i 2014. Antall storfe (ungdyr) avtok fra 42 til 29 for samme tidsperiode på grunn justeringer av beitetrykk i naturreservatene.

5.2.2 Utfordringer og tiltak

Viser til pkt. 4.2.2. side 37.

5.3 HAVBRUK

5.3.1 Mål og status

Hovedmål er å utvikle en havbruksvirksomhet som er bærekraftig i forhold til verdensarvverdiene

Delmål 1

- Definere tålegrensen mellom verdensarvverdiene og havbruk

Delmål 2

- Gi barn og unge bedre kjennskap til havbruksnæringen
- Arbeide for å få utdanning i fiskeri/havbruk på Sør-Helgeland

Havbruk: omfatter alle former for kulturbetinget produksjon av fisk og andre akvatiske organismer, til mat og andre formål. Lakseoppdrett er mest aktuell i verdensarvområdet med buffersone.

Verdensarvverdiene: ærfugldrift og de visuelle verdier (jfr. rSOUV i vedlegg 2).

I følge Nærings- og fiskeridepartementet (fakta ark 2010) skal den marine satsningen være tuftet på et verdiskapingsfokus, hvor verdiskapingen i størst mulig grad skal skje innenfor fylkets grenser. Mål for arealforvaltningen i fylkesplanen for Nordland (2013-2025) er at den skal være bærekraftig og gi forutsigbare rammer for næringslivet og befolkningen. Forvaltningen skal skje på grunnlag av kunnskap og oppdaterte kommuneplaner.

Vega kommune har i kommuneplanen gjort en avklaring mellom akvakultur og utøvelse av fiske. All gyteområder for torsk, alle reketrålefelt i bruk og alle kaste- og låssettingsplasser er satt av som fiskeområder. Her vil det ikke være tillatt med akvakulturvirksomhet. Bestemmelsene for verneområdene i sjø viser hvordan arealet skal brukes. Resten av havområdet i verdensarvområdet skal i følge kommuneplanen være «uplanlagt», det vil si at det er de regionale myndighetene som i utgangspunktet skal vurdere hver enkel søknad om havbruk i dette området. Nærmere beskrivelse av akvakultur/havbruk i verdensarvområdet finnes i kommuneplanens arealdel i <http://vega.kommune.no>.

Kommunene på Helgeland utarbeider i 2014-2015 Kystplan Helgeland som skal definere, bruk og vern i sjøområdene i 12 kommuner på Helgeland. Nærmere beskrivelse av dette planarbeidet finnes på Vega kommune sin hjemmeside.

Vegaøyan verdensarvområde har fått Unesco status med bakgrunn i et unikt kulturlandskap med verdifulle natur- og kulturhistoriske verdier. Området fyller Verdensarvkonvensjonens krav om integritet og autentisitet. Vega kommune ønsker å forvalte og beskytte området mot tiltak eller trusler som kan påvirke de universelle verdiene negativt og slik statusen er forankret i lokalsamfunnet. Det er ikke ønskelig med etableringer av næringsanlegg på sjøen innen dette området som kan endre områdets karakter og verdi som et unikt natur- og kulturvernomsråde.

For planlagt område vil søknader om akvakultur bli vurdert fra sak til sak- jf. særlovgivningen der regionale myndigheter har avgjørelsesmyndighet.

Tillatelse til ny akvakulturaktivitet er strengt regulert gjennom flere lover og forskrifter. Det bærende forvaltningsprinsipp er at akvakultur skal etableres, drives og avvikles på en miljømessig forsvarlig måte. Fylkeskommunen er ny tildelingsmyndighet for akvakultur.

Det trengs en avklaring på hvordan verdensarvverdiene blir ivaretatt i forbindelse med drift av eksisterende anlegg og ved saksbehandling av ny akvakulturvirksomhet.

Bilde: Oppdrettsanlegget i Skogsholmen (foto: Jannike Wika)

I forbindelse med søknader om oppdrettskonsesjoner i verdensarvområdet i 2011 ønsket styret i stiftelsen Vegaøyan Verdensarv å få Unesco sitt syn på søknaden. Unesco ga sin tilbakemelding via Miljøverndepartementet som konkluderte med at konsesjonen ved Skogsholmen ikke utgjorde en trussel mot Outstanding Universal Values Criteria (v) som er ærfugldrift. Det ble videre vektlagt at tiltaket var reversibelt. I oktober 2012 ga Nordland fylkeskommune endelig tillatelse til en lokalitet for oppdrett ved Skogsholmen som ligger i Vegaøyan verdensarvområde.

Per 2014 er det 25,5 fiskerirelaterte arbeidsplasser i buffersonen. Disse er fordelt på de tre bedriftene Vega Delikatesser (13 ansatte), Vega Sjøfarm AS (12 ansatte) og Vega fiskemottak (0,5 ansatte).

5.3.2 Utfordringer og tiltak

Tabell 10: Utfordringer og tiltak knyttet til havbruk i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Avklare i hvilke grad oppdrett i verdensarvområdet har innvirkning på verdensarvverdiene	Undersøke: 1. Har havbruk noen påvirkning på ærfugldriften? 2. Undersøke om havbruk har innvirkning på de visuelle verdiene
Hvilke effekt har lakseoppdrett på miljøet?	Undersøke i hvilken grad lakseoppdrett forurenses havmiljøet.

Havbruksnæringen på Vega ønsker mer forskning på effekt av lakseoppdrett på miljø, med særlig fokus på spredning av giftstoffer.

Den videregående linje på Sør-Helgeland har ingen linje for fiskeri og havbruk. Det er ønskelig med rekruttering til fiskerierne og verdiskaping innen denne næringen. Da er det behov for et utdanningstilbud lokalt som vil gjøre det lettere å for lokal ungdom å velge denne utdanningen.

5.4 REISELIV OG FRILUFTSLIV

5.4.1 Mål og status

Hovedmål for arbeidet innen reiseliv i Vega kommune er å videreutvikle Vega som en bærekraftig destinasjon der natur- og kulturarven er ivaretatt.

Delmål

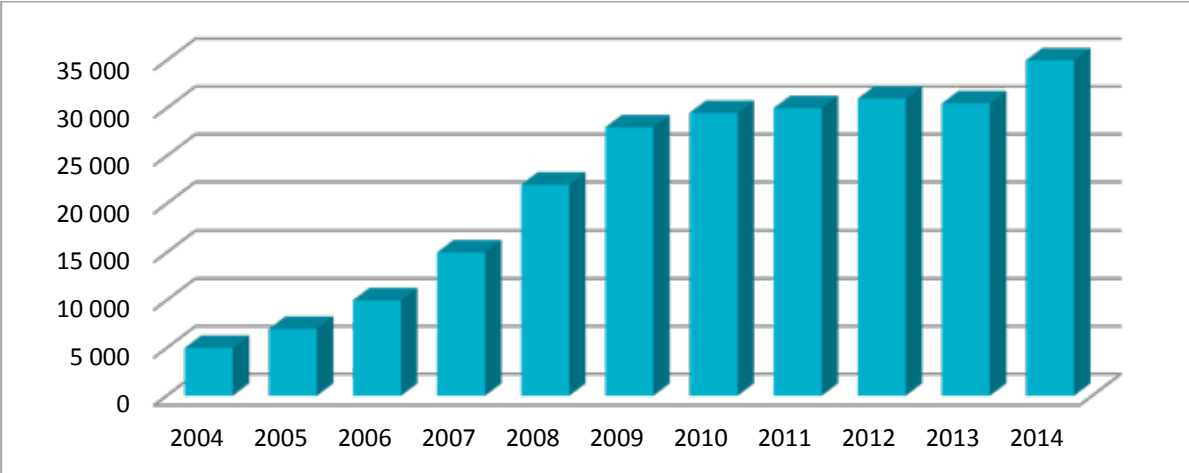
- Utarbeide en besøksforvaltningsstrategi som sikrer bærekraftig bruk av verdensarvområdet.
- Utvikle en helhetlig og forutsigbar kommunikasjons- og formidlingsstrategi, der hovedaktiviteten legges til buffersonen i verdensarvområdet.
- Arbeide for å sikre en bred verdiskaping i verdensarvområdet.

Verdensarvstatusen gjorde at Vega ble satt på kartet både nasjonalt og internasjonalt. Dette var den utløsende faktor som gav en unik mulighet til å utvikle Vega som et attraktivt reisemål.

Som følge av verdensarvstatusen merket man allerede i 2005 synlige effekter i form av økt tilstrømning av besøkende først og fremst til buffersonen (jf. figur 11). Beregninger gjort med utgangspunkt i ferjestatistikken gir et anslag på hvor mange som har vært på øya i tidsrommet juni, juli og august i 2004 - 2014. Dette tallet inkluderer også personer som har tilgang til egen fritidsbolig og/eller besøker slekt og venner.

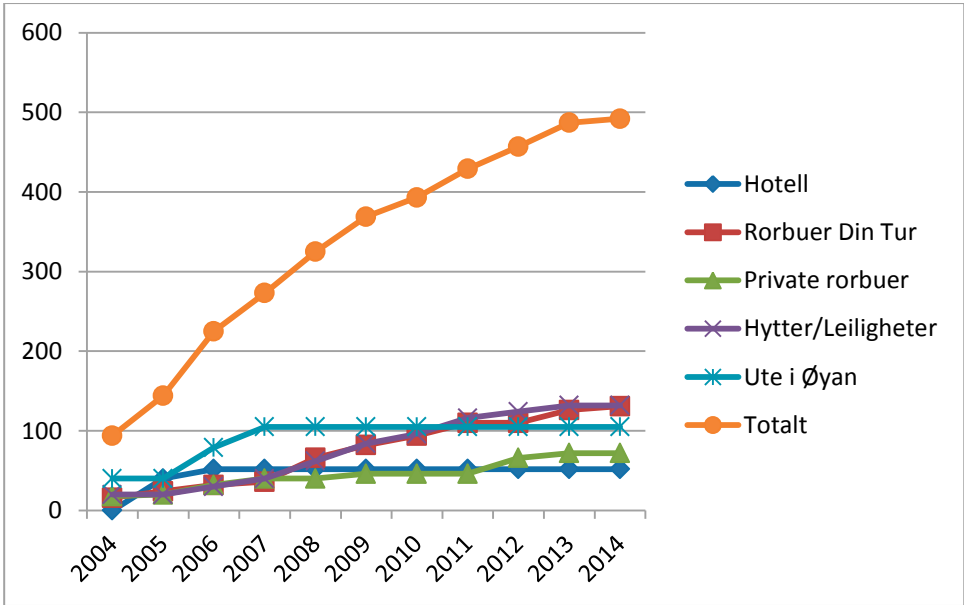
80 % av de besøkende er norske og det er en økende andel utenlandske turister (fra Tyskland, Nederland, Tsjekkia, Polen, Danmark, Italia, Sverige, m.fl.). I tillegg er det økende etterspørsel fra grupper (buss/cruisebåter). I dag er antall besøkende størst i tre måneder

(juni, juli og august) og man ser en tendens til at Vega blir foretrukket som et primærvalg på Helgeland.

Figur 11: Antall besøkende til Vega basert på tall fra offentlig kommunikasjon mellom Vega og fastlandet (kilde: Vega turistinformasjon)

Overnattingskapasiteten i buffersonen har økt fra 94 senger i 2004 til 492 i 2014. Disse sengene er fordelt på rorbuer, brygger, hus, leiligheter og hotell (jf. figur 12). Selve verdensarvområdet er fraflyttet, men benyttes i dag av grunneiere og besøkende i fugle- og sommersesongen. Overnattingskapasiteten i besøkspunktene i Vegaøyen verdensarvområde er ca. 105 sengeplasser.

Figur 12: Antall senger i Vega fra 2004-2014 (kilde: Vega turistinformasjon)

Turister benytter seg av de tilbudene og mulighetene som finnes på Vega: Nes med attraksjonene der (E-huset, «Lille Lånan», verdensarvutstilling og kafé), Vegstein med Kystlagets brygge, merkede stier, private gårdsmuseer og fine veier for sykling og bil/busskjøring.

Det finnes fem merkede stier, innenfor verdensarvområdet på hovedøya Vega. Ca 8 500 besøkende benyttet seg av turstiene i 2013/2014:

1. Eidem-Sundsvoll
1. Moen-Vegdalskaret-Vegdalen
2. Vegdalskaret-Trollvasstind
3. Moen/Gullsvåg-Gullsvågfjellet
4. Holand-Viksås

Reisende med Hurtigruten kan ta båt fra Sandnessjøen til Nes hvor de får omvisning på verdensarvutstillingen, Lille Lånan og E-huset Museum. Videre går reisen med båt til Brønnøysund hvor de går om bord igjen i det samme hurtigruteskipet.

Offentlig kommunikasjon gjennom verdensarvområdet er begrenset til en hurtiggående båt som går fra Kirkøy på Vega til Sandnessjøen. Båten stopper på signal i Kilvær, Hysvær og Skogsholmen.

Det har siden 2006 i tillegg vært guidede båtturer ut i juli/august. Båtruten har vært svært viktig for oppbyggingen av Vega som reisemål. Turistene forventer å få se og oppleve verdensarvområdet. Reiselivsbedriftene på Vega og i regionen, ser på tilbudet som nødvendig for den helhetlige opplevelsen av Vega og verdensarvområdet. Denne båtruten har delvis vært finansiert med årlige midler fra Nordland fylkeskommune og Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv. Det er en utfordring å få en forutsigbar finansiering av båtruten hvert år. Derfor må det jobbes med å finne en permanent ordning som innebærer forutsigbare båtruter ut i Vegaøyan verdensarvområde hvert år.

Vega som destinasjon ble i 2013 gitt Innovasjon Norges merke som **bærekraftig reisemål**. Bærekraftmerket er et kvalitetsstempel for destinasjoner i Norge og bygger på en standard som setter tydelige krav til reisemålets evne til bærekraftig virksomhet og utvikling. Det er et tilbud til norske reisemål som ønsker å ta et ansvar for reiselivets negative påvirkning på miljøet. Merket forutsetter at reisemålet tar vare på natur, kultur og miljø, styrker sosiale verdier og er økonomisk levedyktig

Bilde: Nes 2012, «Porten til Verdensarven» (foto: Jannike Wika)

Følgende områder med påfølgende kriterier må være utsjekket før merket som bærekraftig reisemål blir tildelt:

A: Politisk implementering av bærekraftige konsept

- Bærekraftig reiseliv skal være prioritert i regionale planer og strategier
- Bærekraftig reiseliv skal være beskrevet som en del av kommuneplan eller næringsplan
- Det skal eksistere en handlingsplan som inkluderer bærekraft i reiselivet og destinasjonen

B: Tilstrekkelig forankring på destinasjonen

- Destinasjonen skal legge til rette for og ta initiativ til miljøforbedringer (miljøsertifiseringer med mer) og kvalitetsforbedringer (kvalitetsmerker med mer) i reiselivsbedriftene
- Destinasjonsledelsen skal arbeide aktivt for økt samfunnsengasjement

Vega sammen med Trysil, Røros og Lærdal var de første i Norge som fikk et slik bærekraftmerke. Denne utmerkelsen vil være lett gjenkjennelig og skape en større bevissthet rundt bærekraft og miljø i norsk reiseliv, samtidig som det blir lettere for brukeren å finne frem til bærekraftige reisemål i Norge.

Destinasjonene jobber nå videre med følgende områder:

C: Bevaring av natur, kultur og miljø

D: Styrking av sosiale verdier

E: Økonomisk levedyktighet

Les mer om bærekraftig reisemål på: <http://www.innovasjon norge.no/Reiseliv/Baerekraftig-reiseliv/Merket-for-baerekraftig-reisemaal/> og <http://www.visitvega.no/wips/1926780107/>

5.4.2 Utfordringer og tiltak

Tabell 11: Utfordringer og tiltak knyttet til Besøksforvaltning i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Manglende strategi på besøksforvaltning	Utarbeide en strategi for besøksforvaltningen
Manglede kommunikasjons- og formidlingsstrategi i buffersonen	Kommunikasjon og formidling fra startpunkt Brønnøysund til verdensarvsenteret og verdensarvområdet
Manglende verdiskaping i verdensarvområdet med tanke på etablering av besøkspunkt	Utvikle flere besøkspunkt

Vega kommune har i samarbeid med Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv, Nordland fylkeskommune, Mimir AS og Innovasjon Norge utarbeidet en egen reiselivsstrategi (2012) som skal sikre ivaretagelse av verdensarvverdiene og bidra til lokal verdiskaping. Reiselivsstrategien er utviklet med basis i sårbarhetsanalysen som Stiftelsen har fått gjennomført for verdensarvområdet.

Målet for strategien er å vise frem Vegaøyan verdensarvområde for de tilreisende samtidig som ferdselen skal styres til utvalgte besøkspunkt i området. I tidsrommet fra juni til august settes det opp båtturer til besøkspunktene Emårsøy og Lånan. På **Emårsøy** forteller et entusiastisk vertskap historien om hvordan fiskerbøndene har levd fram til vår tid. **Lånan** er det største dunværet på Helgeland. Der blir den gamle tradisjonen med ærfugldriftdrift holdt i hevd og de tar i mot besøkende fra guidete båtturer i sommersesongen. De tok i mot ca 600 besøkende i 2014.

En av utfordringene er å utvikle flere gode besøkspunkt i verdensarvområdet. Besøkspunktene må inneholde kvaliteter som gjør at det er interessant for turister å besøke stedene. Eksempel på aktuelle besøkspunkt er

- **Skogsholmen** hvor det på det meste har bodd 90 mennesker som livnærte seg som fiskerbønder. I dag er der kun feriehus. Men det er likevel stor aktivitet særlig med å ivareta kulturlandskapet på øya. Det gamle skoleinternatet er bygd om til gjestehus og har en kapasitet på 40 sengeplasser. Anløp av rutebåt daglig. Må forhåndsbestilles. Tar kun imot grupper.
- **Hysvær** hvor det finnes et unikt spisested som er bygd opp blant annet av rekved som er funnet på Hysværøyan. I tillegg til norsk tradisjonsmat, får du gode historier og kan oppleve verdensarven på nært hold. Her finnes også muligheter for overnatting. . Anløp av rutebåt daglig. Må forhåndsbestilles. Tar kun imot grupper.
- **Skjærvær** som gir et godt innblikk i hvordan folk har levd i Vegaøyan verdensarvområde. Både før og nå har Vega-fiskerne fisket i farvannene rundt Skjærvær og før rorbuene her ble bygd for utleie rundt 1880, bodde fiskerne hos de fastboende. Ikke anløp av rutebåt.
- **Bremstein** som var det største fiskeværet i Vegaøyan med en imponerende molo fra begynnelsen av 1900-tallet, fiskemottak, fire rorbuer og trandamperi som nå er istandsatt. Vega Skjærgårdspark er eier og tilbyr langtidsleie av buene. Ikke anløp av rutebåt.

Ut i fra den økende satsingen på Vega som reisemål vil det bli økt tilstrømming av besøkende. Utfordringen nå er å utarbeide en strategi for besøksforvaltningen i verdensarvområdet.

Økt tilstrømming av besøkende krever at det legges til rette for informasjon til de besøkende, etablering av stier samt utarbeiding og distribuering av kart. Informasjon om ferdsel på naturens premisser skal være en del av all turistannonsering (jfr. kanalisering av ferdsel til besøkspunkt). En økende andel av de som besøker Vega er fremmedspråklig. Det betyr at det er et økende behov for at vertskapet snakker flere språk enn engelsk og norsk.

Ferdsel

Det er viktig med kontinuerlig informasjon om at **all ferdsel i verdensarvområdet må skje på naturens premisser (jf. lov om friluftslivet av 1957) og at de er egne regler for ferdsel i Lånan/Skjærvær naturreservat.**

Besøkende i båt i verdensarvområdet bes om å ta særlig hensyn i hekkesesongen 15.april-31.juli. Holde lav fart nært land og i sundene mellom øyene. I henhold til verneforskriftene er dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser, fredet mot skade, ødeleggelser og unødige forstyrrelse. Hundeiere anmodes om ikke til å ta hunder på land i fugleværene i Vegaøyan

mellom 15.april og 31.juli. Båndtvang gjelder 1.april – 1. oktober. Opplysningen om verneområdene kan gis av verneområdeforvalter, daglig leder i Stiftelsen eller Vega Kommune.

I utmark gjelder allemannsretten og i utmark kan du ferdes fritt til fots og på ski, raste og overnatte, ri eller sykle på stier og veier, bade, padle, ro, seile, plukke bær, sopp og blomster, samt fiske etter saltvannsfisk. Vær oppmerksom på at allemannsretten ikke gir adgang til å legge til ved andres brygger uten tillatelse. Brygge er ikke definert som utmark.

Allemannsretten gjelder ikke i innmark. Innmark er all dyrket jord: åker, eng, kulturbeite, hage, gårdsplasser, hustomter og industriareal. På visse typer innmark som åker og eng kan du likevel ferdes på frossen eller snødekt mark i tidsrommet 15.10 til 30.4. Vær oppmerksom på at innmark ikke trenger å være inngjerdet.

Lånan/Skjærvær naturreservat som består av flere hundre øyer, er det eneste området i Vega kommune med ilandstigningsforbud. Forbudet gjelder fra 15. april til 31. juli. De bebygde øyene i dette området (Lånan, Flovær og Skjærvær) er definert som fuglefredningsområder og har ikke ilandstigningsforbud.

5.5 UTDANNING OG KOMPETANSE

5.5.1 Mål og status

Utdanning og kunnskapsinnhenting i tilknytning til Vegaøyan verdensarvområde har som hovedmål å skape interesse og forståelse for natur og kultur på hjemstedet.

Delmål

- Utvikle tilbud og aktiviteter som skaper forståelse for hvorfor det er viktig å ta vare på verdiene i verdensarvområdet
- Arbeide for å etablere en tilhørighet til Vegaøyan verdensarvområde
- Forskingen som gjøres i verdensarvområde skal synliggjøres og brukes i undervisningssammenheng.
- Arbeide for mer forskning innen natur – og kulturarv knyttet til Vegaøyan Verdensarv.

Bilde: Elev fra Vega skole som lærer seg å ro (foto: Jannike Wika)

For å følge opp verdensarvkonvensjonens og Unescos prioritering av barn og unge gjennomfører Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv en rekke arrangement som er har til hensikt å øke kunnskapen og interessen til verdensarvområdet. Stiftelsen har i den forbindelse opprettet en 50 % stilling som kun jobber med aktiviteter for barn og unge. Flere av prosjektene skjer i samarbeid med lokale aktører som Vega skole, Speideren, Vega Kystlag, Nordland Ærfugllag, Helgeland Museum og videregående skoler:

- Skjøtelsprosjekt med slått for elever ved Vega skole, Brønnøysund videregående skole og Mosjøen videregående skole
- Ærfugl-prosjekt i 6.klasse ved Vega skole
- Oljevernberedskap i 6.klasse ved Vega skole
- Ekskursjon med 4.klasse med fokus på nærområdets flora og fauna. Foto- eller filmkurs for ungdom i verdensarvområdet

- Gjenbruk av avfall
- En egen nettside for barn og unge

Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv arbeider med formidlingsprosjektet «Eventyret Vegaøyan Verdensarv» der verdensarven står i fokus. Natur- og kulturarven skal oppleves på en ny måte gjennom aktiv deltakelse med oppgaver, konkurranser og funderinger via et nettverk av interaktive stier. Ideen er basert på tre deler: en sti på land, en sti under vann og en sti på internett. Trinn I var ferdig i 2014, mens trinn II er ferdig 2015. Se nettside

<http://verdensvega.no/>

Bilde: Elever fra Vega skole arbeider med prosjekt i Lånan, 2012 (foto: Lena Fagerwing)

Vega skole har gjennom en egen verdensarvplan, forpliktet seg til å arbeide med å ivareta verdiene i Vegaøyan verdensarvområde. Dette gjør de gjennom ulike aktiviteter for hvert klassetrinn som igjen øker kjennskapen til området. Eksempler på aktiviteter er strandrydding, sinking av tang til ærfugl, lage e-hus samt at alle dunværene i Vega kan kontakte skolen for å få slik hjelp.

Helgeland Museum har samarbeid med grunnskolene i Brønnøy kommune og Høgskolen i Nesna som besøker E-huset, verdensarvutstillingen og tur i Vegafjellene. Tema for besøkene er fiskerbondekultur, ærfugldrift, byggeskikk og steinalderhistorie.

Forvaltningsknutepunktet på Nes har etablert et samarbeid med Mosjøen videregående skole hvor skogbruklinjen i samarbeid med Statens naturoppsyn skal gjennomføre skjøtselstiltak i Kjellerhaugvatnet naturreservat. I tillegg har andre frivillige lag og foreninger på Vega etablert flere gode aktiviteter som øker kjennskapen for verdensarvverdiene i området.

Bilde: Elev fra Brønnøysund videregående på slåttearbeid i Vegaøyan verdensarvområde (foto: Jannike Wika)

5.5.2 Utfordringer og tiltak

Tabell 12: Utfordringer og tiltak knyttet til Utdanning og kompetanse i verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Skape forståelse for å ivareta verdensarvverdiene	- Etablere utdanningstilbud med utgangspunkt i verdensarvverdiene - Skape gode undervisningsopplevelser for barn og unge i verdensarvområdet (Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv, Vega skole, andre frivillige organisasjoner) - Utvikle en FOU-strategi for verdensarvsenteret
Etablere tilhørighet til verdensarvområdet	Legge til rette for gode opplevelser for barn og unge og andre i verdensarvområdet (Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv, Vega skole, andre frivillige organisasjoner)
Manglende informasjon om forskningen som skjer i verdensarvområde og i buffersonen	Formidle forskningsaktiviteten i verdensarvområde og i buffersonen (Vegaøyan Verdensarv, Vega skole, Vega verneområdestyre, Helgeland Museum)

Det er ønskelig å ha gode gjennomføringer av de aktivitetene som allerede finnes i tilknytning til verdensarvområdet, samtidig må det legges til rette for nye gode opplevelser i verdensarvområdet.

6.0 Formidling

6.1 MÅL OG STATUS

Hovedmålet er å synliggjøre natur- og kulturverdiene gjennom en helhetlig formidlingsstrategi for å øke forståelsen for verdiene og hvorfor de må tas vare på.

Delmål

- Formidlingen av områdets verdier skal styrke lokal identitet og tilhørighet.
- Formidlingen skal gi grunnlag for økonomisk verdiskaping.
- Formidlingen skal bidra til at de besøkende blir en ressurs i arbeidet med verdensarven.

Stortingsmeldingen "Framtid med fotfeste", (St. meld. nr. 35 (2012-2013)) poengterer at «en statspart har plikt til å formidle verdensarv på eget territorium, gjennom utdannings-program og informasjon om eksempler på god forvaltning. Plikten omfatter både kunnskapsbyggende og holdningsskapende arbeid. En statspart har plikt å informere allmennheten om farer som truer verdensarven samt om arbeidet for å ta vare på den. Her utvides formidlings- og informasjonsplikten til å omfatte hele verdensarven globalt».

6.2 FORMIDLINGSTILTAK

6.2.1 Et fremtidig Verdensarvsenter

I stortingsmeldingen "Framtid med fotfeste", (St. meld. nr. 35 (2012-2013)) anbefaler Regjeringen at det skal bygges verdensarvsenter som et ledd i formidlingen. Ett av disse planlegges på Vega med Vega kommune som eier. Senteret blir selve navet i forvaltningen av verdensarven, i formidlingen og undervisningen, og en arena for dokumentasjon og forskning.

Senteret vil være et viktig bidrag til lokal verdiskaping (sosial, kulturell og økonomisk) og involvering av lokalsamfunnet i verdensarven; som en arena for å synliggjøre lokalt arbeid med å ta vare på verdensarvområdets verdier, et diskusjonstorg eller samlingssted til inspirasjon for lokalbefolkningen og samtidig som støtte for Vega verneområdestyre, SNO og Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv sitt arbeid. Et verdensarvsenter vil også bidra til å styrke det private næringslivet som kan bruke natur- og kulturarven som utgangspunkt for sine etableringer:

- Senteret skal synliggjøre lokalsamfunnets arbeid med å ta vare på verdensarvområdets verdier
- Senteret blir en attraksjon som trekker flere til området og gir økt omsetning for bedriftene i området
- Senteret skal ha utstilling og butikk for lokale produsenter
- Rorbuene som kan bruke senterets fasiliteter til samling av sine gjester
- Senteret vil bidra til lokal trivsel som møtepunkt
- Senteret skal være en støttespiller i verdensarvarbeidet
- Senterets formidling har som mål å engasjere og involvere både fastboende og lokale i verdensarvarbeidet

6.2.2 Andre formidlingstiltak

- Det er etablert en rekke formidlingstiltak i tilknytning til Vegaøyan verdensarvområdet:
- E-huset Museum som formidler dunværstradisjonen og gammel butikkdrift
 - Stiftelsens verdensarvutstilling som gir en generell presentasjon av verdensarvområdets verdier
 - Lille Lånan med utstilling og butikk som formidler historien til Lånan
 - Kystlagets brygge på Vegstein som gir innblikk i kystkulturen, gamle motorer og gammel butikkdrift
 - Private samlinger
 - Besøkspunktene Lånan og Emårsøy

På sommeren arrangeres guidete båtturer ut i verdensarvområdet. I 2012-2013 gikk turene til dunværet Lånan og Vega Kystgård på Emårsøy. På Lånan formidler fuglevokterne øyas historie og dunværstradisjon. På Emårsøy formidles historien til en gammel husmannsplass. I buffersonen på Vega formidles steinalderhistorien med en merket sti og et guidehefte.

Gjennom prosjektet Trollfjell Geopark som er under etablering i 2013-2015, arbeides det med å formidle områdets geologiske historie.

6.2.3 Utfordringer og tiltak

Tabell 13: Utfordringer og tiltak knyttet til formidling av verdensarvområdet.

Utfordringer	Tiltak (detaljert beskrivelse av tiltak i vedlegg 6)
Formidling av områdets verdier som styrker lokal identitet og tilhørighet.	Inngå samarbeid med lokale interessenter/ lag og foreninger om utvikling av formidlingen
Formidle verdensarven som gir grunnlag for økonomisk verdiskaping	Inngå samarbeid med lokale/regionale produsenter og andre lokale aktører
Etablere en formidling som bidrar til at de besøkende blir en ressurs i arbeidet med verdensarven	Etablere et engasjerende formidlingskonsept med blant annet aktiv deltakelse
Etablere en helårlig formidling med basis i lokalt vertskap	Lokal forankring gjennom vertskapskurs, samarbeidsprosjekt og opplæringstiltak
Etablere undervisningstilbud for barn og unge	Sikre ressurser som ivaretar formidlingen til barn og unge. - Naturveileder - Newtonrom

7.0 Overvåking

7.1 MÅL

Hovedmål
Kartlegging av Vegaøyan verdensarvområde skal føre til økt kunnskap om verdiene i området, samt gi grunnlag for å overvåke eventuelle endringer i disse. Dersom endringene fører til at verdensarvverdiene er truet eller blir svekket skal tiltak iverksettes.

Delmål
Kunnskapen om naturkvaliteter i verneområdene skal økes ved å iverksette et lokalt overvåkningsprogram.

7.2 OVERVÅKING I VERDENSARVOMRÅDET

I følge St. Meld 35 «Framtid med fotfeste-Kulturminnepolitikken»: *Verdensarvområdene rapporterer hvert sjette år til Unesco-periodisk rapportering. Denne rapporteringen skal fange opp trusler som er systematisk overvåket. Dette er omfattende prosesser der myndighetene i hver verdensdel samarbeider systematisk for å kvalitetssikre rapporteringen.*

Utover å bidra til den systematiske rapporteringen til Unesco, har ikke Norge hatt en særskilt overvåking av verdensarven. Miljøverndepartementet ser et behov for en jevnlig rapportering på tilstand og utvikling for å underbygge «føre var» prinsippet i forvaltningen av verdensarvverdiene. Miljøverndepartementet styrker derfor overvåkingen gjennom å innføre en fast, forenklet rapportering til staten. Som et verktøy i arbeidet, skal det utvikles målbare indikatorer for alle verdensarvverdiene. På denne måten vil man kunne identifisere uønsket utvikling og agere i tide.

Behovet for overvåkning av Vegaøyan Verdensarv er tatt opp med Klima- og miljøverndepartementet både i forhold til oljevernberedskap, skipstrafikk, miljøtilstand og klimaendringer. Med samlokalisering i forvaltningsknutepunktet på Nes er de første initiativene også tatt for å få etablert samarbeid om rapporteringsrutiner og gode overvåknings- og dokumentasjonsrutiner for verdensarvområdet i henhold til planverk og innskrivingstekst.

Klima- og Miljødepartementet ønsker at tilstanden til verdensarvverdiene følges opp gjennom jevnlig rapportering. Utvikling av et overvåkningsprogram innrettet mot verdensarvverdiene (OUV) vil bla måtte omfatte følgende tema;

1. **Beite-/slåttelandskap og vegetasjon** (det som skal overvåkes er beskrivelse av vegetasjon, skjøtselsform, omfang av gjengroing og aktuelle arter, trusler)
2. **Dunvær** (det som skal overvåkes er antall dunvær, antall ærfuglvoktere, antall hekkede ærfugl i dunvær, antall ærfuglhus)
3. **Fugleliv** (det som skal overvåkes er antall fugler registrert og antall fugler som hekker i verdensarvområdet)
4. **Fiskeri** (det som skal overvåkes er antall sysselsatte, antall fartøy, volumfangst, type fisk)
5. **Kulturminner** (kulturlandskapet skal overvåkes som en helhet og må ses i sammenheng med arbeid som pågår hos Riksantikvaren)

Videre arbeid med utvikling av et overvåkingsprogram (med bevaringsmål og tilstandsvariabler) for verdensarvområdet, må ses i sammenheng med Riksantikvarens pågående arbeid (oppdrag fra KLD i 2014) med å definere mål og indikatorer for bevaringsprogram Verdensarven.

Et godt kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for å forvalte verdiene på beste måte. Fram til i dag er det gjort omfattende og systematiske registreringer av:

- Bygninger-SEFRAK registrering av bygninger fra før 1900, kommunale registreringer, kulturminneregistreringer i Vega kommune er gjennomført av Nordland fylkeskommune.
- Sjøfugl-(kartlegging av sjøfugl i 2007/2008, 2010 og 2012/ 2014 gjennomført av Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv)
- Ærfuglhus-(kartlegging av ærfuglhus gjennomført av Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv i 2010-2012)
- Vegetasjon-kartlegging av vegetasjon 2010-2014 som grunnlag for utarbeiding av skjøtelsesplaner og forvaltningsplaner for naturreservatene i verdensarvområdet gjennomført av Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv og Vega verneområdestyre)

Overvåkingstiltak:

- Overvåke endring av sjøfugl i verdensarvområdet hvert 6. år
- Overvåke endringer av vegetasjon i verdensarvområdet hvert 6. år (vegetasjon som er truet av gjengroing og fremmede arter bør prioriteres)
- Oppfølging av «Sårbarhetsanalyse Vega, status og utfordringer for ferdsel i forhold til vegetasjonens sårbarhet» (Bioforsk Tjøtta 2010)
- Gjennomføre vannundersøkelser i Sveavatnet og i Kjellerhaugvatnet som ligger i Kjellerhaugvatnet naturreservat

Det vil i planperioden bli arbeidet med å videreutvikle overvåkningen av tilstanden til verneverdiene i verdensarvområdet som helhet.

7.3 OVERVÅKING I VERNEOMRÅDENE

Det er behov for å overvåke tilstanden til utvalgte områder blant annet i forhold til endringer i vegetasjon og viltbestander. Dette skal sikre at skjøtselstiltakene som gjennomføres bidrar til å nå de definerte målene.

Det planlegges flere skjøtselstiltak i verneområdene i tiden fremover. Skjøtsel og restaurering av naturområder er et arbeidsfelt der man fremdeles har lite kunnskap. Overvåking av igangsatte skjøtselstiltak, og effekter på fugle- og plantelivet vil være viktig i hele planperioden.

Verneområdene i verdensarvområdet benyttes til rekreasjon og friluftsliv. Ved økt ferdsel vil det være viktig å overvåke eventuelle virkninger på naturkvalitetene i områder der man ser at disse er truet. Vega verneområdestyre har hovedansvar for overvåking av naturkvalitetene i verneområdene. Statens naturoppsyn vil i de fleste tilfellene stå for den praktiske gjennomføringen. Dette avklares årlig. Statens naturoppsyn rapporterer til Vega verneområdestyre ved behov og minst en gang per år.

Bevaringsmål

Bevaringsmål: Bevaringsmål skal settes for naturkvaliteter. Bevaringsmål skal definere den tilstanden en ønsker at en naturkvalitet i verneområdet skal ha, og skal være målbare. Bevaringsmåla skal alltid være i tråd med verneformålet. Fastsetting av bevaringsmål er en løpende oppgave i forvaltningen av verneområder.

I forbindelse med utarbeidingen av forvaltningsplanen blir det utarbeidet bevaringsmål for naturtyper i noen av verneområdene i Vegaøyan verdensarvområde. Før bevaringsmålene defineres må kunnskapsgrunnlaget være på plass. Jevnlig overvåking av de naturkvalitetene det defineres bevaringsmål for er nødvendig for å kunne vurdere tilstanden og behov for tiltak som gjør at bevaringsmålene oppnås.

Vegetasjonskartleggingen gjennomført av Bioforsk Tjøtta i perioden 2010 til 2014 vil være et godt utgangspunkt for å definere bevaringsmål for de naturtyper som trues av for eksempel gjengroing.

Bevaringsmål uttrykker en ønsket **tilstand**, som regel for en naturtype/et avgrenset areal. Det er en forutsetning at naturtypen er et definert kartobjekt. Naturtyper som det er knyttet bevaringsmål til kalles bevaringsmålobjekt. I utgangspunktet er slike objekt allerede lagret (f.eks.) i NiN-databasen/Naturbasen. Man bruker deretter en eller flere **tilstandsvariabler** til å måle tilstanden til bevaringsmålobjektet. Gjennom lokal **overvåkning** finner man et tall for «riktig» **tilstandsklasse**; *god tilstand*, *middels tilstand* eller *dårlig tilstand*.

Før overvåkningen starter, har forvaltningsmyndigheten angitt (tallfestet) eksakte grenseverdier for hver tilstandsklasse. Gjennom overvåkning produseres et tall som plasserer tilstandsvariabelen i en av tilstandsklassene (god, middels, dårlig). Tallet registreres i en overvåkningsbase.

Overvåkning av tilstand skjer etter en **overvåkningsmetode**. Metoden har alltid geografiske egenskaper (f.eks. en bevaringslinje, transekt, overvåkningsrute). Kartobjekt som beskriver

metoden, skal lagres i en metodedatabase. Det er avgjørende at metoden er godt dokumentert og kan gjentas.

Dersom bevaringsmålets tilstand utløser tiltak, kan det være behov for å definere et **tiltaksområde**. Dette kan gjøres i SNO sin verneområdelogg.

Bevaringsmålene kan bli endret etter hvert som vi får mer erfaring med overvåkning av verneområder, og det blir utarbeidet nye nasjonale standarder. Derfor er detaljtabellen for bevaringsmålene skilt ut som eget vedlegg. Utvikling og tilstand til bevaringsmålene skal evalueres av Vega verneområdestyre og tiltak skal settes inn om nødvendig. Bevaringsmålene skal legges inn i Miljødirektoratet sin database/fagsystem og er et verktøy for verneområdeforvaltningen.

I søknaden til Unesco om å nominere Vegaøyan som verdensarvområde (2003) ble det også opplistet tilstandsvariabler som man ønsket å overvåke (vegetasjon, dunvær, fugleliv osv). Disse samsvarer i stor grad med de tilstandsvariablene som skal følges opp innenfor verneområdene.

Bilde: Formidling av ærfugltradisjon (foto: Rita Johansen)

8.0 Forvaltning av verneområdene

Denne forvaltningsplanen erstatter forvaltningsplanene for Kjellerhaugvatnet naturreservat og Holandsosen naturreservat fra 2009. Skjøtelsesplanene for Skjærvær (2007), Lånan (2010), Hysvær (2009) og Søla skal brukes som veiledning ved planlegging av skjøtselstiltak i disse områdene.

Vedtak om vern av verneområdene i verdensarvområdet ble hjemlet i naturvernloven av 1970. Den 1.juni 2009 trådte lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) i kraft og naturvernloven ble opphevet. Selv om naturvernloven er opphevet, gjelder verneforskrifter vedtatt av naturvernloven inntil Kongen bestemmer noe annet (jf. naturmangfoldloven § 77, første punktum). Det innebærer at verneforskrifter opprettet etter naturvernloven fortsatt skal gjelde, og forskriftene skal forvaltes i tråd med intensjonen på vernetidspunktet.

8.1 SAKSBEHANDLING

8.1.1 Verneforskrift og naturmangfoldloven

Verneforskriften har som formål å opprettholde den tilstanden (eventuelt forbedre tilstanden) som området hadde på vernetidspunktet, samt å fremme verneformålet. Forskrifter gitt med hjemmel i naturmangfoldloven går som hovedregel foran andre lover eller forskrifter dersom det er ulikheter mellom bestemmelsene. Det øvrige regelverk gjelder i tillegg til verneforskriften i områder vernet etter naturmangfoldloven. I en byggesak vil man for eksempel trenge både en tillatelse etter verneforskriften og en tillatelse etter plan- og bygningsloven.

Verneforskriftene til verneområdene ligger som vedlegg.

I naturmangfoldlovens kap. 2 er det fastsatt prinsipper for offentlig beslutningstaking som myndighetene skal legge til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Disse prinsippene omtales i loven som:

- § 8 (kunnskapsgrunnlaget)
- § 9 (føre-var-prinsippet)
- § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning)
- § 11 (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)
- § 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

Prinsippene skal anvendes ved offentlig myndighetsutøvelse dvs. ved fastsettelse av forskrifter og ved enkeltvedtak. De kommer derfor til anvendelse ved behandling av enkeltsaker etter verneforskriftene. Det skal fremgå i vedtak hvordan prinsippene er anvendt i den enkelte sak, og hvilken dekt det er lagt på dem.

Kunnskapsgrunnlaget i § 8 innebærer at offentlige beslutninger som berører naturmangfold så langt som mulig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om artens bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Dette gjelder i utgangspunktet kunnskap som allerede er tilgjengelig. Det kan også omfatte innhenting av eksisterende kunnskap som vanskelig tilgjengelig og innhenting av ny

kunnskap. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forholdt til sakens karakter og omfang.

Føre-var-prinsippet i § 9 er en retningslinje for hvordan myndighetene skal håndtere tvil om et tiltaks konsekvenser for naturmiljøet. Kunnskapsmangelen kan gjelde usikkerhet om hvilke naturverdier som blir berørt, f.eks. hvilke arter som forekommer i et område, eller usikkerhet om hvilke effekter en påvirkning vil ha. Dette kan for eksempel føre til at en gir avslag på søknaden, at det gis en tillatelse på vilkår, eller at en velger å avvente og innhente mer kunnskap.

Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning i § 10 går ut på at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Prinsippet skal sikre at nye påvirkninger underlegges en helhetsvurdering av belastningen av et økosystem. Det innebærer at påvirkningen/tiltak ikke skal vurderes isolert, men på bakgrunn av den miljøbelastning som allerede er skjedd gjennom andre påvirkninger. Dette har særlig betydning dersom miljøbelastninger er ved kritisk grense hvor selv en liten økning i belastning vil ha stor effekt på økosystemet.

§ 11 omhandler prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver. Dette betyr at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. Kostnader ved å hindre eller begrense skade omfatter i prinsippet alle kostnader knyttet til forebyggende eller gjenopprettende tiltak.

§ 12 er prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Dette går ut på at en for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal ta utgangspunkt i driftsmetoder, teknikk og lokalisering som gir de beste samfunnsmessige resultater. Dette ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av naturmangfoldet og økonomiske forhold. Det er således den løsningen som etter en samlet vurdering får de beste samfunnsmessige resultater som skal velges.

Bestemmelsene i verneforskriftene regulerer eller forbyr inngrep og aktiviteter som kan være i strid med verneformålet. I verneprosessen blir det så langt det er mulig foretatt en interesseavveining mellom hensynet til vern, og ønsker om bruk og tiltak i verneområdet i forkant av vernet. Denne interesseavveiningen avspeiles gjennom at det i forskriftene er fastsatt både unntaksbestemmelser og dispensasjonsbestemmelser. De fleste verneforskrifter har spesifiserte unntaksbestemmelser som angir at en bestemt aktivitet er direkte tillatt. Disse bestemmelsene er normalt tatt inn for å klargjøre eller nyansere forbudsbestemmelsene. I tillegg er det tatt inn bestemmelser hvor forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ulike tiltak etter søknad. Dersom det omsøkte tiltaket ikke kan hjemles i unntaksbestemmelsene (direkte unntak og unntak etter søknad) i forskriften skal forvaltningsmyndigheten vurdere om dispensasjon kan gis etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48.

Vedtakelse av naturmangfoldloven medførte at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskrifter vedtatt før naturmangfoldlovens ikrafttredelse ikke lenger gjelder og at søknader som ikke omfattes av spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i verneforskriftene

nå må vurderes etter naturmangfoldloven § 48. Verneforskriftenes generelle dispensasjonsbestemmelser er med andre ord satt ut av kraft.

Den generelle dispensasjonsbestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som man ikke kunne forutse på vernetidspunktet. Det er vesentlig at en dispensasjonsadgang ikke blir brukt til å uthule vernet. Den skal i første rekke anvendes på søknader som gjelder bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen kan ikke brukes ved tiltak/aktiviteter som gjentas år etter år.

I Ot.prp 52 ((2008) - 2009) om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) kap 21 Merknader til de enkelte bestemmelser er den generelle dispensasjonsbestemmelsen omtalt. Her heter det blant annet: Første ledd angir de vilkår som normalt må være oppfylt for å kunne gi dispensasjon fra permanente og midlertidige vernevedtak. I tilfeller der sikkerhetsmessig hensyn eller hensyn til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, kan det gis dispensasjon fra permanente eller midlertidige vernevedtak uavhengig av de øvrige vilkårene i første ledd. **For det første** stilles det krav til at tiltaket «ikke strider mot vernevedtakets formål». Hva som anses å være i strid med verneformålet, vil variere fra en vernekategori til en annen og med angivelsen av verneformålet i den enkelte verneforskrift. For eksempel kan praksis være strengere i naturreservat enn i nasjonalparker og særlig landskapsvernområder og praksis vil også kunne bero på miljøtilstanden i det enkelte verneområdet. Det må dessuten ses i sammenheng med tiltakets omfang, art og plassering vurdert opp mot verneformålet. Tiltak og bruk som forutsetter større tekniske inngrep vil det som regel ikke være mulig å dispensere for i alle verneområder.

For det andre er det et vilkår at tiltaket ikke «påvirker verneverdiene nevneverdig». Ved at bestemmelsen bruker ordet «nevneverdig» vises at det skal være en ganske snever adgang til dispensasjon, og bare i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene. Siktemålet med denne presiseringen er å sikre at vernevedtaket ikke uthules gjennom omfattende dispensasjoner. Bestemmelsen gir oss en klar anvisning på at hensynet til verneverdiene skal være overordnet f.eks. næringsinteresser.

Begge kravene må være oppfylt for at dispensasjon kan gis. Men det følger ikke av dette at dispensasjon nødvendigvis skal gis dersom kravene er oppfylt. Ingen har krav på dispensasjon, og andre vurderingsmomenter kan komme inn. Vurderingen er opp til forvaltningsmyndighetens skjønn innenfor rammen av alminnelige forvaltningsrettslige regler og retningslinjer og instruks fra overordnet myndighet. Bl.a. vil omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av de tiltak som det søkes dispensasjon for, ha betydning. Også de hensyn som positivt taler for det omsøkte tiltak, og om det vil stride mot verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i fremtiden, inngår i vurderingen.

Denne dispensasjonsbestemmelsen kan ikke anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Forvaltningsmyndigheten bør særlig vurdere konsekvensene av en dispensasjon, f.eks. om andre kan tenkes å søke dispensasjon på samme grunnlag. Forvaltningsmyndigheten må således ta i betraktning om en dispensasjon vil kunne gi økt fremtidig press for liknende dispensasjoner. Bestemmelsen gjelder i første rekke bagatellmessige inngrep eller

forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene. Grensedragningen vil i noen grad avhenge av verneform. Dersom det er knyttet usikkerhet til hvilke virkninger et tiltak kan ha for naturmiljøet bør føre-var-prinsippet tillegges stor vekt. Rimelig tvil om virkningene av et foreslått tiltak eller naturinngrep bør f.eks. kunne medføre at en søknad avslås eller at en avgjørelse utsettes inntil spørsmålet er nærmere avklart.

Søknad om tiltak

1. Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes forvaltningsmyndigheten
2. Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften før de eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av annet lovverk
3. Alle søknader skal begrunnes, jf. forvaltningslovens bestemmelser og naturmangfoldlovens §§ 7 og 48.
4. Ved alvorlige eller gjentatte brudd på vilkår stilt i en dispensasjon, kan forvaltningsmyndigheten vurdere om vedtak skal endres eller omgjøres etter naturmangfoldloven § 67.

Søknad om tiltak i verneområder må inneholde tilstrekkelig opplysninger om tiltaket. Det vil si søkers navn, adresse, telefonnummer og eventuelle kontaktpersoner, beskrivelse av tiltaket og begrunnelse. Søknad om tiltak sendes til Vega verneområdestyre med kopi til Vega kommune. Kommunen skal i alle tilfeller sørge for oversendelse av søknader om tiltak innenfor verneområdene til verneområdestyret. Verneområdestyret/kommunen skal sende byggesøknader til fylkeskommunen (kulturminnemyndighet) for uttalelse. Alle byggesøknader krever kommunal behandling i tillegg til dispensasjon fra verneforskriften.

Mange bygg i verneområdene er av eldre dato eller har særskilt verneverdi. Det må avklares på et tidligst mulig tidspunkt i prosessen om byggetiltak er søknadspliktige eller meldepliktige til fylkeskommunen etter lov om kulturminner. Dette bør kommunen og Vega verneområdestyre som utgangspunkt avklare. I byggesaker vil verneområdestyre normalt avvente fylkeskommunens uttalelse før saken behandles etter verneforskriften.

Kystverket skal involveres tidlig i prosessen dersom det søkes om å sette opp bygninger slik at de har anledning til å komme med innspill. Blant annet fordi nye bygninger ikke må skygge for fyrlykter og markeringsstolper i sjø.

Verneområdeforvalter innhenter på generelt grunnlag råd fra fylkesmannen, fylkeskommune og kommunen (administrativt) i prinsipielle og vanskelige saker før sakene legges fram for verneområdestyret. I øvrig saksbehandling er det løpende kontakt mellom verneområdeforvalter og kommunen for å samordne saksbehandlingen etter ulikt lovverk. Nødvendige uttalelser fra berørte parter, lag og organisasjoner innhentes etter behov. Søker får brev med vedtak fra Vega verneområdestyre med kopi til kommunen, Fylkesmannen i Nordland, Miljødirektoratet, naturvernforbundet, Statens naturoppsyn samt andre berørte parter.

8.1.3 Regler og retningslinjer for brukerinteresser

Forvaltningen av verneområdet skal skje med et langsiktig perspektiv. Verneforskriften danner rammen for hva som er tillatt innenfor verneområdene. I kapittel 8.2-8.9 vil aktuelle bestemmelser i verneforskriften knyttes opp mot de ulike brukerinteressene. Det henvises i teksten til kapittel og punkt i verneforskriftene. Verneforskriftene ligger som vedlegg.

Det er særlig noen kapittel i verneforskriftene som har betydning for den daglige forvaltningen: I det fjerde kapittelet går det frem hvilke bestemmelser som gjelder for reservatet. Her er det opplistet hvilke aktiviteter som ikke er tillatt innenfor reservatet. I femte kapittel går det frem hvilke aktiviteter som kan gjennomføres uten søknad, mens det i sjette kapittel går det frem hvilke aktiviteter forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til etter søknad.

Bilde: Elever fra Vega skole besøker Lånan fuglefredningsområde (foto: Rita Johansen)

8.2 KJELLERHAUGVATNET NATURRESERVAT

8.2.1 Bakgrunn

Verneformål

Formålet med fredningen av Kjellerhaugvatnet naturreservat er å «bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å verne om områdets sentrale betydning som trekk- og hekkeområde for våtmarksfugl og de botanisk rike myrområdene som finnes der» (jf. kap. III, Forskrift om Kjellerhaugvatnet naturreservat av 19.12.1997).

Områdebeskrivelse

Kjellerhaugvatnet naturreservat ligger på nordøstsiden av Vega mellom Nes og Svea i et åpent natur- og kulturlandskap. Området omfatter en rekke vann og tjern, sump- og myrområder spredt mellom lave knauser og lyngheier. Nord i reservatet ligger et avskjermet tidevanns- og gruntvannsområdene med flere småøyer og holmer. Berggrunnen er kalkrik og veksler mellom kalkspatmarmor, kalkglimmerskifer og glimmerskifer. I den sørøstlige delen er det innslag av sure vulkanske bergarter.

Naturverdier

Naturkvaliteter knyttet til fugle- og dyreliv er godt kartlagt gjennom årlige rapporter fra tidligere oppsynsmann. Det er registrert minst 143 fuglearter innenfor reservatet hvorav omtrent halvparten er våtmarksarter. Området har verdi både som hekkeområde, og som trekk- og overvintringsområde, og utgjør sammen med Holandsosen naturreservat en viktig del at Vegas omfattende og verdifulle våtmarksområder. Av pattedyr er elg, hare og rådyr vanlige arter innenfor naturreservatet. Oter bruker også området mye. Det er også observert mink i området.

Det er kalkrik berggrunn i store deler av reservatet, noe som gjenspeiles i vegetasjonen som generelt er svært artsrik. Rundt Kjellerhaugvatnet, Sveavatnet og Skiftevatnet ligger de største og mest verdifulle rikmyrene. Engvegetasjonen som finnes innimellom er preget av gjengroing. På rikmyrene vokser flere orkideer, bl.a. den rødlistede arten engmarihånd. Kjellerhaugvatnet og Sveavatnet er definert som kalksjøer, og det er registrert sto rødlistede kransalger her; gråkrans og bustkrans. Tilstanden til vegetasjonen vurderes som middels til dårlig. Bakgrunnen for dette er at store deler av reservatet er under gjengroing som følge av opphørt beite.

Bevaringsmål

Tabell 13: Bevaringsmål i Kjellerhaugvatnet naturreservat (se tilhørende vedlegg 5).

Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Tiltak	Overvåking
Kystlynghei	Gjengroingstilstand	Kjellerhaugvatnet naturreservat skal være i bruk og i god tilstand (dvs. artsmangfold typisk for beite-/slåttemark uten andel av gjengroingsarter, vegetasjon er høstet (nedbeitet/slått), krattandel < 5 %)	-Opprettholde et jevnt beitetrykk av storfe og småfe -Helårsbeite med utegangersau -Fjerne einer og lauvskog	Strukturert befaring
Kystlynghei	Fremmedartsinnslag	I Kjellerhaugvatnet naturreservat skal fremmedartsinnslaget ha god tilstand (dvs. artssammensetningen er uten fremmede arter)	Fjerne fremmede arter i reservatet	Strukturert befaring

8.2.2 Jordbruk og skogbruk

Status

Kjellerhaugvatnet naturreservat er del av et gammelt kulturlandskap. Fra 1960-tallet og frem til i dag har området i liten grad blitt benyttet i forbindelse med jordbruksnæring. Skogbruksinteressene innenfor reservatet vurderes som små, men det er plantet en del sitkagran og buskfuru innenfor reservatet. Dette kan true verneverdiene som er knyttet til både fugleliv og vegetasjon. Uttak av sitkagran og ettervekst av denne er derfor en prioritert forvaltningsoppgave.

Beitingen i Kjellerhaugvatnet naturreservat opphørte før området ble midlertidig fredet, men var tidligere vanlig. I dag gjøres det skjøtselstiltak i form av beiting med sau samt hogst av sitkaskog og krattvegetasjon. Største delen av Kjellerhaugvatnet naturreservat ble inngjerdet i 2012 og det har siden da vært sommerbeite av sau i området. Siden det ikke finnes nøyaktige tall for tidligere tids omfang av beiting innenfor reservatet legges det til grunn et beiteomfang som anbefalt i skjøtelsesplanen (Carlsen m.fl. 2007) samt de erfaringer som gjøres etter dagens beiting i området.

Området har sentral betydning som trekk- og hekkeområde for våtmarksfugl og er et botanisk rikt myrområde. I 2012 gjorde Bioforsk (etter oppdrag for Vega verneområdestyre) en ornitologisk karlegging i Kjellerhaugvatnet. Hensikten med kartleggingen er å overvåke en eventuell endring i fuglelivet før og etter skjøtselstiltak.

På grunn av den rike orkidéfloraen knyttet til kalklynghei og rikmyr er den optimale skjøtselen beiting med storfe. Storfe beiter også i større grad enn sau i fuktige myr- og engområder. I

restaurerings- og den tidlige skjøtselsfasen anbefales det i tillegg beite med sau. Sau beiter på lauvkratt slik at disse etter hvert dør, saubeite gir også mindre gjenvekst enn manuell rydding. Det foreslås i tillegg til sommerbeite med sau og storfe helårsbeite med gammelnorsk sau da denne vil redusere oppslag av vedvekster.

I tillegg til beite anbefales det i restaureringsfasen noe manuell rydding av einer og lauvkratt. Carlsen m.fl. (2007) anbefaler rydding/slått av de rikeste myrområdene.

Bilde: Skogbrukselever fra Mosjøen videregående skole gjør praktisk arbeid i Kjellerhaugvatnet naturreservat, februar 2012 (foto: Jannike Wika)

Kjellerhaugvatnet er grunt og vannvegetasjon dekker i dag nærmest hele vannspeilet. Det er usikkert om dette er en naturlig prosess som følge av den generelle gjengroingen i området, eller om det skyldes tilsig av næringsrikt vann fra nærliggende landbruksareal. For å avklare dette bør det gjennomføres en undersøkelse av vannkvaliteten i Kjellerhaugvatnet og tilsigsbekker. Hvis det viser seg at vannet inneholder høye nivåer av næringssalter må tiltak vurderes. Sveavatnet som ligger sørøst i reservatet er dypere enn Kjellerhaugvatnet og ikke like utsatt for gjengroing. For å sikre forekomstene av rødlistede kransalger og karplanter er det viktig at vannkvaliteten overvåkes, og det anbefales en undersøkelse av vannkvaliteten i Sveavatnet med tilsigsbekker.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. pkt. 1.
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. ... drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ..., nyplanting... Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

- Utmarksbeite og utmarksslått som på vernetidspunktet eller der dette tidligere har vært vanlig. Jf. pkt. 2.
- Tynning og avvirkning av plantefelt. Jf. pkt. 3.
- Tradisjonell høsting av tang og tare. Jf. pkt. 4.

Kapittel VI:

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med tynning og avvirkning av plantefelt. Jf. pkt. 3.
- Bygging av midlertidige gjerde. Jf. pkt. 4.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for tynning og avvirkning av plantefelt. Det er et bevaringsmål at fremmedartsinnslaget i Kjellerhaugvatnet naturreservat skal ha *god tilstand* (dvs. artssammensetningen er uten fremmede arter) hvor Vega verneområdestyre tar initiativ til tiltak. I forbindelse med avvirkning av plantefelt som er iverksatt av forvaltningsmyndighetene trenger man ikke dispensasjon til motorisert ferdsel for frakt av virke ut av verneområdet, da dette faller inn under skjøtselshjemmelen i naturmangfoldloven (jf. § 47). Det vil være vesentlig at det ikke blir store kjøreskader på vegetasjonen i reservatet. Derfor bør uttransport av trevirke skje på frossen mark. For å hindre unødig forstyrrelse av fuglelivet i hekketida er det ønskelig at hogst skjer i perioden 31. juli-15. april.

I henhold til vernebestemmelsene er all vegetasjon i vann og på land fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Lyngbrenning er dermed i utgangspunktet ikke tillatt. Dette gjelder ikke dersom lyngbrenningen iverksettes som skjøtselstiltak av forvaltningsmyndigheten, jf. nml § 47. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Eventuelt kan forvaltningsmyndigheten inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak. Berører skjøtselstiltaket privat eiendom eller rettigheter i verneområder skal eieren eller rettighetshaver så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren. (jf. nml § 47).

8.2.3 Jakt og fiske

Status

Det har siden 1980-tallet bygd seg opp både en elgstamme og en rådyrstamme på Vega som det jaktes på. Det drives jakt på elg og rådyr innenfor Kjellerhaugvatnet naturreservat. Områdets betydning for jakt på mink er ikke kjent.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt. Jf. pkt. 2.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

- Jakt på hjortevilt og fellefangst av mink. Jf. pkt. 6.
- Lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt. Jf. pkt. 7.
- Utøvelse av fiske. Jf. pkt. 8.

Kapittel VI:

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade. Jf. pkt. 1.

Det er ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet, med unntak for hjorteviltjakt og fellefangst på mink. Det er også unntak fra båndtvangen for lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt. Det er ikke åpnet for motorisert ferdsel i forbindelse med eventuell uttransport av skutt hjortevilt. I henhold til vernebestemmelsene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til «felling av vilt som forårsaker vesentlig skade». En slik tillatelse vil kunne bli gitt dersom viltarter gjør skade på fuglelivet i reservatet. Det kreves også tillatelse fra grunneier og annet lovverk.

8.2.4 Friluftsliv og rekreasjon

Status

Kjellerhaugvatnet naturreservat er en del av et område som benyttes som tur- og rekreasjonsområde. Det er gamle stier/tråkk gjennom området. Flere av disse er gjengrodd. Områdets bruk til rekreasjon og friluftsliv antas å øke i framtiden som følge av etablering av forvaltningsknutepunktet på Nes, og økt turisme på Vega.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. pkt. 1.
- Dyreliv- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt. Jf. pkt. 2.
- Motorisert ferdsel til vanns og til lands samt lavtflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellbåter og modellfly. Camping, teltslaging og kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt. Jf. pkt. 4.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp. Jf. pkt. 5.
- Utøvelse av fiske. Jf. pkt. 8.

Kapittel VII:

- Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

Camping, teltslagning og kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt, men det er utover dette ikke noe generelt ferdselsforbud i Kjellerhaugvatnet naturreservat. I forhold til eventuell rydding og merking av stier er dette et tilretteleggingstiltak som krever dispensasjon fra verneforskriften. Tiltaket må vurderes opp mot formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 48.

8.2.5 Undervisning, formidling og forskning

Status

Kjellerhaugvatnet naturreservat er i dag lite benyttet i undervisnings- og forskningssammenheng, men potensialet for slik virksomhet er stor. Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike vegetasjon og fugleliv, samt kulturhistorie.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:
For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. pkt. 1.
- Dyr- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbud. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt. Jf. pkt. 2.

Kapittel V:
Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp. Jf. pkt. 5.
- Utøvelse av fiske. Jf. pkt. 8.

Plante- og dyrelivet er fredet innenfor naturreservatet. Enkelte forskningsaktiviteter vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48.

8.2.6 Bygninger og tekniske inngrep

Status

Ei kraftlinje krysser grensa i den østlige delen av reservatet. Det er for øvrig ikke bygninger eller andre nyere tekniske inngrep innenfor naturreservatet.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:
For reservatet gjelder følgende bestemmelser:
Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båt, hensetning av campingvogner ol., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger... Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.

Kap. VI:
Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Bygging av midlertidige gjerder. Jf. pkt. 4.

Det er altså et generelt forbud mot fysiske inngrep i naturreservatet i verneforskriftens kapittel IV. Her er det listet opp eksempler på tiltak som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette innebærer også et forbud mot lignende inngrep.

Kraftledningen som krysser naturreservatet i den østlige delen av naturreservatet er ikke beskrevet i verneforskriften. Ved nødvendig vedlikehold av kraftlinja må det søkes om tillatelse etter § 48 i naturmangfoldloven.

I skjøtelsplan for Kjellerhaugvatnet naturreservat (Carlsen m.fl. 2007) foreslås det helårsbeite med gammelnorsk sau. For å få tillatelse til helårsbeite krever Mattilsynet at dyrene har tilgang til leskjul. Skjøtselstiltak som er iverksatt på initiativ fra forvaltningsmyndigheten vil normalt ikke kreve dispensasjon fra verneforskriften. Tiltak som gjerding og oppføring av leskjul regnes imidlertid ikke som skjøtselstiltak, men tilrettelegging for skjøtsel, og krever dermed dispensasjon fra verneforskriften.

For å kunne gi en dispensasjon er det viktig at leskjulet lokaliseres sånn at det ikke kommer i konflikt med verneverdiene i reservatet. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bygging av midlertidige gjerder. Med midlertidig menes gjerder som skal stå en sesong.

Utfordringer og tiltak

Tabell 14: Utfordringer og tiltak i Kjellerhaugvatnet naturreservat.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrevet i vedlegg 6)
Sikre og bevare det botaniske mangfoldet/sammensetninga i de kalkrike kystlyngheiene og i rikmyr	Hogst av sitkagran og buskfuru Beiting med storfe og sau Vinterbeiting Manuell rydding av einer og lauvkratt
Forbedre kvaliteten på våtmarksområdene for å legge til rette for reetablering og bestandsvekst av fuglearter som er avhengige av våtmarka som hekkeområde	Overvåking av vannkvaliteten i Kjellerhaugvatnet og Sveavatnet med tilsigbekker Utarbeide en overvåkingsplan
Økt informasjon om naturkvalitetene	Gjenetablere sti mellom Nes og Svea Informere barn og unge

8.3 HOLANDSOSEN NATURRESERVAT

8.3.1 Bakgrunn

Verneformål

Formålet med fredningen av Holandsosen naturreservat er «å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å verne om områdets sentrale betydning for våtmarksfugl til alle årstider» (jf. kap. III, Forskrift om Holandsosen naturreservat av 21.12.2000)

Områdebeskrivelse

Holandsosen naturreservat ligger på nordvestsida av hovedøya Vega, mellom Viksåsen og Holand. Holandsosen er et variert våtmarksområde med marine grunnvannsområder, tidevannsareal med mudder og kvikkleira, brakkvannstjern, og småvassdrag. Vann og tjern er omgitt av brede og frodige vegetasjonsbelter med strandengparti og rike ålegrasenger. Mellom våtmarksarealene er det småkupert terreng med lyng og myr.

Naturverdier

Naturkvaliteter knyttet til fugle- og dyreliv er godt kartlagt gjennom årlige rapportene fra tidligere oppsynsmann. Det er registrert nærmere 150 fuglearter innenfor reservatet, hvorav omtrent halvparten er våtmarksarter. Området har stor verdi som hekkeområde, trekkområde og overvintringsområde og utgjør sammen med Kjellerhaugvatnet naturreservat en viktig del av Vegas omfattende og verdifulle våtmarksområder. Av pattedyr er elg, rådyr og hare vanlige arter innenfor reservatet, samt oter og sel.

Over halvparten av landarealet i Holandsosen består av tørr gras-urterik hei av rikere utforming, ofte kalt rikhei eller kalklyng hei. Rikhei er en globalt sjelden vegetasjonstype, og de store forekomstene på Vega er en av faktorene som gjør kulturlandskapet her unikt. Rikheiene i Holandsosen naturreservat er kjerneområde for den rødlistede planten vegmaure. Vegmaure finnes kun i Vega kommune i Norge. Tilstanden til vegetasjonen vurderes som middels til dårlig da store deler av reservatet er under gjengroing som følge av opphørt beiting.

Bevaringsmål

Tabell 15: Bevaringsmål i Holandsosen naturreservat (se tilhørende vedlegg 5)

Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Tiltak	Overvåking
Kystlynghei	Gjengroingstilstand	Holandsosen naturreservat skal være i bruk og i <i>god tilstand</i> (dvs. artsmangfold typisk for beite-/slåttemark uten andel av gjengroingsarter, vegetasjon er høstet (nedbeitet/slått), krattandel < 5 %)	-Opprettholde et jevnt beitetrykk av storfe og småfe -Helårsbeite med utegangersau -Fjerne einer og lauvskog	Strukturert befaring
Kystlynghei	Fremmedartsinnslag	I Holandsosen naturreservat skal fremmedartsinnslaget ha <i>god tilstand</i> (dvs. artssammensetningen er uten fremmede arter)	Fjerne fremmede arter i reservatet	Strukturert befaring

8.3.2 Jordbruk og skogbruk

Status

Beitingen i Holandsosen naturreservat opphørte omtrent på samme tid som området ble midlertidig vernet. Det finnes ikke nøyaktige tall for omfanget av beiting før denne tid. I følge Carlsen m.fl. (2007) beitet det storfe, hest og sau i området. Beitetrykket var høyt og dyrene ble satt ut tidlig om våren og beitet til langt ut på høsten.

Holandsosen naturreservat ble inngjerdet i 2010 og det har siden da vært sommerbeite av sau og storfe i området. Avgrensningen av beite-området strekte seg utover grensene til naturreservatet. Siden det ikke finnes nøyaktige tall for tidligere tids omfang av beiting innenfor reservatet vil Vega verneområdestyre legge til grunn et beiteomfang som anbefalt i skjøtselsplanen samt de erfaringer som gjøres etter dagens beiting i området.

På grunn av rik orkidéflora knyttet til den rike lyngheia og rikmyrene er den optimale skjøtselen beiting med storfe. Storfe beiter også i større grad enn sau i fuktige myr- og engområder. I restaurerings- og den tidlige skjøtselsfasen anbefales det i tillegg beite med sau. Sau beiter på lauvkratt slik at disse etter hvert dør og saubeite gir mindre gjenvækst enn manuell rydding. Det foreslås i tillegg til sommerbeite med sau og storfe helårsbeite med gammelnorsk sau da denne vil redusere oppslag av vedvekster. I tillegg til beite anbefales det i restaureringsfasen noe manuell rydding av einer og lauvkratt.

Det er etablert et prøveområde med lyngbrenning i Holandsosen naturreservat. Prøveområdene skal følges opp med jevnlige registreringer av vegetasjonen. Kvalvik mfl. (2012) har utviklet «*Sviplan for Holandsosen*» som fungerer som en veiledning for Vega verneområdestyre ved sviing i Holandsosen.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye planter må ikke innføres. Jf. pkt.1.
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. ... drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ..., nyplanting... Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

- Utmarksbeite og utmarksslått som på vernetidspunktet eller der dette tidligere har vært vanlig. Jf. pkt. 2.
- Gjødsling og bruk av overflatedyrket beiteareal på Nautøya. Jf. pkt.3.
- Vedlikehold av eksisterende gjerder. Jf. pkt. 4.
- Tynning og avvirking av plantefelt. Jf. pkt. 5.
- Tradisjonell høsting av tang og tare. Jf. pkt. 6.

Kapittel VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med tynning og avvirking av plantefelt. Jf. pkt. 2.
- Bygging av nye gjerder. Jf. pkt. 3.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for gjødsling og bruk av overflatedyrket beiteareal på Nautøya. På øvrige arealer er det ikke tillatt med gjødsling.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende gjerder, og forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bygging av nye gjerder. Det ble vinteren 2009 gitt tillatelse til inngjerding av reservatet for å legge til rette for beiting. Ved oppføring av nye gjerder vil bestemmelsene om vedlikehold også gjelde disse.

I forbindelse med avvirking av plantefelt kan det være aktuelt å gi tillatelse til motorisert transport for frakt av virke. Det vil være vesentlig at det ikke blir store kjøreskader på vegetasjonen i reservatet. Derfor bør slik transport skje på frossen mark. For å hindre unødig forstyrrelse av fuglelivet i hekketida ønsker Vega verneområdestyre at hogst skjer i perioden 31. Juli-15. april.

I henhold til vernebestemmelsene er all vegetasjon i vann og på land fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse.

8.3.3 Jakt og fiske

Status

Det har siden 1980-tallet bygd seg opp både en elgstamme og en rådyrstamme på Vega som det jaktes på. Det drives jakt på elg og rådyr innenfor Holandsosen naturreservat. Områdets betydning for jakt på sel er ikke kjent, det samme gjelder fellefangst på mink.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hund skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt. Jf. pkt. 2.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

- Jakt på hjortevilt og fellefangst av mink. Jf. pkt. 8.
- Lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt. Jf. pkt.9.
- Utøvelse av fiske og jakt på kystsel. Jf. pkt. 10.

Kapittel VI:

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade. Jf. pkt. 1.

Det er ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet, med unntak for hjorteviltjakt, fellefangst på mink, fiske og jakt på kystsel. Det er også unntak fra båndtvangen for lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt. Det er ikke åpnet for motorisert ferdsel i forbindelse med eventuell uttransport av skutt hjortevilt. I henhold til vernebestemmelsene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til felling av vilt som forårsaker vesentlig skade. En slik tillatelse vil kunne gis hvis viltarter gjør skade på fuglelivet i reservatet. Det kreves også tillatelse fra grunneier og annet lovverk.

8.3.4 Friluftsliv og rekreasjon

Status

Holandsosen naturreservat er en del av et område som benyttes som tur- og rekreasjonsområde. Det går flere stier/tråkk gjennom området og en av disse ble merket i 2008. En sårbarhetsanalyse gjennomført i 2009 viste at deler av stien gikk gjennom et viktig hekkeområde for fugl. Deler av stien er derfor lagt om. Områdets bruk til rekreasjon og friluftsliv antas å øke i framtiden som følge av økt turisme på Vega. Holandsosen naturreservat ligger mellom Vega Havhotell og Holand, og vil være et naturlig tur- og rekreasjonsområde for besøkende på Vega.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. pkt. 1.
- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jf. pkt. 2.
- Motorisert ferdsel i ferskvann og til lands samt lavtflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellfly og modellbåter. I saltvann er største tillatte hastighet for motorbåter 10 knop. Jf. pkt. 4.
- Camping, teltslaging og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt. Jf. pkt.5.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp. Jf. pkt. 7.
- Utøvelse av fiske og jakt på kystsel. Jf. pkt. 10.

Det er ikke ferdselsforbud i Holandsosen naturreservat og det er dermed ingen begrensninger på folks mulighet til ferdsel i området. I forhold til etablering av nye stier er dette et tilretteleggingstiltak som krever dispensasjon fra verneforskriften. Tiltaket må vurderes opp mot formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 48.

8.3.5 Undervisning, formidling og forskning

Status

Holandsosen naturreservat er i liten grad benyttet til undervisnings- og forskningssammenheng. Områdets karakter, beliggenhet, samt utfordring i forhold til skjøtsel gjør at potensialet for slik virksomhet er stor. Holandsosen naturreservat ligger innenfor Vegaøyan Verdensarvområde samt i umiddelbar nærhet til Vega Havhotell og Nes der verdensarvporten vil etableres. Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike vegetasjon og fugleliv samt kulturhistorie.

Bilde: Bioforsk Tjøtta kartlegger effekten av svidd område i Holandsosen naturreservat (foto: Jannike Wika)

Rammer og retningslinje

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. pkt. 1.
- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbud. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt. Jf. pkt. 2.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp. Jf. pkt. 5.
- Utøvelse av fiske. Jf. pkt. 8.

Plante- og dyrelivet er fredet innenfor naturreservatet. En del forskningsaktivitet vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjon fra vernevedtak).

8.3.6 Bygninger og tekniske inngrep

Status

Ei kraftlinje krysser den nordvestlige delen av reservatet. Det er ikke registrert fredete kulturminner innenfor reservatet. Tufter og rester etter bosetning finnes på Sør-Nautøua og Strauman, her stod det blant annet to sommerfjøs.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båt, hensetning av campingvogner ol., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger... Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

- Drift og vedlikehold av Kystverkets eksisterende anlegg, samt nødvendig ferdsel i forbindelse med denne virksomheten. Jf. pkt. 11.

Kapittel VI:

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Bygging av nye gjerder. Jf. pkt. 3.
- Etablering av nye anlegg for Kystverkets virksomhet. Jf. pkt. 4.

Det er et generelt forbud mot fysiske inngrep i naturreservatet i verneforskriftens kapittel IV. Her er det listet opp ulike aktiviteter som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette innebærer også et forbud mot lignende inngrep. Drift og vedlikehold av Kystverkets eksisterende anlegg kan skje uten tillatelse, mens Vega verneområdestyre kan gi tillatelse til etablering av nye anlegg for kystverkets virksomhet. Dette kan eksempelvis være oppføring av skilt eller merking av skipsleier.

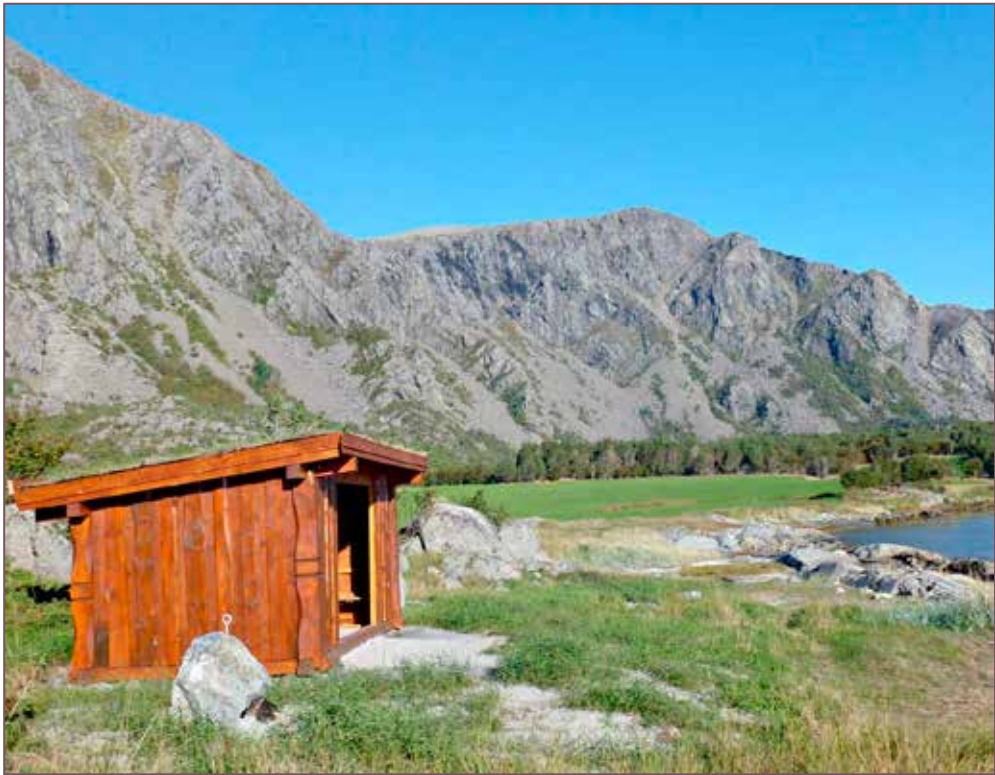
Vega verneområdestyre kan også gi tillatelse til etablering av gjerder. I skjøtelsesplan for Holandsosen naturreservat foreslås det helårsbeite med gammelnorsk sau. For å få tillatelse til helårsbeite krever Mattilsynet at dyrene har tilgang til leskjul. I denne forbindelse kan det bli aktuelt å gi dispensasjon fra verneforskriften for oppføring av leskjul. For å kunne gi en dispensasjon er det viktig at leskjulet lokaliseres sånn at det ikke kommer i konflikt med verneverdiene i reservatet.

I forbindelse med vedlikehold av kraftledningen kan det være behov for dispensasjon fra verneforskriften. Ved nødvendig vedlikehold av kraftlinja må det søkes om tillatelse etter § 48 i naturmangfoldloven.

Utfordringer og tiltak

Tabell 16: Utfordringer og tiltak i Holandsosen naturreservat.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrevet i vedlegg 6)
Sikre og bevare det botaniske mangfoldet/sammensetninga i de kalkrike kystlyngheiene og i rikmyr.	Hogst av buskfuru og lauvkratt Sviing i kystlynghei Beiting med storfe og sau Vinterbeiting Manuell rydding av einer og lauvkratt
Forbedre kvaliteten på våtmarksområdene for å legge til rette for reetablering og bestandsvekst av fuglearter som er avhengige av våtmarka som hekkeområde	Utarbeide en overvåkingsplan
Øke informasjon om naturkvalitetene	Utarbeide informasjonspunkt Informasjon til barn og unge
Stislitasje	Overvåking av stislitasje

Bilde: Ny innfallsport til Eidemsliene naturreservat 2014 (foto: Jannike Wika)

8.4 EIDEMSLIENE NATURRESERVAT

8.4.1 Bakgrunn

Verneformål

Formålet med fredningen av Eidemsliene naturreservat er *å bevare et natur- og plantegeografisk enestående område, med bl.a. mange varmekjære og regionalt sjeldne plantearter, samt den tilhørende fauna (§ 2 i verneforskriften for Eidemsliene naturreservat, 2000).*

Områdebeskrivelse

Eidemsliene naturreservat ligger på sørsiden av Vega, under Trollvasstinden og Vegtindan. Reservatet omfatter de sørvendte liene nord for Eidem. Store deler av reservatet består av skogløse fjellsider og ur. I de nedre delene, på strandflata og i den nedre rasmarka, er det sammenhengende, men småvokst skog.

Naturverdier

Eidemsliene utgjør trolig både den edelløvskogslokaliteten og furuskogen i Nordland som ligger ytterst mot havet. Det er stor forekomst av varmekjære arter som ormetelg, hengeaks, bleikstarr, kranskonvall og firblad. Området har også forekomst av mange kystplanter som eksempelvis blåtopp og blåknapp. Jordnøtt og knegras er eksempler på regionalt sjeldne arter. I ura ovenfor Lauplia er det en rik fjellflora. Det er også et rikt dyreliv i reservatet.

8.4.2 Jordbruk og skogbruk

Status

All sitkaskog er fjernet fra naturreservatet og i dag er det verken jordbruk eller skogbruksaktivitet i området.

Husdyrbeite er tillatt innenfor området. Det anbefales at beitinga begrenses til ekstensivt beite med sau og storfe. Situasjonen bør overvåkes, og ved tegn på skader på verneverdiene bør tiltak vurderes.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- Vegetasjon, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt. Jf. pkt. 1.
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. ... drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ..., gjødsling... Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

- Tradisjonell beiting, unntatt beiting med geit... Jf. pkt. 3.
- Sanking av bær og matsopp. Jf. pkt. 2.

Kapittel VI:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i kap. V, pkt. 4 og 5. Jf. pkt. 1.

Døde trær skal ikke ryddes vekk, men få ligge i ro på stedet. For innførte treslag bør det vurderes i hvert enkelt tilfelle hva som er formålstjenlig ut fra effekter på naturverdiene. Ved hogst i Eidemsliene skal selje, osp og eventuelle forekomster av alm, hassel og sølvasal spares. I tillegg skal de eldste trærne også av bjørk og gråor stå igjen etter hogsten.

8.4.3 Jakt og fiske

Status

Det har siden 1980-tallet bygd seg opp en elgstamme på Vega som det jaktes på. Det er ikke kjent om det jaktes innenfor Eidemsliene naturreservat.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres. Jf. pkt. 2.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

- Jakt og utøvelse av fiske. Jf. pkt. 4.

Kapittel VI:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i kap. V, pkt. 4 og 5. Jf. pkt. 1.
- Avgrenset bruk av reservatet som angitt i kap. IV, pkt. 4. Jf. pkt. 8.

Det er ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet, med unntak for hjorteviltjakt, fellefangst på mink, fiske og jakt på kystsel. Det er også unntak fra båndtvangen for lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet

hjortevilt. Det er ikke åpnet for motorisert ferdsel i forbindelse med eventuell uttransport av skutt hjortevilt.

8.4.4 Friluftsliv og rekreasjon

Status

Det er ikke ferdselsforbud i Eidemsliene naturreservat og det er dermed ingen begrensninger på folks mulighet til ferdsel i området. Det er etablert en sti opp til kulturminnet «Vefsn-Anna-stua» i den sørvestlige delen av naturreservatet samt sti mellom Juvika til Ervika i den sørlige delen av naturreservatet.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- Vegetasjon, herunder døde busker og trær, er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt. Jf. pkt. 1.
- Dyreliv, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres. Jf. pkt. 2.
- Motorisert ferdsel er forbudt. Start og landing med luftfartøy er forbudt Jf. pkt. 5.
- Bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning er forbudt. Jf. pkt.6.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp. Jf. pkt. 2.
- Jakt og utøvelse av fiske. Jf. pkt. 4.
- Organiserte fotturer langs den merkede turløypa i sørvestre del av området og langs stien til «Vefsn-Anne-stua». Jf. pkt. 6.

Kapittel VI:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i kap. V, pkt. 4 og 5. Jf. pkt. 1.
- Avgrenset bruk av reservatet som angitt i kap. IV, pkt. 4. Jf. pkt. 8.
- Tilrettelegging og vedlikehold av stien opp til «Vefsn-Anna-stua». Jf. pkt. 8.
- Vedlikehold av den merkede turløypa i sørvestre del av området. Jf. pkt. 4.

I forhold til etablering av nye stier er dette et tilretteleggingstiltak som kan kreve dispensasjon fra verneforskriften. Tiltaket må vurderes opp mot formålet med vernet.

8.4.5 Undervisning, formidling og forskning

Status

Eidemsliene naturreservat er i dag ikke benyttet i undervisnings- og forskningssammenheng, men potensialet er for slik virksomhet er stor. Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike vegetasjon og kulturhistorie.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- Vegetasjon, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt. Jf. pkt. 1.
- Dyrelivet herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres. Jf. pkt. 2.
- Motorisert ferdsel er forbudt. Start og landing med luftfartøy er forbudt. Jf. pkt. 5.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels-, og forvaltningsøyemed, med unntak av øvelseskjøring i den forbindelse. Jf. pkt. 1.
- Organisert ferdsel i reservatet av universitet, høyskoler, skoler og barnehager i undervisningssammenheng. Jf. pkt. 7.

Plante- og dyrelivet er fredet innenfor naturreservatet. Enkelte forskningsaktiviteter vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjon fra vernevedtak).

8.4.6 Bygninger og tekniske inngrep

Status

Det er ikke nyere tekniske inngrep innenfor naturreservatet.

Rammer og retningslinjer

Kapittel IV:

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, gjerder, anlegg og faste innretninger. ... drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ..., gjødsling... Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.

Kapittel V:

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

- Vedlikehold av bygninger og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet. Jf. Pkt. 5.

Det er et generelt forbud mot fysiske inngrep i naturreservatet. I verneforskriftens kapittel IV er det listet opp ulike aktiviteter som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette innebærer også et forbud mot lignende inngrep. Det kan gis tillatelse til; ”etablering av nye anlegg for kystverkets virksomhet”. Dette kan eksempelvis være oppføring av skilt eller merking av skipsleier. Vega verneområdestyre kan også gi tillatelse til etablering av gjerder.

Tabell 17: Utfordringer og tiltak i Eidemsliene naturreservat.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrevet i vedlegg 6)
Sikre og bevare det botaniske mangfoldet/sammensetninga i området	Kartlegging med påfølgende overvåking
Økt informasjon om naturkvalitetene i naturreservatet	Informere barn og unge

8.5 LÅNAN/SKJÆRVÆR NATURRESERVAT

8.5.1 Bakgrunn

Verneformål

Formålet med fredningen er å ivareta et nasjonalt verdifullt kystområde, med det naturlige tilknyttede plante og dyreliv . Spesiell verdi knytter seg til området som rastelokalitet for hvitkinngås på våtrekk, som hekke-, myte- og overvintringsområde for sjøfugl og til forekomst av spesielle plantearter/plantesamfunn (§ 2 i verneforskriften for Lånan/Skjærvær naturreservat, 2002).

Områdebeskrivelse

Lånan/Skjærvær naturreservat er et stort øyområde nordvest i Vega kommune. Innenfor reservatet ligger værene Lånan, Flovær og Skjærvær som er vernet som fuglefredningsområde. Området grenser i sør til Hysvær/Søla landskapsvernområde.

Lånan er et kompleks av lave småøyer, holmer og skjær omgitt av valer og smale sund. Jordsmonnet er grunt. Flovær, Nordvær og Skjærvær er høyere øyer som i motsetning til Lånan er eksponert mot havet.

Naturverdier

Lånan/Skjærvær naturreservat er et viktig hekke-, myte- og overvintringsområde for sjøfugl. Som overvintringsområde er området spesielt viktig for ærfugl, men også andre dykkender og skarv holder til her. Om sommeren finnes det betydelige konsentrasjoner av mytende ender og gjess, først og fremst ærfugl og grågås. Rundt Lånan er det flere hekkelokaliteter for sildemåke. I Skjærvær og Nordvær er det hekkekolonier med skarv. Lånanområdet har sammen med Hysvær tidligere vært et av de viktigste rasteområdene for hvitkinngåsa når den er på våtrekk fra Skottland til Svalbard.

På Lånan er vegetasjonen relativt artsfattig. Alle øyene er oppsprukne kalkplatå med strandvegetasjon, tørrenger og søkk med sumpvegetasjon, pøler og dammer. Vegetasjonen er påvirket av fuglegjødsling samt kulturpåvirkning i form av beite og slått. Storgrasøya er mest artsrik.

8.5.2 Jordbruk og skogbruk

Status

Det er pr i dag ingen skjøtselsaktivitet i Lånan/Skjærvær naturreservat.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- All vegetasjon på land og i ferskvann er fredet mot all form for skade og ødeleggelse. Dette omfatter også vegetasjon (tang o.a.) ned til laveste lavvann. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. pkt. 1.
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. ... drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og planering av masse. Forsøpling er forbudt. Oppstillingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.
- I tiden fra og med 15.april til og med 31.juli er det forbud mot ferdsel på land i verneområdet. Jf. pkt. 4.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsel - og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring. Jf. pkt. 1.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1- 4 er ikke til hinder for:

- Nødvendig ferdsel for rettighetshavere i forbindelse med næringsvirksomhet, høsting av moltebær og tilsyn med eiendom. Jf. pkt. 3.
- Tradisjonell beiting. Miljødirektoratet kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet Jf. pkt. 5.
- Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg- og dunvær. Jf. pkt.7.
- Høsting av tang i perioden fra og med 1.august til og med 31.mars. Jf. pkt.11.
- Sanking av kråkeboller. Jf. pkt. 12.

8.5.3 Jakt og fiske

Status

Det utøves jakt på sel i tidsrommet 31.juli-15.april. I tillegg blir havområdet brukt av fritidsfiskere og av aktive fiskere.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- All vegetasjon på land og i ferskvann er fredet mot all form for skade og ødeleggelse. Dette omfatter også vegetasjon (tang o.a.) ned til laveste lavvann. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. Pkt. 1.
- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Dette gjelder også i sonen ned til laveste lavvann. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd. Jfr. Pkt. 2
- I tiden fra og med 15.april til og med 31.juli er det forbud mot ferdsel på land i verneområdet. Jf. Pkt. 4.
- Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 meter er forbudt. Jf. Pkt. 6.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- ... Gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Jf. Pkt. 1.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1- 4 er ikke til hinder for:

- Utøvelse av fiske, herunder oppankring, og ferdsel på land i forbindelse med bruk av landfester, i medhold av fiskerilovgivningen og lakse- og innlandsfiskloven. Jf. Pkt. 2.
- Nødvendig ferdsel for rettighetshavere i forbindelse med næringsvirksomhet, høsting av moltebær og tilsyn med eiendom. Jf. Pkt. 3.
- Jakt og fangst på artene vånd, mink, rødrev, kråke og ravn som gjør skade i henhold til viltlovens bestemmelser. Jf. Pkt. 8.
- Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli. Jf. Pkt. 9.

8.5.4 Friluftsliv og rekreasjon

Status

Lånan/Skjærvær naturreservat er et område som benyttes som tur- og rekreasjonsområde for båtturister. Områdets bruk til rekreasjon og friluftsliv antas å øke i framtiden som følge av økt turisme på Vega.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- All vegetasjon på land og i ferskvann er fredet mot all form for skade og ødeleggelse. Dette omfatter også vegetasjon (tang o.a.) ned til laveste lavvann. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. Pkt. 1.
- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Dette gjelder også i sonen ned til laveste lavvann. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd. Jf. Pkt. 2.
- I tiden fra og med 15.april til og med 31.juli er det forbud mot ferdsel på land i verneområdet. Jf. Pkt. 4.
- Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett samt camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt. Jf. pkt. 5.
- Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 meter er forbudt. Jf. Pkt. 6.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 nr. 1- 4 er ikke til hinder for:

- Utøvelse av fiske, herunder oppankring, og ferdsel på land i forbindelse med bruk av landfester, i medhold av fiskerilovgivningen og lakse- og innlandsfiskloven. Jf. Pkt. 2.
- Nødvendig ferdsel for rettighetshavere i forbindelse med næringsvirksomhet, høsting av moltebær og tilsyn med eiendom. Jf. Pkt. 3.
- Opplag av båt på fast plass til egen bruk for grunneier. Jf. Pkt. 4.
- Sanking av bær og matsopp i tiden utenom ferdselsforbudsperioden. Jf. Pkt. 6.

8.5.5 Undervisning, formidling og forskning

Status

Lånan/Skjærvær naturreservat er i dag lite benyttet i undervisnings- og forskningssammenheng, men potensialet for slik virksomhet er stor. Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike vegetasjon og fugleliv.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- All vegetasjon på land og i ferskvann er fredet mot all form for skade og ødeleggelse. Dette omfatter også vegetasjon (tang o.a.) ned til laveste lavvann. Nye plantearter må ikke innføres. Jf. Pkt. 1.
- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Dette gjelder også i sonen ned til laveste lavvann. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd. Jf. Pkt. 2.
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av nye bygninger, anlegg og faste innretninger, etablering av oppdrettsanlegg, opplag av båter, hensetning av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, nyplanting, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og planering av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. Pkt. 3.
- I tiden fra og med 15.april til og med 31.juli er det forbud mot ferdsel på land i verneområdet. Jf. Pkt. 4.
- Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett samt camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt. Jf. Pkt. 5.
- Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 meter er forbudt. Jf. Pkt. 6.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring. Jf. Pkt. 1.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1-4 er ikke til hinder for:

- Nødvendig ferdsel for rettighetshavere i forbindelse med næringsvirksomhet, høsting av moltebær og tilsyn med eiendom. Jf. Pkt. 3.

Plante- og dyrelivet er fredet innenfor naturreservatet. Enkelte forskningsaktiviteter vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjon fra vernevedtak).

8.5.6 Bygninger og tekniske inngrep

Status

Det er ikke bygninger eller andre tekniske inngrep innenfor naturreservatet.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av nye bygninger, anlegg og faste innretninger, etablering av oppdrettsanlegg, opplag av båter, hensetning av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, nyplanting, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og planering av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. Pkt. 3.

§ 5 Eventuelt unntak etter søknad:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Etablering av anlegg for Kystverket. Jf. Pkt. 1.
- Etablering av landfester for fiskeredskaper. Jf. Pkt. 2.

Det er et generelt forbud mot fysiske inngrep i naturreservatet. I verneforskriftens § 3 er det listet opp ulike aktiviteter som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette innebærer også et forbud mot lignende inngrep. Det kan gis tillatelse til; ”etablering av nye anlegg for kystverkets virksomhet”. Dette kan eksempelvis være oppføring av skilt eller merking av skipsleier. Det kan gis tillatelse til «etablering av landfester for fiskeredskaper».

Utfordringer og tiltak

Tabell 18: Utfordringer og tiltak i Lånan/Skjærvær naturreservat.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrevet i vedlegg 6)
Sikre og bevare mangfoldet av planter og dyr	Overvåking av verdier med tilknyttende skjøtselsaktivitet
Økt informasjon om naturkvalitetene	Informere

8.6 LÅNAN, FLOVÆR OG SKJÆRVÆR FUGLEFREDNINGSOMRÅDE

8.6.1 Bakgrunn

Det er utarbeidet skjøtselsplan for Skjærvær (2007) og Lånan (2010) som frem til i dag er brukt som utgangspunkt under planleggingen av tiltak i fuglefredningsområdet.

Verneformål

Formålet med fredningen er å bevare et godt og uforstyrret hekke- og oppvekstområde for sjøfugl (§ 2 i verneforskriften for Lånan, Flovær, Skjærvær fuglefredningsområde, 2002).

Områdebeskrivelse

Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde er avgrenset område i Lånan/Skjærvær naturreservat. Lånan (Norddreggen, Heimlandet, Hundskjæret og Vesterøya) er et lavt kompleks av småøyer, holmer og skjær omgitt av valer og smale sund. Jordsmonnet er grunt. Flovær og Skjærvær er høyere øyer som i motsetning til Lånan er eksponert mot havet.

Bilde: Flovær (foto: Jannike Wika)

Landskapet i store deler av verneområdet er kulturpåvirket. Dette sees i form av bebyggelse, men også i forhold til vegetasjonen som preges av gjengroing og erosjon. Mens deler av områdene nå slås. Den intakte bebyggelsen og kulturhistorien er interessant både i nasjonal og internasjonal målestokk. Dette gjelder spesielt Skjærvær hvor det også er bygget to svære moloer for å gi ei god havn. Riksantikvaren har fredet bygnings- og kulturmiljøet Skjærvær etter kulturminneloven, §§ 15 og 19.

Lånan er definert som besøkpunkt i Vega verdensarvområde. I turistsesongen mellom mai og september anløpes Lånan ukentlig med båt. I dag fremstår Lånan som forfalt med tanke på vegetasjon. Det som en gang var feite, fine, grasrike slåttemarken er i dag erstattet med høyvokst mjødukt og erosjonsfelt. Fiskeværer Skjærvær er fredet etter kulturminneloven, og øya er derfor mye besøkt. Landskapet på Skjærvær har dermed stor verdi som et visningsområde for publikum. Det er derfor et mål på sikt å presentere Lånan og Skjærvær som velpleid og velskjøttet kulturlandskap med grasdominerte enger.

Lånan, Flovær og Skjærvær er i dag tre av de største dunværene i Vegaøyan verdensarvområde, som innebærer at øyene er bebodd fra 1.mai-1.juli.

Naturverdier

Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde er et viktige hekke-, myte- og overvintringsområde for sjøfugl. Som overvintringsområde er området spesielt viktig for ærfugl, men også andre dykkender og skarv holder til her. Om sommeren finnes det betydelige konsentrasjoner av mytende ender og gjess, først og fremst ærfugl og grågås. Rundt Lånan er det flere hekkelokaliteter for sildemåke. I Skjærvær og Nordvær er det hekkolonier med skarv.

Lånanområdet har tidligere vært et av de viktigste rasteområdene for hvitkinngåsa når den er på vortrekk fra Skottland til Svalbard. I Lånanområdet er over 1500 individer registrert rastende samtidig.

På Lånan, Flovær og i Skjærvær ble et unikt kulturlandskap skapt gjennom årlig oppbygging av jordsmonn med tang, husdyrgjødsel og annet organisk avfall. Innmark og utmark ble maksimalt utnyttet noe som skapte et tett og gras- og urterikt vegetasjonsdekke. Dette vitner om gode og store avlinger som følge av den årlige kultiveringa av jordsmonnet. Fraflyttingen og brakkleggingen av øyene som startet på 1960-tallet førte til dramatiske endringer i kulturlandskapet i form av gjengroing.

Aktiviteten i Lånan, Flovær og Skjærvær har i økt på grunn av gjenetablering av ærfugltradisjon. Ærfuglvoktere og andre slår den gjengrode vegetasjonen som gjør at en stadig større del av kulturlandskapet blir ivaretatt.

Lånan og Skjærvær har stor botanisk verdi som artslokalitet for forskning omkring frøspredning med fugl.

Bevaringsmål

Tabell 19: Bevaringsmål i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde (se tilhørende vedlegg 5).

Naturkvalitet	Område	Bevaringsmål
Bestandsstørrelse av teist	Skjærvær	Bestandsstørrelse på minimum 850 individ (samme som i 2012) pr tredje år.
Hekkende bestand av ærfugl	Lånan	Årlig hekking av ærfugl med minimum observasjon på 800 par
Hekkende bestand av ærfugl	Flovær	Årlig hekking av ærfugl med minimum observasjon på 300 par
Hekkende bestand av ærfugl	Skjærvær	Årlig hekking av ærfugl med minimum observasjon på 60 par

8.6.2 Jordbruk og skogbruk

Status

Det er i dag ingen beiting i fuglefredningsområdet.

Etter initiativ fra grunneiere og forvaltningsmyndighet har det siden 2006 foregått manuell slått i Skjærvær. Skjøtselsplanen for Skjærvær (Hatten m.fl. 2007) fungerer som veiledning for denne aktiviteten. I Lånan og Flovær har grunneiere og andre sporadisk gjennomførte slåtter i deler av områdene. I 2013 tok Vega verneområdestyre initiativ til å gjennomføre slått i et utvalgt område i Lånan som skal slås minst to ganger hvert år i en femårsperiode.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver skade og ødeleggelse. Jf. Pkt. 1.
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de natur- og/eller kulturgitte produksjonsforhold eller forringe fuglenes livsmiljø, som f.eks. drenering og annen form for tørrlegging, oppføring av nye bygninger, uttak eller oppfylling av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall og framføring av jordkabler og luftledninger. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. Pkt. 3.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- ... Gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Jf. Pkt. 1.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1-3 er ikke til hinder for:

- Tradisjonell beiting og slått. Miljødirektoratet kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av fuglefredningsområdet. Jf. Pkt. 2.

8.6.3 Jakt og fiske

Status

Det utøves jakt på mink og vånd i fuglefredningsområdene.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter. Jf. Pkt. 2.

§ 4 Generelle unntak.

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- ... Gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Jf. Pkt. 1.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1-3 er ikke til hinder for:

- Jakt og fangst på artene vånd, mink, rødrev, kråke og ravn som gjør skade i henhold til viltlovens bestemmelser. Jf. Pkt. 5.
- Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, herunder bruk av skytevåpen, med unntak for tiden fra og med 15.april til og med 31.juli. Jf. Pkt. 8.

8.6.4 Friluftsliv og rekreasjon

Status

Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde er en del av et område som benyttes som tur- og rekreasjonsområde spesielt for de som er grunneiere av området men også av båtturister. I Skjærvær og i Lånan er det lagt til rette for økt trafikk i form av bygging av broer o.l. i det sårbare terrenget. Flere av disse er gjengrodd. Områdets bruk til rekreasjon og friluftsliv antas å øke i framtiden som følge av etablering av forvaltningsknutepunktet på Nes, og økt turisme på Vega.

Det er ikke ilandstigningsforbud i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Jf. Pkt. 1.
- Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter. Jf. pkt. 2.
- Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett samt camping, teltslaging og oppsetting av kamuflasjeinnretninger efor fotografering er forbudt. Jf. pkt. 4.
- Motorisert ferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 meter er forbudt. Jf. pkt. 5.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 nr. 1-3 er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp. Jf. Pkt.3.
- Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg- og dunvær. Jf. Pkt. 4.

All vegetasjon på land og i ferskvann er fredet mot all form for skade og ødeleggelse. Dette omfatter også vegetasjon ned til laveste lavvann. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Dette gjelder også i sonen ned til laveste lavvann. En del forskningsaktivitet vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen.

8.6.5 Undervisning, formidling og forskning

Status

Lånan, Flovær og Skjærvær er i dag lite benyttet i undervisnings- og forskningssammenheng, men potensialet er for slik virksomhet stor. Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike vegetasjon og fugleliv, samt kulturhistorie.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Jf. Pkt. 1.
- Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter. Jf. Pkt. 2.

§ 4 Generelle unntak.

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring. Jf. Pkt. 1.

Bilde: Lånan med Vegafjellene i bakgrunnen (foto: Inge Ove Tysnes)

8.6.6 Bygninger og tekniske inngrep

Status

På Lånan, Flovær og Skjærvær er det hhv. 7, 1 og 4 hus som stammer fra tidligere bosettinger i området. Bebyggelsen benyttes i dag til fritidshus. Riksantikvaren har fredet bebyggelsen på Skjærvær etter kulturminneloven §§ 15 og 19.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de natur- og/eller kulturgitte produksjonsforhold eller forringe livsmiljø, som f.eks. drenering og annen for tørrlegging, oppføring av nye bygninger, uttak eller oppfylling av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall og framføring av jordkabler og luftledninger. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. Pkt. 3.

§ Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- ... Gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Jf. Pkt. 1.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1-3 er ikke til hinder for:

- Vedlikehold av eksisterende bygninger og brygger. Jf. pkt. 6.

§ 5 Eventuelle unntak etter søknad:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Oppføring av nye bygninger/anlegg i forbindelse med utøvelse av fiske, etter samråd med fiskerimyndighetene.
2. Etablering av anlegg for Kystverket
3. Etablering av landfester for fiskeredskaper.
4. Havbruksvirksomhet dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.
5. Til- og påbygging, gjenoppbygging/oppføring av bygninger på Skjærvær knyttet til tradisjonell bruk av området.
6. Nyetablering av bygninger i forbindelse med ærfugldrif, på eksisterende murer eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse, jf. forvaltningsplan.
7. Oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrif for etablerte fuglevoktere
8. Oppføring av nødvendig skjul i forbindelse med dyr på beite.

Det er altså et generelt forbud mot fysiske inngrep i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde (jf. verneforskriftens § 3, for Skjærvær kulturminnelovens bestemmelser). Her er det listet opp eksempler på tiltak som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette innebærer også et forbud mot lignende inngrep.

Det er av hensyn til verneverdiene i området viktig å begrense antall bygninger på den enkelte øy (jf. kgl.res. av 13.9.2013). Ved behandling av søknad om etablering av eventuelle nye boligbygg og andre bygninger i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde og bygningsfredningsområde i Skjærvær må nye bygg tilpasses lokal byggeskikk (jf. § 8 i

Kommuneplanens arealdel (2010/2020), Vega kommune), og bygningen må ikke komme i konflikt med verneverdiene.

På Lånan, Flovær og Skjærvær kan man søke om å sette opp bygninger som er knyttet til ærfugldrifft og fiskeri (etter samråd med fiskerimyndigheter). Det er opp til Vega verneområdestyre å vurdere i hvilken grad ærfugldrifft kan gi grunnlag for å få innvilget søknader om å sette opp nye hus i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde og Skjærvær kulturmiljøfredningsområde.

Fotodokumentasjon viser hvor tidligere bebyggelse har stått oppført. Vega verneområdestyre kan gi tillatelse til oppføring av bygninger i forbindelse med ærfugldrifft, på eksisterende murer eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse. For Skjærvær åpnes det for unntak fra områdefredningen som nevnt i bestemmelsene punkt 3 og 4 forutsatt godkjenning av Nordland fylkeskommune som kulturmyndighet.

Skjøtselstiltak som er iverksatt på initiativ fra forvaltningsmyndigheten vil normalt ikke kreve dispensasjon fra verneforskriften. Tiltak som gjerding regnes imidlertid ikke som skjøtselstiltak, men tilrettelegging for skjøtsel, og krever dermed dispensasjon fra verneforskriften.

Bilde: Skjærvær fredet som spesielt verneverdig kulturminne i 1995 (foto: Jannike Wika)

8.6.7 Skjærvær fredet etter kulturminneloven

Verneforskriften åpner for at det kan søkes om nyetablering av bygninger på Skjærvær.

Dette gjelder

- til- og påbygging, gjenoppbygging/oppføring av bygninger på Skjærvær knyttet til tradisjonell bruk av området.
- nyetablering av bygninger i forbindelse med ærfugldrifft, på eksisterende murer eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse
- Oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrifft for etablerte fuglevoktere
- Oppføring av nødvendig skjul i forbindelse med dyr på beite.

På Skjærvær må tiltakene også godkjennes av kulturminnemyndighetene.

Hele bygningsmassen i Skjærvær er fredet etter kulturminnelovens bestemmelser. For Skjærvær gjelder følgende fredningsbestemmelser for bygninger og byggverk (punktene under er retningslinjer som kulturminnemyndigheten vektlegger):

1. Tiltak som innebærer forandringer i bygningenes eksteriør med fast inventar eller forandringer av byggverkene tillates ikke. Dette gjelder for eksempel, riving, flytting, til- og påbygging, utskifting av bygningselement, endring av utførelse, materialbruk eller farger eller annet arbeid som går ut over vedlikehold og istandsetting av de fredete bygninger og byggverk.
2. Vedlikehold og istandsetting av de fredete bygningene og byggverk skal så langt som mulig utføres med tradisjonelle materialer og metoder slik at bygningens og byggverkens karakter opprettholdes.
3. Bestemmelsen i pkt. 1 gjelder ikke tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere situasjon m.h.t utførelse, materialbruk, farger, til- og påbygg m.m. under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av kulturminnemyndigheten.

For Skjærvær gjelder følgende fredningsbestemmelser for området, jf. kulturminneloven:

1. Virksomhet som innebærer forandring i det fredete området som kan endre miljøets karakter tillates ikke. Dette gjelder for eksempel alle former for bebyggelse, anleggelse eller utvidelse av vei, oppsetting av gjerder, fjerning av brønner, endring av beplantning, belysning eller belegg, bakkeplanering, uttak av masse og andre landskapsinngrep som går ut over skjøtsel av det fredete området.
2. Vedlikehold og skjøtsel av det fredete området skal utføres slik at områdets karakter opprettholdes.
3. Bestemmelsen i pkt. 1 gjelder ikke tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere situasjon m.h.t. gjennomføring av bygninger og byggverk m.m under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av kulturminnemyndigheten.
4. Bestemmelsen i pkt. 1 gjelder ikke tiltak som er nødvendig ut fra tradisjonell bruk og drift av området eller bruk og drift som ikke endrer områdets karakter under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet. Dette gjelder for eksempel til- og påbygging, gjenoppføring eller oppføring av bygninger og byggverk knyttet til fiske, egg- og dunsanking, jordbruk m.m.

5. Utforming og plassering av nye element skal følge tradisjonell byggeskikk slik at områdets karakter opprettholdes.

Utfordringer og tiltak

Tabell 20: Utfordringer og tiltak i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrevet i vedlegg 6)
Sikre og bevare artsmangfoldet av sjøfugl i området.	Informasjon Tilskudd til ærfuglvoktere. Overvåking av sjøfugl i området.
Hindre gjengroing av vegetasjonen i området.	Skjøtsel i form av slått og beiting.
Stabilisere erosjonsfelt.	Jordforbedringstiltak.
Økt informasjon om naturkvalitetene.	Oppdatere allerede oppsatte informasjonstavler.

Mjørdurt dominerer stedvis i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde. Mjørdurten representerer en stor trussel for de få resterende grasrike engene på disse øyene. Stor våndaktivitet har ført til store ødeleggelser i form av erosjon. Store deler av den næringsrike molda som dekte øyene i været er vasket og blås bort.

Områder som er gjengrodd må restaureres før de kan skjøttes på ordinært vis. Hensikten med restaureringstiltak er å tilbakeføre den kulturmarka til den tilstanden som karakteriserer denne typen da den var i tradisjonell drift. Med skjøtsel menes den årlige, gjentakende driften i et område for å opprettholde kulturmarkstypen som skal tas vare på.

Forvaltningsmyndigheten vil bidra med ressurser i Lånan, Flovær og Skjærvær for å utøve manuell slått av mjørdurt på utvalgte områder. Tilskudd blir gitt dersom det settes ut sau på beite i disse områdene. Tiltakene gjøres etter anbefalinger fra skjøtselsplan for Skjærvær (Hatten m.fl. 2007) og skjøtselsplan for Lånan (Carlsen mfl. 2010). Det må spesielt legges merke til at det anbefales å ikke slå større mjørdurtområder enn hva man klarer å følge opp ved gjentakende slått. Ved gradvis å utvide slåttearealene rundt husene vil man til slutt kunne etablere et større sammenhengende slåtteareal. Beiting med sau tidlig i vekstsesongen (starten av juni) kan dessuten være en effektiv mjørdurtbekjemper.

8.7 MUDDVÆR FUGLEFREDNINGSOMRÅDE

8.7.1 Bakgrunn

Verneformål

Formålet med fredningen er å bevare et godt og uforstyrret hekke- og oppvekstområde for sjøfugl (§ 2 i verneforskriften for Muddvær fuglefredningsområde, 2002).

Områdebeskrivelse

Muddværet er ei tett samling øyer, holmer og skjær sørvest i Vega kommune. I den vestlige delen er øyene lave og mer avslipte enn i øst. Mellom øyene er det smale og grunne sund, valer og våger som blir delvis tørrlagt ved fjære sjø.

Muddvær er i dag et av de største dunværene i Vegaøyan verdensarvområde, som innebærer at øya er bebodd fra 1.mai-1.juli.

Bilde: Muddvær fuglefredningsområde 2012 (foto: Jannike Wika)

Naturverdier

Muddværet fuglefredningsområde er et viktig hekkeområde for sjøfugl med blant annet flere sildemåkekolonier. På flere av de større øyene er det små ferskvannsdammer. Her hekker smålom, og en del andre ferskvannstilknyttede våtmarksarter. Muddværet har stor verdi som hekkeområde for ærfugl, de fleste ærfuglene hekker i e-hus.

I 2009 ble området vegetasjonskartlagt. De største botaniske verdiene finnes på Trælvikøya. Dette er ei variert øy med bergkoller, sumper og tjern, lune kiler samt mer eksponerte strandberg og viker. Vegetasjonen er representativ for sterkt eksponerte øyer. Øya domineres av fattig kystlynghei med fuktige drag med myrer, sumper og tjern innimellom. Flere andmat-dammer er registrert. Vegetasjonen over stranda er mer interessant enn

strandvegetasjonen. Her er det et middels stort artsutvalg representativt for strandberg og tangvoll. Klourt er funnet som ny art for Nord-Norge, i en strandnær sump.

Bevaringsmål

Tabell 21: Bevaringsmål i Muddvær fuglefredningsområde (se tilhørende vedlegg 5).

Naturkvalitet	Område	Bevaringsmål
Hekkende bestand av ærfugl	Muddvær	Årlig hekking av ærfugl med minimum observasjon på 250 par

8.7.2 Jordbruk og skogbruk

Status

Det er pr i dag ingen form for skjøtselsaktivitet i Muddvær fuglefredningsområde. Annet enn at noen av grunneierne selv slår gress rundt sine fritidshus.

Det som en gang var feite, fine, grasrike slåttemarker i Muddværet er i dag erstattet med høyvokst mjødurt og erosjonsfelt. Det er et mål på sikt at Muddvær kan fremstå som velpleid og velskjøttet kulturlandskap med grasdominerte enger.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver skade og ødeleggelse. Jf. Pkt.1
- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de natur- og/eller kulturgitte produksjonsforhold eller forringe fuglenes livsmiljø, som f.eks. drenering og annen form for tørrlegging, oppføring av nye bygninger, uttak eller oppfylling av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall og framføring av jordkabler og luftledninger. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. Pkt. 3.
- Motorferdsel til lands er forbudt... Jf. Pkt. 5.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 5 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed. Jf. Pkt. 1.
- Tradisjonell beiting og slått. Miljødirektoratet kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av fuglefredningsområdet. Jf. Pkt. 2.
- Høsting av tang i perioden fra og med 1. august til og med 31. mars. Jf. Pkt. 9.

I henhold til vernebestemmelsene er all vegetasjon i vann og på land fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse.

I følge vegetasjonskartleggingen som ble gjennomført i 2009 er det stor våndaktivitet som fører til store ødeleggelser på vegetasjonen i Muddvær. Det finnes store åpninger i vegetasjonsdekke spesielt på hovedøya hvor disse partiene blir utsatt for erosjon. Siden det

er ganske skrint på alle øyene er faren stor for at jordsmonn blåses bort og bart berg tar til å stikke fram. Erosjonsfaren er størst på hovedøya hvor vegetasjonen allerede er forstyrret.

Områder som er gjengrodd må restaureres før de kan skjøttes på ordinært vis. Hensikten med restaureringstiltak er å tilbakeføre den kulturmarka til den tilstanden som karakteriserer denne typen da den var i tradisjonell drift. Med skjøtsel menes den årlige, gjentakende driften i et område for å opprettholde kulturmarkstypen som skal tas vare på.

Forvaltningsmyndighetene ønsker å bidra med ressurser i for å utøve jordforbedringstiltak samt ha sauebeite på utvalgte områder. Tiltakene gjøres med bakgrunn av vegetasjonskartleggingen i Muddvær (Carlsen m.fl. 2011). Det må spesielt legges merke til at det anbefales å ikke slå større mjødurtområder enn hva man klarer å følge opp ved gjentakende slått. Ved gradvis å utvide slåttearealene rundt husene vil man til slutt kunne etablere et større sammenhengende slåtteareal. Beiting med sau tidlig i vekstsesongen (starten av juni) kan dessuten være en effektiv mjødurtbekjemper.

Sitkaplanting, bare på Trælvikøya. Plantefeltet er forholdsvis lite og avgrenset. Vi har ikke sett mange nye planter slik som på andre plasser i verdensarvområde slik at spredningsfare vurderes å være liten. Likevel må man følge med om sitkagrana sprer seg i området i årene framover. I forbindelse med avvirkning av plantefelt kan det være aktuelt å gi tillatelse til motorisert transport for frakt av virke. Det vil være vesentlig at det ikke blir store kjøreskader på vegetasjonen i reservatet. Derfor bør slik transport skje på frossen mark. For å hindre unødig forstyrrelse av fuglelivet i hekketida ønsker Vega verneområdestyre at hogst skjer i perioden 31. Juli-15. april.

8.7.3 Jakt og fiske

Status

Det utøves jakt på mink i fuglefredningsområdene.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter. Jf. Pkt. 2.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 5 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ... skjøtsels- og forvaltningsøyemed. Jf. Pkt. 1.
- Jakt og fangst på artene vånd, mink, rødrev, kråke og ravn som gjør skade i henhold til viltlovens bestemmelser. Jf. Pkt. 5.
- Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, herunder bruk av skytevåpen, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli. Jf. Pkt. 8.

Det er ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet, med unntak for hjorteviltjakt, fellefangst på mink, fiske og jakt på kystsel. I henhold til

vernebestemmelsene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til felling av vilt som forårsaker vesentlig skade. En slik tillatelse vil kunne gis hvis viltarter gjør skade på fuglelivet i fuglefredningsområde. Det kreves også tillatelse fra grunneier og annet lovverk.

Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Det er tillatt å drive jakt og fangst på artene vånd, mink, rødrev, kråke og ravn som gjør skade i henhold til viltlovens bestemmelser. Det er tillatt å drive jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli.

Rettighetshavers har rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg- og dunvær.

8.7.4 Friluftsliv og rekreasjon

Status

Muddvær fuglefredningsområde benyttes i liten grad som tur- og rekreasjonsområde for andre enn de som er grunneiere i området. Områdets bruk til rekreasjon og friluftsliv antas å øke i framtiden som følge av økt turisme på Vega.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver skade og ødeleggelse. Jf. Pkt. 1.
- Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter. Jf. Pkt. 2.
- Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett samt camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt. Jf. Pkt.4.
- Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 m er forbudt. Jf. Pkt.5.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 5 er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp, jf. Pkt. 3.

Det er ikke ilandstigningsforbud i Muddvær fuglefredningsområde.

8.7.5 Undervisning, formidling og forskning

Status

Muddvær fuglefredningsområde er lite benyttet til undervisnings- og forskningssammenheng. Områdets karakter og beliggenhet gjør at potensialet for slik virksomhet er stor. Muddvær fuglefredningsområde ligger innenfor Vegaøyan Verdensarvområde Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike fugleliv samt kulturhistorie.

Rammer og retningslinje

§ 3 Vernebestemmelser:

- Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver skade og ødeleggelse. Jf. Pkt. 1.
- Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter. Jf. Pkt. 2.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 5 er ikke til hinder for:

- Sanking av bær og matsopp. Jf. Pkt. 3.

Plante- og dyrelivet er fredet innenfor fuglefredningsområde. En del forskningsaktivitet vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjon fra vernevedtak).

8.7.6 Bygninger og tekniske inngrep

Status

På Muddvær er det 6 fritidshus som stammer fra tidligere bosettinger i området. I tillegg kommer småbebyggelsen som er knyttet til fritidshusene.

Bilde: Muddvær fuglefredningsområde (Inge Ove Tysnes)

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de natur- og/eller kulturgitte produksjonsforhold eller forringe fuglenes livsmiljø, som f.eks. drenering og annen form for tørrlegging, oppføring av nye bygninger, uttak eller oppfylling av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall og framføring av jordkabler og luftledninger. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Jf. pkt. 3.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 5 er ikke til hinder for:

- Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdsel i forbindelse med dette arbeidet. Jf. pkt. 7.

§ 5 Eventuelle unntak etter søknad:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Oppføring av nye bygninger/anlegg i forbindelse med utøvelse av fiske, etter samråd med fiskerimyndighetene.
- Etablering av anlegg for Kystverket.
- Etablering av landfester for fiskeredskaper.
- Havbruksvirksomhet dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.
- Nyetablering av bygninger i forbindelse med ærfugldrif, på eksisterende murer eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse, jf. forvaltningsplan.
- Oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrif for etablerte fuglevoktere
- Oppføring av nødvendig skjul i forbindelse med dyr på beite.

Det er altså et generelt forbud mot fysiske inngrep i Muddvær fuglefredningsområde (jf. verneforskriftens § 3). Her er det listet opp eksempler på tiltak som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette innebærer også et forbud mot lignende inngrep.

Det er av hensyn til verneverdiene i området viktig å begrense antall bygninger i Muddvær (jf. kgl.res. av 13.9.2013). Ved behandling av søknad om etablering av nye boligbygg og andre bygninger i Muddvær fuglefredningsområde må nye bygg tilpasses lokal byggeskikk (jf. § 8 i Kommuneplanens arealdel (2010/2020), Vega kommune), og bygningen må ikke komme i konflikt med verneverdiene.

I Muddvær kan man søke om å sette opp bygninger som er knyttet til ærfugldrif og fiskeri (etter samråd med fiskerimyndigheter). Det er opp til Vega verneområdestyre å vurdere i hvilken grad ærfugldrif kan gi grunnlag for å få innvilget søknader om å sette opp nye hus i Muddvær fuglefredningsområde.

Fotodokumentasjon viser hvor tidligere bebyggelse har stått oppført. Vega verneområdestyre kan gi tillatelse til oppføring av bygninger i forbindelse med ærfugldrif, på eksisterende murer eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse.

Skjøtselstiltak som er iverksatt på initiativ fra forvaltningsmyndigheten vil normalt ikke kreve dispensasjon fra verneforskriften. Tiltak som gjerdning regnes imidlertid ikke som

skjøtselstiltak, men tilrettelegging for skjøtsel, og krever dermed dispensasjon fra verneforskriften.

Utfordringer og tiltak

Tabell 22: Utfordringer og tiltak i Muddvær fuglefredningsområde.

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrevet i vedlegg 6)
Sikre og bevare artsmangfoldet av sjøfugl i området	Informasjon
Sikre tilskudd til ærfuglvoktere	
Overvåking av sjøfugl	
Hindre erosjon av vegetasjonen i utvalgte området.	Jordforbedringstiltak (utarbeiding av skjøtselsplan for Muddvær)
Hindre gjengroing	Skjøtsel i form av beiting og slått (utarbeiding av skjøtselsplan for Muddvær)
Sitkaskog	Fjerning av sitkaskogen (utarbeiding av skjøtselsplan for Muddvær)

Bilde: Hysvær mot Vega (foto: Inge Ove Tysnes)

8.8 HYSVÆR/SØLA LANDSKAPSVERNOMRÅDE MED DYRELIVSFREDNING

8.8.1 Bakgrunn

Det er utarbeidet skjøtselsplan for Hysvær (2009) og Søla (2007) som frem til i dag er brukt som utgangspunkt under planleggingen av tiltak i området.

Verneformål

Formålet med vernet er å bevare et egenartet natur- og kulturlandskapsområde, og sikre de zoologiske, botaniske, geologiske og kulturhistoriske element som er med på å gi området dets særpreg (§ 2 i verneforskriften for Hysvær/Søla landskapsvernopråde med dyrelivsfredning, 2002).

Områdebeskrivelse

Hysvær/Søla landskapsvernopråde ligger i Vega kommune rett vest for hovedøya Vega. Verneoprådet omfatter et stort øyopråde som består av Hysvær og Søla. Verneoprådet grenser i nord til Lånan/Skjærvær naturreservat. Landskapsvernoprådet er svært variert, Hysvær består av en rekke flate, gressbevokste øyer, mens Søla med sine 432 moh. står i sterk kontrast til dette, også i forhold til berggrunn er det store variasjoner. Mens det i Hysvær er stort innslag av kalkglimmerskifer som gir en rik vegetasjon, er det granitt og mye fattigere vegetasjon på Søla.

Området har vært bebodd i flere hundre år. Folk livnærte seg i hovedsak av fiske, men hadde i tillegg sau, geiter og kyr. Egg og dun fra ærfugl utgjorde også et viktig bidrag til husholdningen, noe de mange e-husene er et synlig bevis på. Folk langs kysten vernet om ærfuglene som husdyr og bygde hus som reirplass for fuglene. Den aktive ærfugldriften har vært med å skape særs gode produksjonsopråder for ærfugl. I deler av oprådet drives det fremdeles aktivt med egg- og dunværsdrift.

Landskapet er kulturpåvirket i store deler av verneoprådet. Dette sees i form av bebyggelsen som de fleste steder fremdeles er intakt, men også i forhold til vegetasjonen som preges av beite og slått. Den intakte bebyggelsen og kulturhistorien er interessant både i nasjonal og internasjonal målestokk.

Hysvær/Søla landskapsvernopråde er en del av Vegaøyen verdensarvområde.

Naturverdier

Verneoprådet er et viktig hekke-, myte- og overvintringsopråde for sjøfugl. Som overvintringsopråde er oprådet spesielt viktig for ærfugl, men også andre dykkender og skarv holder til her om vinteren. Om sommeren er det store konsentrasjoner av mytende ender og gress, først og fremst ærfugl og grågås, men også andre dykkender. Ellers finnes det store og små kolonier med hekkende sjøfugl, spredt rundt i oprådet. Hysvær er et av de viktigste rasteoprådene for hvitkinngåsa når den er på trekk fra Skottland til Svalbard. På Søla hekker også havørn og vandrefalk.

Bevaringsmål

Tabell 23: Bevaringsmål i Hysvær-Søla Landskapsvernopråde (se tilhørende vedlegg 5)

Naturkvalitet	Område	Bevaringsmål
Hekkende bestand av ærfugl	Hysvær	Årlig hekking av ærfugl med minimum observasjon på 130 par

8.8.2 Jordbruk og skogbruk

Status

Hysvær og Søla er to av oprådene i Vegaøyen der det har vært lengst kontinuitet i forhold til beite og slått, og det er fremdeles aktiv landbruksdrift i oprådet. Dette har ført til at landskapet her er mindre preget av gjengroingsarter som eksempelvis mjøduert enn andre øygrupper. Den kalkrike vegetasjonen på Hysvær gir grunnlag for en rik vegetasjon som domineres av gress og urter. Det er også innslag av kystlynghei samt fuktigere opråder med myrdrag og dammer.

Fra 2013 arbeides det med å fjerne sitkaskogen i Hysvær. Dette gjøres på oppdrag fra Vega verneoprådestyre..

Bilde: Øya Søla sett fra Sundsvoll (foto: Margrethe Wika)

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Det må ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art og karakter. Eksempel på slike inngrep er: oppføring av nye bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, nyplanting, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og planering av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall. Forsøpling er forbudt. Oppstillingen er ikke uttømmende. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å endre landskapets art eller karakter. Jf. Pkt. 1.
- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres Hunder skal holdes i bånd. Jf. Pkt. 2.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 4 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed. Jf. Pkt. 1.
- Tradisjonell beiting og nødvendig bruk av gjeterhund. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av landskapsvernområdet. Jf. Pkt. 4.
- Bruk av motorkjøretøy langs etablert veg i forbindelse med landbruksdrift. Jf. Pkt. 11.
- Uttak av masse for vedlikehold av veg på Søla, etter anvisning fra forvaltningsmyndigheten. Jf. Pkt. 12.

Øyene i Hysvær er karakterisert av artsfattige utforminger av tørr, grasrik lynghei og fattig engvegetasjon som ofte opptrer i mosaikk. Innmarka til de tidligere bebodde øyene er mer grasrike, mens lyngheivegetasjon er vanlig på de ytre øyene rundt. På noen av disse finnes det mer kalkpreget og artsrik vegetasjon, både lynghei og eng. Der hvor jordsmonnet er skrint er vegetasjonen tørkeutsatt og har ført til erosjon noen plasser, en utvikling som også blir framskyndet av våndaktivitet. Problemarter som veitistel og sitkagran i Hysvær anbefales fjernet så snart som mulig for å unngå spredning. For å bevare det gamle kulturlandskapet med tilknyttende artsmangfold samt for å ta vare på det åpne landskapet i Hysvær anbefales det å videreføre beiting med sau og manuell slått. Det anbefales videre lyngsviing som tiltak mot gjengroing av einer og moser i lyngheiene.

Sølas verdi er først og fremst knyttet til den variasjonen øya representerer i verdensarvområdets kulturlandskap. Fra et ellers i hovedsak flatt landskap er Søla med sin høyde og topografi rent landskapsmessig svært forskjellig fra resten av verdensarvområdet. Søla har ikke spesielle verdier knyttet til vegetasjon/flora eller andre kulturlandskapselementer som må tas særlig hensyn til. Kulturlandskapet på Søla trues av gjengroing. Dette gjelder særlig på de gamle innmarksarealene i nordvest. I Søla anbefales det å rydde busker og trær, ha sau på beite samt slått med tohjulstraktor/lett traktor. Med et tilstrekkelig beitetrykk vil disse tiltakene være tilstrekkelig til å få bukt med de gjengrodde arealene.

Ved uttak av masse til vedlikehold av vei på Søla, skal forvaltningsmyndigheten kontaktes.

Forvaltningsmyndigheten bidrar i dag med ressurser i Hysvær og Søla til manuell slått og beite samt til hogst av sitkaskog på Brattøya i Hysvær. Dette arbeidet gjøres etter anbefalinger fra skjøtselsplan for Skjærvær (Hatten m.fl. 2007) og skjøtselsplan for Lånan (Carlsen mfl. 2010).

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende gjerder, og forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bygging av nye gjerder.

I forbindelse med avvirkning av plantefelt kan det være aktuelt å gi tillatelse til motorisert transport for frakt av virke. Det vil være vesentlig at det ikke blir store kjøreskader på vegetasjonen i reservatet. Derfor bør slik transport skje på frossen mark. For å hindre unødig forstyrrelse av fuglelivet i hekketida ønsker Vega verneområdestyre at hogst skjer i perioden 31. Juli-15. april.

8.8.3 Jakt og fiske

Status

Det utøves jakt på mink i området. Områdets betydning for annen type jakt er ikke kjent.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd. Jf. Pkt. 2.

§ 4 Generell unntak:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed. Jf. Pkt. 1.
- Jakt i henhold til viltlovens bestemmelser. Jf. Pkt. 6.
- Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli. Jf. Pkt. 7.

I henhold til vernebestemmelsene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til *felling* av vilt som forårsaker vesentlig skade. En slik tillatelse vil kunne gis hvis viltarter gjør skade på fuglelivet i reservatet. Det kreves også tillatelse fra grunneier og annet lovverk.

Det er tiltatt med jakt i henhold til viltlovens bestemmelser. Det samme gjelder for jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli.

Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg- og dunvær.

8.8.4 Friluftsliv og rekreasjon

Status

Hysvær/Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning er en del av verdensarvområdet. Områdets bruk til rekreasjon og friluftsliv antas å øke i framtiden som følge av økt turisme på Vega.

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd. Jf. Pkt. 2.
- Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt. Jf. Pkt. 3.
- Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 m er forbudt. Jf. Pkt. 4.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 4 er ikke til hinder for:

- Utøvelse av fiske, herunder oppankring, i medhold av fiskerilovgivningen og lakse- og innlandsfiskloven. Jf. Pkt. 2.
- Sanking av kråkeboller. Jf. Pkt. 13.

Det er ikke ferdselsforbud i Hysvær-Søla landskapsvernområde.

8.8.5 Undervisning, formidling og forskning

Status

Hysvær-Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning er lite benyttet til undervisnings- og forskningssammenheng. Områdets karakter, beliggenhet, samt utfordring i forhold til skjøtsel gjør at potensialet for slik virksomhet er stor. Det knytter seg stor informasjonsverdi til områdets rike vegetasjon og fugleliv samt kulturhistorie.

Rammer og retningslinje

§ 3 Vernebestemmelser:

- Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd. Jf. Pkt. 2.
- Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 m er forbudt. Jf. Pkt. 4.

§ 4. Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 4 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtels- og forvaltningsøyemed. Jf. Pkt. 1.
- Utøvelse av fiske, herunder oppankring, i medhold av fiskerilovgivningen og lakse- og innlandsfiskloven. Jf. Pkt. 2.
- Sanking av kråkeboller. Jf. Pkt. 13.

Dyrelivet er fredet innenfor verneområdet. En del forskningsaktivitet vil kreve dispensasjon fra denne bestemmelsen. Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjon fra vernevedtak).

8.8.6 Bygninger og tekniske inngrep

Status

Hysvær har 13 beboelseshus og ei hytte. Hysvær fikk elektrisitet i 1963 som ble kuttet på 1990-tallet da kabelen røk. Det er en kraftledning som krysser verneområdet i den nordvestlige delen av Hysvær.

Søla har ett beboelseshus og fire hytter.

Bilde: Hysværøyen, 2014 (foto: Jannike Wika)

Rammer og retningslinjer

§ 3 Vernebestemmelser:

- Det må ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art og karakter. Eksempel på slike inngrep er: oppføring av nye bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetning av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, nyplanting, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og planering av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å endre landskapets art eller karakter Jf. Pkt. 1.

§ 4 Generelle unntak:

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 4 er ikke til hinder for:

- Vedlikehold av eksisterende bygninger og brygger. Jf. Pkt. 8.
- Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdseil i forbindelse med dette arbeidet. Jf. Pkt. 9.
- Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Bruk av motorisert transport i den forbindelse krever særskilt tillatelse. Jf. Pkt. 10a.
- Nødvendig istandsetting ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten, Jf. Pkt. 10b.
- Oppgradering/fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet. Jf. Pkt. 10c.
- Uttak av masse for vedlikehold av veg på Sjøla, etter anvisning fra forvaltningsmyndigheten. Jf. Pkt. 12.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Nyetablering av bygninger på eksisterende murer, eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse, jf. forvaltningsplan. Jf. Pkt.1.
- Oppføring av nye bygninger/anlegg i forbindelse med utøvelse av fiske, etter samråd med fiskerimyndighetene. Jf. Pkt. 2.
- Etablering av anlegg for Kystverket. Jf. Pkt. 3.
- Etablering av landfester for fiskeredskaper. Jf. Pkt. 4
- Havbruksvirksomhet dersom det ikke strider mot formålet med vernet. Jf. Pkt. 5.
- Bruk av motorisert transport i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 første ledd nr. 10 bokstav a. Jf. Pkt. 6.
- Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4 første ledd nr. 10 bokstav c. Jf. Pkt. 7.
- Oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrift for etablerte fuglevoktere. Jf. Pkt. 8.
- Oppføring av nødvendig skjul i forbindelse med dyr på beite. Jf. Pkt. 9.

Det er altså et generelt forbud mot fysiske inngrep i Hysvær/Sjøla landskapsvernområde med dyrelivsfredning (jf. verneforskriftens § 3). I verneforskriften § 3 er det listet opp eksempler på tiltak som ikke er tillatt. Opplistingen er ikke uttømmende, dette innebærer også et forbud mot lignende inngrep.

Det er av hensyn til verneverdiene i området viktig å begrense antall bygninger på den enkelte øy (jf. kgl.res. av 13.9.2013). Ved behandling av søknad om etablering av nye boligbygg og andre bygninger Hysvær/Sjøla landskapsvernområde må nye bygg tilpasses

lokal byggeskikk (jf. § 8 i Kommuneplanens arealdel (2010/2020), Vega kommune), og bygningen må ikke komme i konflikt med verneverdiene.

I Hysvær/Sjøla landskapsvernområde med dyrelivsfredning kan man søke om å sette opp er bygninger på eksisterende murer, eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse. Vega verneområdestyre anbefaler å avgrense oppføring av nye bygninger til eksisterende gamle murer eller eventuelt i samsvar med fotodokumentasjon.

Vega verneområdestyre kan etter søknad gi tillatelsen til oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrift for etablerte fuglevoktere. Det er opp til Vega verneområdestyre å vurdere i hvilken grad ærfugldrift kan gi grunnlag for å få innvilget søknader om å sette opp nye lager/redskapshus i Hysvær/Sjøla landskapsvernområde.

Skjøtselstiltak som er iverksatt på initiativ fra forvaltningsmyndigheten vil normalt ikke kreve dispensasjon fra verneforskriften. Tiltak som gjæring regnes imidlertid ikke som skjøtselstiltak, men tilrettelegging for skjøtsel, og krever dermed dispensasjon fra verneforskriften.

Vega verneområdestyre kan også gi tillatelse til etablering av gjerder. I skjøtelsesplan for Hysvær (2009) foreslås det helårsbeite med gammelnorsk sau. For å få tillatelse til helårsbeite krever Mattilsynet at dyrene har tilgang til leskjul. I denne forbindelse kan det bli aktuelt å gi dispensasjon fra verneforskriften for oppføring av leskjul. For å kunne gi en dispensasjon er det viktig at leskjulet lokaliseres sånn at det ikke kommer i konflikt med verneverdiene i reservatet.

I følge § 4 nr. 9 i verneforskriften kan drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg skje uten tillatelse, mens Vega verneområdestyre kan i følge § 5 gi tillatelse til etablering av nye anlegg for kystverkets virksomhet. Dette kan eksempelvis være oppføring av skilt eller merking av skipsleier.

Kraftledning som krysser naturreservatet i den nordvestlige delen er omtalt i § 5 verneforskriften. Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi *tillatelse til oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4 første ledd nr. 10 bokstav c.*

Utfordringer og tiltak

Tabell 24: *Utfordringer og tiltak i Hysvær-Søla Landskapsvernområde.*

Utfordringer	Tiltak (nærmere beskrevet i vedlegg 6)
Sikre og bevare det botaniske mangfoldet/sammensetninga i de kalkrike kystlyngheiene	Sviing i kystlynghei Beiting med sau Vinterbeiting Fjerning av veitistel og sitkagran i Hysvær Rydde busker og trær på Søla Manuell slått Jordforbedringstiltak i utvalgte områder
Bevare det åpne landskapsbildet	Hogst av sitkaskog
Øke informasjon om naturkvalitetene	Informasjon til barn og unge
Overvåke effekt av skjøtselstiltak	Overvåking av vegetasjon hvert 6. år

8.9 SKJØTSEL I VERNEOMRÅDER

Med skjøtsel menes aktive tiltak på økologisk grunnlag, som forvaltningsmyndigheten setter i gang for å ta vare på områdets naturkvaliteter i samsvar med verneformålet. Nært samarbeid med grunneiere og rettighetshavere vil ofte være viktig for å oppnå et godt resultat. Ulike typer verneområder har behov for ulike typer skjøtselstiltak. Det er bl.a. viktig å ta utgangspunkt i den tidligere bruken av området.

Naturmangfoldloven § 47 (*skjøtsel av verneområder*) er også gjeldende for verneforskrifter vedtatt etter naturvernloven av 1970. Forvaltningsmyndigheten kan med hjemmel i § 47 foreta skjøtsel i verneområder. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneierne om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Eventuelt kan forvaltningsmyndigheten inngå avtale med andre interesserte om at disse utfører skjøtselstiltaket. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var på vernetidspunktet kan ikke skje med hjemmel i § 47. Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren varsles på forhånd hvis mulig. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Generelle retningslinjer for skjøtsel av verneområdene i Vega verdensarvområde:

- Alle skjøtselstiltak skal skje i samarbeid med Vega verneområdestyre, Vega kommune og Statens naturoppsyn (SNO), grunneiere skal være informert.
- Gjennomføring av tiltak som medfører menneskelig aktivitet, eksempelvis gjerding eller manuell rydding, bør gjøres i perioden 31.juli-15.april for å unngå forstyrrelse i hekketida (gjelder for områder der fugleliv er vernet).
- Skjøtselstiltak skal ikke være til hinder for ferdsel i området.
- Sammensetningen av beitedyr bør gjenspeile den opprinnelige bruken, det bør velges lette storferaser, evt. ungdyr og en del av sauene bør være av rasen gammelnorsk sau.
- Beitedyr bør settes på beite så tidlig som mulig om våren, helårsbeite med gammelnorsk sau er ønskelig.

- Ved rydding av lauvskog og einer skal materialet fraktes ut av verneområdet, eventuelt samles på et egnet sted for brenning.
- Uttak av plantefelt bør skje på en tid av året da det er tele i jorda for å unngå skade i våtmarksområdene.
- Ved uttak av sitkagran og buskfuru er det ønskelig å få fjernet mest mulig av biomassen fra verneområdet.
- Ved hogst i Eidemslie skal selje, osp og eventuelle forekomster av alm, hassel og sølvasal spares. I tillegg skal de eldste trærne også av bjørk og gråor stå igjen etter hogsten.

Bilde: Bremstein fyr, vår 2013 (foto: Jannike Wika)

8.10 FREDET ETTER LOV OM KULTURMINNELOVEN

Dette kapittelet omhandler kun de to vedtaksfredete miljøene i Vega kommune. Det finnes flere kulturminner i verdensarvområdet og buffersonen som er automatisk fredet jf. bestemmelsene i kulturminneloven. For disse fins ikke særskilte vedtak eller fredningsbestemmelser utover hva som framkommer i lovteksten,

Kulturminneloven er laget for å ta vare på nasjonalt viktige kulturminner. Kulturminner kan ha ulike former for vern. Den strengeste formen for vern er dersom en gjenstand eller bygning er fredet etter kulturminneloven. Verneverdige bygninger og bygningsmiljøer behandles etter plan- og bygningsloven. Jf. Kap 3.2.2.

8.10.1 Skjærvær

Skjærvær var av de største fiskeværerne i Vegaøyan med unik bygningshistorie. Skjærvær ble fredet som spesielt verneverdig kulturminne på kysten av Riksantikvaren i 1995. Fiskeværret var da preget av sterkt forfall.

Formålet med fredningen av fiskeværret Skjærvær er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg knyttet til kystkultur, egg- og dunsanking og fiske. Formålet med fredningen av området rundt bygningene er «å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet» ved å bevare miljøets karakter slik det fremstår med forskjellige bygninger, kaier, moloer, brønner, ærfugl hus og landskapet rundt bygningene, og «beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det».

Les mer om fredningsbestemmelsene i vedlegg 7.

20 av bygningene er nå istandsatt, der i blant våningshus, fjøs, rorbuer, trandamperi og flere av de gamle ærfuglhusene. Skjærvær ligger lengst ut mot storhavet vest av Vega og består av en større øy med bebyggelse, og åtte-ni mindre skjær. Største lengde er 850 m² og største bredde 200 m².

8.10.2 Bremstein fyr

Bremstein fyrstasjon er et kystfyr som ble opprettet i 1925 på Geiterøya i Steinan utenfor Vega. Fyret er et 27 meter høyt støpejernstårn med to store linseapparater på hvert sitt galleri. Begge linser er intakte og det samme er blant annet tårntrapp og vaktrom. Fyrstasjonen har gode landingsforhold, naust av betong, og tett ved fyrtårnet ligger bolighus og kombinert maskinhus og uthus. I 1980 ble fyret automatisert og avfolket.

Bremstein ble i 1999 fredet etter lov om kulturminner. Formålet med fredningen av Bremstein fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Les mer om fredningsbestemmelsene i vedlegg 7.

Kystverket i samarbeid med en lokal gruppering, Nordland fylkeskommune, Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv og Vega kommune har istandsatt fyret.

Sentrale dokumenter og nettsider brukt i utformingen av forvaltningsplanen:

Lover og forskrifter

Alle lover og forskrifter finnes på www.lovdata.no

- Lov om behandlingsmåter i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
- Lov om friluftslivet (friluftslivloven)
- Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)
- Lov om forvaltning av villlevande marine ressursar (havressursloven)
- Lov om akvakultur (akvakulturloven)
- Lov om kulturminner (kulturminneloven)
- Verneforskriftene for Lånan/Skjærvær naturreservat, Holandsosen naturreservat, Kjellerhaugvatnet naturreservat, Eidemslie naturreservat, Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde, Muddvær fuglefredningsområde, Hysvær/Søla landskapsvernområde

Dokument og nettsider

Artsdatabanken. 2014. Rødlistebasen: <http://www.artsdatabanken.no>

Bærekraftig reiseliv på Vega: <http://www.visitvega.no>

Carlsen T. mfl. 2009. Skjøtselsplan for Hysvær. Bioforsk Rapport, Vol. 4, Nr. 69.

Carlsen T. mfl. 2010. Skjøtselsplan for Lånan. Bioforsk Rapport, Vol. 2, Nr. 4.

Direktoratet for naturforvaltning 2011, Handlingsplan for kalksjøer: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/DN-rapporter/Handlingsplan-for-kalksjoeer/>

Fiskeridirektoratet: <http://www.fiskeridir.no>

Fylkesmannen i Nordland. 2009. Forvaltningsplan for Kjellerhaugvatnet naturreservat. Rapport 2/2009.

Fylkesmannen i Nordland. 2009. Forvaltningsplan for Holandsosen naturreservat. Rapport 1/2009.

Forvaltningsplan for kortnebbgås, hvitkinngås og grågås i Alstahaug, Dønna, Herøy og Vega. 2014-2017: <http://www.vega.kommune.no>

Fylkesplan for Nordland 2013-2025: <https://www.nfk.no/tjenester/planlegging/regional-planlegging/fylkesplan/>

Hatten L. mfl. 2007. Skjøtselsplan for Skjærvær. Bioforsk Rapport, Vol. 2, Nr. 98.

Helgeland interkommunal utvalg mot akutt forurensning: <http://www.hiua.no>

Kystverkets beredskapsplan mot akutt forurensning: <http://www.kystverket.no>

Miljødirektoratet: <http://www.miljodirektoratet.no>

Miljølære: <http://www.miljolare.no>

Nordland fylkeskommune: <http://www.nfk.no>

Nordland fylkeskommune. 2013. Kulturminner på Sør-Helgeland. 2013. Akademika. ISBN: P9788232102211.

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap: www.nofo.no

Næss I. og Johansen R. 2008. Vegaøyan Verdensarv. Kulturhistorisk reisebok. Orkana. ISBN 9788281042155.

Regional forvaltningsplan med tiltaksprogram for vannregion Nordland 2016-2021: <http://www.vannportalen.no/hoved.aspx?m=36320>

Regjeringen: <http://www.regjeringen.no>

Reiselivsstrategi for Nordland (2011-2015): <https://www.nfk.no/artikkel.aspx?MId1=428&AId=10996>

Reiselivsstrategi utviklet for Vega som reisemål mot 2020: <http://www.vega.kommune.no>

SEFRAK-registeret: <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret>

Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv: <http://www.verdensarvvega.no>

St.meld. nr. 16 (2004-2005). Leve med kulturminner: <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/md/Rapporter-og-planer/2005/leve-med-kulturminner.html?id=260564>

St.meld. nr. 35 (2012-2013). Framtid med forfeste: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kld/dok/regpubl/stmeld/2012-2013/meld-st-35-20122013.html?id=725021>

Thorvaldsen P. 2011. Skjøtselsplan for kystlynghei på Tarva i Bjugn kommune, Bioforsk Rapport. Vol. 6, Nr. 134.

Tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyan Verdensarv: <http://www.verdensarvvega.no>

Trollfjell Geopark: <http://www.trollfjellgeopark.no/om-oss/>

Unesco: <http://whc.unesco.org/en/decisions/128>

Vega kommune: <http://www.vega.kommune.no>

Vega verneområdestyre: <http://www.nasjonalparkstyre.no/Vega/>

Vegetasjonskartlegging i Vegaøyan Verdensarv (2010-2014): http://www.bioforsk.no/ikbViewer/page/forside/nyhet?p_document_id=110599

Verdens Vega: <http://verdensvega.no/>

Visit Vega: <http://www.visitvega.no>

Vedlegg

Vedlegg 1: Innskrivingsvedtak

Vedlegg 2: Retrospective Statement of Outstanding Universal Value

Vedlegg 3: Tilskuddsordninger

Vedlegg 4: Verneforskrifter

Vedlegg 5: Bevaringsmål

Vedlegg 6: Tiltaksplan

Vedlegg 7: Fredningsvedtak Skjærvær og Bremstein

Vedlegg 1: Innskrivingsvedtak

Vedtatt på verdensarvskomiteens 28. sesjon

(ref– WHC-04/28 COM/26, p. 42. Suzhou, 2004)

Vedtak 28COM 14B.45

Verdensarvkomiteen:

- Fører opp **Vegaøyen – The Vega Archipelago, Norge** på verdensarvlisten som kulturlandskap på grunnlag av kulturkriterium (v):

Kriterium (v): *Vegaøyen viser hvordan generasjoner av fiskere og bønder gjennom de siste 1500 år har opprettholdt en bærekraftig levemåte i et værhardt havområde nær Polarsirkelen, basert på den nå enestående tradisjonen med ærfugldrifft, noe som også er en hyllest til kvinnes bidrag til dunarbeidet;*
- Anmoder myndighetene om å utvikle en egen strategisk plan for området som inngår i verdens kultur- og naturarv, som et bidrag til kommuneplanen for øyområdet. Planen bør omhandle:
 - tiltak som støtter tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig sauebeiting på øyene,
 - oppretholdelse av mosaikken i landskapet,
 - grensen mellom bevaring og bærekraftig utvikling med hensyn til havbruket,
 - dokumentasjon,
 - hvordan private grunneiere kan bli engasjert i forvaltningen;
- Anbefaler at myndighetene registrerer ærfuglhusene på øyene og utarbeider en bevaringsplan for å sikre at disse enestående byggverkene blir bevart;
- Oppmuntrer myndighetene til å formalisere innsamlingen av tradisjonell immateriell kunnskap om tradisjoner og gjøremål på øyene for å kunne overvåke at de består;
- Oppmuntrer videre statsparten til å utrede måter å redusere den visuelle virkningen i landskapet av den store radiomasten på Vega;
- Anbefaler også at statsparten vurderer å utvide verdensarvområdet – eller buffersonen – slik at det også omfatter øyer og sjøområder i nord og nordøst;
- Anbefaler videre at statsparten, der det er hensiktsmessig, vurderer å erverve forlatte øyer slik at disse kommer under offentlig eiendomsrett for å opprettholde kulturlandskapet og beskytte det biologiske mangfoldet på disse øyene.

Vedlegg 2: Retrospective Statement of Outstanding Universal Value

Vega Archipelago

Ref 1143

Inscribed in 2004

Norway

Property	Vegaøyen - The Vega Archipelago
State Party	Norway
Id. N°	1143
Date of inscription	2004

Brief synthesis

The Vega Archipelago is a shallow-water area just south of the Arctic Circle on the west coast of Norway - an open seascape and coastal landscape made up of a myriad of islands, islets and skerries. A cluster of low islands centred on the more mountainous islands of Vega and Sjøla are a testimony to people who developed a distinctive and frugal way of life based on fishing, farming and harvesting of eider down (the down of the eider duck) in an extremely exposed seascape. The property covers a cultural landscape of 103,710 ha, 6,930 ha of which is land.

Fishermen and hunters have lived on the islands of Vega and Sjøla, where peaks tower to nearly 800 m, for more than 10,000 years. As numerous new islands gradually rose from the sea, the characteristic landscape became shaped in interplay between fishermen-farmers and bountiful nature in an exposed area. The Vega Archipelago now stands forth as a testimony to people who have evolved distinctive (unique) and simple ways to live in interaction with nature.

They lived as fishermen-farmers with the unique tending of eider ducks as a central part of their way of living. The people built shelters (houses) and nests for the wild eiders, which came to the islands each spring. The birds were protected from all manner of disturbance throughout the breeding season. In return, the people could gather the valuable eider down when the birds left their nests with their chicks. As early as the 9th century, tending eiders was reported to be a way people in Norway made a living, and the Vega Archipelago was the core area for this tradition. The women have played a key role. The World Heritage status of the Vega Archipelago therefore also celebrates their contribution to the eider down process. The tradition remains alive today, albeit to a smaller extent than previously.

The islands and islets are in groups or in isolation, spread across the 50-km broad strandflat that stretches from the mainland out to the edge of the continental shelf. The outermost islands are barren and have just a thin, patchy soil cover, whereas those closer to the mainland have more nutrient-rich bedrock, are greener and have farming-related biodiversity due to centuries of grazing and haymaking.

Not only people have derived benefit from the rich maritime resources of the Vega Archipelago. As many as 228 species of birds have been observed in the archipelago, which is considered to be the most important wintering area for seabirds in the Nordic region.

Criterion (v): The Vega archipelago reflects the way generations of fishermen/farmers have, over the past 1500 years, maintained a sustainable living in an inhospitable seascape near the Arctic Circle, based on the now unique practice of eider down harvesting, and it also celebrate the contribution made by women to the eider down process.

Statement of integrity

The boundary of the Vega Archipelago World Heritage Area encompasses 6500 islands, islets and skerries as well as the waters north and west of Vega and parts of that main island and its coastal strip. The rest of the island of Vega forms a buffer zone to the World Heritage Area.

The World Heritage Area displays the diversity of nature, cultural landscape and cultural heritage relicts in the Vega Archipelago from the islets where down was gathered to fishing settlements and traditional farming with characteristic field patterns (a mosaic in the landscape). Most of the old buildings are intact, from dwellings to boathouses, warehouses and sheds, beacons and lights, and most of them have been renovated, making the area as a whole representative for the settlement on the strandflat. Within the boundary, characteristic natural and cultural elements of the cultural landscape occur in an entity that permits the long-term conservation of the area's outstanding universal value.

Where grazing and haymaking have ceased and management is not taking place, some of the cultural landscape is becoming overgrown or eroded. The bird life in the area is vulnerable to human disturbance in the breeding season. The landscape may show signs of wear and tear if too many people visit the area. The large radio mast on Vega Island is a visual intrusion.

Statement of authenticity

The cultural landscape of the Vega Archipelago continues to be managed in a traditional manner using time-honoured management techniques. The down tradition and the cultural landscape are taken care of by landowners and the local community in cooperation with the Vega Archipelago World Heritage Foundation and the management authorities. Bird tenders maintain the more than 1000-year-old tradition of making houses and nests for the eiders on several of the former down islets, protecting the birds through the breeding season, gathering the down and making the traditional eiderdowns.

Protection and management requirements

The management of the Vega Archipelago benefits from a variety of safeguarding measures. 22 % of the land surface in the World Heritage property is designated for special nature protection under the Nature Diversity Act of 2009. Four nature reserves, four bird sanctuaries and one protected landscape area have been designated by Royal decrees.

All pre-Reformation (pre AD 1537) archaeological and historical monuments and sites are protected by the Cultural Heritage Act of 1978. In addition, special protection orders for later cultural heritage have been issued for 29 buildings at Skjærvær and for Bremstein Lighthouse.

The Municipal Plan for Vega contains a strategic part and a land-use part that ensure development in other parts of the property and the buffer zone, safeguard the outstanding universal value of the area.

A Management plan for the property has been drawn up based on documentation of bygone practices and mapping of the existing biological diversity.

Landowners, authorized users, Vega Borough Council, the County Council and national Government authorities work closely in unison to preserve the cultural landscape of the Vega Archipelago.. The Vega Archipelago World Heritage Foundation was set up to promote the World Heritage and coordinate the local World Heritage effort. Representatives of management authorities, the Norwegian Nature Inspectorate, the regional museum and the local World Heritage coordinator are co-located to help ensure a good follow-up of the management plan for the World Heritage Area. The Government allocates funds annually to carry out management, dissemination, restoration and local value creation efforts in the Vega Archipelago World Heritage Area.

An inventory of the duck nesting houses on the islands has been completed as part of a the conservation of these unique structures,

Increasing numbers of grazing livestock, and haymaking on more and more areas, are helping to restore the overgrown landscape and safeguard the mosaic in the landscape.

The attributes of the property that convey its valued are being documented and passed on to the local community and visitors by teaching children and young people through "hands-on" projects, research, guided excursions and information via the Internet, brochures and the like. A local Society of Friends of the World Heritage Area is helping to pass on traditional knowledge gained by experience.

Ways should be found to re-site the radio mast in order that its footprint can be included in the nomination.

Challenges related to dealing with visitors are followed up through the Norwegian Nature Inspectorate, targeted management of protected areas and by providing information on the values of the area. A vulnerability analysis of traffic in the area has been performed, and there is a separate strategy for tourism and a pilot project for sustainable tourism.

Vedlegg 3: Tilskuddsordninger

Tilskudd til tiltak som bedrer natur – og kulturtilstanden i Vegaøyen verdensarvområde

Her er noen av tilskuddsordningene for Vegaøyen verdensarvområde:

Skjøtsel

Tilskudd til tiltak i utvalgte naturtyper (slåttemark, slåttemyr og kystlynghei)

Tilskuddsordningen har grunneiere, lag og foreninger på lokalt og regionalt nivå som målgruppe. I tillegg kan privatpersoner, landsdekkende organisasjoner, kommuner og institusjoner (f.eks. museer, universiteter, landbruksforetak) søke om tilskudd. Les mer om tilskuddsordningen på nettside <http://www.nasjonalparkstyre.no/Vega/Nyheter/Tilskudd-til-tiltak-i-utvalgte-naturtyper/>

Tilskuddsordningen skal samkjøres med bl.a SMIL-midlene som kommunene har. Ta kontakt med Fylkesmannen i Nordland for informasjon om søknadsfrist og eventuelt andre spørsmål om tilskudd til tiltak i utvalgte naturtyper på tlf. 75 53 15 61 eller epost fmnoiga@fylkesmannen.no

Tilskudd via Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv (ikke for landbruksforetak)

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har skjøtselsmidler til slått og beite i verdensarvområdet. Disse midlene tildeles etter søknad med søknadsfrist 8. juni. Det er fastsatte satser for tilskuddene etter hvilken sone i verdensarvområdet som det søkes skjøtselsmidler til. Midlene gis til grunneiere som ikke mottar produksjonstilskudd.

For nærmere informasjon, ta kontakt med Rita Johansen, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, 8980 Vega. Tlf: 75 03 55 03, mobil: 97 03 46 46.
E-post: rita.johansen@verdensarvvega.no

Tilskudd til landbruksforetak (skjøtsel av kulturlandskapet i Vegaøyen verdensarvområde)

Tilskuddsordningen som Fylkesmannen forvalter til beiting og slått i Vegaøyen verdensarvområde samordnet med midlene som Vega verneområdestyre disponerer til skjøtsel i verneområdene i Vega kommune. Landbruksforetak og andre som har inngått avtale med Fylkesmannen kan søke. Beiteavtalene for verneområdene gjøres i juni og søknadskjema leveres til kommunen innen 20.august. Utbetalingene skjer i løpet av påfølgende høst.
For nærmere informasjon, kontakt Jannike Wika, Vega Verneområdestyre, 8980 Vega. Tlf: 95 05 23 94. E-post: fmnojwi@fylkesmannen.no eller Arne Farup, Fylkesmannen i Nordland, Tlf: 75 54 78 44. E-post: fmnoafa@fylkesmannen.no

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler)

Søknadsfrist 1.april. Ta kontakt med det lokale landbrukskontoret for mer informasjon: Ove Horpestad. Tlf: 75 03 58 43. E-post: ove.horpestad@vega.kommune.no

Kulturminner og bygningsvern

Eiere av kulturminner kan søke økonomisk støtte hos Nordland fylkeskommune, Norsk Kulturminnefond og via SMIL-ordningen (Spesielle miljøtiltak i landbruket) som administreres ved landbrukskontoret, Vega kommune.

- **Nordland fylkeskommune har søknadsfrist 15. nov.** Nærmere informasjon, søknadsskjema og veiledning på <http://www.nfk.no/artikkel.aspx?Mid1=479&Aid=10866>. Tlf. 75 65 00 00.
- **Norsk Kulturminnefond har søknadsfrist 1. nov** og nærmere informasjon og søknadsskjema finnes på www.kulturminnefondet.no eller tlf. 73 10 36 00.

VEDLEGG 4: VERNEFORSKRIFTER

Kjellerhaugvatnet naturreservat	2
Holandsosen naturreservat	5
Eidemsliene naturreservat	9
Lånan/Skjærvær naturreservat	13
Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområder	17
Muddværet fuglefredningsområde	21
Hysvær/Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning	25

Kjellerhaugvatnet naturreservat

Dato	FOR-1997-12-19-1376
Publisert	II 1997 844
Ikrafttredelse	19.12.1997
Sist endret	FOR-2005-01-28-85
Endrer	
Gjelder for	Vega kommune, Nordland.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§8 , LOV-1970-06-19-63-§10 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 og § 23 jf LOV-2009-06-19-100-§77
Kunngjort	
Rettet	
Korttittel	Forskrift om Kjellerhaugvatnet naturreservat

Fastsatt ved kgl.res. 19. desember 1997 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret 28 jan 2005 nr. 85.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er et våtmarksområde ved Gladstad i Vega kommune, Nordland fylke fredet som naturreservat ved kgl.res. av 19. desember 1997 under betegnelsen «Kjellerhaugvatnet naturreservat».

II

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 35/1, 35/3, 35/5, 35/19, 36/1, 37/1, 37/2, 39/1,2, 39/4, 39/5, 40/8, 42/2, 42/3, 42/4,17, 42/5.

Reservatet dekker et areal på ca. 1988 daa, hvorav ca. 1603 daa er landareal.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:10.000, datert Direktoratet for naturforvaltning januar 2005. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Vega kommune, hos fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land og knekkpunktene bør koordinatfestes.

0 Endret ved forskrift 28 jan 2005 nr. 85.

III

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å verne om områdets sentrale betydning som trekk- og hekkeområde for våtmarksfugl og de botanisk rike myrområdene som finnes der.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres.
2. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, nyplanting, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorisert ferdsel til vanns og til lands samt lavtflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellbåter og modellfly.

Camping, teltslaging og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

V

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Utmarksbeite og utmarksslått som på vernetidspunktet eller der dette tidligere har vært vanlig.
3. Tynning og avvirkning av plantefelt.
4. Tradisjonell høsting av tang og tare.
5. Sanking av bær og matsopp.

6. Jakt på hjortevilt og fellefangst av mink.
7. Lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt.
8. Utøvelse av fiske.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade.
2. Begrenset utslipp av dreneringsvann.
3. Nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med tynning og avvirking av plantefelt.
4. Bygging av midlertidige gjerder.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning, og i andre særlige tilfeller når disse ikke strider mot formålet med fredningen.

IX

Forvaltningen av fredningsforskriften tillegges fylkesmannen i Nordland.

X

Denne forskrift trer i kraft straks.

Holandsosen naturreservat

Dato	FOR-2000-12-21-1527
Publisert	II 2000 786
Ikrafttredelse	21.12.2000
Sist endret	FOR-2002-01-14-69
Endrer	FOR-1980-06-11-8
Gjelder for	Vega kommune, Nordland.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§8 , LOV-1970-06-19-63-§10 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 , LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77
Kunngjort	
Rettet	
Korttittel	Forskrift om Holandsosen naturreservat

Fastsatt ved kgl.res. 21. desember 2000 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern, § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret 14 jan 2002 nr. 69.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23, er et våtmarksområde ved Holand og Vallsjøen i Vega kommune, Nordland fylke fredet som naturreservat ved kgl.res. av 21. desember 2000 under betegnelsen «Holandsosen naturreservat». Med hjemmel i kgl.res. av 3. juli 1987 nr. 572 og Miljøverndepartementet sin delegering av 3. november 1988 er forskriften for naturreservatet endret ved Direktoratet for naturforvaltning sitt vedtak 14. januar 2002.

0 Endret ved forskrift 14 jan 2002 nr. 69.

II

Det fredede område berører følgende gnr./bnr.: 30/1, 2, 4, 5, 12, 13, 21, 27, 28, 33/1, 34/1, 3, 4, 6, 7, 10, 14, 16, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 28, 29, 31, 35, 38, 39, 40, 41, 52, 57, 59, 68, 69, 132.

Reservatet dekker et areal på 2.502 daa, hvorav ca. 1.700 daa er landareal, ca. 90 daa er ferskvann og ca. 710 daa er sjøareal.

Grensene for naturreservatet fremgår av kart i målestokk 1:10.000, datert Miljøverndepartementet desember 2000. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Vega kommune, hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land og knekkpunktene skal koordinatfestes.

0 Endret ved forskrift 14 jan 2002 nr. 69.

III

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å verne om områdets sentrale betydning for våtmarksfugl til alle årstider.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres.
2. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, nyplanting, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorisert ferdsel i ferskvann og til lands samt lavtflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellfly og modellbåter. I saltvann er største tillatte hastighet for motorbåter 10 knop.
5. Camping, teltslaging og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

V

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.

2. Utmarksbeite og utmarksslått som på vernetidspunktet eller der dette tidligere har vært vanlig.
3. Gjødsling og bruk av overflatedyrket beiteareal på Nautøya.
4. Vedlikehold av eksisterende gjerder.
5. Tynning og avvirking av plantefelt.
6. Tradisjonell høsting av tang og tare.
7. Sanking av bær og matsopp.
8. Jakt på hjortevilt og fellefangst av mink.
9. Lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt.
10. Utøvelse av fiske og jakt på kystsel.
11. Drift og vedlikehold av Kystverkets eksisterende anlegg, samt nødvendig ferdsel i forbindelse med denne virksomheten.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade.
2. Nødvendig motorisert ferdsel på i forbindelse med tynning og avvirking av plantefelt.
3. Bygging av nye gjerder.
4. Etablering av nye anlegg for Kystverkets virksomhet.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når disse ikke strider mot formålet med fredningen.

IX

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for naturreservatet.

X

Denne forskrift trer ikraft straks.

Samtidig oppheves forskrift av 11. juni 1980 nr. 8 om midlertidig fredning av våtmarksområdet
Holandsosen, Vega kommune, Nordland.

Eidemsliene naturreservat

Dato	FOR-2000-12-15-1470
Publisert	II 2000 666
Ikrafttredelse	15.12.2000
Sist endret	FOR-2002-04-23-402
Endrer	
Gjelder for	Vega kommune, Nordland.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§8 , LOV-1970-06-19-63-§10 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 , LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77
Kunngjort	
Rettet	
Korttittel	Forskrift om Eidemsliene naturreservat

Fastsatt ved kgl.res. 15. desember 2000 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8 jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret 23 april 2002 nr. 402.

I

I medhold av lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern, § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23, er et naturområde i Vega kommune i Nordland fylke fredet som naturreservat ved kgl.res. av 15. desember 2000 under betegnelsen Eidemsliene naturreservat. Med hjemmel i kgl.res. av 3. juli 1987 nr. 572 og Miljøverndepartementets brev av 3. november 1988 om delegering av myndighet til Direktoratet for naturforvaltning, er forskriften endret av Direktoratet for naturforvaltning den 23. april 2002.

0 Endret ved forskrift 23 april 2002 nr. 402.

II

Det fredete området berører gnr./bnr.: 17/1, 17/2, 17/3, 17/5, 17/8, 17/9, 17/10, 17/13, 17/15, 17/16, 17/17, 21/1. Reservatet dekker et totalareal på 2.920 daa. Grensene for naturreservatet

fremgår av kart i målestokk 1:10.000, datert Miljøverndepartementet desember 2000. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Vega kommune, hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka, og knekkpunktene skal koordinatfestes.

0 Endret ved forskrift 23 april 2002 nr. 402.

III

Formålet med fredningen er å bevare et natur- og plantegeografisk enestående område, med bl.a. mange varmekjære og regionalt sjeldne plantearter, samt den tilhørende fauna.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, gjerder, anlegg og faste innretninger, hensetting av campingvogner, brakker o.l., fremføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, drenering og annen form for tørrlegging, utføring av kloakk eller konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke fullstendig.
4. Idrettsarrangement, jakthundprøver og annen organisert virksomhet i naturreservatet er forbudt.
5. Motorisert ferdsel er forbudt. Start og landing med luftfartøy er forbudt.
6. Bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning er forbudt.
7. Etablering av nye opplagsplasser for båt er forbudt.
8. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.

V

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed, med unntak av øvelseskjøring i den forbindelse.

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Tradisjonell beiting, unntatt beiting med geit. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.
4. Jakt og utøvelse av fiske.
5. Vedlikehold av bygninger og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
6. Organiserte fotturer langs den merkede turløypa i sørvestre del av området og langs stien til «Vefsn-Anna-stua.»
7. Organisert ferdsel i reservatet av universitet, høyskoler, skoler og barnehager i undervisningssammenheng.
8. Etablering av landfester for fartøyer, fiskeredskaper og oppdrettsanlegg.
9. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg, og motorferdsel i forbindelse med dette.

VI

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i kap. V, pkt. 4 og 5.
2. Skjøtsel og uttak av plantede trær, og nødvendig motorferdsel på frosset eller snødekt mark i den forbindelse.
3. Vedhogst til husbehov.
4. Vedlikehold av den merkede turløypa i sørvestre del av området.
5. Tilrettelegging og vedlikehold av stien opp til «Vefsn-Anna-stua.»
6. Beite med storfe.
7. Bruk av reservatet i forbindelse med reindrift.
8. Avgrenset bruk av reservatet som angitt i kap. IV, pkt. 4.
9. Etablering av nye opplagsplasser for båt.
10. Etablering av anlegg for Kystverket.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det bør utarbeides forvaltningsplan som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i andre særlige tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

IX

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

X

Denne forskriften trer i kraft straks.

Lånan/Skjærvær naturreservat

Dato	FOR-2002-12-06-1400
Publisert	II 2002 hefte 7
Ikrafttredelse	06.12.2002
Sist endret	FOR-2008-01-04-268
Endrer	
Gjelder for	Vega kommune, Nordland.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§8 , LOV-1970-06-19-63-§10 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 , LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77
Kunngjort	13.12.2002
Rettet	
Korttittel	Forskrift om Lånan/Skjærvær naturreservat,

Fastsatt ved kgl.res. 6. desember 2002 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrift 4 jan 2008 nr. 268.

§ 1. Avgrensning

Reservatet berører følgende gnr./bnr. i Vega kommune: 31/5, 32/1, 32/2, 101/1, 101/2, 101/4, 101/5, 101/6, 101/7, 101/8, 102/1.

Reservatet dekker et areal på ca. 112.919 daa hvorav ca. 110.488 daa er sjøareal. Grensene for reservatet er vist på kart i målestokk 1:75.000 datert Miljøverndepartementet desember 2002. Reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Vega kommune, hos Fylkesmannen i Nordland i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

0 Endret ved forskrift 4 jan 2008 nr. 268.

§ 2. Formål

Formålet med fredningen er å ivareta et nasjonalt verdifullt kystområde, med det naturlig tilknyttede plante og dyreliv. Spesiell verdi knytter seg til området som rastelokalitet for hvitkinngås på vårtrekk, som hekke-, myte- og overvintringsområde for sjøfugl og til forekomst av spesielle plantearter/plantesamfunn.

§ 3. Vernebestemmelser

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon på land og i ferskvann er fredet mot all form for skade og ødeleggelse. Dette omfatter også vegetasjon (tang o.a.) ned til laveste lavvann. Nye plantearter må ikke innføres.
2. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Dette gjelder også i sonen ned til laveste lavvann. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av nye bygninger, anlegg og faste innretninger, etablering av oppdrettsanlegg, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, nyplanting, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og planering av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. I tiden fra og med 15. april til og med 31. juli er det forbud mot ferdsel på land i verneområdet.
5. Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett samt camping, teltslagning og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.
6. Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 m er forbudt.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1-4 er ikke til hinder for:

2. Utøvelse av fiske, herunder oppankring, og ferdsel på land i forbindelse med bruk av landfester, i medhold av fiskerilovgivningen og lakse- og innlandsfiskloven.
3. Nødvendig ferdsel for rettighetshavere i forbindelse med næringsvirksomhet, høsting av

moltebær og tilsyn med eiendom.

4. Opplag av båt på fast plass til egen bruk for grunneier.
 5. Tradisjonell beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.
 6. Sanking av bær og matsopp i tiden utenom ferdselsforbudsperioden.
 7. Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg- og dunvær.
 8. Jakt og fangst på artene vånd, mink, rødrev, kråke og ravn som gjør skade i henhold til viltlovens bestemmelser.
 9. Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli.
 10. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdsel i forbindelse med dette arbeidet.
 11. Høsting av tang i perioden fra og med 1. august til og med 31. mars.
 12. Sanking av kråkeboller.
- 0 Endret ved forskrift 4 jan 2008 nr. 268.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Etablering av anlegg for Kystverket.
2. Etablering av landfester for fiskeredskaper.

§ 6. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

§ 7. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområder

Dato	FOR-2002-12-06-1401
Publisert	II 2002 hefte 7
Ikrafttredelse	06.12.2002
Sist endret	FOR-2013-09-13-1087
Endrer	
Gjelder for	Vega kommune, Nordland.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§14 , LOV-1970-06-19-63-§9 , LOV-1970-06-19-63-§10 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 , LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§36 , LOV-2009-06-19-100-§38
Kunngjort	13.12.2002
Rettet	
Korttittel	Forskr. om Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredn.

Fastsatt ved kgl.res. 6. desember 2002 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 14 annet ledd og § 9, jf. § 10, § 21, § 22 og § 23. Tilføyd hjemmel: Lov 19 juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 36 og § 38. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrifter 4 jan 2008 nr. 269 (endret også overskrift), 13 sep 2013 nr. 1087.

§ 1. Avgrensning

Fuglefredningsområdene berører følgende gnr./bnr. i Vega kommune: 31/5, 32/1, 32/2, 101/1, 101/2, 101/4, 101/5, 101/6, 101/7, 101/8, 102/1.

Fuglefredningsområdene dekker et areal på ca. 714 daa, hvorav ca. 371 daa er sjøareal. Grensene for fuglefredningsområdet er vist på kart i målestokk 1:75.000 datert Miljøverndepartementet desember 2002. Fuglefredningsområdene skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Vega kommune, hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

0 Endret ved forskrift 4 jan 2008 nr. 269.

§ 2. Formål

Formålet med fredningen er å bevare et godt og uforstyrret hekke- og oppvekstområde for sjøfugl.

§ 3. Vernebestemmelser

For fuglefredningsområdene gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver skade og ødeleggelse.
2. Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de natur- og/eller kulturgitte produksjonsforhold eller forringe fuglenes livsmiljø, som f.eks. drenering og annen form for tørrlegging, oppføring av nye bygninger, uttak eller oppfylling av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall og framføring av jordkabler og luftledninger. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett samt camping, teltslagning og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.
5. Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 m er forbudt.

0 Endret ved forskrift 4 jan 2008 nr. 269.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1-3 er ikke til hinder for:

2. Tradisjonell beiting og slått. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av fuglefredningsområdet.

3. Sanking av bær og matsopp.
4. Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg- og dunvær.
5. Jakt og fangst på artene vånd, mink, rødrev, kråke og ravn som gjør skade i henhold til viltlovens bestemmelser.
6. Vedlikehold av eksisterende bygninger og brygger.
7. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdsel i forbindelse med dette arbeidet.
8. Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, herunder bruk av skytevåpen, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli.
9. Høsting av tang i perioden fra og med 1. august til og med 31. mars.

0 Endret ved forskrift 4 jan 2008 nr. 269.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Oppføring av nye bygninger/anlegg i forbindelse med utøvelse av fiske, etter samråd med fiskerimyndighetene.
2. Etablering av anlegg for Kystverket.
3. Etablering av landfester for fiskeredskaper.
4. Havbruksvirksomhet dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.
5. Til- og påbygging, gjenoppbygging/oppføring av bygninger på Skjærvær knyttet til tradisjonell bruk av området.
6. Nyetablering av bygninger i forbindelse med ærfugldrif, på eksisterende murer eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse, jf. forvaltningsplan.
7. Oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrif for etablerte fuglevoktere.
8. Oppføring av nødvendig skjul i forbindelse med dyr på beite.

På Skjærvær må tiltakene også godkjennes av kulturminnemyndigheten.

0 Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1087.

§ 6. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

0 Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1087.

§ 7. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks

Muddværet fuglefredningsområde

Dato	FOR-2002-12-06-1403
Publisert	II 2002 hefte 7
Ikrafttredelse	06.12.2002
Sist endret	FOR-2013-09-13-1089
Endrer	
Gjelder for	Vega kommune, Nordland.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§14 , LOV-1970-06-19-63-§9 , LOV-1970-06-19-63-§10 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 , LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§36 , LOV-2009-06-19-100-§38
Kunngjort	13.12.2002
Rettet	
Korttittel	Forskrift om Muddværet fuglefredningsområde

Fastsatt ved kgl.res. 6. desember 2002 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 14 annet ledd og § 9, jf. § 10, § 21, § 22 og § 23. Tilføyd hjemmel: Lov 19 juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 36 og § 38. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1089.

§ 1. Avgrensning

Fuglefredningsområdet berører følgende gnr./bnr.: 18/1, 18/2, 18/3, 18/4, 18/5, 18/6, 18/7.

Fuglefredningsområdet dekker et areal på ca. 9.586 daa, hvorav ca. 7.547 daa er sjøareal. Grensene for fuglefredningsområdet er vist på kart i målestokk 1:50.000 datert Miljøverndepartementet desember 2002. Fuglefredningsområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Vega kommune, hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med fredningen er å bevare et godt og uforstyrret hekke- og oppvekstområde for sjøfugl.

§ 3. Vernebestemmelser

For fuglefredningsområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø er fredet mot enhver skade og ødeleggelse.
2. Fugler, herunder deres reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder og katter må ikke slippes løs i verneområdet i perioden 15. april til 31. juli. Utsetting av vilt er ikke tillatt. For øvrig gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de natur- og/eller kulturgitte produktionsforhold eller forringe fuglenes livsmiljø, som f.eks. drenering og annen form for tørrlegging, oppføring av nye bygninger, uttak eller oppfylling av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall og framføring av jordkabler og luftledninger. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett samt camping, teltslagning og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.
5. Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 m er forbudt.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 5 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Tradisjonell beiting og slått. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av fuglefredningsområdet.
3. Sanking av bær og matsopp.
4. Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg og dunvær.
5. Jakt og fangst på artene vånd, mink, rødrev, kråke og ravn som gjør skade i henhold til viltlovens bestemmelser.
6. Vedlikehold av eksisterende bygninger og brygger.

7. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdsl i forbindelse med dette arbeidet.
8. Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, herunder bruk av skytevåpen, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli.
9. Høsting av tang i perioden fra og med 1. august til og med 31. mars.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Oppføring av nye bygninger/anlegg i forbindelse med utøvelse av fiske, etter samråd med fiskerimyndighetene.
 2. Etablering av anlegg for Kystverket.
 3. Etablering av landfester for fiskeredskaper.
 4. Havbruksvirksomhet dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.
 5. Nyetablering av bygninger i forbindelse med ærfugldrif, på eksisterende murer eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse, jf. forvaltningsplan.
 6. Oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrif for etablerte fuglevoktere.
 7. Oppføring av nødvendig skjul i forbindelse med dyr på beite.
- 0 Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1089.

§ 6. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

0 Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1089.

§ 7. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

Hysvær/Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning

Dato	FOR-2002-12-06-1402
Publisert	II 2002 hefte 7
Ikrafttredelse	06.12.2002
Sist endret	FOR-2013-09-13-1088
Endrer	
Gjelder for	Vega kommune, Nordland.
Hjemmel	LOV-1970-06-19-63-§5 , LOV-1970-06-19-63-§6 , LOV-1970-06-19-63-§14 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 , LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§36 , LOV-2009-06-19-100-§38
Kunngjort	13.12.2002
Rettet	
Korttittel	Forskrift om Hysvær/Søla landskapsvernsområde

Fastsatt ved kgl.res. 6. desember 2002 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5, jf. § 6 og § 14, samt § 21, § 22 og § 23. Tilføyd hjemmel: Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 36 og § 38. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1088.

§ 1. Avgrensning

Det vernede området berører følgende gnr./bnr.: 23/1, 23/2, 23/3, 23/4, 31/1, 31/2, 31/3, 31/4, 31/5, 31/6, 31/7, 31/8, 31/9, 31/10, 31/11, 31/12, 31/13, 31/14, 31/15, 31/16, 31/17, 31/18, 31/19, 31/20, 31/21, 31/41.

Verneområdet dekker et areal på ca. 93.172 daa, hvorav ca. 86.028 daa er sjøareal. Grensene for verneområdet er vist på kart i målestokk 1:75.000, datert Miljøverndepartementet desember 2002. Verneområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Kartet og verneforskriften oppbevares i Vega kommune, hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med vernet er å bevare et egenartet natur- og kulturlandskapsområde, og sikre de zoologiske, botaniske, geologiske og kulturhistoriske element som er med på å gi området dets særpreg.

§ 3. Vernebestemmelser

For landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Det må ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art og karakter. Eksempel på slike inngrep er: oppføring av nye bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, nyplanting, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og planering av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må ansees å endre landskapets art eller karakter.
2. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres. Hunder skal holdes i bånd.
3. Bruk av modellbåter, modellfly, vannskuter og surfebrett og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.
4. Motorferdsel til lands er forbudt. Start og landing med luftfartøy og lavtflyging under 300 m er forbudt.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 med unntak av nr. 4 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, rednings-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Utøvelse av fiske, herunder oppankring, i medhold av fiskerilovgivningen og lakse- og innlandsfiskloven.
3. Opplag av båt på fast plass til egen bruk for grunneier.
4. Tradisjonell beiting og nødvendig bruk av gjeterhund. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av landskapsvernområdet.
5. Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med viltloven, samt skjøtselstiltak i forbindelse med bruk av området som egg- og dunvær.

6. Jakt i henhold til viltlovens bestemmelser.
7. Jakt på sel i samsvar med gjeldende lovverk, med unntak for tiden fra og med 15. april til og med 31. juli.
8. Vedlikehold av eksisterende bygninger og brygger.
9. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdsel i forbindelse med dette arbeidet.
10.
 - a. Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Bruk av motorisert transport i den forbindelse krever særskilt tillatelse.
 - b. Nødvendig istandsetting ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.
 - c. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.
11. Bruk av motorkjøretøy langs etablert veg i forbindelse med landbruksdrift.
12. Uttak av masse for vedlikehold av veg på Søla, etter anvisning fra forvaltningsmyndigheten.
13. Sanking av kråkebolle.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Nyetablering av bygninger på eksisterende murer, eller i samsvar med foto som dokumenterer tidligere bygninger på stedet, i tilknytning til tidligere eller eksisterende bebyggelse, jf. forvaltningsplan.
2. Oppføring av nye bygninger/anlegg i forbindelse med utøvelse av fiske, etter samråd med fiskerimyndighetene.
3. Etablering av anlegg for Kystverket.
4. Etablering av landfester for fiskeredskaper.
5. Havbruksvirksomhet dersom det ikke strider mot formålet med vernet.
6. Bruk av motorisert transport i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 første ledd nr. 10 bokstav a.

7.

Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4 første ledd nr. 10 bokstav c.
8.

Oppføring av lager/redskapshus i forbindelse med ærfugldrift for etablerte fuglevoktere.
9.

Oppføring av nødvendig skjul i forbindelse med dyr på beite.
- 0

Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1088.

§ 6. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

- 0

Endret ved forskrift 13 sep 2013 nr. 1088.

§ 7. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser, for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med vernet.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 5: Bevaringsmål

Bevaringsmål uttrykker en ønsket tilstand for en naturkvalitet (eks. naturkvalitet = ærfugl). Jevnlig overvåking er nødvendig for å kunne vurdere tilstanden og behov for tiltak som gjør at bevaringsmålene oppnås.

Bevaringsmål – Kystlynghei i Kjellerhaugvatnet naturreservat (areal ikke fastsatt). All Sitkaskogen i Kjellerhaugvatnet naturreservat er pr. 2014 ikke fjernet.

1. Kjellerhaugvatnet naturreservat skal være i bruk og i god tilstand

Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Overvåking		God tilstand		Middels tilstand		Dårlig tilstand		Måleenhet intervall	Antall segment (pr 3 m) med forekomst av vedvekster (gjengroings art) registrert ved strukturert befaring etter fast transekt)
		Start	Frekvens	NIN- trinn	Måleenhet intervall	NIN- trinn	Måleenhet intervall	NiN- trinn	Måleenhet intervall		
Kystlynghei	Gjengroingstilstand	2015	15/17/19	1	≤ 5	2 ≤ 3	6 ≤ 14	≥4	≥15		

Trinndeling for tilstandsvariabelen Gjengroingstilstand:

Trinn	Begrep	Kommentar
5	Etter suksjonstilstand	Artssammensetningen kan ikke skilles fra sammenliknbare natursystemer på naturmark
4	Sein gjenvekstsuksjonsfase	Andel av gjengroingsarter har økt > 25 % og forekomst av typiske beitemarks-/slåttemarksarter er sterkt redusert ift. referansetilstand. Vegetasjonshøyden opp til 25 % høyere enn referanseverdi. Krattandel > 50 %.
3	Tidlig gjenvekstsuksjonsfase	Andel av gjengroingsarter har økt opp til 25 % og forekomst av typiske beitemarks-/slåttemarksarter er redusert ift. referansetilstand. Vegetasjonshøyden opp til 25 % høyere enn referanseverdi. Krattandel 12,5-50 %.
2	Brakkeleggingsfasen	Artsmangfold typisk for beite-/slåttemark, men med indikasjon på økning i andel gjengroingsarter, død gress, krattandel 12,5-5 %
1	I bruk	Artsmangfold typisk for beite-/slåttemark uten andel av gjengroingsarter, vegetasjon er høstet (nedbeitet/slått), krattandel < 5 %

2. I Kjellerhaugvatnet naturreservat skal fremmedartsinnslaget ha *god tilstand* (dvs. artssammensetningen er uten fremmede arter).

		Overvåking	God tilstand		Middels tilstand		Dårlig tilstand		
Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Start	Frekvens	NiN-trinn	Måleenhet intervall	NiN-trinn	Måleenhet intervall	NiN-trinn	Måleenhet intervall
Kystlynghei	Fremmedartsinnslag	2014	15/17/19	≤ 1	0	2	1 ≤ 10	≥ 3	≥ 11
									Antall individer (sitkatrær)

NiN (og egendefinert) trinndeling for tilstandsvariabelen FA Fremmedartsinnslag:

Trinn	Begrep	Kommentar							
5	gjennomgripende fremmedartsinnslag	Fremmede arter utgjør hele eller tilnærmet hele artsmangfoldet (α-diversiteten eller biomassen)							
4	sterkt fremmedartsinnslag	Fremmede arter utgjør over 25 % av artsmangfoldet (α-diversiteten eller biomassen)							
3	moderat fremmedartsinnslag	Fremmede arter utgjør 5–25 % av artsmangfoldet (α-diversiteten eller biomassen) eller har økt vesentlig ift forrige kartlegging (settes til trinn 4)							
2	svakt fremmedartsinnslag	Fremmede arter forekommer. Her er det ikke (liten) aksept for svartelistearter i spredning, men sporadisk/fåtallig hekking/ylngling av mobile arter fugler/pattedyr kan forekomme på dette trinnet. Sporadisk/fåtallig er ikke definert, men vurderes ut fra utviklingen i området.							
1	uten svartelisteartsinnslag	Artssammensetning kan ha et svakt fremmedartsinnslag av ikke svartelistete arter, eller sporadisk forekomst av individer av mobile svartelistede arter (fugler/pattedyr)							
0	uten fremmedartsinnslag	Artssammensetningen er uten fremmede arter							

Bevaringsmål – Kystlynghei i Holandsosen naturreservat (areal ikke fastsatt). All Sitkaskogen i Holandsosen naturreservat er pr. 2014 fjernet.

1. Holandsosen naturreservat skal være i bruk og i god tilstand

		Overvåking	God tilstand		Middels tilstand		Dårlig tilstand		
Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Start	Frekvens	NiN-trinn	Måleenhet intervall	NiN-trinn	Måleenhet intervall	NiN-trinn	Måleenhet intervall
Kystlynghei	Gjengroingstilstand	2015	15/17/19	1	≤ 5	2 ≤ 3	6 ≤ 14	≥ 4	≥ 15
									Antall segment (pr 3 m) med forekomst av vedvekster (gjengroings art) registrert ved strukturert befarings transekt

Trinndeling for tilstandsvariabelen Gjengroingstilstand

Trinn	Begrep	Kommentar							
5	Etter suksjonstilstand	Artssammensetningen kan ikke skilles fra sammenliknbare natursystemer på naturmark							
4	Sein gjenvekstsuksjonsfase	Andel av gjengroingsarter har økt > 25 % og forekomst av typiske beitemarks-/slåtteområder er sterkt redusert ift. referansetilstand. Vegetasjonshøyden opp til 25 % høyere enn referanseverdi. Krattandel > 50 %.							
3	Tidlig gjenvekstsuksjonsfase	Andel av gjengroingsarter har økt opp til 25 % og forekomst av typiske beitemarks-/slåtteområder er redusert ift. referansetilstand. Vegetasjonshøyden opp til 25 % høyere enn referanseverdi. Krattandel 12,5-50 %.							
2	Brakkeleggingsfasen	Artsmangfold typisk for beite-/slåtteområde, men med indikasjon på økning i andel gjengroingsarter, død gress, krattandel 12,5-5 %							
1	I bruk	Artsmangfold typisk for beite-/slåtteområde uten andel av gjengroingsarter, vegetasjon er høstet (nedbeitet/slått), krattandel < 5 %							

2. I Holandsosen naturreservat skal fremmedartsinnslaget ha *god tilstand* (dvs. artssammensetningen er uten fremmede arter).

		Overvåking	God tilstand		Middels tilstand		Dårlig tilstand		
Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Start	Frekvens	NiN-trinn	Måleenhet intervall	NiN-trinn	Måleenhet intervall	NiN-trinn	Måleenhet intervall
Kystlynghei	Fremmedartsinnslag	2015	15/17/19	≤ 1	0	2	1 ≤ 10	≥ 3	≥ 11
									Antall individer (sitkatrær)

NIN (og egendefinert) trinndeling for tilstandsvariabelen FA Fremmedartsinnslag

Trinn	Begrep	Kommentar
5	gjennomgripende fremmedartsinnslag	Fremmede arter utgjør hele eller tilnærmet hele arts mangfoldet (α -diversiteten eller biomassen)
4	sterkt fremmedartsinnslag	Fremmede arter utgjør over 25 % av arts mangfoldet (α -diversiteten eller biomassen)
3	moderat fremmedartsinnslag	Fremmede arter utgjør 5–25 % av arts mangfoldet (α -diversiteten eller biomassen) eller har økt vesentlig ift forrige kartlegging (settes til trinn 4)
2	svakt fremmedartsinnslag	Fremmede arter forekommer. Her er det ikke (liten) aksept for svartelistearter i spredning, men sporadisk/fåtallig hekking/yingling av mobile arter fugler/pattedyr kan forekomme på dette trinnet. Sporadisk/fåtallig er ikke definert, men vurderes ut fra utviklingen i området.
1	uten svartelisteartsinnslag	Artssammensetning kan ha et svakt fremmedartsinnslag av ikke svartelistete arter, eller sporadisk forekomst av individer av mobile svartelistede arter (fugler/pattedyr)
0	uten fremmedartsinnslag	Artssammensetningen er uten fremmede arter

Bevaringsmål – Hekkede ærfugl i Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde, Muddvær fuglefredningsområde og Hysvær-Søla Landskapsvernområde

God -, middels - og dårlig tilstand er satt med bakgrunn i tidligere observasjoner .

1. Årlig hekking av ærfugl i Lånan fuglefredningsområde skal være på minimum individ.

Naturkvalitet	Overvåking		God tilstand (10 % mer enn middels tilstand)	Middels tilstand	Dårlig tilstand (10 % mindre enn middels tilstand)	Kommentar
	Start	Frekvens				
Hekkende bestand av ærfugl	2015	15/16/17/18	Mer enn eller lik 800	720	Mindre enn eller lik 648	Antall hekking pr. år observeres av fuglevoktere.

2. Årlig hekking av ærfugl i Flovær fuglefredningsområde skal være på minimum 300 individ.

Naturkvalitet	Overvåking		God tilstand	Middels tilstand	Dårlig tilstand	Kommentar
	Start	Frekvens				
Hekkende bestand av ærfugl	2015	15/16/17/18	Mer enn eller lik 300	270	Mindre eller lik 243	Antall hekking pr. år observeres av fuglevoktere.

3. Årlig hekking av ærfugl i Skjærvær fuglefredningsområde skal være på minimum 60 individ.

Naturkvalitet	Overvåking		God tilstand	Middels tilstand	Dårlig tilstand	Kommentar
	Start	Frekvens				
Hekkende bestand av ærfugl	2015	15/16/17/18	Mer enn eller lik 60	54	Mindre enn eller lik 49	Antall hekking pr. år observeres av fuglevoktere.

4. Årlig hekking av ærfugl i Muddvær fuglefredningsområde skal være på minimum 250 individ.

Naturkvalitet	Overvåking		God tilstand	Middels tilstand	Dårlig tilstand	Kommentar
	Start	Frekvens				

Hekkende bestand av ærfugl	2015	15/16/17/18	Mer enn eller lik 250	225	Mindre enn eller lik 222	Antall hekking pr. år observeres av fuglevoktere.
----------------------------	------	-------------	-----------------------	-----	--------------------------	---

5. Årlig hekking av ærfugl i Hysvær landskapsvernområde skal være på minimum 130 individ.

	Overvåking		God tilstand	Middels tilstand	Dårlig tilstand	Kommentar
Naturkvalitet	Start	Frekvens				
Hekkende bestand av ærfugl	2015	15/16/17/18	Mer eller mer enn 130	117	Mindre enn eller lik 105	Antall hekking pr. år observeres av fuglevoktere.

Bevaringsmål – Antall individ av teist i Skjærvær fuglefredningsområde

1. Antall individ av teist i Skjærvær skal være på minimum 850 individ.

	Overvåking		God tilstand	Middels tilstand	Dårlig tilstand	Kommentar
Naturkvalitet	Start	Frekvens				
Bestandsstørrelse av teist	2016	16/19/22	Mer enn eller lik 850	765	Mindre enn 688	Overvåking hvert 3. år gjennomføres av SNO-lokalt.

Vedlegg 6: Tiltaksplan for Vegaøyan verdensarvområde

Innhold

Beite-/slåttelandskap og vegetasjon og landbruk:	2
Marine naturtyper	8
Ærfugldrift	9
Fugleliv	13
Kulturminner	14
Kulturminner fra nyere tid (etter 1537)	14
Arkeologiske kulturminner	14
Immaterielle kulturminner	14
Fiskeri	18
Havbruk	21
Reiseliv og friluftsliv	22
Utdanning og kompetanse	25
Formidling	27

Beite-/slåttelandskap og vegetasjon og landbruk:

Hovedmålet for beite-/slåttelandskap og vegetasjon er å øke skjøtselfaktiviteten i verdensarvområdet for å sikre at naturkvalitetene opprettholdes.

Delmål

- Arbeide for at de utvalgte naturtypene i verdensarvområdet blir riktig skjøttet for å bevare mosaikken i landskapet.
- Arbeide for å sikre tilskuddsordninger som bidrar til at kulturlandskapet blir ivaretatt.

Hovedmålet for landbruk er å øke jordbruksaktiviteten i verdensarvområdet til det nivået det var på 1950-1960-tallet.

Delmål

- Øke tilskuddsordningene som bidrar til at kulturlandskapet blir ivaretatt.
- Rekruttere flere med interesser for økt beite og slått til verdensarvområdet.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegaøyen verdensarvområde	Tilrette-legging	Revidere "Tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområde Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen Verdensarv» for å sikre en langsiktig og forutsigbar stimulerings- og rekrutteringsordning for skjøtsel	1	Klima- og miljø-departementet og Landbruk- og mat-departementet	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, NFK, grunneiere, Vega Bonde- og småbrukarlag og Vega Bondelag	Vega verneområde-styre, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Stiftinga Vestnorsk Fjordlandskap	2015 - 2016	2015, 2016	100 000	Skjøtselen i Vegaøyen verdensarvområde skjer i områder hvor det pr i dag ikke er fastboende og er derfor veldig ressurskrevende for utøverne. Tilskudd til skjøtsel er også av avgjørende betydning for rekrutteringstiltak

Vedl. 6 - s.2

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Holandsosen naturreservat	Skjøtsel av vegetasjon	Sving i mosaikk	1	Vega verneområdestyre, SNO, grunneiere og brukere	Vega verneområde-styre, SNO og grunneiere	Verneområdefor valter, SNO, grunneiere, brukere, lokalt brannvesen	2015 - 2020	Årlig	Innenfor egne drifts-budsjett	Svingen er årlig og følger anbefalinger fra Sviplan utarbeidet av Bioforsk Tjøtta (Maja S. Kvalvik m.fl. 2012).
Vegaøyen verdensarvområde	Skjøtsel av vegetasjon	Uttak av fremmede arter	1	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområdestyre	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega verneområdestyre og grunneiere	SNO	2015		10 000	Kartlegge plantet sitkagran- Og furuskogfelt i verdensarvområdet med målsetting om å utarbeide en avviklingsplan for sitkagran- Og furuskog.
Vegaøyen Verdensarv (ikke inkludert verneområdene)	Uttak av fremmede arter	Hogst av sitkagran i verdensarvområde	1	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Grunneiere, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Innleid entreprenør	2015 - 2017	Årlig	100 000 /år	
Holandsosen naturreservat	Skjøtsel av vegetasjon	Beiting med storfe og sau	1	Vega verneområdestyre	Vega verne-områdestyre, grunneiere	Lokale bønder	2015 - 2020	Årlig	50 000 /år	Anbefalt tiltak i forvaltningsplan for Holandsosen (2009)
Holandsosen naturreservat	Uttak av fremmede arter	Fjerne ettervekst av sitkaskog	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og SNO	Innleid entreprenør	2015 - 2020	2015 - 2017 - 2019	5 000 /år	Etter avtale med grunneiere
Kjellerhaugvatnet naturreservat	Uttak av fremmede arter	Fjerne ettervekst av sitkaskog	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og SNO	Innleid entreprenør	2015 - 2020	2014 - 2016 - 2018	5 000 /år	Etter avtale med grunneiere

Vedl. 6 - s.3

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Kjellerhaugvatnet naturreservat	Uttak av fremmede arter	Uttak av sitkaskog (plantefelt)	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og grunneiere	innleid entreprenør	2015 - 2020	Årlig	280 000 kr	Anbefalt tiltak i forvaltningsplanen for Kjellerhaugvatnet (2009)
Kjellerhaugvatnet naturreservat	Kartlegging og overvåking	Gjennomføre vannundersøkelser i Sveavatnet og Kjellerhaugvatnet	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og SNO	SNO, Verneområdeforvalter	2016	2016	Innenfor egne driftsbudsjett	Anbefalt tiltak i forvaltningsplanen for Kjellerhaugvatnet (2009)
Kjellerhaugvatnet naturreservat	Skjøtsel av vegetasjon	Beiting med storfe og sau	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre , Vega beitelag og aktuelle bønder	Lokale bønder	2015 - 2020	Årlig	40 000 /år	Anbefalt tiltak i forvaltningsplanen for Kjellerhaugvatnet (2009)
Hysvær/Sjøla landskapsvern-område med dyrelivsfredning	Skjøtsel av vegetasjon	Beiting med sau	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og aktuelle bønder	Lokale bønder	2015 - 2020	Årlig	70 000 /år	Anbefalte tiltak i skjøtselsplan for Hysvær (2009) og for Sjøla (2007)
Hysvær/Sjøla landskapsvern-område med dyrelivsfredning	Skjøtsel av vegetasjon	Manuell slått	1	Vega verneområdestyre	Statens landbruksforvaltning	Grunneiere, innleid arbeidskraft	2015 - 2020	Årlig	60 000 /år	Anbefalt tiltak i skjøtselsplan for Hysvær (2009) og for Sjøla (2007)
Lånan, Flovær, Skjærvær fuglefredningsområde	Restaurering	Slått av sterkt gjengrodde mjødurtpartier på Heimlandet på Lånan	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre , grunneiere	Grunneiere, innleid arbeidskraft	2015 - 2020	Årlig	30 000 /år	Anbefalt tiltak i skjøtselsplan for Lånan (2010)

Vedl. 6 - s.4

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Lånan, Flovær, Skjærvær fuglefredningsområde	Restaurering	Slått av sterkt gjengrodde mjødurtpartier på Flovær	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre , grunneiere	Grunneiere, innleid arbeidskraft	2015 - 2020	Årlig	5 000 /år	
Lånan, Flovær, Skjærvær fuglefredningsområde	Restaurering	Slått av sterkt gjengrodde mjødurtpartier på Skjærvær	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområde-styre , grunneiere	Grunneiere, innleid arbeidskraft	2015 - 2020	Årlig	30 000 /år	Anbefalt tiltak i skjøtselsplan for Skjærvær (2007)
Lånan, Flovær, Skjærvær fuglefredningsområde	Restaurering	Jordforbedrings-tiltak pga. sterk erosjon i Lånan	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og grunneiere	Grunneiere, innleid arbeidskraft	2015 - 2020	Årlig	5 000 /år	Anbefalt tiltak i skjøtselsplan for Lånan (2010)
Lånan, Flovær, Skjærvær fuglefredningsområde	Skjøtsel av vegetasjon	Beiting av sau	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og Vega beitelag. Grunneiere og bønder	Lokale bønder	2015 - 2020	Årlig	20 000 /år	Anbefalt tiltak i skjøtselsplan for Skjærvær (2007) og for Lånan (2010)
Vegaøyen Verdensarv (ikke inkludert verneområdene)	Skjøtsel av vegetasjon	Beiting av sau og manuell slått	1	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Statens landbruksforvaltning, Vega verneområdestyre	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Statens landbruksforvaltning, Vega beitelag. Grunneiere og bønder	Lokale bønder, grunneiere og innleid arbeidskraft	2015 - 2020	Årlig	1,4 mill	Anbefalt i tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområde Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen Verdensarv

Vedl. 6 - s.5

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Muddvær fuglefredningsområde	Skjøtsel av vegetasjon	Utarbeide skjøttelsplan	1	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og grunneiere	Vega verneområdestyre	2015		40 000	
Vegaøyane verdensarvområde - Kilvær	Skjøtsel av vegetasjon	Utarbeide skjøttelsplan	1	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv og grunneiere	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	2016		30 000	
Kjellerhaugvatnet naturreservat	Skjøtsel av vegetasjon	Fjerne lauvkratt i utvalgte områder	2	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og grunneiere	Innleid entreprenør	2015 - 2017	2015, 2016, 2017	10 000 /år	Anbefalt tiltak i forvaltningsplanen for Kjellerhaugvatnet (2009)
Vegaøyane Verdensarv	Kartlegging og overvåking	Status for vegetasjon/naturtyper	2	Samfinansiering mellom Tiltaksmidler fra Vega verneområdestyre og midler fra Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv , Vega verneområdestyre	Innleid entreprenør	2018 - 2021	2018 - 2019 - 2020 - 2021	200 000	Status over vegetasjon/naturtyper i utvalgte områder
Hysvær/Sjølands-kapsvern-område med dyrelivsfredning	Skjøtsel av vegetasjon	Bekjempelse av tistel	2	Vega verneområdestyre	Vega verneområdestyre og grunneiere	Grunneiere, innleid arbeidskraft	2015 - 2020	2015 - 2017 - 2019	2 000 /år	Anbefalt tiltak i skjøttelsplan for Hysvær (2009).

Vedl. 6 - s.6

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegaøyane Verdensarv	Til rettelegging	Vedlikehold/innkjøp av nødvendig utstyr for skjøtsel i verdensarvområdet	2	Samfinansiering mellom Tiltaksmidler fra Vega verneområdestyre og midler fra Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv , Vega beitelag, grunneiere	Grunneiere og brukere av verdensarvområdet	2015 - 2020	2015 - 2017 - 2019	10 000 /år	
Vegaøyane Verdensarv	Til rettelegging	Igangsetting av verdiskapingsprogram knyttet til kulturlandskap	2	Helgeland Landbruksrådgivning	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	Verdensarvkoordinator	2015 - 2016	2015, 2016	100 000	Forstudie
Vegaøyane Verdensarv	Kunnskapsinnhenting	Motivere grunneiere i Vegaøyane til å gi tilatelse til skjøtsel på sin eiendom	3	Samfinansiering mellom Vega verneområdestyre og Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv , Vega verneområdestyre, SNO, Vega Bonde- og småbrukarlag, Vega Bondelag, grunneierlag	Verneområdestyre forvalter og verdensarvkoordinator	2015 - 2020	Årlig	5 000 /år	Anbefalt i tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområde Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyane Verdensarv
Vegaøyane Verdensarv	Kunnskapsinnhenting	Revidere skjøttelsplan for Emårsøya og Torsøya	3	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv og grunneiere		2020		60 000	
Vegaøyane Verdensarv	Kunnskapsinnhenting	Revidering av skjøttelsplan for Skogsholmen	3	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv og grunneiere		2015		30 000	

Vedl. 6 - s.7

Marine naturtyper

Hovedmålet med er å bevare de marine naturtypene som finnes i verdensarvområdet.

Delmål

- Oppdatere kunnskapen om de marine naturtypene i verdensarvområdet.
- Synliggjøre de marine naturtypene i verdensarvområdet.
- Styrke oljevernberedskapen i området.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv	Inform-asjon	Informere om lokaliteter med marine naturtyper	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , SNO, Vega verneområdestyre	Vernområde-forvalter, verdensarv-koordinator og Vega kommune	2015 - 2020	Årlig	Innenfor egne drifts-budsjett	
Vegaøyen Verdensarv	Vedlike-hold	Utarbeide en lokal oljevern-beredskapsplan	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Vega kommune , SNO, Vega verneområdestyre, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Helgeland IUA, Kystverket, lokale fiskere		2015 - 2017	2015, 2016, 2017	20 000	
Vegaøyen Verdensarv	Synlig-gjøring	Synliggjøre de marine naturtypene i kommuneplanens areal del i sjø	2	Vega kommune	Vega kommune	Vega kommune				Karleggingen av Marine naturtyper i Vega kommune gjennomføres i 2015.

Vedl. 6 - s.8

Ærfugldrif

Hovedmål med ærfugldrif er at tradisjonen skal sikres og at hekkebestanden av ærfugl i Vegaøyen skal økes.

Delmål

1. Formidle kunnskapen om driften til kommende generasjon.
2. Arbeide for rekruttering av fuglevoktere.
3. Ærfugldrif skal gi grunnlag for produktutvikling, økt sysselsetting og nettverksbygging.
4. Arbeide for å sikre tilskuddsordninger som bidrar til at ærfugltradisjonen blir ivaretatt.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomf ørings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Dunvær i Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Revidere "Tiltaksplan for kulturlandskapet i verdensarvområdene Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen Verdensarv» for å sikre en langsiktig og forutsigbar stimulerings- og rekrutteringsordning for ærfugldrif og skjøtsel	1	Klima- og miljø-departementet og Landbruk- og mat-departementet	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , NFK, grunneiere, Vega Bonde - og småbrukarlag og Vega Bondelag	Vega verneområde-styre, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Stiftinga Vestnorsk Fjordlandskap	2015 - 2016	2015, 2016	100 000	Fuglevokterne bor på øyene i minimum 2 mnd. for å vokte ærfuglene og drive predator-bekjempelse. Det er også av avgjørende betydning med rekrutteringstiltak

Vedl. 6 - s.9

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomførings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv + buffersone	Uttak av fremmede arter	Bekjempe den innførte arten villmink som truer ærfugldriften. Innkjøp av minkfeller til utlån.	1	Vega kommune, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområde-styre	Vega kommune, SNO, Vega verneområdestyre, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og grunneiere	SNO, innleid arbeidskraft, grunneiere og andre	2015 - 2020	Årlig	100 000 /år	Økt skuddpremie på mink fra 2012 (gikk opp fra 100 kr - 400 kr/mink), i tillegg jaktes det på mink med hund.
Dunvær i Vegaøyen Verdensarv	Kartlegging og over-våking	Overvåke antall dunvær samt antall ærfuglvoktere, antall hekkende ærfugl- og antall ærfuglhus i dunvær	1	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Verdensarv-koordinator	2015 - 2020	Årlig	Innenfor egne drifts-budsjett	Samarbeid mellom Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og ærfuglvoktere som rapporterer hvert år.
Dunvær i Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Kurs i ærfugldrift	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Nordland ærfuglag, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og grunneiere	Nordland ærfuglag	2015 - 2020	Årlig	20 000 /år	Kurset holdes i et av de eksisterende dunværene
Dunvær i Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Nettverkssamlinger mellom ærfuglvoktere	1	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Ærfuglvoktere, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Nordland ærfuglag og grunneiere	Verdensarv-koordinator	2015 - 2020	Årlig	15 000 /år	Holdes minst en gang/år med blant annet fokus på produktutvikling

Vedl. 6 - s.10

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomførings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv + buffersone	Til rette-legging	Bygge og drifte kråkefeller	2	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, grunneiere	Grunneiere	2015 - 2020	Årlig	1000 /år	
Dunvær i Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Arrangere dugnader i dunværene der hvor ærfugl voktere ønsker hjelp	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vegaøyens venner, Vega skole og grunneiere	Frivillige	2015 - 2020	Årlig	10 000 /år	
Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Støtte opp om reetablering av dunvær i verdensarvområdet	2	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområde-styre	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, SNO, Vega verneområdestyre og grunneiere	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområde-styre	2015 - 2020	Årlig	50 000 /år	Emårsøy
Vegaøyen Verdensarv	Vedlikehold	Rehabilitering av bygninger og kaier som brukes i forbindelse med ærfuglevokting i verdensarvområdet	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, private, Helgeland Museum	Fuglvoktere og grunneiere	2015 - 2020	Årlig	50 000 /år	
Dunvær i Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Utsett av blåskjellfangere som kan bidra til å øke populasjonen	3	Ærfuglvoktere	Ærfuglvoktere	Ærfuglvoktere	2015 - 2020	Årlig	1 000 /år	Bygger på positive erfaringer fra Muddvær

Vedl. 6 - s.11

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Dunvær i Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Bekjempe problemet med at kråka drikker ærfuglegg med å øke kunnskapen om kråkebiologi	3	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Grunneiere , Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega verneområdestyre, SNO, ærfugl voktere	Lokal kunnskap og innleid kompetanse	2015	2015	5000	Innhenting av kunnskap

Fugleliv

Hovedmål med fuglelivet er at det skal være levedyktige bestander av de artene som naturlig hører hjemme i verdensarvområdet og at denne verdien i større grad blir formidlet.

Delmål

- Økt aktivitet og kunnskapsformidling om fuglelivet på Vegaøyen.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Utvikle/tilrettelegge for fuglekikkerpunkt i tilknytting til verdensarvområdet	1	Vega verneområde-styre	Vega verneområdestyre og SNO	Verneområdeforvalter, SNO	2015 - 2017		100 000	
Vegaøyen Verdensarv	Kartlegging og over-våking	Kartlegge fugl i verdensarvområdet	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Vega verneområdestyre og SNO	Innleid fagkompetanse og SNO	2015 - 2017		250 000	Hvert 6. år

Kulturminner

Kulturminner fra nyere tid (etter 1537)		Arkeologiske kulturminner		Immaterielle kulturminner	
Hovedmålet er at bygningsarven i verdensarvområdet skal bevares og brukes. Delmål - Utarbeide en handlingsplan for bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet. - Ivareta den byggtekniske kunnskapen knyttet til bygningsmassen. - Utarbeide en plan for kunnskapsformidling rettet mot restaurering av lokal bygningsarv. - Utvikle opplæringsprogrammer for å hjelpe interessenter/eiere av verneverdige bygg i å bevare lokal bygningsarv. - Gjennomføre en informasjonskampanje for å øke allmennkunnskap om verdien i egen bygningsarv. - Legge til rette for nettverksbygging og utveksling av ekspertise.		Hovedmålet er å ta vare på de mange arkeologiske kulturminner (automatisk fredete kulturminner) i verdensarvområdet og buffersonen og formidle de sammensatte fortellingene om fortiden. Delmål - Utarbeide en skjøtsels- og formidlingsstrategi for de arkeologiske kulturminnene i verdensarvområdet og i buffersonen. - Sikre de arkeologiske kulturminner i verdensarvområdet. - Utbedre stiene til utvalgte arkeologiske kulturminner i verdensarvområdet/buffersonen.		Hovedmålet er å formalisere innsamlingen av tradisjonell kunnskap om tradisjoner og gjøremål på øyene for å kunne sikre at kunnskapen om den immaterielle kulturarv består. Delmål Lage en strategi og handlingsplan for formidling og sikring av den immaterielle kulturarven i verdensarvområdet.	

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Overslag	Merknad
Buffersone	Til rette-legging	Etablere bygningsvernseater i buffersonen	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Vega kommune, Nordland fylkeskommune (Riksantikvaren), Helgeland Museum. Vega kommune.	Helgeland Museum	2015 - 2017		1,5 mil	

Vedl. 6 - s.14

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennom-førings-periode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv med buffersone	Til rette-legging	Sikre 50 % prosjektstilling tilknyttet Helgeland Museum med veilederfunksjon innen bygningsvern	1	Riksantikvaren	Nordland fylkeskommune/Riks- antikvaren	Helgeland Museum/Nord-land fylkes-kommune	2015 - 2020		450 000 /år	
Vegaøyen Verdensarv med buffersone	Kunnskaps-innhenting	Kunnskapsoverføring og nettverksbygging innen bygningsvern	1	Helgeland museum	Helgeland museum, lokale håndverkere o.a. verdensarvsteder	Lokal bygningsvern-veileder	2015		100 000	
Vegaøyen Verdensarv + buffersone	Til rette-legging	Utarbeide strategi for skjøtsel og formidling av arkeologiske kulturminner	1	Nordland fylkes-kommune og Vega kommune	Vega kommune og Nordland fylkeskommune	Vega kommune	2015 - 2020			
Vegaøyen Verdensarv med buffersone	Kunnskaps-innhenting	Utvikle en strategi for å samle inn immaterielle kulturminner knyttet til fiskeri, dunværsdrift og fiskerbonden	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Helgeland museum og frivillige	Helgeland Museum avd. Vega	2015 - 2016		20 000 /år	Helgeland Museum har et overordnet ansvar, men en rekke frivillige gjør en viktig jobb for å sikre den immaterielle kulturarven

Vedl. 6 - s.15

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegøyen Verdensarv + buffersone	Til rettelegging	Utarbeide en bevarings- og handlingsplan (veileder) for bygningsarven	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Helgeland museum , Nordland fylkeskommune/Riksantikvaren	Helgeland Museum	2015 - 2016		250 000	Handlingsplanen skal blant annet vise prioritering av objekter og områder
Vegøyen Verdensarv	Til rettelegging	Utarbeide en handlingsplan med retningslinjer (veileder) for bygging i verdensarvområdet. Veilederen skal både ta for seg estetiske uttrykk, byggtekniske forhold og geografisk plassering.	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Vega kommune , Vega verneområdestyre	Vega kommune, Vega verneområdestyre, Nordland fylkeskommune ved kulturminne-seksjonen	2016 - 2017		250 000	Samarbeide med Vega verneområde-styre fordi styret behandler søknader om nye bygninger og vedlikehold av eksisterende i hht verneforskriftene
Vegøyen Verdensarv	Til rettelegging	Sikre stimuleringsordning for ivaretagelse av privat bygningsmasse i verdensarvområdet.	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegøyen Verdensarv og Helgeland museum	Nordland fylkeskommune, Vega kommune, Stiftelsen Vegøyen Verdensarv	2015 - 2020	Årlig	Innenfor egne driftsbudsjett	Sikre fiskarbondens kulturmiljø (jf. miljømål: «det årlige tapet av verneverdige kulturminne og kulturmiljø skal ikke overstige 0,5 % innen år 2020")
Vegøyen Verdensarv	Til rettelegging	Sikre sti/adkomstvei til utvalgte arkeologiske kulturminnene	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Nordland fylkeskommune og Stiftelsen Vegøyen Verdensarv	Innleid arbeidskraft	2015 - 2017		100 000	Fylkeskommunen fokuserer på bærekraft og minimalt med inngrep

Vedl. 6 - s.16

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Dunvær i Vegøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Tilskudd til de som formidler kulturarven i dunværene	2	Stiftelsen Vegøyen Verdensarv, Vega verneområde-styre	Stiftelsen Vegøyen Verdensarv	Verdensarv-koordinator	2015 - 2020	Årlig	30 000 /år	Ivaretar den immaterielle kulturarven. Formidlingen skal være i tråd med vedtatt formidlings-konsept.
Vegøyen Verdensarv + buffersone	Kartlegging og overvåking	Mer forskning for å kartlegge Vegas unike kilder til kunnskap om fortidas samfunn gjennom arkeologiske utgravninger	2	Norsk forskningsråd og NTNU Vitenskapsmus eet	NTNU Vitenskapsmuseet	Innleid arbeidskraft	2014 - 2020			Evnet. prosjekt til vitenskapsmuseet /NIKU og Mohalsen
Vegøyen Verdensarv	Kartlegging og overvåking	Kartlegge antall nye bygninger/tiltak det er gitt byggetillatelse til i verdensarvområdet	3	Vega kommune	Vega kommune	Vega kommune	2014 - 2020	Årlig	Innenfor egne driftsbudsjett	

Vedl. 6 - s.17

Fiskeri

Hovedmål for fiskeri i verdensarvområdet er å rekruttere flere fiskere, samt å sikre driften av det lokale fiskemottaket.

Delmål

- Kartlegge potensielle nye fangstbare arter.
- Samarbeidet mellom turisme og fiskeri skal videreutvikles (levering på lokalt fiskemottak, ta med turister, sertifisering av båter).
- Gi barn og unge bedre kjennskap til fiskerinæringen.
- Etablere en fiskerihavn på Gardsøya.
- Etablere en yrkesrettet linje med fiskeri/havbruk på videregående skoler på Sør-Helgeland.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomførings-periode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Sør-Helgeland	Til rette-legging	Etablere en plan for rekruttering til fiskeri	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Torgar næringshage , kommunene i Sør-Helgeland, Nordland fylkeskommune, NAV, Brønnøysund videregående skole, Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv, Vega verneområdestyre.	Torgar Næringshage	2015 - 2016		Innenfor egne drifts-budsjett	
Vegaøyan verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Øke kunnskapen om nye fangstbare arter i området	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv , Vega fiskarlag, Vega verneområdestyre		2015 - 2020		Innenfor egne drifts-budsjett	
Buffersone	Til rette-legging	Utvikle fiskeri- og fritidsbåthavn på Gardsøya	1		Vega kommune	Vega kommune	2015 - 2020			Sluttføre allerede påbegynt prosjekt

Vedl. 6 - s.18

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomførings-periode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Buffersone	Til rette-legging	Sikre at fiskemottaket på Vega holdes åpent	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Vega kommune , Vega fiskarlag, Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv		2015 - 2020	Årlig	Innenfor egne drifts-budsjett	
Vegaøyan Verdensarv	Til rette-legging	Øke beskatningen på sel jfr. kveisproblematikk	1	Spleiselag mellom samarbeidsaktører	Vega kommune , Vega fiskarlag, Fiskeridirektoratet,	Lokale jegere	2015 - 2016	Årlig	10 000 /år	Øke informasjonen og tilretteleggingen for selfangst
Vegaøyan Verdensarv med buffersone	Vedlikehold	Strandrydding	2	Spleiselag mellom samarbeidsaktører	Vega kommune , SNO, Vega verneområdestyre, Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv	SNO, Vega skole og andre	2015 - 2020	Årlig	50 000 /år	
Vegaøyan Verdensarv + buffersone	Til rette-legging	Sertifisering av minst en fiskebåt som kan brukes til rekrutteringsformål og/eller innen reiselivsnæringen	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører, lokale og regionale næringsfond	Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv , Nordland fylkeskommune		2015 - 2016		Innenfor egne drifts-budsjett	

Vedl. 6 - s.19

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv + buffersone	Til rette-legging	Utvikle undervisningsopplegg for barn og unge på Vega som er rettet mot fiskeri	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Vega skole og stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Vega skole	2015 - 2016		Innenfor egne drifts-budsjett	
Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Arbeide for å få etablert blå linje ved Brønnøysund vgs.	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Sør-Helgeland regionråd		2015 - 2020		Innenfor egne drifts-budsjett	

Vedl. 6 - s.20

Havbruk

Hovedmål med havbruk er å utvikle en havbruksvirksomhet som er bærekraftig i forhold til verdensarvverdiene.

Delmål 1

- Definere tålegrensen mellom verdensarvverdiene og havbruk.

Delmål 2

- Gi barn og unge bedre kjennskap til havbruksnæringen.
- Arbeide for å få utdanning i fiskeri/havbruk på Sør-Helgeland.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeids-aktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Avklare om oppdrett i verdensarvområdet har innvirkning på det visuelle i et kulturlandskap med verdensarvstatus	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Vega kommune og Vega verneområdestyre	Vega kommune	2015 - 2019		Innenfor egne drifts-budsjett	
Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Avklare i hvilken grad oppdrett i verdensarvområdet har innvirkning på ærfugldrift i verdensarvområdet	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Vega kommune og Vega verneområdestyre	Vega kommune	2015 - 2019		Innenfor egne drifts-budsjett	
Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Arbeide for å få etablert blå linje ved Brønnøysund vgs.	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Regionrådet		2015 - 2020		Innenfor egne drifts-budsjett	

Vedl. 6 - s.21

Reiseliv og friluftsliv

Hovedmål for arbeidet innen reiseliv i Vega kommune er å videreutvikle Vega som en bærekraftig destinasjon der natur- og kulturarven er ivarettatt.

Delmål

- Utarbeide en besøksforvaltningsstrategi som sikrer bærekraftig bruk av verdensarvområdet.
- Utvikle en helhetlig og forutsigbar kommunikasjons- og formidlingsstrategi, der hovedaktiviteten legges til buffersonen i verdensarvområdet.
- Arbeide for å sikre en bred verdiskaping i verdensarvområdet.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomf ørings-periode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Utarbeide en strategi for besøksforvaltning	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområdestyre, Vega kommune	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområdestyre, Vega kommune	2015 - 2018		Innenfor egne driftsbudsj ett	
Vegaøyen Verdensarv	Til rette-legging	Utvikle formidlingskonsept for besøkspunktene i verdensarvområdet	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , grunneiere, Vega verneområdestyre, Vega kommune	Grunneiere, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområdestyre, Vega kommune og Helgeland Museum	2015 - 2018		Innenfor egne driftsbudsj ett	Skogsholmen, Hysvær, Skjærvær, Bremstein, Emårsøy. Lånan. Forutsetter sikker tilgjengelighet med båt

Vedl. 6 - s.22

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomf ørings-periode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Buffersone	Til rette-legging	Utarbeide formidlingsstrategi og utstillinger for verdensarvsenteret	1	Klima og miljødepartementet, Kulturdepartementet og andre samarbeids-partnere	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Helgeland museum, SNO, Vega verneområdestyre, Vega kommune og lokale aktører	Vega kommune, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Helgeland Museum	2015 - 2016		2,5 mill	
Vegaøyen Verdensarv-område	Informasjon	Informasjonsmaterieell om verdiene i området og hvordan opptre i området- på flere språk: norsk, engelsk, tysk, fransk	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Vega verneområdestyre, Vega kommune og SNO	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega verneområdestyre og SNO	2015 - 2020	Årlig	10 000 /år	
Vegaøyen Verdensarv-område	Kartlegging og overvåking	Kartlegge antall overnattinger, lengde på oppholdet, aktiviteter for de besøkende, antall besøkende i området og i buffersonen	1	Vega kommune	Vega kommune	Vega kommune	2015 - 2020	Årlig	Innenfor egne driftsbudsj ett	Årlig kartlegging
Vegaøyen Verdensarv-område	Til rette-legging	Arbeide for forutsigbar finansiering av etablert båtskyss ut i verdensarvområdet	1	Vega kommune	Vega kommune og Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Vega kommune	2015 - 2020		500 000 /år	Bidrar til å styre ferdsele i verdensarvområdet
Vegaøyen Verdensarv	Vedlikehold	Skjøtsel og vedlikehold av turstiene i verdensarvområdet	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	IL-Vega og Vega verneområdestyre	Inleid entreprenør	2015 - 2020	2015 - 2017 - 2019	50 000	

Vedl. 6 - s.23

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegøyan Verdensarv	Til rettelegging	Samarbeide med reiselivsaktører for styrt ferdsel i verdensarvområdet	1	Spleiselag mellom samarbeidsaktører	Stiftelsen Vegøyan Verdensarv , Vega kommune, Vega verneområdestyre og andre	Vega kommune	2015 - 2020	Årlig	15 000	
Vegøyan Verdensarv-område + buffersonen	Til rettelegging	Etablere et kunnskapsrikt vertskap og guider i verdensarvområdet og i buffersonen	2	Spleiselag mellom samarbeidsaktører	Vega kommune , reiselivsnæringen, Stiftelsen Vegøyan Verdensarv, Vega verneområdestyre	Innleid arbeidskraft	2015 - 2020	2014 - 2016 - 2018	50 000 /år	Sørge for at formidlere av Vegøyan Verdensarv har god bakgrunnskunnskap og gir et riktig bilde av verdensarvområdet
Vegøyan Verdensarv-område	Kartlegging og overvåking	Forbedre kunnskapsgrunnlaget knyttet til ferdsel og verdensarvverdiene (fugleliv og vegetasjon)	2	Spleiselag mellom samarbeidsaktører	Stiftelsen Vegøyan Verdensarv, Vega verneområdestyre, SNO, grunneiere	Innleid fagkompetanse	2015 - 2020		10 000 /år	Oppfølging av Sårbarhetsanalyse Vega, status og utfordringer for ferdsel i forhold til vegetasjonens sårbarhet (Baar m.fl 2010)

Vedl. 6 - s.24

Utdanning og kompetanse

Utdanning og kunnskapsinnhenting i tilknytning til Vegøyan verdensarvområde har som hovedmål å skape interesse og forståelse for natur og kultur på hjemstedet.

Delmål

- Utvikle tilbud og aktiviteter som skaper forståelse for hvorfor det er viktig å ta vare på verdiene i verdensarvområdet.
- Arbeide for å etablere en tilhørighet til Vegøyan verdensarvområde.
- Forskingen som gjøres i verdensarvområdet skal synliggjøres og brukes i undervisningssammenheng.
- Arbeide for mer forskning innen natur – og kulturarv knyttet til Vegøyan Verdensarv.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegøyan Verdensarv	Til rettelegging	Overføring av kunnskap om verdensarvverdiene til neste generasjon - lokalt og regionalt	1	Spleiselag mellom samarbeidsaktører	Stiftelsen Vegøyan Verdensarv , Vega kommune, Vega verneområdestyre, Helgeland Museum og andre	Vega skole, Stiftelsen Vegøyan Verdensarv og Helgeland Museum	2015 - 2020	Årlig	500 000 /år	Kunnskap om verdensarven gir grunnlag for økt forståelse for verdiene som knytter seg til Vegøyan. Dette skal gi grunnlag for en styrket lokal identitet. Aktiviteten er knyttet til prosjektlederstillingen for barn og unge i Stiftelsen Vegøyan Verdensarv

Vedl. 6 - s.25

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Overslag (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv + buffersone	Kunnskaps-innhenting	Etablering av natur- og kultursti for barn	1	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Nordland fylkeskommune, UNESCO, private sponsorer og Sør-Helgeland regionråd	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	2015 - 2020		1,5 mill	Opplevelsestilbud Kobles til visuell sti (minsker trykket i felt)
Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Stimulere til utvikling av opplevelsestilbud og entreprenørskap i verdensarven	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Nordland fylkeskommune, Vega kommune	Vega verneområde-styre, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega kommune, privat næringsliv og andre aktører	2015 - 2020		Innenfor egne drifts-budsjett	
Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Utvikle en FOU-strategi for verdensarvsenteret	2	Spleiselag mellom samarbeids-aktører	Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , høyskoler, universitet og andre forsknings-institusjoner	Forvaltnings-knutepunktet på Nes	2015 - 2020		20 000	
Vegaøyen Verdensarv	Kunnskaps-innhenting	Formidle forskningsaktiviteten i verdensarvområde	3	Forvaltnings-knutepunktet på Nes	Forvaltnings-knutepunktet på Nes og Vega kommune	Forvaltnings-knutepunktet på Nes	2015 - 2017		Innenfor egne drifts-budsjett	

Vedl. 6 - s.26

Formidling

Hovedmålet er å synliggjøre natur- og kulturverdiene gjennom en helhetlig formidlingsstrategi for å øke forståelsen for verdiene og hvorfor de må tas vare på.

Delmål

- Formidlingen av områdets verdier skal styrke lokal identitet og tilhørighet.
- Formidlingen skal gi grunnlag for økonomisk verdiskaping.
- Formidlingen skal bidra til at de besøkende blir en ressurs i arbeidet med verdensarven.

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegaøyen Verdensarv + buffersone	Informasjon	Starte samarbeidsprosessen om utvikling av formidlingskonsept mellom lokale/regionale aktører	1		Vega kommune , Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega verneområdestyre og SNO, Helgeland museum, Vega skole og andre aktører	Vega kommune	2015, 2016		300 000	Andre aktører = andre verdensarvsteder, lokale-, regionale- og nasjonale aktører
Vegaøyen Verdensarv + buffersone	Informasjon	Utvikle et opplevelses- og aktivitetsbasert formidlingskonsept	1		Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv , Vega kommune, Vega verneområdestyre og SNO, Helgeland museum, Vega skole og andre aktører	Vega kommune	2015, 2016		3 mill.	Andre aktører = andre verdensarvsteder, lokale-, regionale- og nasjonale aktører

Vedl. 6 - s.27

Sted	Tiltaks-kategori	Tiltaksbeskrivelse	Pri	Finansiering	Ansvarlig og Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører tiltaket?	Gjennomføringsperiode	Intervall	Oversl. (kr)	Merknad
Vegøyen Verdensarv + buffersone	Informasjon	Arbeide for et Newtonrom som knyttes til verdensarvsenteret	1	Nordland fylkeskommune, Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv	Vega kommune og Forvaltningsknutepunktet Nes		2015, 2016		150 000	
Vegøyen Verdensarv + buffersone	Informasjon	Arbeide for å få naturveileder (SNO) som knyttes til verdensarvsenteret	2		Vega kommune og Forvaltningsknutepunktet Nes		2015 - 2020		Innenfor egne driftsbudsjett	Naturveileder er en ordning gjennom SNO

Vedl. 6 - s.28

VEDLEGG 7: FREDNINGSVEDTAK FOR SKJÆRVÆR OG BREMSTEIN

FREDNINGSVEDTAK FOR SKJÆRVÆR:

GJENPART

RIKSANTIKVAREN

Likelydende brev til:

se adresseliste

DERES REF.

VÅR REF. (Bes oppgitt ved svar)

DATO

94/177 B-395 AaB

2 1 OKT. 1994

FISKEVÆRET SKJÆRVÆR - GNR.32 BNR.1,2 - VEGA KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER

§§ 15 OG 19 JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19 jfr. § 22.2 freder Riksantikvaren fiskeværet Skjærvær i Vega kommune. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989, se rundskriv T-6/89.

Fredningens omfang

Fredningen omfatter følgende bygninger og byggverk på gnr.32 bnr.1 og 2 i henhold til lov om kulturminner § 15:

Gnr.32 bnr.2

1. Edv. Mathisens hus

2. Rorbu

4. Brygge

3. Utedo

5. Trandamperi

6. Kai

7. Tørkesjå

8. Bakstehus

9. Sjå

10. Brygge

11. Kai

12. Fjøs

13. Sjå

14. Rorbu

15. Aggregat

16. Sjå

17. Sjå

18. Bod

19. Fiskerhus

20. Fiskerhus

21. Rorbu

22. Naust

Gnr.32 bnr.1

23. Johan Hansens hus

24. Naust

(25. Rorbu revet)

(26. Rorbu revet)

27. Rorbu

28. Oljebod

29. Forsamlingshus

30. Ærfuglburene

31. Vedsjå

Ktr. adr.: Dronningensgate 13 0152 Oslo

Postadresse: Postboks 8196 Dep 0034 Oslo

Telefon: (02) 94 04 00

Telefax: (02) 94 04 04

Saksbehandlers Innvalgsnr.:

Tallene referer seg til vedlagte kart, se nedenfor.
Fredningen omfatter bygningenes eksteriør og interiør samt fast inventar.

Fredningen omfatter videre et område rundt bygningene på gnr.32 bnr.1 og 2 i henhold til lov om kulturminner § 19:

Fredningsområdet omfatter hele øya Skjærvær.

./. De fredede bygninger og byggverk er avmerket på vedlagte kart, datert 31. januar 1994 og revidert 21. oktober 1994 og påført Riksantikvarens stempel.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av fiskeværet Skjærvær er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg knyttet til kystkultur, egg- og dunsanking og fiske.

Formålet med fredningen av området rundt bygningene er "å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet" ved å bevare miljøets karakter slik det fremstår med forskjellige bygninger, kaier, moloer, brønner, ærfuglhus og landskapet rundt bygningene, og "å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det".

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsen gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredede kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

Bygninger og byggverk

1.Tiltak som innebærer forandringer i bygningenes eksteriør eller interiør med fast inventar eller forandringer i byggverkene tillates ikke.
Dette gjelder f.eks. riving, flytting, til- og påbygging, utskifting av bygningselementer, endring av utførelse, materialbruk eller farver eller annet arbeid som går utover vedlikehold og istandsetting av de fredede bygninger og byggverk.
2.Vedlikehold og istandsetting av de fredede bygninger og byggverk skal så langt som mulig utføres med tradisjonelle materialer og metoder slik at bygningenes og byggverkens karakter opprettholdes.
3.Bestemmelsen i pkt.1 gjelder ikke tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere situasjon m.h.t. utførelse, materialbruk, farver, til- og påbygg m.m. under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

Området

1.Virkosomhet som innebærer forandringer i det fredede området som kan endre miljøets karakter tillates ikke.

Dette gjelder f.eks. alle former for bebyggelse, anleggelse eller utvidelse av vei, oppsetting av gjerder, fjerning av brønner, endring av beplantning, belysning eller belegg, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep som går utover skjøtsel av det fredede området.
2.Vedlikehold og skjøtsel av det fredede området skal utføres slik at områdets karakter opprettholdes.
3.Bestemmelsen i pkt.1 gjelder ikke tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere situasjon m.h.t. gjenoppføring av bygninger og byggverk m.m. under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.
4.Bestemmelsen i pkt.1 gjelder ikke tiltak som er nødvendig ut fra tradisjonell bruk og drift av området eller bruk og drift som ikke endrer områdets karakter under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet. Dette gjelder f.eks. til- og påbygging, gjenoppføring eller oppføring av bygninger og byggverk knyttet til fiske, egg- og dunsanking, jordbruk m.m.
5.Utforming og plassering av nye elementer skal følge tradisjonell byggeskikk slik at områdets karakter opprettholdes.

Bevaringsplan/skjøtselplan

1.Forvaltningsmyndighet eller den forvaltningsmyndighet bestemmer kan utarbeide bevaringsplan for bygninger og byggverk og skjøtselplan for området rundt kulturminnene.
2.Bevaringsplanen/skjøtselplanen skal inneholde retningslinjer for vedlikehold, tilbakeføring og mulig utvikling av bygninger og byggverk og området rundt kulturminnene.

Generelt

1.Fredningen skal ikke være til hinder for tradisjonell bruk og drift av området eller en naturlig utvikling av slik bruk og drift eller bruk og drift som ikke endrer områdets karakter.

FØLGER AV FREDNINGEN

Når det gjelder behandling av fredede områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets delegasjonsvedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992 er forvaltningen av fredede områder, bygninger og anlegg tillagt den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningslovens § 28.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette igang alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredede området.

Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om tiltaket er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Hovedprinsippet for vedlikehold av fredede bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller gamle bygnings-elementene og detaljene som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredede bygninger skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk.

Eier har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredede bygninger, anlegg og områder. Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til skjøtsel, vedlikeholds- og restaureringsarbeider. Dersom krav i medhold av lov om kulturminner § 15a fordyrer arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for denne utgiftsøkningen.

I henhold til kulturminnelovens § 15a kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredede kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

BAKGRUNN FOR FREDNINGSSAKEN

I St.melding nr.39 om Bygnings- og fornminnevernet (1986-1987) defineres bevaring av fysiske kulturminner fra kystkulturen og skipsfart som en prioritert oppgave for kulturminnevernet fremover. Fredningssaken har sin bakgrunn i Miljøverndepartementets målsetting formulert i St.prp. 1 (1991-1992) om "å bevare et representativt utvalg av bygningsanlegg fra fiskerivirksomhet, skipsfart, kombinasjonsbruk og dagligliv langs kysten". Kulturminner med tilknytning til virksomheten langs kysten er idag dårlig representert på fredningslisten. Kystkulturen har stor betydning for Norge som nasjon, men dette gjenspeiles ikke av dagens fredningsliste. Riksantikvaren har som mål å gjennomføre fredning av et representativt utvalg av kulturminner fra kystkulturen innen 1994. Dette kan være bygninger, hele bygningsmiljøer, kaianlegg, verft etc.

BESKRIVELSE AV ANLEGGET

Fiskeværet Skjærvær ligger på den lille øya Skjærvær utenfor Vega på Helgelandskysten. Kysten har en bred og grunn skjærgård med to dominerende arkipeler; Vega og Dønna. Skjærvær er en av de ytterste øyene mot vest i Vegaøyriket.

På en rekke av de ytterste øyene langs Helgelandskysten fantes det fiskevær som Skjærvær, som var basert på helårsbosetning og fiske og fangst i tillegg til sesongfiskeriene. De fleste varene hadde dessuten en beskjedne jordvei. Karakteristisk for regionen er egg- og dunværene hvor det ble sanket egg og dun fra ærfuglen.

Øysamfunnene fungerte også som fiskevær for tilreisende fiskere under sesongfiskeriene. Fiske etter vintersild har hatt stor betydning for hele Helgelandskysten, og Lofotfisket etter skrei og vårtorskfisket i Finnmark har vært vanlig helt frem til våre dager. En del av Lofotinnsiget av skrei kommer også inn i disse farvannene.

Frem til 1950- og 1960-årene var det fast og relativ stor bosetning på øyene. I dag er varene fraflyttet og mye av bygningsmassen er forsvunnet eller under sterkt forfall.

Fiskeværet Skjærvær har vært bebodd fra 1500-tallet fram til 1985. Det var særlig i perioden 1870-1960 at stedet hadde betydning som fiskevær. Det har vært mange forskjellige funksjoner knyttet til Skjærvær; jordbruk, hjemmefiske, vinterfiske, fiskeforedling og den spesielle egg- og dunsankingen. Sesongfiskerne bodde først hos de fastboende, men etterhvert ble det bygget flere rorbuer.

Været er delt i to eiendommer. Det er spesielt på den sørlige delen det er bevart mange av de opprinnelige bygningene. Fiskeværet inneholder bygningstyper som bolighus og utedo, fjøs, diverse sjåer, uthus, brygger, naust, rorbuer, trandamperi og et forsamlingshus som ble reist for dugnadsmidler fra fiskerne. Bygningsmiljøet preges av små, enkle trehus i 1 og 1 1/2 etasje. Bygningene er tekket med torv, bølgeblikk og nyere typer plater på noen av husene. Bolighusene har enkelte svært enkle, men fine dør- og vindusdetaljer.

På øya finnes det flere små ærfuglhus plassert på bakken og brukt til egg- og dunsanking. Burene varierer i form og byggemåte, og er en meget spesiell og karakteristisk del av miljøet på Skjærvær.

I 1930-årene ble det bygget svære moloer for å skaffe havn til motorskøytene.

Med den store bygningsmassen fremdeles intakt, fremstår fiskeværet Skjærvær som et spesielt verdifullt anlegg i skjærgården.

Dagens situasjon

Fiskeværet er fraflyttet. Noen av bygningene brukes i ferie-/fiskesammenheng.

Teknisk tilstand

Mange av bygningene, spesielt uthusbygningene og kaiene har vært under sterkt forfall. En stor del av bygningsmassen på gnr.32 bnr.2 er i løpet av 1993 blitt istandsatt ved hjelp av sysselsettingsmidler og midler og instruksjon fra Riksantikvaren. Arbeidet vil fortsette i 1994.

Reguleringsmessige forhold

Fiskeværet har pr. idag ikke noe formelt vern. NOU nr.13/86 foreslår at en større del av Helgelandsøyene blir vernet som landskapsvernområde og eventuelt en mindre del som nasjonalpark. Direktoratet for naturforvaltning arbeider med dette. Fylkesmannen i Nordland arbeider med en kystplan for Helgelandskysten og Vega-arkipelet hvor Skjærvær inngår. Riksantikvaren og Direktoratet for naturforvaltning samarbeider om vern av kulturminner og landskap på Skjærvær og bruk av lovverket.

Eiendomsforhold

Eiendommene eies av private grunneiere.

SAKSGANG MED HØRINGSUTTALELSER

Melding om oppstartning av arbeid med fredning ble i samsvær med kulturminnelovens § 22.1 meddelt eiere, Vega kommune og Nordland fylkeskommune i brev av 3. januar 1994. Samtidig ble dette kunngjort i Brønnøysunds Avis, Helgeland Arbeiderblad og Norsk Lysningsblad.

Det er kommet inn følgende uttalelse til varslet:

1. Uttalelse av 19. januar 1994 fra advokat Gunnar Olsen på vegne av eierne av gnr.32 bnr.1.

Eierne motsetter seg at det blir besluttet fredning av eiendommen. Advokat Olsen opplyser at det vil bli sendt nærmere bemerkninger senere, og ber om å få tilsendt sakens dokumenter.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt ut på høring til berørte parter i brev av 31. januar 1994. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Vega kommune og Nordland fylkeskommune samt kunngjort i Brønnøysunds Avis, Helgeland Arbeiderblad og Norsk Lysningsblad.

Det er kommet inn følgende uttalelser til fredningsforslaget:

1. Uttalelse av 15. februar 1994 fra Odd Johansen, eier gnr.32 bnr.1
2. Uttalelse av 16. februar 1994 fra Adv. Gunnar Olsen, på vegne av 4 eiere gnr.32 bnr.1
3. Uttalelse av 23. februar 1994 fra Elias Johansen, eier gnr.32 bnr.1
4. Uttalelse av 7. mars 1994 fra Brynhild Nilsen og Torvald Mathisen, eiere gnr.32 bnr.2
5. Uttalelse av 9. mars 1994 fra Kystverket 4. distrikt, til Kystdirektoratet, eier av moloene
6. Uttalelse av 14. mars 1994 fra Fylkesmannen i Nordland
7. Uttalelse av 14. mars 1994 fra Vega Fiskarlag
8. Uttalelse av 15. mars 1994 fra Fiskerirettlederen i Vega

9. Uttalelse av 15. mars 1994 fra Kystdirektoratet
10. Uttalelse av 17. mars 1994 fra Direktoratet for naturforvaltning

2 av eierne av gnr.32 bnr.1 (1. og 3.) uttaler at de er positive til Riksantikvarens forslag om fredning. Kystverket 4. distrikt (5.) har ingen innvendinger til fredningsforslaget. 4 av eierne av gnr.32 bnr.1 (2.) og eierne av gnr.32 bnr.2 går (4.) imot fredning av fiskeværet.

Riksantikvaren har i brev av 28. februar 1994 til Adv. Gunnar Olsen gitt en nærmere orientering om fredningen til eiere av gnr.32 bnr.1.

Eierne av gnr.32 bnr.2 har gjennom Riksantikvarens istandsettingsprosjekt på Skjærvær fått hjelp til istandsetting av bygningsmassen på eiendommen. Riksantikvaren vil på bakgrunn av dette ikke ta bemerkningen til fredningen til følge.

I uttalelsene 1. og 2. blir Riksantikvaren gjort oppmerksom på feil ved listen over bygninger foreslått fredet. To bygninger er revet (25. og 26. i fredningsforslaget) og en bygning er ikke tatt med i fredningen (vedsjå bak 23. Johan Hansens hus). Dette er rettet opp i vedtaket.

Fylkesmannen i Nordland (6.) er meget positiv til det fremlagte verneforslag, og ser det som spesielt verdifullt at den foreslåtte fredningen omfatter hele øya, inkludert moloene. Fylkesmannen opplyser at det er utarbeidet verneforslag for hele ytre del av Vega-skjærgården, og at det for selve Skjærvær er foreslått fuglelivsfredning etter naturvernloven. Fylkesmannen påpeker behovet for skjøtsel av kulturlandskapet.

Vega Fiskarlag (7.) uttaler at det i utgangspunktet ser positivt på det arbeidet som er gjort med å ta vare på været som et minne om kystkulturen i Vega. Fiskarlaget uttaler videre at det er viktig at forholdene legges best mulig til rette for fiskernes bruk av været i fremtiden. Vega Fiskarlag krever at fredningsbestemmelsene utformes slik at tiltak som bygging av fiskerikai, utlegging av flytekai, oppsetting av hjeller på moloene, mudring av havnen og utsetting av fortøyninger tillates, eventuelt at havnen og moloene holdes utenfor fredningen.

Fiskerirettlederen i Vega (8.) uttaler at fredningsbestemmelsene må utformes og tolkes slik at ikke bruken av havnen hindres på grunn av en naturlig utvikling innen kystfisket. Fiskerirettlederen lister opp de samme aktuelle tiltak som Vega Fiskarlag samt uttak av masse for reparasjon av moloene.

Riksantikvaren ser det som positivt at Skjærvær kan brukes i forbindelse med kystfisket, og ønsker derfor så langt som mulig å imøtekomme fiskerinæringens krav. Riksantikvaren vil f.eks. ikke motsette seg tiltak som uttak av masse for reparasjon av moloene (se nedenfor), mudring av havnen, oppsetting av hjeller og utsetting av fortøyninger. Bygging av ny kai/flytekai og bu/brygge vil sannsynligvis også kunne aksepteres forutsatt at tiltakene skjer i samarbeid med kulturminnevernet, og får en utforming og plassering som kulturminnevernet kan godta. Riksantikvaren har i fredningsbestemmelsene åpnet for tiltak som gjenoppføring og oppføring av bygninger og byggverk knyttet til fiske, egg- og dunsanking, jordbruk etc. (se Fredningsbestemmelser under Området pkt.4).

Riksantikvaren har forøvrig endret fredningsbestemmelsen under Generelt pkt.1 i tråd med fiskerinæringens ønsker. Fredningsbestemmelsen lyder nå: "Fredningen skal ikke være til hinder for tradisjonell bruk og drift av området eller en naturlig utvikling av slik bruk og drift eller bruk og drift som ikke endrer områdets karakter."

Kystdirektoratet (9.) uttaler at det ved en eventuell moloskade er nødvendig å benytte eksisterende steinbrudd hvor det historiske korrekte og anvendte berget i moloen forefinnes slik at byggverkets karakter opprettholdes. Så lenge det er snakk om mindre reparasjoner vil Riksantikvaren ikke motsette seg at eksisterende steinbrudd brukes. Vi forutsetter at eventuelt arbeid skjer i samarbeid med kulturminnevernet.

Riksantikvaren vil understreke at tiltak også må godkjennes i forhold til fuglelivsfredningen av øya, og at det vil være Fylkesmannen i Nordland som her vil være forvaltningsmyndighet.

Direktoratet for naturforvaltning (10.) uttaler at det ser positivt på fredningsforslaget, men påpeker viktigheten av at hele øya vurderes som et helhetlig kulturmiljø. Direktoratet mener det hadde vært mer naturlig å bruke kulturminneloven § 20 om kulturmiljøfredning for øya, men uttaler at forslaget til fredningsbestemmelser vil være et godt redskap for å ivareta kulturmiljøet og slutter seg til verneforslaget.

Fredningsforslaget av 31. januar 1994 ble i brev av 12. april 1994 oversendt Vega kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har etter at høringsfristen var gått ut, mottatt følgende uttalelser:

- 11. Uttalelse av 5. april 1994 fra Nordland fylkeskommune, Kultur- og fritidsavdelingen
- 12. Uttalelse av 25. april 1994 fra Adv. Gunnar Olsen, på vegne av 4 eiere av gnr.32 bnr.1

Nordland fylkeskommune, Kultur- og Fritidsavdelingen uttaler blant annet at man er glad for det fremlagte verneforslaget, og at det er verdifullt at fredningen omfatter hele øya med alle faste kulturminner. Uttalelsen er ettersendt kommunen i brev av 13. april 1994.

Adv. Gunnar Olsen uttaler at Riksantikvarens oversendelse til kommunestyret kan etterlate det inntrykk at eierne ikke har sterke innvendinger mot fredningsforslaget, noe som er feil. Riksantikvaren ettersendte uttalelsen til Vega kommune 2. mai 1994 før behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt melding av 21. september 1994 fra Vega formannskapskontor. Fredningssaken ble behandlet i kommunestyret 16. september 1994. Det ble fattet følgende vedtak:

"Vega kommune går inn for at Skjærvær fredes i tråd med forslaget fra Riksantikvaren og med de rettinger som er påpekt i uttalelsen.

Ut fra varetets spesielle kvaliteter både av kulturvern- og naturvern- karakter bør varet vernes for ettertiden."

RIKSANTIKVARENS VURDERING

Bygningshistorisk har fiskeværet Skjærvær stor grad av autentisitet, både når det gjelder de enkelte bygninger og miljøet som helhet med en rekke av enkeltelementene bevart. Som fraflyttet kystmiljø ytterst ute i havgapet er det relativt sjelden at så stor del av bygningsmassen er intakt. Skjærvær er som miljøtype og ved de enkelte bygningstyper representativt som eksempel på et lite fiskevær på Helgelandskysten. Miljøet ligger i et velbevart og spesielt verneverdig landskap. Riksantikvaren vil videre trekke frem ærfuglhusene som en sjelden og interessant kulturminnetype tilknyttet kystkulturen.

Sosial- og næringshistorisk representerer Skjærvær flere sider ved næringstilpasningen langs kysten, derav egg- og dunsanking som er særegen for denne delen av norskekysten.

Miljøet er så godt bevart at det dessuten kan gi et godt bilde av liv og virke på et lite fiskevær i drift. Denne tidligere vanlige bosettingsform og næringsvei forekommer så og si ikke lenger langs norskekysten. Dette gjør Skjærvær spesielt interessant i kystkultursammenheng.

Som et tradisjonelt norsk kystmiljø har Skjærvær identitetsverdi både i lokal, regional og nasjonal sammenheng. Bygningsmiljøet med kaikonstruksjonene i front og plasseringen i landskapet har etter Riksantikvarens oppfatning også arkitektoniske og estetiske kvaliteter. Slik miljøet ligger alene som en liten landsby ytterst ute i havgapet, fungerer fiskeværet også som et særegent landemerke i det åpne kystlandskapet.

Det følger av kulturminnelovens § 15 at Riksantikvaren kan "frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi". Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 "frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det."

På bakgrunn av vurderingen ovenfor finner Riksantikvaren at fiskeværet Skjærvær er et så verdifullt bygningsanlegg i kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15.

Det er spesielt anleggets sosial- og næringshistoriske interesse som følge av tilknytningen til kystkultur, egg- og dunsanking og fiske Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fiskeværets kulturhistoriske verdi. Når det gjelder den arkitektoniske verdi vil Riksantikvaren fremheve bygningenes enkle form og samlede plassering i landskapet.

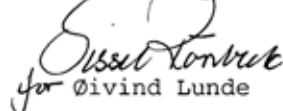
Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til bestemmelsen i § 19. Fredningsområdet omfatter øya Skjærvær. Skjærvær er så liten at hele øya naturlig hører med til miljøet rundt fiskeværet. Store deler av Skjærvær har vært utnyttet til beite, slått, torvtaking etc.; virksomheter som preger landskapet og som har vært en viktig del av livet på været. Bruken av landskapet er karakteristisk for kystkulturen og har dermed også vitenskapelig interesse. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet og for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til området.

Vega kommune har sluttet seg til Riksantikvarens forslag om fredning. På bakgrunn av dette og ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av fiskeværet Skjærvær.

OPPLYSNING OM KLAGEADGANG OG TINGLYSING

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes til Riksantikvaren. Klagefrist er 18. november 1994.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

for Øivind Lunde

Dañckert Monrad-Krohn

Saksbehandler: Aase Bessesen

Gjenpart m/vedlegg:

- Miljøverndepartementet
- Nordland fylkeskommune, Kulturetaten
- Direktoratet for naturforvaltning
- Fylkesmannen i Nordland
- Kystverket 4. distrikt

Vedlegg:

- Kart, datert 31. januar 1994, rev. 21. oktober 1994

Likelydende brev til:

Vega kommune
8980 Vega

Nordland fylkeskommune
Prinsensgt. 100
8000 Bodø

Torvald Mathisen
8984 Kirkøy

Brynhild Nilssen
8976 Forvik

Elias Johansen
8484 Risøyhamn

Åse Johansen
8890 Leirfjord

Elerine Pettersen
8856 Hestøysund

Liv Judit Johansen
8890 Leirfjord

Edmar Johansen
8860 Tjøtta

Henny Johansen
8980 Vega

Kristoffer Johansen
Lagmannsgt. 3
9980 Berlevåg

Marit Hansen
8890 Leirfjord

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter øya som fyrstasjonen ligger på.

Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 11. mai 1998 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 1.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Bremstein fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

1. Riving

Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.

2. Ombygging

a) Fyrtårnet

Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller interiør.

b) De øvrige bygningene

Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

3. Utskifting av materialer mm.

a) Fyrtårnet

Utskifting av bygningsselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningens eksteriør eller interiør, er ikke tillatt.

b) De øvrige bygningene

Utskifting av bygningsselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningenes eksteriør, er ikke tillatt.

4. Tilbakeføring

Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjenning av forvaltningsmyndighet.

5. Vedlikehold

Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

6. Det fredete området

Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

7. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredete området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredete bygninger, anlegg og områder.

Bakgrunn for fredningssaken

Fredningen av Bremstein fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeid mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

Fyrstasjonene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til

sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrssystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha fredningsstatus som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Staten v/Kystverket står som eier av Bremstein fyrstasjon. Grunneiere av gnr. 20 bnr.1 hvor fyrstasjonen ligger er Didrik Pedersen og Elsa Pedersen med en 1/2 del hver.

Fyrstasjonen ligger innenfor et område som er avsatt til LNF - område (landskaps,- natur- og friluftsområde) i kommunenes tidssoneplan (forløper til kommuneplan).

Bremstein fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Bremstein ligger på Geiterøya i Steinan på Helgelandskysten. Fyrstasjonen ble opprettet i 1925 og er et kystfyr. Fyret som er et 27 m høyt støpejernstårn, har en dramatisk virkning i havgapet utenfor Vega. Bolighuset og maskin-/uthuset ligger tett samlet ved fyrtårnet, mens naustet ligger noe nedenfor mot sjøen. Landingsforholdene er gode i godt vær.

Det 27 m høye støpejernstårnet (1) står på en betongsokkel. Fyret er rødmalt med et hvitt belte. Tårnet er spesielt med sine to store linseapparater på hvert sitt galleri. Hovedlykten som står i toppen av tårnet, består av en stor, fransk 2. ordens lynblinkelinse. Bifyret som står i tårnets tredje etasje, har en 2. ordens linse av samme produsent som hovedlykten. Begge lyktene er intakt. Fyrtårnet har flere opprinnelige elementer bevart, med bl.a. tårntrapp og vaktrom.

Boligen (4) har høy grunnmur over bakken. Huset har reisverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med eternittplater og taket er tekket med lappskiifer. Vindusrammene er malt hvite.

Naustet (6) er bygget i betong og har slakt saltak. Veggene og taket er malt svart. I gavlveggen mot sjøen har naustet to doble, rødmalte dører. Naustet er avdelt i to rom. Fra naustet til landingen er det to ca. 30 m lange skinneganger til landingen.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som tufter etter tidligere tomannsbolig, utedo og maskinhus, lemurer, hager, gangvei, rødmalte stangjersrekkverk og landing i betong.

Fyrstasjonen ble automatisert og avfolket i 1980.

Nærmere beskrivelse

For nærmere beskrivelse av Bremstein fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug og Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

«Nasjonal verneplan for fyrstasjoner»s vurdering

I «Nasjonal verneplan for fyrstasjoner» er det gitt følgende vurdering av Bremstein fyrstasjon:

«Fyret som er et 27 m høyt støpejernstårn har en dramatisk virkning i havgapet utenfor Vega. Fyrstasjonen har fyrehistorisk verdi med de to linsene.»

Det følger av lov om kulturminner § 15 at Riksantikvaren kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor finner Riksantikvaren at Bremstein fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15. Det er spesielt fyrstasjonens fyrehistoriske verdi med de to linsene Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, i henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede hele øya for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 4. distrikt, Vega kommune og Nordland fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Nordlandsposten og Nordlands Framtid. Det er ikke kommet inn uttalelser til varselet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 17. juni 1998. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Vega kommune, Nordland fylkeskommune samt kunngjort i Norsk lysingsblad, Nordlandsposten og Nordlands Framtid. Det er ikke kommet inn uttalelser til fredningsforslaget.

Fredningsforslaget av 17. juni 1998 ble i brev av 19. oktober 1998 oversendt Vega kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt brev av 3. desember 1998 fra Vega kommune. Vega kommune vedtok å godkjenne fredningsforslaget av Bremstein fyr. På bakgrunn av ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Bremstein fyrstasjon.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

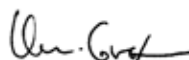
Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren. Klagesfrist er 3 uker innen mottakelsen av fredningsvedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Vennlig hilsen

Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grøn

Vedlegg: - Kart, datert 11. mai 1998
- Kopi av utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Gjenpart
m/vedlegg: - Miljøverndepartementet
- Kystdirektoratet
- Nordland fylkeskommune, Kulturetaten
- Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavd.

Likelydende brev til:

Kystverket 4. distrikt
Postboks 23
8310 Kabelvåg

Didrik Pedersen
Nes
8980 Vega

Elsa Pedersen
Kirkøy
8980 Vega

Vega kommune
Postboks 10
8980 Vega

Nordland fylkeskommune
Prinsensgt. 100
8002 Bodø

BREMSTEIN FYRSTASJON (STATEN V/ KYSTVERKET)
GNR. 20, BNR. 1, VEGA KOMMUNE

— — — — — AVGRENSNING AV FREDNINGSOMR.

11. MAI 1998, RIKSANTIKVAREN
©FJELLANGER WIDERØE

Bremstein fyrstasjon

Brem kommer av *brim*, brukt om høye holmer og skjær

BELIGGENHET:
På Geiterøy i Steinan,
ca. 28 km vest av Vega. 65 35,8
11 17,3. Vega kommune

OPPRETTET:
1925

FYRBYGNING:
Hovedfyr: Rødt jerntårn med
hvitt belte, 27,0 m
Bifyr: 1 samme tårn, 14,0 m

LYSKARAKTER:
Hovedfyr: 3 lynblink
hv. 40. sek. Hvitt.
Bifyr: Grp.okk. 3 fm. Sek-
torer: 2 hvite, 4 fargede

LYSSTYRKE:
Hovedfyr: 3 370 000 cd
(2. orden)
Bifyr: 69 000 cd (2. orden
midtparti)

LYSETS HØYDE:
Hovedfyr: 41,5 m over høy-
vann
Bifyr: 28,5 m over høyvann

LYSVIDDE:
Hovedfyr: 18,0 n mil
Bifyr: 15,9 n mil

BRENNETID:
29.7.—8.5.

Geiterøy er en av en gruppe små øyer i Steinan som ligger ca. 3 n mil sydvest for den større øygruppen Bremstein. Allerede i 1899 ble det etablert en fyrlykt på Heimøy i Bremstein, fulgt i 1909 av to fyrlykter, en på Geiterøy i Steinan og en på Nordholmen i Bremstein. De tre fyrlyktene var opprettet av hensyn til fiskeriene. De ble betegnet som fiskefyr i eldre fyrreiser. For å understreke det vanskelige farvannet her, ble det i fyrreistene tatt inn en advarsel i uthet trykk: «NB. Bør ikke benyttes av fremmede.»

Når det på 1920-tallet kom krav om et fyr, var dette ikke på grunn av fiskeriene, men for uten-skjærsfarten. Mellom Sklinna og Ytterholmen fyr er det en strekning på 50 n mil som på denne tiden praktisk talt manglet effektiv belysning for skipsfarten. Under stortingsdebattene hadde det flere ganger vært fremholdt nødvendigheten av en bedre belysning på helgelandskysten.

På budsjettet for 1921—22 ble det bevilget et første terminbeløp på kr. 100 000,- av et samlet

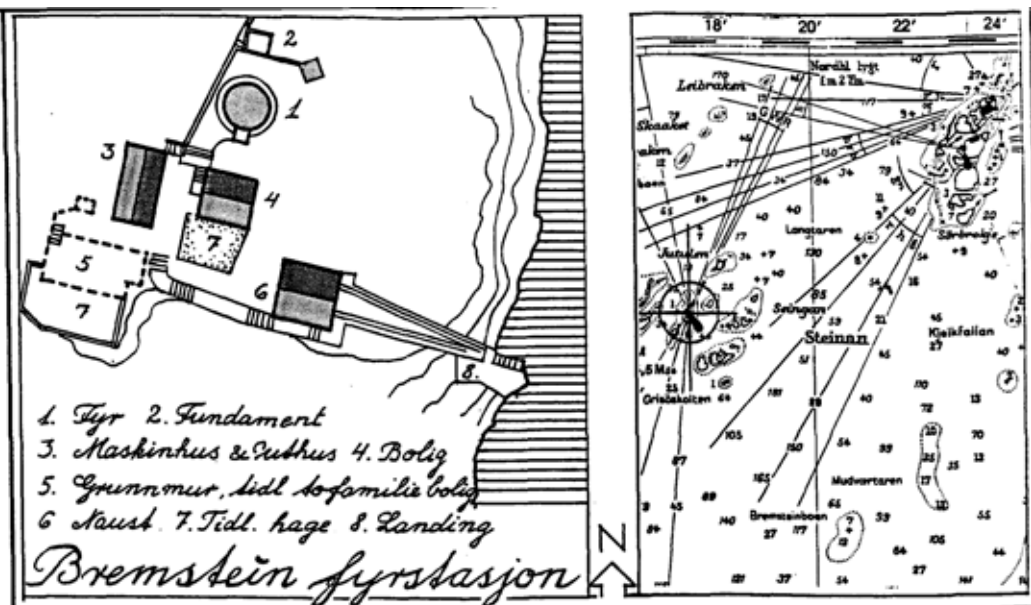
Over: Bremstein fyrtårn og bolig sett fra syd. Foto 1981.
Nederst: Fyret sett fra vestdydest. Tegning etter blyantskisse 1981.

beløp på kr. 530 000,- til fyrbygning på Bremstein. Beløpets størrelse må ses dels på bakgrunn av høy inflasjon og dels byggestedets utsatte beliggenhet. Den ensomme beliggenheten var også grunnen til at man her valgte ikke å bygge familienstasjon. Betjeningen skulle være fyrvokter, assistent og reserveassistent, den sistnevnte med åtte måneders årlig tjeneste, senere øket til full årstjeneste.

Det ble satt opp et støpejernstårn med et 2. ordens lynblinkapparat plassert i tårnlykten. I tårnets tredje etasje ble det montert et 2. ordens (midtparti av linsen) fyrapparat som bifyr.

Geiterøy var statseiendom, men byggetomtene for bolig og uthus måtte velges med omhu, alt etter

hvor det var le for storm og sjøpågang, med tanke på sikkerheten for personalet. Utsikten fra boligen var av underordnet betydning.

I boligen for betjeningen var det felles stue, kjøkken og bad og to soveværelser i første etasje, og på loftet et soveværelse og et ekstra værelse. I uthuset var det et arbeidsrom for hver av betjeningen, felles vedbod og klosett. Naustet var av betong og avdelt i to rom, et for fyrvokter og et på deling mellom assistenten og reserveassistenten. Fra naust til landing var det to ca. 30 m lange skinner

Øverst: Tegning etter registrering 1981 (t.v.) og utsnitt fra sjøkart, målestokk 1:50000 (t.h.). Nærmest: Fyrstasjonen med landing og kran sett fra øst. Tegning etter foto, Kystdirektoratet.

ganger til landingen, hvor det var montert kran. Båten måtte alltid heises opp og settes inn i naustet.

I 1961 ble fyrstasjonen elektrifisert med strøm fra egne diesellaggregater. En del av uthuset ble ombygd til maskinsal.

I 1980 ble fyrstasjonen automatisert og avfolket.

